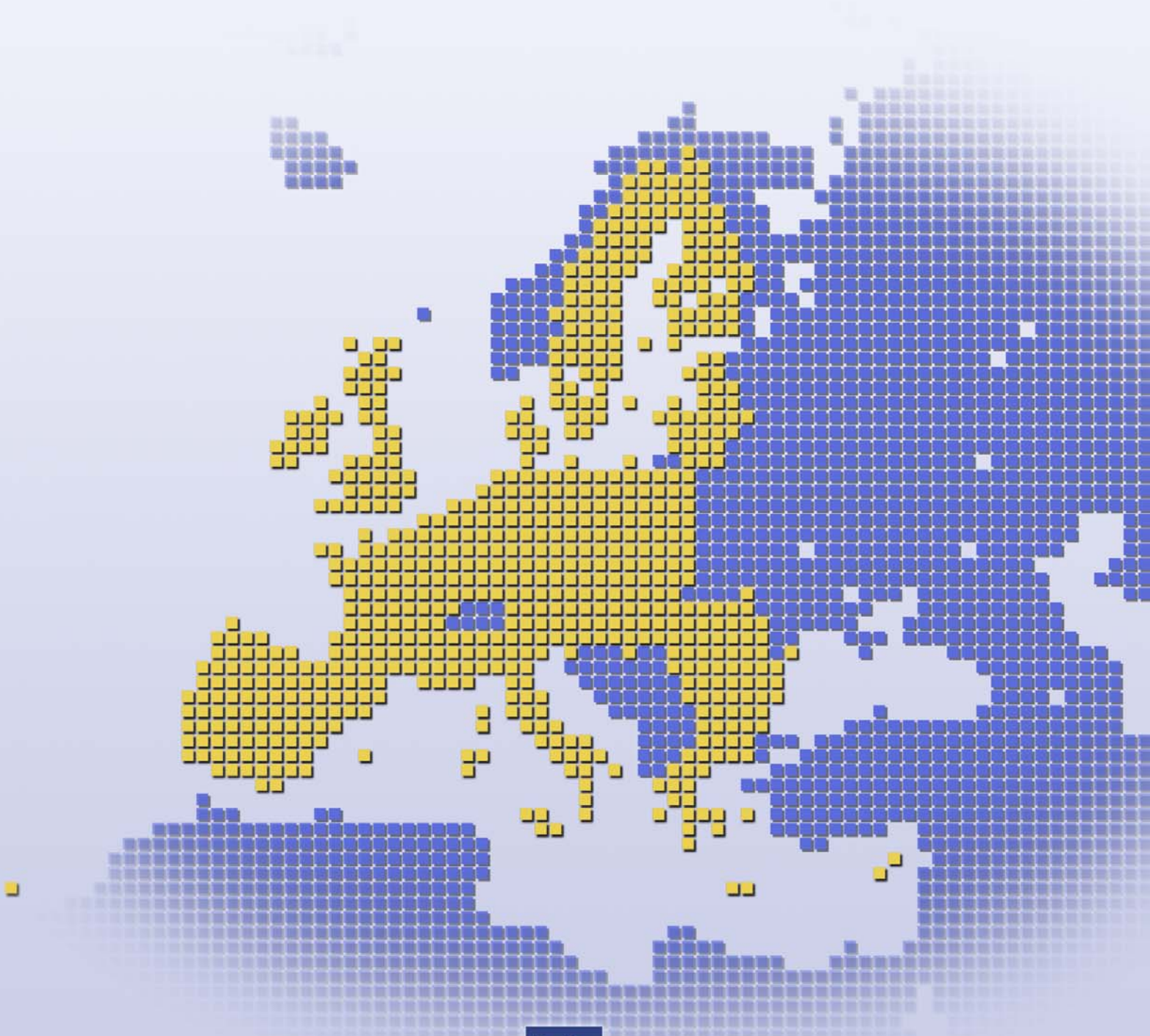

EU's Lisboa-traktat

Norsk oversettelse

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Konsoliderte utgaver av traktakten om Den europeiske union og traktaten om Den europeiske unions virkemåte

(2010/C 83/01)

Merknad til leseren

Denne utgaven inneholder de konsoliderte utgavene av traktaten om Den europeiske union og traktaten om Den europeiske unions virkemåte samt vedlegg og protokoller til disse, i den ordlyd de har etter de endringer som ble innført med Lisboa-traktaten, som ble undertegnet 13. desember 2007 i Lisboa og trådte i kraft 1. desember 2009. Den inneholder også erklæringene som er vedlegg til sluttakten fra regjeringskonferansen som vedtok Lisboa-traktaten.

Denne utgaven inneholder de rettelser som er vedtatt etter offentliggjøringen av den tidligere utgaven av de konsoliderte traktatene (EUT C 115 av 9.5.2008, s. 1), i samsvar med det som ble angitt i den.

Denne utgaven inneholder også Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter, som ble proklamert i Strasbourg 12. desember 2007 av Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen (EUT C 303 av 14.12.2007, s. 1), som gjengir og tilpasser pakten som ble proklamert 7. desember 2000, og erstatter den med virkning fra 1. desember 2009. I henhold til artikkel 6 nr. 1 første ledd i traktaten om Den europeiske union skal pakten som ble proklamert i 2007, være likeverdig med traktatene.

Denne utgaven er utarbeidet for dokumentasjonsformål, og Den europeiske unions institusjoner har ikke ansvar for den.

Det gjøres oppmerksom på at bruken av «institusjon» og «organ» er endret slik at det som i tidligere traktatoversettelser til norsk ble omtalt som «Unionens institusjoner», nå kalles «Unionens organer», mens det som ble omtalt som «Unionens organer», nå kalles «Unionens institusjoner».

Innhold

Merknad til leseren	2
Konsolidert utgave av traktaten om Den europeiske union	9
INNLEDNING	10
AVDELING I: FELLES BESTEMMELSER	12
AVDELING II: BESTEMMELSER OM DEMOKRATISKE PRINSIPPER	16
AVDELING III: BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE	18
AVDELING IV: BESTEMMELSER OM STYRKET SAMARBEID	24
AVDELING V: ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM UNIONENS OPPTREDEN UTAD OG SÆRLIGE BESTEMMELSER OM DEN FELLES UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITIKK	25
<i>KAPITTEL 1: ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM UNIONENS OPPTREDEN UTAD</i>	<i>25</i>
<i>KAPITTEL 2: SÆRLIGE BESTEMMELSER OM DEN FELLES UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITIKK</i>	<i>26</i>
AVDELING VI: SLUTTBESTEMMELSER	38
Konsolidert utgave av traktaten om Den europeiske unions virkemåte	43
INNLEDNING	44
FØRSTE DEL: PRINSIPPER	45
AVDELING I: KATEGORIER OG OMRÅDER FOR UNIONENS MYNDIGHET	46
AVDELING II: ALMINNELIGE BESTEMMELSER	49
ANNEN DEL: LIKEBEHANDLING OG UNIONSBOGERSKAP	52
TREDJE DEL: UNIONENS POLITIKK OG INTERNE TILTAK	55
AVDELING I: DET INDRE MARKED	56
AVDELING II: DET FRIE VAREBYTTE	57
<i>KAPITTEL 1: TOLLUNION</i>	<i>57</i>
<i>KAPITTEL 2: TOLLSAMARBEID</i>	<i>58</i>
<i>KAPITTEL 3: FORBUD MOT KVANTITATIVE RESTRIKSJONER MELLOM MEDLEMSSTATENE</i>	<i>58</i>
AVDELING III: LANDBRUK OG FISKERI	60
AVDELING IV: FRI BEVEGELIGHET FOR PERSONER, TJENESTER OG KAPITAL	64
<i>KAPITTEL 1: ARBEIDSTAKERE</i>	<i>64</i>
<i>KAPITTEL 2: ETABLERINGSRETT</i>	<i>65</i>
<i>KAPITTEL 3: TJENESTER</i>	<i>68</i>
<i>KAPITTEL 4: KAPITAL OG BETALINGER</i>	<i>69</i>
AVDELING V: OMRÅDET FOR FRIHET, SIKKERHET OG RETTFERDIGHET	72
<i>KAPITTEL 1: ALMINNELIGE BESTEMMELSER</i>	<i>72</i>
<i>KAPITTEL 2: GRENSEKONTROLL, ASYL OG INNVANDRING</i>	<i>74</i>

<i>KAPITTEL 3: SIVILRETTLIG SAMARBEID</i>	76
<i>KAPITTEL 4: STRAFFERETTLIG SAMARBEID</i>	77
<i>KAPITTEL 5: POLITISAMARBEID</i>	80
AVDELING VI: TRANSPORT	83
AVDELING VII: FELLES REGLER FOR KONKURRANSE, SKATTE- OG AVGIFTSSPØRSMÅL OG LOVTILNÆRMING	86
<i>KAPITTEL 1: KONKURRANSEREGLER</i>	86
<i>KAPITTEL 2: SKATTE- OG AVGIFTSBESTEMMELSER</i>	90
<i>KAPITTEL 3: LOVTILNÆRMING</i>	91
AVDELING VIII: ØKONOMISK POLITIKK OG PENGE- OG VALUTAPOLITIKK	94
<i>KAPITTEL 1: ØKONOMISK POLITIKK</i>	94
<i>KAPITTEL 2: PENGE- OG VALUTAPOLITIKK</i>	99
<i>KAPITTEL 3: BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE</i>	101
<i>KAPITTEL 4: SÆRLIGE BESTEMMELSER FOR MEDLEMSSTATER SOM HAR EURO SOM SIN VALUTA</i>	102
<i>KAPITTEL 5: OVERGANGSBESTEMMELSER</i>	103
AVDELING IX: SYSSELSETTING	108
AVDELING X: SOSIALPOLITIKK.....	110
AVDELING XI: DET EUROPEISKE SOSIALFOND	115
AVDELING XII: UTDANNING, YRKESOPPLÆRING, UNGDOM OG IDRETT	116
AVDELING XIII: KULTUR.....	118
AVDELING XIV: FOLKEHELSE.....	119
AVDELING XV: FORBRUKERVERN	121
AVDELING XVI: TRANSEUROPEISKE NETT	122
AVDELING XVII: INDUSTRI.....	124
AVDELING XVIII: ØKONOMISK, SOSIAL OG TERRITORIAL UTJEVNING	125
AVDELING XIX: FORSKNING, TEKNOLOGISK UTVIKLING OG ROMFART	127
AVDELING XX: MILJØ	131
AVDELING XXI: ENERGI.....	133
AVDELING XXII: TURISME.....	134
AVDELING XXIII: KATASTROFEBEREDSKAP	135
AVDELING XXIV: FORVALTNINGSSAMARBEID	136
FJERDE DEL: ASSOSIERING AV OVERSJØISKE LAND OG TERRITORIER	137
FEMTE DEL: UNIONENS OPPTREDEN UTAD.....	140
AVDELING I: ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM UNIONENS OPPTREDEN UTAD	141
AVDELING II: FELLES HANDELSPOLITIKK.....	142
AVDELING III: SAMARBEID MED TREDJESTATER OG HUMANITÆR BISTAND	144
<i>KAPITTEL 1: UTVIKLINGSSAMARBEID</i>	144
<i>KAPITTEL 2: ØKONOMISK, FINANSIELT OG TEKNISK SAMARBEID MED TREDJESTATER</i>	145
<i>KAPITTEL 3: HUMANITÆR BISTAND</i>	145
AVDELING IV: RESTRIKTIVE TILTAK.....	147

AVDELING V: INTERNASJONALE AVTALER.....	148
AVDELING VI: UNIONENS FORBINDELSER MED INTERNASJONALE ORGANISASJONER OG TREDJESTATER SAMT UNIONENS DELEGASJONER.....	151
AVDELING VII: SOLIDARITETSKLAUSUL.....	152
SJETTE DEL: BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE OG FINANSIELLE BESTEMMELSER.....	153
AVDELING I: BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE.....	154
<i>KAPITTEL 1: INSTITUSJONENE</i>	154
<i>KAPITTEL 2: UNIONENS RETTSAKTER, BESLUTNINGSPROSESS OG ANDRE BESTEMMELSER</i>	174
<i>KAPITTEL 3: UNIONENS RÅDGIVENDE ORGANER</i>	179
<i>KAPITTEL 4: DEN EUROPEISKE INVESTERINGSBANK</i>	181
AVDELING II: FINANSIELLE BESTEMMELSER	183
<i>KAPITTEL 1: UNIONENS EGNE MIDLER</i>	183
<i>KAPITTEL 2: DEN FLERÅRIGE FINANSIELLE RAMMEN</i>	184
<i>KAPITTEL 3: UNIONENS ÅRLIGE BUDSJETT</i>	184
<i>KAPITTEL 4: BUDSJETTFORVALTNING OG ANSVARSFRIHET</i>	187
<i>KAPITTEL 5: FELLES BESTEMMELSER</i>	188
<i>KAPITTEL 6: TILTAK MOT BEDRAGERI</i>	189
AVDELING III: STYRKET SAMARBEID	191
SJUENDE DEL: ALMINNELIGE BESTEMMELSER OG SLUTTBESTEMMELSER.....	194
Protokoller	201
PROTOKOLL (nr. 1) OM NASJONALFORSAMLINGENES ROLLE I DEN EUROPEISKE UNION.....	202
PROTOKOLL (nr. 2) OM ANVENDELSEN AV NÆRHETS- OG FORHOLDSMESSIGHETSPRINSIPPENE.....	205
PROTOKOLL (nr. 3) VEDTEKTENE FOR DEN EUROPEISKE UNIONS DOMSTOL.....	208
PROTOKOLL (nr. 4) OM VEDTEKTENE FOR DET EUROPEISKE SYSTEM AV SENTRALBANKER OG DEN EUROPEISKE SENTRALBANK.....	227
PROTOKOLL (nr. 5) OM VEDTEKTENE FOR DEN EUROPEISKE INVESTERINGSBANK	243
PROTOKOLL (nr. 6) OM FASTSETTELSE AV SETE FOR DEN EUROPEISKE UNIONS INSTITUSJONER OG VISSE ORGANER, KONTORER, BYRÅER OG TJENESTESTEDER	255
PROTOKOLL (nr. 7) OM DEN EUROPEISKE UNIONS PRIVILEGIER OG IMMUNITET.....	256
PROTOKOLL (nr. 8) OM ARTIKKEL 6 NR. 2 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OM UNIONENS TILTREDELSE TIL DEN EUROPEISKE KONVENSJON OM BESKYTTELSE AV MENNESKERETTIGHETENE OG DE GRUNNLEGGENDE FRIHETER.....	262
PROTOKOLL (nr. 9) OM RÅDETS BESLUTNING OM GJENNOMFØRINGEN AV ARTIKKEL 16 NR. 4 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG ARTIKKEL 238 NR. 2 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE DELS I TIDEN MELLOM 1. NOVEMBER 2014 OG 31. MARS 2017 OG DELS FRA 1. APRIL 2017	263
PROTOKOLL (nr. 10) OM PERMANENT STRUKTURERT SAMARBEID OPPRETTET VED ARTIKKEL 42 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION	264
PROTOKOLL (nr. 11) OM ARTIKKEL 42 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION.....	267
PROTOKOLL (nr. 12) OM FRAMGANGSMÅTEN VED FOR STORE BUDSJETTUNDERSKUDD.....	268
PROTOKOLL (nr. 13) OM KRITERIENE FOR ØKONOMISK TILNÆRMING	269

PROTOKOLL (nr. 14) OM EUROGRUPPEN	271
PROTOKOLL (nr. 15) OM VISSE BESTEMMELSER FOR DET FORENTE KONGERIKE STORBRIANNIA OG NORD-IRLAND	272
PROTOKOLL (nr. 16) OM VISSE BESTEMMELSER FOR DANMARK.....	275
PROTOKOLL (nr. 17) OM DANMARK.....	276
PROTOKOLL (nr. 18) OM FRANKRIKE.....	277
PROTOKOLL (nr. 19) OM SCHENGEN-REGELVERKET INNLEMMET I DEN EUROPEISKE UNION	278
PROTOKOLL (nr. 20) OM ANVENDELSEN AV VISSE SIDER AV ARTIKKEL 26 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE PÅ DET FORENTE KONGERIKE OG IRLAND	281
PROTOKOLL (nr. 21) OM DET FORENTE KONGERIKES OG IRLANDS STILLING MED HENSYN TIL OMRÅDET FOR FRIHET, SIKKERHET OG RETTFERDIGHET	283
PROTOKOLL (nr. 22) OM DANMARKS STILLING.....	286
PROTOKOLL (nr. 23) OM MEDLEMSSTATENES FORBINDELSER MED TREDJESTATER MED HENSYN TIL KRYSSING AV YTTERGRENSENE	291
PROTOKOLL (nr. 24) OM ASYLRETT FOR STATSBOGGERE I DEN EUROPEISKE UNIONS MEDLEMSSTATER.....	292
PROTOKOLL (nr. 25) OM UTØVELSE AV DELT MYNDIGHET	294
PROTOKOLL (nr. 26) OM TJENESTER AV ALLMENN INTERESSE.....	295
PROTOKOLL (nr. 27) OM DET INDRE MARKED OG KONKURRANSE	296
PROTOKOLL (nr. 28) OM ØKONOMISK, SOSIAL OG TERRITORIAL UTJEVNING	297
PROTOKOLL (nr. 29) OM OFFENTLIG KRINGKASTING I MEDLEMSSTATENE.....	299
PROTOKOLL (nr. 30) OM ANVENDELSEN AV DEN EUROPEISKE UNIONS PAKT OM GRUNNLEGGENDE RETTIGHETER I POLEN OG I DET FORENTE KONGERIKE	300
PROTOKOLL (nr. 31) OM INNFØRSEL TIL DEN EUROPEISKE UNION AV OLJEPRODUKTER RAFFINERT PÅ DE NEDERLANDSKE ANTILLEN	302
PROTOKOLL (nr. 32) OM ERVERV AV FAST EIENDOM I DANMARK.....	305
PROTOKOLL (nr. 33) OM ARTIKKEL 157 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE	306
PROTOKOLL (nr. 34) OM SÆRORDNINGEN FOR GRØNLAND	307
PROTOKOLL (nr. 35) OM ARTIKKEL 40.3.3 I IRLANDS FORFATNING.....	308
PROTOKOLL (nr. 36) OM OVERGANGSBESTEMMELSER	309
PROTOKOLL (nr. 37) PROTOKOLLEN OM DE ØKONOMISKE FØLGENE AV AT EKSF- TRAKTATEN UTLØPER OG OM FORSKNINGSFONDET FOR KULL OG STÅL	315
Vedlegg.....	317
VEDLEGG I: LISTE OMHANDLET I ARTIKKEL 38 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE.....	318
VEDLEGG II: OVERSJØISKE LAND OG TERRITORIER DER BESTEMMELSENE I FJERDE DEL AV TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE FÅR ANVENDELSE	320

Erklæringer som er vedlegg til sluttakten fra regjeringskonferansen som vedtok Lisboa-traktaten	321
A. ERKLÆRINGER OM BESTEMMELSER I TRAKTATENE	322
B. ERKLÆRINGER OM PROTOKOLLER SOM SKAL VEDLEGGES TRAKTATENE	334
C. ERKLÆRINGER FRA MEDLEMSSTATER	336
Traktatspeil.....	341
Traktaten om Den europeiske union.....	342
Traktaten om Den europeiske unions virkemåte	347
Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter (2010/C 83/02).....	363
DEN EUROPEISKE UNIONS PAKT OM GRUNNLEGGENDE RETTIGHETER	364
AVDELING I: MENNESKEVERDET	365
AVDELING II: FRIHETER	366
AVDELING III: LIKESTILLING	369
AVDELING IV: SOLIDARITET	370
AVDELING V: BORGERRETTIGHETER.....	372
AVDELING VI: RETTFERDIGHET	374
AVDELING VII: ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM FORTOLKNINGEN OG ANVENDELSEN AV PAKTEN.....	375

Konsolidert utgave av traktaten om Den europeiske union

INNLEDNING

HANS MAJESTET BELGIERNES KONGE, HENNES MAJESTET DRONNINGEN AV DANMARK, PRESIDENTEN FOR FORBUNDSREPubLIKKEN TYSKLAND, PRESIDENTEN FOR IRLAND, PRESIDENTEN FOR REPUBLIKKEN HELLAS, HANS MAJESTET KONGEN AV SPANIA, PRESIDENTEN FOR DEN FRANSKE REPUBLIKK, PRESIDENTEN FOR DEN ITALIENSKE REPUBLIKK, HANS KONGELIGE HØYHET STORHERTUGEN AV LUXEMBOURG, HENNES MAJESTET DRONNINGEN AV NEDERLAND, PRESIDENTEN FOR REPUBLIKKEN PORTUGAL, HENNES MAJESTET DRONNINGEN AV DET FORENTE KONGERIKE STORBRITANNIA OG NORD-IRLAND⁽¹⁾,

SOM ER BESTEMT på å markere en ny etappe i den europeiske integreringsprosessen, som ble innledet med opprettelsen av De europeiske fellesskap,

SOM HAR LATT SEG INSPIRERE av Europas kulturelle, religiøse og humanistiske arv, som er grunnlaget for utviklingen av de universelle verdiene som utgjøres av menneskets ukrenkelige og umistelige rettigheter som frihet, demokrati, likhet og rettssikkerhet,

SOM MINNER OM den historiske betydningen av å bringe delingen av det europeiske kontinent til opphør og om behovet for å legge et sikkert grunnlag for oppbyggingen av framtidens Europa,

SOM BEKREFTER den betydning de tillegger prinsippene om frihet, folkestyre og respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og om rettsstaten,

SOM BEKREFTER den betydning de tillegger grunnleggende sosiale rettigheter som er nedfelt i Den europeiske sosialpakt som ble undertegnet i Torino 18. oktober 1961, og i Fellesskapspakten om grunnleggende sosiale rettigheter for arbeidstakere av 1989,

SOM ØNSKER å styrke solidariteten mellom sine folk samtidig med at de respekterer deres historie, kultur og tradisjoner,

SOM ØNSKER ytterligere å utbygge institusjonenes demokratiske og effektive virkemåte for å sette dem bedre i stand til innenfor en felles institusjonell ramme å utføre de oppgaver som er pålagt dem,

SOM ER BESTEMT på å oppnå en styrking av og tilnærming mellom de enkelte staters økonomi og å innføre en økonomisk og monetær union, som i samsvar med bestemmelsene i denne traktat og traktaten om Den europeiske unions virkemåte omfatter en felles og stabil valuta,

SOM ER FAST BESTEMT på å fremme økonomisk og sosial framgang for sine folk, idet det tas hensyn til prinsippet om bærekraftig utvikling og som ledd i gjennomføringen av det indre marked og ved å styrke samhörighet og miljøvern, og å gjennomføre en politikk som sikrer at framskritt i den økonomiske integrasjonen følges av framskritt på andre områder,

(1) Republikken Bulgaria, Den tsjekkiske republikk, Republikken Estland, Republikken Kypros, Republikken Latvia, Republikken Litauen, Republikken Ungarn, Republikken Malta, Republikken Østerrike, Republikken Polen, Romania, Republikken Slovenia, Den slovakiske republikk, Republikken Finland og Kongeriket Sverige har senere blitt medlemmer av Den europeiske union.

SOM ER BESTEMT på å innføre et felles borgerskap for statsborgere i sine land,

SOM ER BESTEMT på å gjennomføre en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, som omfatter utformingen på lang sikt av en felles forsvarspolitik, som med tiden vil kunne føre til et felles forsvar i samsvar med bestemmelsene i artikkel 42, og derved styrke den europeiske identitet og uavhengighet med det formål å fremme fred, sikkerhet og framgang i Europa og i verden som helhet,

SOM ER BESTEMT på å lette den frie bevegelse for personer, samtidig som deres folks sikkerhet trygges ved at det opprettes et område for frihet, sikkerhet og rettferdighet, i samsvar med bestemmelsene i denne traktat og traktaten om Den europeiske unions virkemåte,

SOM ER BESTEMT på å videreføre prosessen for en stadig nærmere sammenslutning mellom de europeiske folk, der avgjørelsene skal treffes så nær borgerne som mulig i samsvar med nærhetsprinsippet,

SOM SER VIDERE mot de ytterligere skritt som må tas for å bringe den europeiske integrasjon framover,

HAR BESLUTTET å opprette en europeisk union og har for dette formål gitt de nødvendige fullmakter til

(Listen over signatarer gjengis ikke her.)

SOM, etter å ha utvekslet sine fullmakter, som ble funnet å være i god og behørig form, er blitt enige om følgende:

AVDELING I FELLES BESTEMMELSER

Artikkel 1

(tidl. artikkel 1 TEU) ⁽²⁾

Ved denne traktat oppretter De høye traktatparter seg imellom en europeisk union, heretter kalt «Unionen», som av medlemsstatene tillegges myndighet for å nå deres felles mål.

Denne traktat utgjør en ny etappe i prosessen for en stadig nærmere sammenslutning mellom de europeiske folk, der avgjørelsene skal treffes så åpent som mulig og så nær borgerne som mulig.

Unionens grunnlag er denne traktat og traktaten om Den europeiske unions virkemåte (heretter kalt «traktatene»). De to traktatene er likeverdige. Unionen trer i stedet for og etterfølger Det europeiske fellesskap.

Artikkel 2

Unionen bygger på verdiene respekt for menneskets verdighet, frihet, demokrati, likhet, rettssikkerhet og respekt for menneskerettighetene, herunder rettighetene til personer som tilhører minoriteter. Disse verdiene er felles for medlemsstatene i et samfunn som preges av mangfold, likebehandling, toleranse, rettferdighet, solidaritet og likebehandling av kvinner og menn.

Artikkel 3

(tidl. artikkel 2 TEU)

1. Unionens mål er å fremme fred, Unionens verdier og velferd for dens folk.
2. Unionen gir sine borgere et område uten indre grenser, for frihet, sikkerhet og rettferdighet, der fri bevegelighet for personer sikres, samtidig som det vedtas egnede tiltak med hensyn til kontroll ved yttergrensene, asyl, innvandring og forebygging og bekjempelse av kriminalitet.
3. Unionen oppretter et indre marked. Den skal arbeide for en bærekraftig utvikling i Europa som bygger på balansert økonomisk vekst og prisstabilitet, en sosial markedsøkonomi med høy konkurranseevne der full sysselsetting og sosial framgang etterstrebes, samt et høyt nivå for miljøvern og bedring av miljøkvaliteten. Den skal fremme vitenskapelige og teknologiske fremskritt.

Den skal bekjempe sosial utstøting og forskjellsbehandling, og skal fremme sosial rettferdighet og trygghet, likebehandling av kvinner og menn, solidaritet mellom generasjoner og vern av barns rettigheter.

⁽²⁾ Disse henvisningene gir bare en indikasjon. Mer omfattende opplysninger finnes i traktatspeilene som viser den gamle og den nye nummereringen i traktatene.

Den skal fremme økonomisk, sosial og territorial utjevning og solidaritet mellom medlemsstatene.

Den skal respektere medlemsstatenes rike kulturelle og språklige mangfold og sikre at den europeiske kulturarven vernes og utvikles.

4. Unionen oppretter en økonomisk og monetær union som har euro som sin valuta.
5. I Unionens forbindelser med resten av verden skal den hevde og fremme sine verdier og interesser samt bidra til å beskytte sine borgere. Den skal bidra til fred, sikkerhet, bærekraftig utvikling av Jorden, solidaritet og gjensidig respekt mellom folkene, fri og rettferdig handel, utryddelse av fattigdom og vern av menneskerettighetene, særlig av barns rettigheter, samt til streng overholdelse og utvikling av folkeretten, herunder respekten for prinsippene i De forente nasjoners pakt.
6. Unionen skal etterstrebe sine mål med egnede midler i samsvar med den myndighet den er tillagt i traktatene.

Artikkel 4

1. I samsvar med artikkel 5 forblir myndighet som ikke er tillagt Unionen i traktatene, hos medlemsstatene.
2. Unionen skal respektere medlemsstatenes likhet overfor traktatene samt deres nasjonale særtrekk, som kommer til uttrykk i deres politiske og konstitusjonelle grunnstrukturer, herunder regionalt og lokalt selvstyre. Den skal respektere deres grunnleggende statsfunksjoner, herunder å sikre statens territoriale integritet, opprettholde lov og orden samt ivareta beskyttelse av nasjonal sikkerhet. Særlig skal nasjonal sikkerhet fortsatt være den enkelte medlemsstats eneansvar.
3. I henhold til prinsippet om lojalt samarbeid skal Unionen og medlemsstatene respektere hverandre og bistå hverandre under utførelsen av de oppgaver som følger av traktatene.

Medlemsstatene skal treffe alle allmenne eller særlige tiltak for å sikre at de oppfyller de forpliktelser som følger av traktatene eller av rettsakter fra Unionens institusjoner.

Medlemsstatene skal hjelpe Unionen med å utføre dens oppgaver og skal avstå fra ethvert tiltak som kan sette virkeliggjøringen av Unionens mål i fare.

Artikkel 5

(tidl. artikkel 5 TEF)

1. Avgrensningen av Unionens myndighet følger prinsippet om myndighetstildeling. Utøvelsen av Unionens myndighet følger prinsippene om nærhet og forholdsmessighet.
2. I henhold til prinsippet om myndighetstildeling skal Unionen handle bare innenfor rammen av den myndighet medlemsstatene har tillagt den i traktatene, for å oppnå de mål som er fastsatt i dem. Myndighet som ikke er tillagt Unionen i traktatene, forblir hos medlemsstatene.
3. I henhold til nærhetsprinsippet skal Unionen på områder som ikke hører under dens enekompetanse, treffe tiltak bare dersom og så langt målene for det foreslåtte tiltak ikke kan

nås i tilstrekkelig grad av medlemsstatene på sentralt, regionalt eller lokalt plan, og derfor, på grunn av det foreslåtte tiltaks omfang eller virkninger, bedre kan nås på unionsplan.

Unionens institusjoner skal anvende nærhetsprinsippet i samsvar med protokollen om anvendelsen av nærhets- og forholdsmessighetsprinsippene. Nasjonalforsamlingene skal i samsvar med framgangsmåten i nevnte protokoll sikre at nærhetsprinsippet overholdes.

4. I henhold til forholdsmessighetsprinsippet skal Unionens tiltak i innhold og form ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å nå traktatenes mål.

Unionens institusjoner skal anvende forholdsmessighetsprinsippet i samsvar med protokollen om anvendelsen av nærhets- og forholdsmessighetsprinsippene.

Artikkel 6

(tidl. artikkel 6 TEU)

1. Unionen anerkjenner de rettigheter, friheter og prinsipper som er fastsatt i Den europeiske unions pakt av 7. desember 2000 om de grunnleggende rettigheter, tilpasset i Strasbourg 12. desember 2007, som skal være likeverdig med traktatene.

Bestemmelsene i pakten skal ikke på noen måte utvide Unionens myndighet slik den er nedfelt i traktatene.

Rettighetene, frihetene og prinsippene i pakten skal tolkes i samsvar med de alminnelige bestemmelser i paktens avdeling VII om tolkning og anvendelse av pakten, og med behørig hensyn til forklaringene som det vises til i pakten, der kildene til disse bestemmelsene angis.

2. Unionen skal tiltre Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. Tiltredelsen berører ikke Unionens myndighet slik den er nedfelt i traktatene.

3. De grunnleggende rettigheter, slik de er sikret i Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, og slik de følger av de forfatningsmessige tradisjoner som er felles for medlemsstatene, skal inngå i unionsretten som allmenne prinsipper.

Artikkel 7

(tidl. artikkel 7 TEU)

1. Etter å ha mottatt et begrunnet forslag fra en tredel av medlemsstatene, fra Europaparlamentet eller fra Kommisjonen kan Rådet med et flertall på fire femdelar av sine medlemmer etter at Europaparlamentet har gitt sitt samtykke, beslutte at det foreligger en klar risiko for at en medlemsstat opptrer i sterk strid med verdiene nevnt i artikkel 2. Før en slik beslutning treffes, skal Rådet la den berørte medlemsstat uttale seg og eventuelt rette anbefalinger til den, etter den samme framgangsmåten.

Rådet skal regelmessig kontrollere at grunnlaget som en slik beslutning er truffet på, fortsatt foreligger.

2. Det europeiske råd kan ved enstemmighet etter et forslag fra en tredel av medlemsstatene eller fra Kommisjonen og etter at Europaparlamentets har gitt sitt samtykke, beslutte at en

medlemsstat opptrer i sterk og vedvarende strid med verdiene nevnt i artikkel 2, etter å ha oppfordret den berørte medlemsstat til å framlegge sine synspunkter.

3. Når en beslutning er truffet i henhold til nr. 2, kan Rådet med kvalifisert flertall beslutte å suspendere enkelte av rettighetene som utgår fra anvendelsen av traktatene for den berørte medlemsstat, herunder stemmerettighetene for representanten for medlemsstatens regjering i Rådet. Når Rådet gjør dette, skal det ta hensyn til hvilke følger en slik suspensjon kan få for fysiske og juridiske personers rettigheter og forpliktelser.

Den berørte medlemsstats forpliktelser i henhold til denne traktat skal uansett fortsatt være bindende for vedkommende stat.

4. Rådet kan med kvalifisert flertall senere beslutte å endre eller oppheve tiltak truffet i henhold til nr. 3 som følge av endringer i situasjonen som førte til at de ble iverksatt.

5. Avstemningsreglene som gjelder for Europaparlamentet, Det europeiske råd og Rådet ved anvendelsen av denne artikkel, er fastsatt i artikkel 354 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 8

1. Unionen skal utvikle særlige forbindelser med nabostater med sikte på å skape et område med velstand og godt naboskap som har Unionens verdier som grunnlag og kjennetegnes ved nære og fredelige forbindelser som bygger på samarbeid.

2. Ved anvendelsen av nr. 1 kan Unionen inngå særlige avtaler med de berørte statene. Avtalene kan omfatte gjensidige rettigheter og forpliktelser samt muligheten for å gjennomføre tiltak i fellesskap. Det skal regelmessig holdes samråd om gjennomføringen av dem.

AVDELING II

BESTEMMELSER OM DEMOKRATISKE PRINSIPPER

Artikkel 9

Unionen skal i all sin virksomhet overholde prinsippet om likhet mellom borgerne, som skal ivaretas på samme måte av Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer. Enhver som er statsborger i en medlemsstat, er unionsborger. Unionsborgerskapet kommer i tillegg til og erstatter ikke statsborgerskap.

Artikkel 10

1. Unionens virkemåte bygger på prinsippet om representativt demokrati.
2. Borgerne representeres direkte på unionsplan i Europaparlamentet.

Hver medlemsstat representeres i Det europeiske råd av sin stats- eller regjeringssjef og i Rådet av sin regjering, som selv er demokratisk ansvarlig enten overfor sin nasjonalforsamling eller overfor sine borgere.

3. Enhver borger skal ha rett til å delta i Unionens demokratiske liv. Avgjørelser skal tas så åpent og så nær borgerne som mulig.
4. Politiske partier på europeisk plan skal bidra til å skape europeisk politisk bevissthet og til å uttrykke unionsborgernes vilje.

Artikkel 11

1. Institusjonene skal med egnede midler gi borgerne og de representative sammenslutninger mulighet til å gi uttrykk for og offentlig utveksle sine synspunkter på alle Unionens tiltaksområder.
2. Institusjonene skal føre en åpen, tydelig og regelmessig dialog med representative sammenslutninger og det sivile samfunn.
3. Europakommisjonen skal holde omfattende samråd med berørte parter for å sikre at Unionens tiltak er sammenhengende og åpne.
4. Når minst en million unionsborgere som er borgere i et betydelig antall medlemsstater, mener det er nødvendig å vedta en unionsrettsakt for å gjennomføre traktatene, kan de ta initiativ til å oppfordre Europakommisjonen til å framlegge egnede forslag innenfor rammen av dens myndighet.

Framgangsmåtene og vilkårene som kreves for et slikt borgerinitiativ, skal fastsettes i samsvar med artikkel 24 første ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 12

Nasjonalforsamlingene skal bidra aktivt til at Unionen virker på en god måte

- a) ved å bli underrettet av Unionens institusjoner og få tilsendt utkast til Unionens regelverksakter i samsvar med protokollen om nasjonalforsamlingenes rolle i Den europeiske union,
- b) ved å sørge for at nærhetsprinsippet overholdes etter framgangsmåtene i protokollen om anvendelsen av nærhets- og forholdsmessighetsprinsippene,
- c) ved å delta, innenfor området for frihet, sikkerhet og rettferdighet, i evalueringsordningene for gjennomføringen av Unionens politikk på dette området i samsvar med artikkel 70 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, og ved å delta i den politiske kontrollen av Europol og evalueringen av Eurojusts virksomhet i samsvar med artikkel 88 og 85 i nevnte traktat,
- d) ved å delta i endringsbehandlingen av traktatene i samsvar med artikkel 48 i denne traktat,
- e) ved å bli underrettet om søknader om medlemskap i Unionen i samsvar med artikkel 49 i denne traktat,
- f) ved å delta i det interparlamentariske samarbeidet mellom nasjonalforsamlingene og med Europaparlamentet i samsvar med protokollen om nasjonalforsamlingenes rolle i Den europeiske union.

AVDELING III

BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE

Artikkel 13

1. Unionen skal ha en institusjonell ramme som skal fremme dens verdier, etterstrebe dens mål, tjene dens egne, borgernes og medlemsstatenes interesser og sikre sammenheng, effektivitet og kontinuitet i dens politikk og tiltak.

Unionens institusjoner skal være følgende:

- Europaparlamentet
 - Det europeiske råd
 - Rådet
 - Europakommisjonen (heretter kalt «Kommisjonen»)
 - Den europeiske unions domstol
 - Den europeiske sentralbank
 - Revisjonsretten
2. Hver enkelt institusjon skal handle innenfor rammen av den myndighet den er tillagt i traktatene, og i samsvar med de framgangsmåter, vilkår og mål som er fastsatt i dem. Institusjonene skal samarbeide lojalt med hverandre.
3. Bestemmelsene om Den europeiske sentralbank og Revisjonsretten samt de nærmere bestemmelser om de øvrige institusjonene er fastsatt i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.
4. Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen skal bistås av en økonomisk og sosial komité og en regionkomité med rådgivende funksjon.

Artikkel 14

1. Europaparlamentet skal sammen med Rådet utøve regelverksfunksjonen og budsjettfunksjonen. Det skal utøve politiske kontrollfunksjoner og rådgivende funksjoner som fastsatt i traktatene. Det skal velge Kommisjonens president.

2. Europaparlamentet skal være sammensatt av representanter for unionsborgerne. Antall representanter skal ikke overstige 750, pluss presidenten. Borgerne skal representeres degressivt proporsjonalt, med minst seks representanter per medlemsstat. Ingen medlemsstat skal tildeles mer enn 96 plasser.

Det europeiske råd skal ved enstemmighet på initiativ fra Europaparlamentet og med dets samtykke vedta en beslutning om Europaparlamentets sammensetning i samsvar med prinsippene omhandlet i første ledd.

3. Europaparlamentets medlemmer skal velges ved direkte, allmenne, frie og hemmelige valg for en valgperiode på fem år.
4. Europaparlamentet skal velge sin president og sitt presidentskap blant sine medlemmer.

Artikkel 15

1. Det europeiske råd skal gi Unionen den framdrift som er nødvendig for dens utvikling, og skal fastsette de overordnede politiske retningslinjer og prioriteringer for dette. Det skal ikke utøve noen regelverksfunksjoner.
2. Det europeiske råd består av medlemsstatenes stats- eller regjeringssjefer samt dets president og Kommisjonens president. Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal delta i dets arbeid.
3. Det europeiske råd skal tre sammen to ganger hvert halvår etter innkalling fra presidenten. Når dagsordenen krever det, kan hvert av Det europeiske råds medlemmer beslutte å la seg bistå av en minister, mens Kommisjonens president kan la seg bistå av et medlem av Kommisjonen. Når situasjonen krever det, skal presidenten innkalle til et ekstraordinært møte i Det europeiske råd.
4. Med mindre annet er fastsatt i traktatene, skal Det europeiske råd treffe avgjørelser ved enighet.
5. Det europeiske råd skal velge sin president med kvalifisert flertall for en funksjonstid på to og et halvt år, med mulighet for gjenvalg én gang. Dersom presidenten får forfall eller har begått en alvorlig forseelse, kan Det europeiske råd bringe presidentens funksjonstid til opphør etter samme framgangsmåte.
6. Det europeiske råds president skal
 - a) lede Det europeiske råd og gi dets arbeid framdrift,
 - b) sikre forberedelse og kontinuitet i Det europeiske råds arbeid i samarbeid med Kommisjonens president og på grunnlag av arbeidet i Rådet for alminnelige saker,
 - c) bestrebe seg på å fremme samhold og enighet i Det europeiske råd,
 - d) framlegge en rapport for Europaparlamentet etter hvert møte i Det europeiske råd.

Det europeiske råds president skal på sitt nivå og i denne egenskap representere Unionen utad i saker som omfattes av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, uten at det berører ansvarsområdene til Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk.

Det europeiske råds president skal ikke inneha noe nasjonalt embete.

Artikkel 16

1. Rådet skal sammen med Europaparlamentet utøve regelverksfunksjonen og budsjettfunksjonen. Det hører til dets oppgaver å fastlegge politikken og foreta samordning på de vilkår som er fastsatt i traktatene.
2. Rådet består av en representant på ministernivå fra hver medlemsstat, med fullmakt til å forplikte vedkommende medlemsstats regjering og til å utøve stemmeretten.
3. Rådet skal treffe avgjørelse med kvalifisert flertall, med mindre annet er fastsatt i traktatene.

4. Fra 1. november 2014 defineres kvalifisert flertall som minst 55 % av Rådets medlemmer, som omfatter minst 15 medlemmer og representerer medlemsstater med minst 65 % av Unionens befolkning.

Et blokkerende mindretall må bestå av minst fire medlemmer av Rådet; i motsatt fall skal kvalifisert flertall anses som oppnådd.

De øvrige bestemmelser om kvalifisert flertall er fastsatt i artikkel 238 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

5. De overgangsbestemmelser om definisjonen av kvalifisert flertall som skal anvendes til 31. oktober 2014, og de som skal anvendes fra 1. november 2014 til 31. mars 2017, er fastsatt i protokollen om overgangsbestemmelser.

6. Rådet skal møte i ulike sammensetninger, og listen over dem skal vedtas i samsvar med artikkel 236 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Rådet for alminnelige saker skal sikre sammenheng i de ulike rådssammensetningenes arbeid. Det skal forberede Det europeiske råds møter og sikre oppfølging av dem i samarbeid med Det europeiske råds president og Kommisjonen.

Rådet for utenrikssaker skal fastlegge Unionens opptreden utad på grunnlag av strategiske retningslinjer fastsatt av Det europeiske råd og skal sikre sammenheng i Unionens opptreden.

7. En komité av faste representanter for medlemsstatenes regjeringer skal ha ansvar for å forberede Rådets arbeid.

8. Rådets møter skal være offentlige når det drøfter og stemmer over utkast til regelverksakter. Hvert rådsmøte skal derfor deles inn i to deler, der den ene anvendes til drøfting av Unionens rettsakter og den andre til drøfting av saker som ikke gjelder regelverk.

9. Formannskapet i andre rådssammensetninger enn Rådet for utenrikssaker skal innehas av medlemsstatenes representanter i Rådet etter en ordning med likeverdig rotasjon på vilkår fastsatt i samsvar med artikkel 236 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 17

1. Kommisjonen skal fremme Unionens allmenne interesser og ta egnede initiativer i den forbindelse. Den skal sikre at traktatene og de tiltak som er vedtatt av institusjonene i henhold til dem, gjennomføres. Den skal føre tilsyn med gjennomføringen av unionsretten under kontroll av Den europeiske unions domstol. Den skal gjennomføre budsjettet og forvalte programmene. Den skal utøve samordnings-, gjennomførings- og forvaltningsfunksjoner som fastsatt i traktatene. Med unntak av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og øvrige tilfeller fastsatt i traktatene skal den representere Unionen utad. Den skal ta initiativ til Unionens årlige og flerårige programmer med sikte på å inngå interinstitusjonelle avtaler.

2. Med mindre traktatene fastsetter noe annet, kan Unionens regelverksakter vedtas bare etter forslag fra Kommisjonen. Andre rettsakter skal vedtas etter forslag fra Kommisjonen når traktatene fastsetter det.

3. Kommisjonens funksjonstid skal være fem år.

Kommisjonens medlemmer skal velges i kraft av sin innsikt og sitt engasjement for Europa blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig.

Kommisjonen skal utføre sine oppgaver i full uavhengighet. Med forbehold for artikkel 18 nr. 2 skal Kommisjonens medlemmer verken be om eller motta instruks fra regjeringer, institusjoner, organer eller noen annen instans. De skal avholde seg fra enhver handling som er uforenlig med deres verv eller med utførelsen av deres oppgaver.

4. Kommisjonen som oppnevnes mellom tidspunktet for Lisboa-traktatens ikrafttredelse og 31. oktober 2014, skal bestå av én statsborger fra hver medlemsstat, herunder Kommisjonens president og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, som skal være en av Kommisjonens visepresidenter.

5. Fra 1. november 2014 skal Kommisjonen bestå av et antall medlemmer, herunder Kommisjonens president og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, som tilsvarer to tredeler av antall medlemsstater, med mindre Det europeiske råd ved enstemmighet vedtar å endre dette antallet.

Kommisjonens medlemmer skal velges blant medlemsstatenes statsborgere på grunnlag av et system med helt likeverdig rotasjon mellom medlemsstatene som gjenspeiler samtlige medlemsstaters demografiske og geografiske spredning. Dette systemet skal vedtas ved enstemmighet av Det europeiske råd i samsvar med artikkel 244 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

6. Kommisjonens president skal

- a) fastsette retningslinjer for Kommisjonens arbeid,
- b) treffe avgjørelse om Kommisjonens interne organisasjon for å sikre at den opptrer sammenhengende, effektivt og som et kollegium,
- c) oppnevne visepresidenter blant Kommisjonens medlemmer, med unntak av Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk.

Et medlem av Kommisjonen skal fratre dersom presidenten anmoder om det. Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal etter framgangsmåten i artikkel 18 nr. 1 fratre dersom presidenten anmoder om det.

7. Idet det tas hensyn til valget til Europaparlamentet og etter egnede samråd skal Det europeiske råd med kvalifisert flertall foreslå for Europaparlamentet en kandidat til vervet som Kommisjonens president. Kandidaten skal velges av Europaparlamentet med et flertall av dets medlemmer. Dersom denne kandidaten ikke får flertall, skal Det europeiske råd med kvalifisert flertall innen en måned foreslå en ny kandidat som skal velges av Europaparlamentet etter samme framgangsmåte.

Rådet skal i forståelse med den valgte presidenten vedta listen over andre personer som det foreslår oppnevnt til medlemmer av Kommisjonen. De skal velges ut på grunnlag av forslag fra medlemsstatene, i samsvar med kriteriene fastsatt i nr. 3 annet ledd og nr. 5 annet ledd.

Presidenten, Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og Kommisjonens øvrige medlemmer skal godkjennes som kollegium ved en avstemning i

Europaparlamentet. På grunnlag av denne godkjenningen skal Kommisjonen oppnevnes av Det europeiske råd med kvalifisert flertall.

8. Kommisjonen er som kollegium ansvarlig overfor Europaparlamentet. Europaparlamentet kan stemme over et mistillitsforslag mot Kommisjonen i samsvar med artikkel 234 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. Dersom mistillitsforslaget vedtas, skal Kommisjonens medlemmer samlet fratre sine verv, og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal fratre sitt verv i Kommisjonen.

Artikkel 18

1. Det europeiske råd skal med kvalifisert flertall og med samtykke fra Kommisjonens president oppnevne Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk. Det europeiske råd kan bringe vedkommendes funksjonstid til opphør etter samme framgangsmåte.

2. Høyrepresentanten skal ivareta Unionens felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. Vedkommende skal med sine forslag bidra til utforming av utenriks- og sikkerhetspolitikken og skal gjennomføre den som Rådets bemyndigede representant. Det samme gjelder den felles sikkerhets- og forsvarspolitik.

3. Høyrepresentanten skal være formann i Rådet for utenrikssaker.

4. Høyrepresentanten skal være en av Kommisjonens visepresidenter. Vedkommende skal sikre sammenheng i Unionens opptreden utad. Vedkommende skal i Kommisjonen ivareta Kommisjonens ansvar for forbindelsene utad og for samordningen av andre sider av Unionens opptreden utad. I forbindelse med ivaretakingen av disse ansvarsområdene i Kommisjonen, og bare med hensyn til dem, skal høyrepresentanten være underlagt Kommisjonens framgangsmåter i det omfang det er forenlig med nr. 2 og 3.

Artikkel 19

1. Den europeiske unions domstol skal omfatte Domstolen, Underretten og særdomstoler. Den skal sikre at lov og rett overholdes når traktatene blir fortolket og anvendt.

Medlemsstatene skal sørge for den nødvendige adgang til domstolsprøvelse for å sikre et effektivt rettslig vern på de områder som omfattes av unionsretten.

2. Domstolen skal bestå av en dommer fra hver medlemsstat. Den skal bistås av generaladvokater.

Underretten skal bestå av minst én dommer fra hver medlemsstat.

Dommerne og generaladvokatene til Domstolen og dommerne til Underretten skal velges blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig, og som oppfyller vilkårene fastsatt i artikkel 253 og 254 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. De skal oppnevnes av medlemsstatenes regjeringer ved felles overenskomst for seks år. De fratredende dommere og generaladvokater kan oppnevnes på nytt.

3. Den europeiske unions domstol skal i samsvar med traktatene

- a) treffe avgjørelse i saker anlagt av en medlemsstat, en institusjon eller fysiske og juridiske personer,

- b) treffe forhåndsavgjørelse etter anmodning fra medlemsstatenes domstoler om fortolkning av unionsretten eller om gyldigheten av rettsakter vedtatt av institusjonene,
- c) treffe avgjørelse i de øvrige tilfeller som er fastsatt i traktatene.

AVDELING IV

BESTEMMELSER OM STYRKET SAMARBEID

Artikkel 20

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

1. Medlemsstater som ønsker å opprette et styrket samarbeid seg imellom på de områder der Unionen ikke har enekompetanse, kan gjøre bruk av Unionens institusjoner og utøve sin myndighet ved å anvende de relevante traktatbestemmelser, med de begrensninger og etter de framgangsmåter som er fastsatt i denne artikkel og i artikkel 326-334 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Det styrkede samarbeidet skal ta sikte på å fremme virkeliggjøringen av Unionens mål, beskytte dens interesser og styrke integrasjonsprosessen. Samarbeidet skal til enhver tid være åpent for alle medlemsstater i samsvar med artikkel 328 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

2. Beslutningen om bemyndigelse til et styrket samarbeid skal vedtas av Rådet som en siste utvei når det fastslår at målene for samarbeidet ikke kan nås innen en rimelig frist av Unionen som helhet, og forutsatt at minst ni medlemsstater deltar i det. Rådet skal treffe avgjørelse etter framgangsmåten i artikkel 329 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

3. Alle rådsmedlemmer kan delta i Rådets drøftinger, men bare rådsmedlemmer som representerer de medlemsstater som deltar i et styrket samarbeid, skal delta i avstemningen. Avstemningsreglene er fastsatt i artikkel 330 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

4. Rettsakter som vedtas innenfor rammen av et styrket samarbeid, skal være bindende bare for deltakende medlemsstater. De skal ikke anses som et regelverk som skal godtas av de stater som søker om tiltredelse til Unionen.

AVDELING V

ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM UNIONENS OPPTREDEN UTAD OG SÆRLIGE BESTEMMELSER OM DEN FELLES UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITIKK

KAPITTEL 1

ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM UNIONENS OPPTREDEN UTAD

Artikkel 21

1. Unionens tiltak på internasjonalt plan skal bygge på de samme prinsipper som har ligget til grunn for dens opprettelse, utvikling og utvidelse, og som den arbeider for å fremme i resten av verden: demokrati, rettsstatsprinsippet, menneskerettighetenes og de grunnleggende frihetenes universalitet og udelelighet, respekt for menneskeverdet, prinsippene om likhet og solidaritet samt respekt for prinsippene i De forente nasjoners pakt og folkeretten.

Unionen skal bestrebe seg på å utvikle forbindelser og bygge opp partnerskap med tredjestater og med internasjonale, regionale eller verdensomspennende organisasjoner som er enige i prinsippene omhandlet i første ledd. Den skal fremme multilaterale løsninger på felles problemer, særlig innenfor rammen av De forente nasjoner.

2. Unionen skal fastsette og iverksette felles politikk og tiltak, og skal arbeide for å oppnå en høyere grad av samarbeid på alle områder for internasjonale forbindelser for

- a) å verne om Unionens verdier, grunnleggende interesser, sikkerhet, uavhengighet og integritet,
- b) å styrke og støtte demokrati, rettsstatsprinsippet, menneskerettighetene og folkerettens prinsipper,
- c) å opprettholde fred, hindre konflikter og styrke den internasjonale sikkerhet i samsvar med formålene og prinsippene i De forente nasjoners pakt samt prinsippene i sluttakten fra Helsingfors og Paris-erklæringens mål, herunder om de ytre grenser,
- d) å fremme en bærekraftig økonomisk, sosial og miljømessig utvikling i utviklingsland, med utrydding av fattigdom som hovedmål,
- e) å tilskynde til at alle land integreres i verdensøkonomien, blant annet gjennom gradvis oppheving av restriksjoner på den internasjonale handel,
- f) å bidra til utvikling av internasjonale tiltak for å bevare og forbedre miljøet og en bærekraftig forvaltning av verdens naturressurser, for å sikre en bærekraftig utvikling,
- g) å bistå befolkninger, land og regioner som rammes av naturkatastrofer eller menneskeskapte katastrofer, og
- h) å fremme et internasjonalt system som bygger på sterkere multilateralt samarbeid og god verdensomspennende styring.

3. Unionen skal overholde prinsippene og etterstrebe målene fastsatt i nr. 1 og 2 når den utarbeider og gjennomfører sin opptreden utad på de ulike områder som omfattes av denne avdeling og av femte del i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, samt eksterne sider ved annen politikk.

Unionen skal sikre sammenheng mellom de ulike områder av dens opptreden utad samt mellom disse områdene og annen politikk. Rådet og Kommisjonen skal med bistand fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk sikre sammenheng og samarbeid for å oppnå dette.

Artikkel 22

1. På grunnlag av prinsippene og målene fastsatt i artikkel 21 skal Det europeiske råd fastlegge Unionens strategiske interesser og mål.

Det europeiske råds beslutninger om Unionens strategiske interesser og mål skal gjelde den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og andre områder i forbindelse med Unionens opptreden utad. Slike beslutninger kan gjelde Unionens forbindelser med en bestemt stat eller et område, eller kan ha en tematisk tilnærming. De skal inneholde bestemmelser om varighet og om midlene som skal stilles til rådighet av Unionen og medlemsstatene.

Det europeiske råd skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter rekommandasjon fra Rådet, som Rådet skal vedta etter de nærmere bestemmelser som er fastsatt for hvert område. Det europeiske råds beslutninger skal gjennomføres etter de framgangsmåter som er fastsatt i traktatene.

2. Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og Kommisjonen kan, når det gjelder henholdsvis området for felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og andre områder i forbindelse med opptreden utad, framlegge felles forslag for Rådet.

KAPITTEL 2

SÆRLIGE BESTEMMELSER OM DEN FELLES UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITIKK

FØRSTE AVSNITT FELLES BESTEMMELSER

Artikkel 23

Unionens tiltak på internasjonalt plan skal i henhold til dette kapittel styres av prinsippene i, etterstrebe målene for og gjennomføres i samsvar med de alminnelige bestemmelser fastsatt i kapittel 1.

Artikkel 24

(tidl. artikkel 11 TEU)

1. Unionens myndighet i saker som gjelder felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal omfatte alle områder av utenrikspolitikken og alle spørsmål som gjelder Unionens sikkerhet, herunder den gradvise utformingen av en felles forsvarspolitik som vil kunne føre til et felles forsvar.

Den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk omfattes av særlige regler og framgangsmåter. Den skal fastsettes og gjennomføres av Det europeiske råd og Rådet, som treffer avgjørelse ved enstemmighet, med mindre annet er fastsatt i traktatene. Det kan ikke vedtas regelverksakter. Den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk skal iverksettes av Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og medlemsstatene i samsvar med traktatene. Europaparlamentets og Kommisjonens særlige rolle på dette området er fastsatt i traktatene. Den europeiske unions domstol skal ikke ha domsmyndighet med hensyn til disse bestemmelsene, med unntak av den myndighet den har til å kontrollere at artikkel 40 i denne traktat overholdes, og til å prøve lovligheten av visse beslutninger som fastsatt i artikkel 275 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

2. Innenfor rammen av prinsippene og målene for Unionens opptreden utad skal Unionen føre, fastsette og gjennomføre en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk som bygger på utvikling av felles politisk solidaritet mellom medlemsstatene, påvisning av saker av allmenn interesse og oppnåelse av stadig mer sammenfallende opptreden fra medlemsstatene.

3. Medlemsstatene skal støtte Unionens utenriks- og sikkerhetspolitikk aktivt og uforbeholdent i en ånd av gjensidig solidaritet, og skal opptre i samsvar med Unionens opptreden på dette området.

Medlemsstatene skal samarbeide for å styrke og utvikle deres gjensidige politiske solidaritet. De skal avholde seg fra enhver handling som er i strid med Unionens interesser eller kan påvirke dens effektivitet som en sammenhengskraft i internasjonale forbindelser.

Rådet og høyrepresentanten skal sikre at disse prinsippene overholdes.

Artikkel 25

(tidl. artikkel 12 TEU)

Unionen skal gjennomføre den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk ved

- a) å fastsette de overordnede retningslinjene,
- b) å vedta beslutninger som fastsetter
 - i) tiltak som skal gjennomføres av Unionen,
 - ii) standpunkter som skal inntas av Unionen,
 - iii) de nærmere bestemmelser om gjennomføringen av beslutningene omhandlet i punkt i) og ii),
- c) å styrke det systematiske samarbeidet mellom medlemsstatene om utøvelsen av deres politikk.

Artikkel 26

(tidl. artikkel 13 TEU)

1. Det europeiske råd skal fastlegge Unionens strategiske interesser og mål samt fastsette målene og de overordnede retningslinjene for den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk,

herunder for saker som har innvirkning på forsvarsområdet. Det skal vedta de nødvendige beslutninger.

Dersom den internasjonale utvikling gjør det nødvendig, skal Det europeiske råds president innkalle til et ekstraordinært møte i Det europeiske råd for å fastlegge de strategiske linjer i Unionens politikk i møtet med en slik utvikling.

2. Rådet skal utforme den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og vedta de nødvendige beslutninger for å fastlegge og gjennomføre den på grunnlag av de overordnede retningslinjer og strategiske linjer som er fastsatt av Det europeiske råd.

Rådet og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal sikre ensartet anvendelse, sammenheng og effektivitet for Unionens tiltak.

3. Den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk skal iverksettes av høyrepresentanten og av medlemsstatene med nasjonale midler og Unionens midler.

Artikkel 27

1. Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, som skal lede Rådet for utenrikssaker, skal bidra med sine forslag til utformingen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og sikre gjennomføringen av de beslutninger som vedtas av Det europeiske råd og Rådet.

2. Høyrepresentanten skal representere Unionen i saker som gjelder den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. Vedkommende skal på vegne av Unionen føre den politiske dialog med tredjemann og framføre Unionens standpunkt i internasjonale organisasjoner og på internasjonale konferanser.

3. Under utførelsen av sitt verv skal høyrepresentanten bistås av en europeisk tjeneste for utenriksforbindelser. Tjenesten skal samarbeide med medlemsstatenes diplomatiske tjeneste og utgjøres av tjenestemenn fra relevante kontorer i Rådssekretariatet og Kommisjonen samt avgitt personale fra medlemsstatenes diplomatiske tjeneste. Rådet skal ved en beslutning fastsette hvordan den europeiske tjenesten for utenriksforbindelser skal organiseres og virke. Rådet skal treffe avgjørelse etter forslag fra høyrepresentanten og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og innhentet samtykke fra Kommisjonen.

Artikkel 28

(tidl. artikkel 14 TEU)

1. Når den internasjonale situasjonen krever operativ handling fra Unionens side, skal Rådet vedta de nødvendige beslutninger. De skal inneholde bestemmelser om mål, omfang, midlene som skal stilles til rådighet for Unionen, om nødvendig deres varighet, og vilkårene for gjennomføring av dem.

Dersom omstendighetene endres og får vesentlig innvirkning på et spørsmål som er gjenstand for en slik beslutning, skal Rådet gjennomgå beslutningens prinsipper og mål og vedta de nødvendige beslutninger.

2. Beslutninger nevnt i nr. 1 skal være forpliktende for medlemsstatene med hensyn til de standpunkter de inntar og i utøvelsen av deres virksomhet.

3. Når det foreligger en plan om å vedta et nasjonalt standpunkt eller treffe nasjonale tiltak i henhold til en beslutning nevnt i nr. 1, skal den berørte medlemsstat framlegge opplysninger tidsnok til at det om nødvendig er mulig å holde forutgående samråd med Rådet. Forpliktelsen til å framlegge opplysninger på forhånd skal ikke gjelde tiltak som bare er ledd i en nasjonal innarbeiding av rådsbeslutninger.

4. Når det er tvingende nødvendig fordi situasjonen har endret seg og Rådet ikke har gjennomgått beslutningen som nevnt i nr. 1, kan medlemsstatene vedta de nødvendige tiltak som en hastesak idet det tas hensyn til beslutningens overordnede mål. Den berørte medlemsstat skal umiddelbart underrette Rådet om ethvert tiltak av denne art.

5. Dersom det oppstår store vanskeligheter ved gjennomføringen av en beslutning som nevnt i denne artikkel, skal medlemsstaten underrette Rådet, som skal drøfte dem og forsøke å finne egnede løsninger. Løsningene skal ikke være i strid med målene for beslutningen nevnt i nr. 1 eller gjøre den mindre effektiv.

Artikkel 29

(tidl. artikkel 15 TEU)

Rådet skal vedta beslutninger som fastlegger Unionens tilnærming til en bestemt sak av geografisk eller tematisk art. Medlemsstatene skal sikre at deres nasjonale politikk er i tråd med Unionens standpunkter.

Artikkel 30

(tidl. artikkel 22 TEU)

1. Enhver medlemsstat, Unionens høyrepresentant for utenriks- og sikkerhetspolitikk eller høyrepresentanten med Kommisjonens støtte kan framlegge for Rådet enhver sak som gjelder den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, og kan framlegge for Rådet henholdsvis initiativer eller forslag.

2. I saker som krever rask avgjørelse, skal høyrepresentanten på eget initiativ eller på anmodning fra en medlemsstat innkalle til et ekstraordinært møte i Rådet innen 48 timer eller, i et nødstilfelle, innen en kortere frist.

Artikkel 31

(tidl. artikkel 23 TEU)

1. Beslutninger i henhold til dette kapittel skal vedtas ved enstemmighet av Det europeiske råd og Rådet, med mindre annet er fastsatt i dette kapittel. Det kan ikke vedtas regelverksakter.

Dersom et medlem av Rådet avstår fra å stemme, kan det avgi stemmeforklaring ved å avgi en formell erklæring i henhold til dette ledd. I så fall skal det ikke være forpliktet til å anvende beslutningen, men skal godta at beslutningen forplikter Unionen. I en ånd av gjensidig solidaritet skal den berørte medlemsstat avstå fra ethvert tiltak som kan være i strid med eller hindre Unionens tiltak med grunnlag i beslutningen, og de øvrige medlemsstater skal respektere dens standpunkt. Dersom de av Rådets medlemmer som avgir stemmeforklaring, representerer minst en tredel av medlemsstatene med minst en tredel av Unionens befolkning, er beslutningen ikke vedtatt.

2. Som unntak fra bestemmelsene i nr. 1 skal Rådet treffe avgjørelse med kvalifisert flertall
- når det vedtar en beslutning som fastsetter et unionstiltak eller et unionsstandpunkt på grunnlag av en beslutning fra Det europeiske råd om Unionens strategiske interesser og mål, som nevnt i artikkel 22 nr. 1,
 - når det vedtar en beslutning som fastsetter et unionstiltak eller et unionsstandpunkt etter et forslag som Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk har framlagt etter en særlig anmodning fra Det europeiske råd på dets initiativ eller på initiativ fra høyrepresentanten,
 - når det vedtar en beslutning som gjennomfører en beslutning som fastsetter et unionstiltak eller et unionsstandpunkt,
 - når det oppnevner en særlig representant i samsvar med artikkel 33.

Dersom et medlem av Rådet erklærer at det av avgjørende, nærmere angitte årsaker knyttet til nasjonal politikk akter å stemme imot vedtakelsen av en beslutning som skal vedtas med kvalifisert flertall, skal det ikke holdes avstemning. Høyrepresentanten skal i nært samråd med den berørte medlemsstat forsøke å finne en løsning som medlemsstaten kan godta. Dersom dette ikke lykkes, kan Rådet med kvalifisert flertall be om at saken framlegges for Det europeiske råd for beslutning ved enstemmighet.

3. Det europeiske råd kan ved enstemmighet vedta en beslutning om at Rådet skal treffe avgjørelse med kvalifisert flertall i alle andre tilfeller enn tilfellene omhandlet i nr. 2.
4. Nr. 2 og 3 får ikke anvendelse på beslutninger som har innvirkning på det militære område eller forsvarsområdet.
5. I prosedyrespørsmål skal Rådet treffe avgjørelse med et flertall av sine medlemmer.

Artikkel 32

(tidl. artikkel 16 TEU)

Medlemsstatene skal rådføre seg med hverandre i Det europeiske råd og Rådet i saker som gjelder felles utenriks- og sikkerhetspolitikk av allmenn interesse, for å fastsette en felles tilnærming. Før en medlemsstat treffer tiltak på internasjonalt plan eller inngår forpliktelser som kan berøre Unionens interesser, skal den rådføre seg med de øvrige medlemsstater i Det europeiske råd eller Rådet. Medlemsstatene skal gjennom samordnede tiltak sikre at Unionen kan gjøre sine interesser og verdier gjeldende på internasjonalt plan. Medlemsstatene skal være gjensidig solidariske.

Når Det europeiske råd eller Rådet har fastlagt en felles tilnærming for Unionen i henhold til første ledd, skal Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og medlemsstatenes utenriksministre samordne sin virksomhet i Rådet.

Medlemsstatenes diplomatiske stasjoner og Unionens delegasjoner i tredjestater og i internasjonale organisasjoner skal samarbeide og bidra til å utforme og gjennomføre den felles tilnærming.

Artikkel 33*(tidl. artikkel 18 TEU)*

Rådet kan etter forslag fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk oppnevne en særlig representant som er bemyndiget i forbindelse med bestemte politiske saker. Den særlige representant skal utføre sitt verv under høyrepresentantens myndighet.

Artikkel 34*(tidl. artikkel 19 TEU)*

1. Medlemsstatene skal samordne sin opptreden i internasjonale organisasjoner og på internasjonale konferanser. De skal forsvare Unionens standpunkter i slike fora. Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal tilrettelegge denne samordningen.

I internasjonale organisasjoner og på internasjonale konferanser der ikke alle medlemsstater deltar, skal de som deltar, forsvare Unionens standpunkter.

2. I samsvar med artikkel 24 nr. 3 skal medlemsstater som er representert i internasjonale organisasjoner eller på internasjonale konferanser der ikke alle medlemsstater deltar, holde de øvrige medlemsstater og høyrepresentanten underrettet om alle saker av felles interesse.

Medlemsstater som også er medlemmer av De forente nasjoners sikkerhetsråd, skal rådføre seg med hverandre og holde de øvrige medlemsstater og høyrepresentanten fullt underrettet. Medlemsstater som er medlemmer av Sikkerhetsrådet, skal når de utøver sin funksjon, forsvare Unionens standpunkter og interesser, uten at dette berører det ansvar som påhviler dem i henhold til bestemmelsene i De forente nasjoners pakt.

Når Unionen har fastlagt et standpunkt i en sak som står på dagsordenen i De forente nasjoners sikkerhetsråd, skal de medlemsstater som sitter i Sikkerhetsrådet, anmode om at høyrepresentanten innbys til å framlegge Unionens standpunkt.

Artikkel 35*(tidl. artikkel 20 TEU)*

Medlemsstatenes diplomatiske og konsulære stasjoner og Unionens delegasjoner i tredjestater og på internasjonale konferanser, og deres representanter i internasjonale organisasjoner, skal samarbeide for å sikre at beslutninger som fastlegger Unionens standpunkter og tiltak, vedtatt i henhold til dette kapittel, overholdes og gjennomføres.

De skal intensivere samarbeidet ved å utveksle opplysninger og foreta felles vurderinger.

De skal bidra til gjennomføringen av unionsborgernes rett til beskyttelse på tredjestaters territorium, som omhandlet i artikkel 20 nr. 2 bokstav c) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, samt av tiltak vedtatt i henhold til artikkel 23 i nevnte traktat.

Artikkel 36

(tidl. artikkel 21 TEU)

Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal regelmessig rådspørre Europaparlamentet om de viktigste sider ved og grunnleggende valg i forbindelse med den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og den felles sikkerhets- og forsvarspolitik, og skal underrette det om utviklingen av politikken på disse områdene. Høyrepresentanten skal påse at det tas behørig hensyn til Europaparlamentets synspunkter. De særlige representanter kan delta når Europaparlamentet underrettes.

Europaparlamentet kan stille spørsmål eller rette rekommandasjoner til Rådet eller høyrepresentanten. Det skal to ganger i året drøfte de framskritt som er gjort i gjennomføringen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, herunder den felles sikkerhets- og forsvarspolitik.

Artikkel 37

(tidl. artikkel 24 TEU)

Unionen kan inngå avtaler med én eller flere medlemsstater eller internasjonale organisasjoner på områder som omfattes av dette kapittel.

Artikkel 38

(tidl. artikkel 25 TEU)

Med forbehold for artikkel 240 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal en utenriks- og sikkerhetspolitisk komité overvåke den internasjonale situasjonen på de områder som omfattes av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, og bidra til å fastlegge politikken ved å avgi uttalelser til Rådet på anmodning fra Rådet eller Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk eller på eget initiativ. Den skal også overvåke gjennomføringen av avtalt politikk, uten at det berører høyrepresentantens myndighet.

Innenfor rammen av dette kapittel skal Den utenriks- og sikkerhetspolitiske komité under Rådets og høyrepresentantens ansvar utøve politisk kontroll og strategisk ledelse av krisehåndteringsoperasjoner omhandlet i artikkel 43.

Rådet kan for en krisehåndteringsoperasjon som vedtas av Rådet, og som Rådet fastsetter varigheten av, tillate komiteen å vedta de nødvendige beslutninger om den politiske kontrollen og strategiske ledelsen av operasjonen.

Artikkel 39

I samsvar med artikkel 16 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte og som unntak fra nr. 2 i nevnte artikkel skal Rådet vedta en beslutning som fastsetter reglene for vern av fysiske personer ved medlemsstatenes behandling av personopplysninger når de utøver virksomhet som omfattes av dette kapittel, samt reglene for fri utveksling av slike opplysninger. Overholdelsen av disse reglene skal kontrolleres av uavhengige myndigheter.

Artikkel 40

(tidl. artikkel 47 TEU)

Gjennomføringen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk berører ikke anvendelsen av institusjonenes framgangsmåter og omfanget av deres myndighet som fastsatt i traktatene med sikte på utøvelsen av Unionens myndighet omhandlet i artikkel 3-6 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

På samme måte skal gjennomføringen av politikken i henhold til de nevnte artikler ikke berøre anvendelsen av institusjonenes framgangsmåter og omfanget av deres myndighet som fastsatt i traktatene med sikte på utøvelsen av Unionens myndighet i henhold til dette kapittel.

Artikkel 41

(tidl. artikkel 28 TEU)

1. Administrasjonsutgifter som påløper for institusjonene som følge av gjennomføringen av dette kapittel, skal dekkes over Unionens budsjett.

2. Driftsutgifter som påløper som følge av gjennomføringen av dette kapittel, skal også dekkes over Unionens budsjett, bortsett fra utgifter i forbindelse med operasjoner som har innvirkning på det militære område eller forsvarsområdet, og i tilfeller der Rådet ved enstemmighet bestemmer noe annet.

I tilfeller der utgifter ikke dekkes over Unionens budsjett, skal de dekkes av medlemsstatene i samsvar med fordelingsnøkkelen som er basert på bruttonasjonalprodukt, med mindre Rådet ved enstemmighet bestemmer noe annet. Når det gjelder utgifter til operasjoner som har innvirkning på det militære område eller forsvarsområdet, skal medlemsstater hvis representanter i Rådet har avgitt en formell erklæring i henhold til artikkel 31 nr. 1 annet ledd, ikke være forpliktet til å bidra til å finansiere utgiftene.

3. Rådet skal vedta en beslutning som fastsetter de særlige framgangsmåtene for å sikre rask adgang til bevilgninger i Unionens budsjett for hastefinansiering av initiativer innenfor rammen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, og særlig for forberedende virksomhet til oppgavene omhandlet i artikkel 42 nr. 1 og artikkel 43. Det skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Forberedende virksomhet til oppgavene omhandlet i artikkel 42 nr. 1 og artikkel 43 som ikke dekkes over Unionens budsjett, skal finansieres av et startfond som består av bidrag fra medlemsstatene.

Rådet skal etter forslag fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk med kvalifisert flertall vedta beslutninger som fastsetter de nærmere bestemmelser om

- a) opprettelse og finansiering av startfondet, særlig hvilke beløp som fondet skal tildeles,
- b) forvaltning av startfondet,
- c) finansiell kontroll.

Når oppgaven som er planlagt i samsvar med artikkel 42 nr. 1 og artikkel 43, ikke kan dekkes over Unionens budsjett, skal Rådet gi høyrepresentanten fullmakt til å anvende fondet. Høyrepresentanten skal rapportere til Rådet om hvordan dette oppdraget er blitt gjennomført.

ANNET AVSNITT

BESTEMMELSER OM DEN FELLES SIKKERHETS- OG FORSVARSPOLITIKK

Artikkel 42

(tidl. artikkel 17 TEU)

1. Den felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk skal utgjøre en integrerende del av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. Den skal sikre Unionen en operasjonell kapasitet som tar i bruk sivile og militære midler. Unionen kan anvende dem på oppdrag utenfor Unionen i forbindelse med fredsbevaring, konfliktforebygging og styrking av den internasjonale sikkerhet i samsvar med prinsippene i De forente nasjoners pakt. Utførelsen av oppdragene skal skje ved hjelp av midler fra medlemsstatene.

2. Den felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk skal omfatte en gradvis utforming av en felles forsvarspolitikkk for Unionen. Den vil føre til et felles forsvar når Det europeiske råd ved enstemmighet har vedtatt det. Det skal i så fall anbefale medlemsstatene å vedta en slik beslutning i samsvar med deres forfatningsregler.

Unionens politikk i henhold til dette avsnitt skal ikke berøre sikkerhets- og forsvarspolitikkens særlige karakter i visse medlemsstater og skal overholde de forpliktelser som følger av traktaten for det nordatlantiske område for visse medlemsstater som anser at deres felles forsvar er virkeliggjort gjennom Den nordatlantiske traktats organisasjon (NATO), og skal være forenlig med den felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk som er fastsatt innenfor denne rammen.

3. Medlemsstatene skal stille sivile og militære midler til rådighet for Unionen for gjennomføringen av den felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk for å bidra til å virkeliggjøre de mål som er fastsatt av Rådet. De medlemsstater som oppretter flernasjonale styrker i fellesskap, kan også stille dem til rådighet for den felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk.

Medlemsstatene skal forplikte seg til gradvis å forbedre sin militære kapasitet. Byrået for utvikling av forsvarskapasitet, forskning, anskaffelse og forsvarsmateriell (heretter kalt «Det europeiske forsvarsbyrå») skal klarlegge operasjonelle behov, fremme tiltak for å dekke behovene, bidra til å påpeke og eventuelt gjennomføre ethvert tiltak som er nødvendig for å styrke forsvarssektorens industrielle og teknologiske grunnlag, delta i utformingen av en europeisk politikk for forsvarskapasitet og -materieell samt bistå Rådet med å evaluere forbedringen av den militære kapasiteten.

4. Beslutninger om den felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk, herunder beslutninger om å iverksette et oppdrag omhandlet i denne artikkel, skal vedtas ved enstemmighet av Rådet etter forslag fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk eller på initiativ fra en medlemsstat. Høyrepresentanten kan, eventuelt sammen med Kommisjonen, foreslå bruk av både nasjonale midler og Unionens midler.

5. Rådet kan overlate gjennomføringen av et oppdrag innenfor Unionens ramme til en gruppe av medlemsstater for å bevare Unionens verdier og tjene dens interesser. Gjennomføringen av slike oppdrag omfattes av artikkel 44.

6. De medlemsstater som oppfyller høyere krav til militær kapasitet, og som gjensidig har inngått mer vidtgående forpliktelser på dette området med sikte på mer krevende oppdrag, skal opprette et permanent strukturert samarbeid innenfor rammen av Unionen. Samarbeidet skal omfattes av artikkel 46. Det skal ikke berøre bestemmelsene i artikkel 43.

7. Dersom en medlemsstat utsettes for et væpnet angrep på sitt territorium, skal de øvrige medlemsstater yte den hjelp og bistand med alle de midler de har til rådighet, i samsvar med artikkel 51 i De forente nasjoners pakt. Dette skal ikke berøre sikkerhets- og forsvarspolitikkenes særlige karakter i visse medlemsstater.

Forpliktelser og samarbeid på dette området skal være i samsvar med forpliktelsene innenfor Den nordatlantiske traktats organisasjon, som for de stater som er medlemmer av den, forblir grunnlaget for deres kollektive forsvar og den instans som gjennomfører det.

Artikkel 43

1. Oppdragene omhandlet i artikkel 42 nr. 1, der Unionen kan anvende sivile og militære midler, omfatter felles nedrustningsoperasjoner, humanitære oppdrag og redningsoppdrag, militære rådgivnings- og bistandsoppdrag, konfliktforebyggende og fredsbevarende oppdrag samt kampstyrkers oppdrag i forbindelse med krisehåndtering, herunder fredsbevarende oppdrag og stabiliseringsoppdrag etter konflikter. Alle disse oppdragene kan bidra til å bekjempe terrorisme, herunder ved den støtte som gis tredjestater til å bekjempe terrorisme på deres territorium.

2. Rådet skal vedta beslutninger om oppdragene omhandlet i nr. 1 og fastsette deres mål og omfang samt overordnede vilkår for gjennomføringen av dem. Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal under Rådets myndighet og i nær og stadig kontakt med Den utenriks- og sikkerhetspolitiske komité forestå samordningen av oppdragenes sivile og militære sider.

Artikkel 44

1. Rådet kan i henhold til beslutninger vedtatt etter artikkel 43 overlate gjennomføringen av et oppdrag til en gruppe av medlemsstater som ønsker det og har den nødvendige kapasitet til å gjennomføre et slikt oppdrag. Disse medlemsstatene skal i samråd med Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk bli enige om hvordan oppdraget skal gjennomføres.

2. Medlemsstater som deltar i oppdraget, skal holde Rådet regelmessig underrettet om utviklingen, på eget initiativ eller på anmodning fra en annen medlemsstat. Disse statene skal underrette Rådet umiddelbart dersom gjennomføringen av oppdraget får vesentlige følger eller krever endring av målet, omfanget eller vilkårene som er fastsatt for oppdraget i beslutningene omhandlet i nr. 1. I slike tilfeller skal Rådet vedta de nødvendige beslutninger.

Artikkel 45

1. Det europeiske forsvarsbyrå omhandlet i artikkel 42 nr. 3 og underlagt Rådets myndighet skal ha til oppgave

- a) å bidra til å fastsette målene for medlemsstatenes militære kapasitet og vurdere hvorvidt medlemsstatene overholder sine kapasitetsforpliktelser,

- b) å fremme harmonisering av operasjonelle behov og vedtakelse av effektive og innbyrdes forenlige anskaffelsesmetoder,
- c) å foreslå multilaterale prosjekter for å nå målene for militær kapasitet, sikre samordningen av programmene som gjennomføres av medlemsstatene, og forvaltningen av særlige samarbeidsprogrammer,
- d) å støtte forsvarsteknologisk forskning, samordne og planlegge felles forskningsvirksomhet og undersøkelser av tekniske løsninger som oppfyller framtidige operasjonelle behov,
- e) å bidra til å påpeke og eventuelt gjennomføre ethvert tiltak som er nødvendig for å styrke forsvarssektorens industrielle og teknologiske grunnlag samt for å øke effektiviteten av forsvarsutgiftene.

2. Det europeiske forsvarsbyrå skal være åpent for alle medlemsstater som ønsker å delta i det. Rådet skal med kvalifisert flertall vedta en beslutning som fastsetter byråets vedtekter, sete og nærmere regler for driften. I beslutningen skal det tas hensyn til omfanget av den faktiske deltakelsen i byråets virksomhet. I byrået skal det opprettes særskilte grupper av medlemsstater som deltar i felles prosjekter. Byrået skal i nødvendig utstrekning utføre sine oppgaver i samråd med Kommisjonen.

Artikkel 46

1. De medlemsstater som ønsker å delta i det permanente strukturerte samarbeidet omhandlet i artikkel 42 nr. 6, og som oppfyller de krav og har inngått de forpliktelser om militær kapasitet som er fastsatt i protokollen om permanent strukturert samarbeid, skal underrette Rådet og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk om det.
2. Innen tre måneder etter underretningen nevnt i nr. 1 skal Rådet vedta en beslutning om opprettelse av et permanent strukturert samarbeid og utarbeide listen over deltakende medlemsstater. Rådet skal treffe avgjørelse med kvalifisert flertall etter å ha rådspurt høyrepresentanten.
3. Enhver medlemsstat som på et senere tidspunkt ønsker å delta i det permanente strukturerte samarbeidet, skal underrette Rådet og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk om det.

Rådet skal vedta en beslutning som bekrefter deltakelse for vedkommende medlemsstat som oppfyller de krav og inngår de forpliktelser som er omhandlet i artikkel 1 og 2 i protokollen om permanent strukturert samarbeid. Rådet skal treffe avgjørelse med kvalifisert flertall etter å ha rådspurt høyrepresentanten. Bare rådsmedlemmer som representerer de deltakende medlemsstater, skal delta i avstemningen.

Kvalifisert flertall skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

4. Dersom en deltakende medlemsstat ikke lenger oppfyller kravene eller ikke lenger kan oppfylle forpliktelsene omhandlet i artikkel 1 og 2 i protokollen om permanent strukturert samarbeid, kan Rådet vedta en beslutning om midlertidig opphør av denne medlemsstatens deltakelse.

Rådet skal treffe avgjørelse med kvalifisert flertall. Bare rådsmedlemmer som representerer de deltakende medlemsstater, bortsett fra vedkommende medlemsstat, skal delta i avstemningen.

Kvalifisert flertall skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

5. Dersom en deltakende medlemsstat ønsker å trekke seg fra det permanente strukturerte samarbeidet, skal den underrette Rådet om det, og Rådet skal ta til etterretning at vedkommende medlemsstats deltakelse har opphørt.

6. Med unntak av beslutninger etter nr. 2-5 skal Rådet ved enstemmighet vedta beslutninger og rekommandasjoner innenfor rammen av det permanente strukturerte samarbeidet. Ved anvendelsen av dette nummer skal enstemmighet kreve bare stemmene fra representantene for de deltakende medlemsstater.

AVDELING VI SLUTTBESTEMMELSER

Artikkel 47

Unionen er et eget rettssubjekt.

Artikkel 48

(tidl. artikkel 48 TEU)

1. Traktatene kan endres i samsvar med en ordinær endringsbehandling. De kan også endres i samsvar med en forenklet endringsbehandling.

Ordinær endringsbehandling

2. Regjeringen i enhver medlemsstat, Europaparlamentet og Kommisjonen kan framlegge for Rådet forslag til endring av traktatene. Forslagene kan blant annet gå ut på å utvide eller innskrenke den myndighet som er tillagt Unionen i traktatene. Rådet skal oversende forslagene til Det europeiske råd, og nasjonalforsamlingene skal underrettes.

3. Dersom Det europeiske råd med simpelt flertall etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen vedtar å behandle de foreslåtte endringene, skal Det europeiske råds president innkalle et konvent som består av representanter for nasjonalforsamlingene, for medlemsstatenes stats- eller regjeringssjefer, for Europaparlamentet og for Kommisjonen. Den europeiske sentralbank skal også rådspørres ved institusjonelle endringer på det pengepolitiske område. Konventet skal undersøke endringsforslagene og skal ved enighet vedta en anbefaling til en konferanse av representanter for medlemsstatenes regjeringer som fastsatt i nr. 4.

Det europeiske råd kan etter at Europaparlamentet har gitt sitt samtykke, med simpelt flertall beslutte ikke å innkalle et konvent dersom de foreslåtte endringenes omfang ikke berettiger det. I så fall skal Det europeiske råd fastsette mandatet for en konferanse av representanter for medlemsstatenes regjeringer.

4. Rådets formann skal innkalle til en konferanse av representanter for medlemsstatenes regjeringer med sikte på å oppnå enighet om de endringer som skal gjøres i traktatene.

Endringene skal tre i kraft etter at alle medlemsstater har ratifisert dem i samsvar med sine forfatningsregler.

5. Dersom fire femdeler av medlemsstatene to år etter undertegningen av en traktat om endring av traktatene har ratifisert den, og én eller flere medlemsstater har støtt på vanskeligheter i forbindelse med ratifikasjonen, skal Det europeiske råd ta opp spørsmålet.

Forenklet endringsbehandling

6. Regjeringen i enhver medlemsstat, Europaparlamentet og Kommisjonen kan framlegge for Det europeiske råd forslag til endring av alle eller en del av bestemmelsene i tredje del i traktaten om Den europeiske unions virkemåte som berører Unionens interne politikk og tiltak.

Det europeiske råd kan vedta en beslutning om endring av alle eller en del av bestemmelsene i tredje del i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. Det europeiske råd treffer avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen, samt Den europeiske sentralbank ved institusjonelle endringer på det pengepolitiske område. Beslutningen skal ikke tre i kraft før den er godkjent av medlemsstatene i samsvar med deres forfatningsregler.

Beslutningen omhandlet i annet ledd kan ikke utvide den myndighet Unionen er tillagt i traktatene.

7. Når Rådet i henhold til traktaten om Den europeiske unions virkemåte eller avdeling V i denne traktat skal treffe avgjørelse ved enstemmighet på et bestemt område eller i en bestemt sak, kan Det europeiske råd vedta en beslutning som gjør det mulig for Rådet å treffe avgjørelse med kvalifisert flertall på dette området eller i denne saken. Dette ledd får ikke anvendelse på beslutninger som får militære eller forsvarsmessige følger.

Når Rådet i henhold til traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal vedta regelverksakter etter en særlig regelverksprosess, kan Det europeiske råd vedta en beslutning som gjør det mulig å vedta slike rettsakter etter den ordinære regelverksprosessen.

Ethvert initiativ som tas av Det europeiske råd på grunnlag av første eller annet ledd, skal meddeles til nasjonalforsamlingene. Dersom en nasjonalforsamling gjør innsigelse innen seks måneder etter en slik melding, skal beslutningen omhandlet i første eller annet ledd ikke vedtas. Dersom det ikke gjøres innsigelse, kan Det europeiske råd vedta beslutningen.

Beslutningene omhandlet i første og annet ledd skal vedtas ved enstemmighet av Det europeiske råd etter at Europaparlamentet har gitt sitt samtykke med et flertall av sine medlemmer.

Artikkel 49

(tidl. artikkel 49 TEU)

Enhver europeisk stat som respekterer verdiene nevnt i artikkel 2 og forplikter seg til å fremme dem, kan søke om å bli medlem av Unionen. Europaparlamentet og nasjonalforsamlingene skal underrettes om slike søknader. Søkerstaten skal rette søknaden til Rådet, som skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Kommisjonen og etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet, som skal treffe avgjørelse med et flertall av sine medlemmer. Det skal tas hensyn til de vilkår for medlemskap som Det europeiske råd har godkjent.

Vilkårene for tiltredelse og de tilpasninger av traktatene som er Unionens grunnlag, som en tiltredelse medfører, skal fastsettes i en avtale mellom medlemsstatene og søkerstaten. Avtalen skal forelegges alle avtalestatene for ratifisering i samsvar med deres forfatningsregler.

Artikkel 50

1. Enhver medlemsstat kan i samsvar med sine forfatningsregler beslutte å melde seg ut av Unionen.

2. En medlemsstat som beslutter å melde seg ut, skal underrette Det europeiske råd om det. I lys av Det europeiske råds retningslinjer skal Unionen forhandle om og inngå en avtale med vedkommende stat om de nærmere bestemmelser om utmeldingen, idet det tas hensyn til

rammen for statens framtidige forbindelser med Unionen. Forhandlingene om avtalen skal skje i samsvar med artikkel 218 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. Avtalen skal inngås på Unionens vegne av Rådet, som treffer avgjørelse med kvalifisert flertall etter at Europaparlamentet har gitt sitt samtykke.

3. Traktatene skal opphøre å gjelde for vedkommende stat fra det tidspunkt avtalen om utmelding trer i kraft, eller dersom en slik avtale ikke foreligger, to år etter underretningen omhandlet i nr. 2, med mindre Det europeiske råd etter avtale med vedkommende medlemsstat ved enstemmighet beslutter å forlenge fristen.

4. Ved anvendelsen av nr. 2 og 3 skal det medlem av Det europeiske råd og Rådet som representerer den fratredende medlemsstat, ikke delta i de drøftinger eller beslutninger i Det europeiske råd eller Rådet som berører denne medlemsstaten.

Kvalifisert flertall skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav b) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

5. Dersom en stat som har meldt seg ut av Unionen, på nytt anmoder om å bli medlem, skal anmodningen behandles etter framgangsmåten i artikkel 49.

Artikkel 51

Protokollene og vedleggene til traktatene skal utgjøre en integrerende del av dem.

Artikkel 52

1. Traktatene skal gjelde for Kongeriket Belgia, Republikken Bulgaria, Den tsjekkiske republikk, Kongeriket Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland, Republikken Estland, Irland, Republikken Hellas, Kongeriket Spania, Den franske republikk, Den italienske republikk, Republikken Kypros, Republikken Latvia, Republikken Litauen, Storhertugdømmet Luxembourg, Republikken Ungarn, Republikken Malta, Kongeriket Nederland, Republikken Østerrike, Republikken Polen, Republikken Portugal, Romania, Republikken Slovenia, Den slovakiske republikk, Republikken Finland, Kongeriket Sverige og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland.

2. Traktatenes geografiske virkeområde er fastsatt i artikkel 355 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 53

(tidl. artikkel 51 TEU)

Denne traktat gjelder for ubegrenset tid.

Artikkel 54

(tidl. artikkel 52 TEU)

1. Denne traktat skal ratifiseres av De høye traktatparter i samsvar med deres forfatningsregler. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Den italienske republikks regjering.

2. Denne traktat trer i kraft 1. januar 1993, forutsatt at alle ratifikasjonsdokumenter er deponert, eller dersom dette ikke er tilfelle, den første dag i den måned som følger etter deponeringen av ratifikasjonsdokumentet fra den signatarstats side som sist foretar denne handling.

Artikkel 55

(tidl. artikkel 53 TEU)

1. Denne traktat, som er utarbeidet i ett eksemplar på bulgarsk, dansk, engelsk, estisk, finsk, fransk, gresk, irsk, italiensk, latvisk, litauisk, maltesisk, nederlandsk, polsk, portugisisk, rumensk, slovakisk, slovensk, spansk, svensk, tsjekkisk, tysk og ungarsk, med samme gyldighet for hver av tekstene, skal deponeres i arkivene til Den italienske republikks regjering, som skal sende en bekreftet gjenpart til hver av de øvrige regjeringer som har undertegnet den.

2. Denne traktat kan også oversettes til ethvert annet språk valgt av medlemsstatene blant de språk som i henhold til deres rettsregler har offisiell status på hele eller en del av deres territorium. En bekreftet kopi av slike oversettelser skal oversendes av de berørte medlemsstater og deponeres i Rådets arkiver.

TIL BEKREFTELSE PÅ DETTE har nedenstående befullmektigede undertegnet denne traktat.

Utferdiget i Maastricht, 7. februar 1992.

(Listen over signatarer gjengis ikke her.)

Konsolidert utgave av traktaten om Den europeiske unions virkemåte

INNLEDNING

HANS MAJESTET BELGIERNES KONGE, PRESIDENTEN FOR FORBUNDSREPubLIKKEN TYSKLAND, PRESIDENTEN FOR DEN FRANSKE REPUBLIKK, PRESIDENTEN FOR DEN ITALIENSKE REPUBLIKK, HENNES KONGELIGE HØYHET STORHERTUGINNEN AV LUXEMBOURG, HENNES MAJESTET DRONNINGEN AV NEDERLAND⁽³⁾,

SOM ER FAST BESTEMT på å skape grunnlaget for en stadig nærmere sammenslutning mellom de europeiske folk,

SOM ER BESTEMT på å sikre økonomisk og sosial framgang i sine land gjennom felles opptreden ved å fjerne de skranker som deler opp Europa,

SOM BEKREFTER at hovedmålet for deres bestrebelser er stadig å forbedre innbyggernes leve- og arbeidsvilkår,

SOM ERKJENNER at fjerning av foreliggende hindre krever samlet opptreden for å sikre vedvarende ekspansjon, balansert handel og rettferdig konkurranse,

SOM TAR SIKTE på å styrke det økonomiske fellesskapet mellom sine land og sikre det en harmonisk utvikling ved å minske ulikhetene mellom de enkelte områder og bedre vilkårene i de mindre begunstigede regionene,

SOM ØNSKER å bidra gjennom en felles handelspolitikk til at begrensninger på den internasjonale handel gradvis fjernes,

SOM HAR TIL HENSIKT å styrke båndene mellom Europa og de oversjøiske land, og som ønsker å fremme velstanden i disse landene i samsvar med prinsippene i De forente nasjoners pakt,

SOM ER BESTEMT på å styrke og verne fred og frihet gjennom denne foreningen av ressurser, med oppfordring til andre folk i Europa som deler deres idealer, om å slutte opp om disse bestrebelsene,

SOM ER FAST BESTEMT på å fremme utviklingen av et høyest mulig kunnskapsnivå for sine folk gjennom en bred adgang til utdanning og gjennom kontinuerlig oppdatering,

og har for dette formål gitt de nødvendige fullmakter til:

(Listen over signatarer gjengis ikke her.)

SOM, etter å ha utvekslet sine fullmakter, som ble funnet å være i god og behørig form, er blitt enige om følgende.

⁽³⁾ Republikken Bulgaria, Den tsjekkiske republikk, Kongeriket Danmark, Republikken Estland, Irland, Republikken Hellas, Kongeriket Spania, Republikken Kypros, Republikken Latvia, Republikken Litauen, Republikken Ungarn, Republikken Malta, Republikken Østerrike, Republikken Polen, Republikken Portugal, Romania, Republikken Slovenia, Den slovakiske republikk, Republikken Finland, Kongeriket Sverige og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland er senere blitt medlemmer av Den europeiske union.

FØRSTE DEL PRINSIPPER

Artikkel 1

1. Denne traktat fastlegger Unionens virkemåte og fastsetter områdene for, avgrensningen av og de nærmere bestemmelser om utøvelsen av dens myndighet.
2. Denne traktat og traktaten om Den europeiske union utgjør traktatene som er Unionens grunnlag. De to traktatene, som er likeverdige, skal kalles «traktatene».

AVDELING I

KATEGORIER OG OMRÅDER FOR UNIONENS MYNDIGHET

Artikkel 2

1. Når traktatene tillegger Unionen enekompetanse på et bestemt område, kan bare Unionen gi regelverk og vedta rettslig bindende rettsakter, og medlemsstatene selv kan gjøre dette bare når Unionen bemyndiger dem til det, eller når det gjøres med sikte på å gjennomføre Unionens rettsakter.

2. Når traktatene tillegger Unionen en myndighet som den deler med medlemsstatene på et bestemt område, kan Unionen og medlemsstatene gi regelverk og vedta rettslig bindende rettsakter på vedkommende område. Medlemsstatene skal utøve sin myndighet i det omfang Unionen ikke har utøvd sin myndighet. Medlemsstatene skal på nytt utøve sin myndighet i det omfang Unionen har vedtatt ikke lenger å utøve sin myndighet.

3. Medlemsstatene skal samordne sin økonomiske politikk og sysselsettingspolitikk etter de nærmere bestemmelser i denne traktat, som Unionen skal ha myndighet til å fastsette.

4. Unionen har i samsvar med bestemmelsene i traktaten om Den europeiske union myndighet til å fastsette og gjennomføre en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, herunder en gradvis utforming av en felles forsvarspolitik.

5. På visse områder og på de vilkår som er fastsatt i traktatene, har Unionen myndighet til å iverksette tiltak for å støtte, samordne eller utfylle medlemsstatenes tiltak, uten at det går ut over deres myndighet på disse områdene.

Rettslig bindende unionsrettsakter som vedtas på grunnlag av traktatenes bestemmelser på disse områdene, skal ikke medføre harmonisering av medlemsstatenes lover eller forskrifter.

6. Omfanget av og de nærmere bestemmelser om utøvelsen av Unionens myndighet skal fastsettes i traktatenes bestemmelser på det enkelte område.

Artikkel 3

1. Unionen har enekompetanse på følgende områder:

- a) tollunionen,
- b) fastsettelse av de konkurranseregler som er nødvendige for at det indre marked skal virke etter sin hensikt,
- c) penge- og valutapolitikken for de medlemsstater som har euro som sin valuta,
- d) bevaring av biologiske ressurser i havet under den felles fiskeripolitikk,
- e) felles handelspolitikk.

2. Unionen har også enekompetanse til å inngå internasjonale avtaler når en avtaleinngåelse har hjemmel i en av Unionens regelverksakter eller er nødvendig for at Unionen skal kunne utøve sin myndighet innad, eller i den utstrekning den kan berøre felles regler eller endre deres virkeområde.

Artikkel 4

1. Unionen skal dele myndighet med medlemsstatene når traktatene tillegger den en myndighet som ikke gjelder områdene omhandlet i artikkel 3 og 6.
2. Delt myndighet mellom Unionen og medlemsstatene omfatter følgende hovedområder:
 - a) det indre marked,
 - b) sosialpolitikken, med hensyn til de aspekter som er fastsatt i denne traktat,
 - c) økonomisk, sosial og territorial utjevning,
 - d) landbruk og fiskeri, unntatt bevaring av biologiske ressurser i havet,
 - e) miljø,
 - f) forbrukervern,
 - g) transport,
 - h) transeuropeiske nett,
 - i) energi,
 - j) området for frihet, sikkerhet og rettferdighet,
 - k) felles sikkerhetsutfordringer på folkehelseområdet, med hensyn til de aspekter som er fastsatt i denne traktat.
3. På områdene forskning, teknologisk utvikling og romfart skal Unionen ha myndighet til å utøve virksomhet, særlig til å fastsette og gjennomføre programmer, uten at myndighetsutøvelsen skal føre til at medlemsstatene hindres i å utøve sin myndighet.
4. På områdene utviklingssamarbeid og humanitær bistand skal Unionen ha myndighet til å utøve virksomhet og føre en felles politikk, uten at myndighetsutøvelsen skal føre til at medlemsstatene hindres i å utøve sin myndighet.

Artikkel 5

1. Medlemsstatene skal samordne sin økonomiske politikk i Unionen. Rådet skal vedta tiltak for dette formål, særlig overordnede retningslinjer for denne politikken.

Særlige bestemmelser gjelder for medlemsstater som har euro som sin valuta.
2. Unionen skal treffe tiltak for å sikre samordning av medlemsstatenes sysselsettingspolitikk, særlig ved å utforme retningslinjer for denne politikken.
3. Unionen kan ta initiativ til å sikre samordning av medlemsstatenes sosialpolitikk.

Artikkel 6

Unionen har myndighet til å iverksette tiltak for å støtte, samordne eller utfylle medlemsstatenes tiltak. Områdene der slike tiltak på europeisk plan kan iverksettes, er

- a) vern og forbedring av menneskers helse,
- b) industri,
- c) kultur,
- d) turisme,
- e) utdanning, yrkesopplæring, ungdom og idrett,
- f) katastrofeberedskap,
- g) forvaltningssamarbeid.

AVDELING II

ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Artikkel 7

Unionen skal påse at det er sammenheng mellom dens politikk og virksomhet, idet det tas hensyn til alle dens mål og i samsvar med prinsippet om myndighetstildeling.

Artikkel 8

(tidl. artikkel 3 nr. 2 TEF) ⁽⁴⁾

Unionen skal i all sin virksomhet bestrebe seg på å fjerne forskjellsbehandling og fremme likebehandling av menn og kvinner.

Artikkel 9

Ved fastleggingen og gjennomføringen av sin politikk og virksomhet skal Unionen ta hensyn til de krav som er knyttet til målet om et høyt sysselsettingsnivå, garantien om tilstrekkelig sosial trygghet, bekjempelsen av sosial utstøting og et høyt nivå for utdanning, opplæring og vern av menneskers helse.

Artikkel 10

Ved fastleggingen og gjennomføringen av sin politikk og virksomhet skal Unionen ta sikte på å bekjempe forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn, rase eller etnisk opprinnelse, religion eller tro, uførhet, alder eller seksuell legning.

Artikkel 11

(tidl. artikkel 6 TEF)

Krav til miljøvern må innlemmes ved fastleggingen og gjennomføringen av Unionens politikk og virksomhet, særlig med sikte på å fremme en bærekraftig utvikling.

Artikkel 12

(tidl. artikkel 153 nr. 2 TEF)

Det skal tas hensyn til krav til forbrukervern ved fastleggingen og gjennomføringen av andre deler av Unionens politikk og virksomhet.

Artikkel 13

Ved utarbeidingen og gjennomføringen av Unionens politikk på områdene landbruk, fiskeri, transport, det indre marked, forskning og teknologisk utvikling og romfart, skal Unionen og medlemsstatene fullt ut ta hensyn til velferden for dyr som sansende vesener, samtidig som

⁽⁴⁾ Disse henvisningene gir bare en indikasjon. Mer omfattende opplysninger finnes i traktatspeilene som viser den gamle og den nye nummereringen i traktatene.

medlemsstatenes lover eller forskrifter og tradisjoner knyttet særlig til religiøse ritualer, kulturelle tradisjoner og regionale skikker respekteres.

Artikkel 14

(tidl. artikkel 16 TEF)

Med forbehold for artikkel 4 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 93, 106 og 107 i denne traktat, og i lys av den plass tjenester av allmenn økonomisk betydning inntar i Unionens felles verdier, samt den rolle disse tjenestene spiller når det gjelder å fremme sosial og territorial utjevning, skal Unionen og medlemsstatene, hver av dem i samsvar med sin myndighet og innenfor traktatenes virkeområde, sørge for at slike tjenester ytes på grunnlag av prinsipper og vilkår, særlig økonomiske og finansielle, som gjør det mulig for dem å utføre sine oppgaver. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette disse prinsippene og vilkårene uten at det berører medlemsstatenes myndighet i henhold til traktatene til å yte, bestille og finansiere slike tjenester.

Artikkel 15

(tidl. artikkel 255 TEF)

1. For å fremme god forvaltning og sikre deltakelse fra det sivile samfunn skal Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer utføre sitt arbeid så åpent som mulig.
2. Europaparlamentets møter skal være offentlige, i likhet med Rådets møter når det drøfter og stemmer over et utkast til regelverksakt.
3. Enhver unionsborger og enhver fysisk eller juridisk person som er bosatt eller har sitt forretningskontor i en medlemsstat, skal ha rett til innsyn i dokumenter fra Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer, uansett medium, etter de prinsipper og på de vilkår som fastsettes i samsvar med dette nummer.

Allmenne prinsipper for og begrensninger i retten til dokumentinnsyn som følge av offentlige eller private interesser skal fastsettes av Europaparlamentet og Rådet gjennom forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen.

Alle institusjoner, organer, kontorer og byråer skal sikre at deres saksbehandling er åpen, og skal i sin forretningsorden innta særlige bestemmelser om dokumentinnsyn i samsvar med forordningene nevnt i annet ledd.

Dette nummer gjelder for Den europeiske unions domstol, Den europeiske sentralbank og Den europeiske investeringsbank bare når de utfører sine administrative oppgaver.

Europaparlamentet og Rådet skal sikre offentliggjøring av dokumentene som er knyttet til regelverksprosessene, på de vilkår som er fastsatt i forordningene omhandlet i annet ledd.

Artikkel 16

(tidl. artikkel 286 TEF)

1. Enhver har rett til vern av personopplysninger om vedkommende selv.

2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen fastsette reglene for personvern i forbindelse med behandling av personopplysninger i Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer, og i medlemsstatene når de utøver virksomhet som omfattes av unionsretten, samt reglene for fri utveksling av slike opplysninger. Overholdelsen av disse reglene skal kontrolleres av uavhengige myndigheter.

De regler som vedtas i henhold til denne artikkel, berører ikke de særlige regler fastsatt i artikkel 39 i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 17

1. Unionen skal respektere den status kirker og religiøse sammenslutninger eller samfunn har i henhold til nasjonal lovgivning i medlemsstatene, og skal ikke innskrenke den.

2. Unionen skal også respektere den status filosofiske og konfesjonsløse organisasjoner har i henhold til nasjonal lovgivning.

3. Unionen skal opprettholde en åpen, klar og regelmessig dialog med disse kirkene og organisasjonene i erkjennelse av deres identitet og særskilte bidrag.

ANNEN DEL LIKEBEHANDLING OG UNIONSBOGERSKAP

Artikkel 18

(tidl. artikkel 12 TEF)

Innenfor traktatens virkeområde og med forbehold for eventuelle særlige bestemmelser i dem er enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet forbudt.

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak med sikte på å forby slik forskjellsbehandling.

Artikkel 19

(tidl. artikkel 13 TEF)

1. Med forbehold for traktatens øvrige bestemmelser og innenfor rammen av den myndighet Unionen har tillagt det, kan Rådet ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter at Europaparlamentet har gitt sitt samtykke, treffe egnede tiltak for å bekjempe forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn, rase eller etnisk opprinnelse, religion eller tro, uførhet, alder eller seksuell legning.

2. Som unntak fra nr. 1 kan Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta grunnleggende prinsipper for Unionens stimuleringstiltak for å støtte tiltak truffet av medlemsstatene for å bidra til at målene nevnt i nr. 1 oppnås, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

Artikkel 20

(tidl. artikkel 17 TEF)

1. Det innføres et unionsborgerskap. Unionsborger er enhver som er statsborger i en medlemsstat. Unionsborgerskapet kommer i tillegg til og erstatter ikke statsborgerskap.

2. Unionsborgere har de rettigheter og plikter som er fastsatt i traktatene. De har blant annet

- a) rett til å ferdes og oppholde seg fritt på medlemsstatenes territorium,
- b) stemmerett og rett til å stille som kandidat ved valg til Europaparlamentet og ved kommunale valg i bostedsstaten, på samme vilkår som statsborgerne i denne staten,
- c) rett til beskyttelse på territoriet til en tredjestat der medlemsstaten der vedkommende er statsborger, ikke er representert, av enhver medlemsstats diplomatiske og konsulære myndigheter, på samme vilkår som for statsborgere i denne medlemsstaten,
- d) rett til å rette en anmodning til Europaparlamentet og henvende seg til Det europeiske ombud samt til Unionens institusjoner og rådgivende organer på et av traktatens språk og få svar på samme språk.

Rettighetene skal utøves i samsvar med de vilkår og begrensninger som er fastsatt i traktatene og i de gjennomføringsbestemmelser som vedtas i henhold til dem.

Artikkel 21

(tidl. artikkel 18 TEF)

1. Enhver unionsborger har rett til å ferdes og oppholde seg fritt på medlemsstatenes territorium, i samsvar med de vilkår og begrensninger som er fastsatt i traktatene og i de gjennomføringsbestemmelser som vedtas i henhold til dem.
2. Dersom et tiltak fra Unionens side viser seg å være nødvendig for å nå dette målet og traktatene ikke inneholder den nødvendige hjemmel, kan Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta bestemmelser med sikte på å gjøre det lettere å utøve rettighetene omhandlet i nr. 1.
3. For de samme formål som er omhandlet i nr. 1, kan Rådet dersom traktatene ikke gir den nødvendige hjemmel, etter en særlig regelverksprosess vedta tiltak som gjelder trygd eller sosial trygghet. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Artikkel 22

(tidl. artikkel 19 TEF)

1. Enhver unionsborger som er bosatt i en medlemsstat der vedkommende ikke er statsborger, har rett til å stemme og stille som kandidat ved kommunevalg i medlemsstaten der vedkommende er bosatt, på samme vilkår som statsborgere i denne medlemsstaten. Denne rettigheten skal utøves i samsvar med de nærmere bestemmelser som vedtas av Rådet, som treffer avgjørelse ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet; disse bestemmelsene kan inneholde unntak når det er berettiget på bakgrunn av særlige problemer i en medlemsstat.
2. Med forbehold for artikkel 223 nr. 1 og de gjennomføringsbestemmelser som vedtas i henhold til den, har enhver unionsborger som er bosatt i en medlemsstat der vedkommende ikke er statsborger, rett til å stemme og stille som kandidat ved valg til Europaparlamentet i medlemsstaten der vedkommende er bosatt, på samme vilkår som statsborgere i denne medlemsstaten. Denne rettigheten skal utøves i samsvar med de nærmere bestemmelser som vedtas av Rådet, som treffer avgjørelse ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet; disse bestemmelsene kan inneholde unntak når det er berettiget på bakgrunn av særlige problemer i en medlemsstat.

Artikkel 23

(tidl. artikkel 20 TEF)

Enhver unionsborger har rett til beskyttelse på territoriet til en tredjestat der medlemsstaten der vedkommende er statsborger, ikke er representert, av enhver medlemsstats diplomatiske og konsulære myndigheter, på samme vilkår som for statsborgere i denne medlemsstaten. Medlemsstatene skal vedta de nødvendige bestemmelser og innlede de internasjonale forhandlinger som kreves for å sikre denne beskyttelsen.

Rådet kan etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta direktiver som fastsetter de nødvendige samordnings- og samarbeidstiltak for å legge til rette for slik beskyttelse.

Artikkel 24

(tidl. artikkel 21 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen vedta bestemmelsene om de framgangsmåter og vilkår som kreves for et borgerinitiativ i henhold til artikkel 11 i traktaten om Den europeiske union, herunder minstekravet for antall medlemsstater borgerne må komme fra.

Enhver unionsborger har rett til å rette en anmodning til Europaparlamentet i samsvar med artikkel 227.

Enhver unionsborger kan henvende seg til Det europeiske ombud i samsvar med artikkel 228.

Enhver unionsborger kan skrive til en institusjon eller et organ nevnt i denne artikkel eller i artikkel 13 i traktaten om Den europeiske union på et av språkene nevnt i artikkel 55 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union og få svar på samme språk.

Artikkel 25

(tidl. artikkel 22 TEF)

Kommisjonen skal hvert tredje år rapportere til Europaparlamentet, Rådet og Den økonomiske og sosiale komité om anvendelsen av bestemmelsene i denne del. Rapporten skal omfatte opplysninger om utviklingen av Unionen.

På grunnlag av dette og med forbehold for traktatenes øvrige bestemmelser kan Rådet ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet, vedta bestemmelser for å styrke eller gjøre tilføyelser til rettighetene som angis i artikkel 20 nr. 2. Bestemmelsene trer i kraft etter at alle medlemsstater har godkjent dem i samsvar med sine forfatningsregler.

TREDJE DEL UNIONENS POLITIKK OG INTERNE TILTAK

AVDELING I DET INDRE MARKED

Artikkel 26

(tidl. artikkel 14 TEF)

1. Unionen skal vedta tiltak med sikte på å opprette det indre marked eller sikre at det virker etter sin hensikt, i samsvar med de relevante traktatbestemmelser.
2. Det indre marked skal utgjøre et område uten indre grenser, der fritt varebytte og fri bevegelse for personer, tjenester og kapital er sikret i samsvar med traktatens bestemmelser.
3. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen fastsette de nødvendige retningslinjer og vilkår for å sikre balansert framgang i samtlige berørte sektorer.

Artikkel 27

(tidl. artikkel 15 TEF)

Når Kommisjonen utarbeider forslag med sikte på å nå målene fastsatt i artikkel 26, skal den ta hensyn til de påkjenninger enkelte økonomier på ulike utviklingsnivåer vil bli utsatt for ved opprettelsen av det indre marked, og den kan foreslå egnede bestemmelser.

Dersom disse bestemmelsene utformes som unntak, må de være av midlertidig art og medføre minst mulig forstyrrelse av det indre markeds virkemåte.

AVDELING II

DET FRIE VAREBYTTE

Artikkel 28

(tidl. artikkel 23 TEF)

1. Unionen skal være blant annet en tollunion som omfatter alt varebytte, og som innebærer forbud mot toll på import og eksport samt alle avgifter med tilsvarende virkning mellom medlemsstatene og innføring av en felles tolltariff overfor tredjestater.
2. Bestemmelsene i artikkel 30 og kapittel 2 i denne avdeling får anvendelse både på varer med opprinnelse i medlemsstatene og på varer fra tredjestater som kan omsettes fritt i medlemsstatene.

Artikkel 29

(tidl. artikkel 24 TEF)

Med varer som kan omsettes fritt i en medlemsstat, menes varer som kommer fra tredjestater, for hvilke importformalitetene er oppfylt og skyldig toll og avgifter med tilsvarende virkning er oppkrevd i medlemsstaten uten at toll og avgifter helt eller delvis er blitt refundert.

KAPITTEL 1

TOLLUNION

Artikkel 30

(tidl. artikkel 25 TEF)

Toll på import og eksport eller avgifter med tilsvarende virkning er forbudt mellom medlemsstatene. Forbudet gjelder også fiskaltoll.

Artikkel 31

(tidl. artikkel 26 TEF)

Rådet skal fastsette tollsatsene i den felles tolltariff etter forslag fra Kommisjonen.

Artikkel 32

(tidl. artikkel 27 TEF)

Når Kommisjonen skal utføre sine oppgaver i henhold til dette kapittel, skal den ta hensyn til

- a) behovet for å fremme handel mellom medlemsstatene og tredjestater,
- b) utviklingen av konkurransevilkårene i Unionen i den utstrekning den fører til bedre konkurranseevne for foretakene,

- c) Unionens krav med hensyn til forsyningen av råvarer og halvfabrikater; i denne forbindelse skal Kommisjonen passe på at konkurransevilkårene mellom medlemsstatene med hensyn til ferdigvarer ikke vrir,
- d) behovet for å unngå alvorlige forstyrrelser av medlemsstatenes økonomier og for å sikre rasjonell utvikling av produksjonen og et økt forbruk i Unionen.

KAPITTEL 2

TOLLSAMARBEID

Artikkel 33

(tidl. artikkel 135 TEF)

Innenfor traktatens virkeområde skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen treffe tiltak for å styrke tollsamarbeidet mellom medlemsstatene og mellom dem og Kommisjonen.

KAPITTEL 3

FORBUD MOT KVANTITATIVE RESTRIKSJONER MELLOM MEDLEMSSTATENE

Artikkel 34

(tidl. artikkel 28 TEF)

Kvantitative importrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning er forbudt mellom medlemsstatene.

Artikkel 35

(tidl. artikkel 29 TEF)

Kvantitative eksportrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning er forbudt mellom medlemsstatene.

Artikkel 36

(tidl. artikkel 30 TEF)

Bestemmelsene i artikkel 34 og 35 skal ikke være til hinder for forbud eller restriksjoner på import, eksport eller transitt som er begrunnet ut fra hensynet til offentlig moral, orden og sikkerhet, vernet av menneskers og dyrs helse, plantelivet, nasjonale skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi, eller det industrielle eller kommersielle rettsvern. Slike forbud eller restriksjoner må imidlertid ikke kunne brukes til vilkårlig forskjellsbehandling eller være en skjult hindring for handelen mellom medlemsstatene.

Artikkel 37*(tidl. artikkel 31 TEF)*

1. Medlemsstatene skal tilpasse statlige handelsmonopoler slik at det ikke forekommer noen forskjellsbehandling av medlemsstatenes statsborgere når det gjelder vilkårene for forsyning og avsetning av varer.

Bestemmelsene i denne artikkel skal anvendes på ethvert organ som en medlemsstat rettslig eller faktisk, direkte eller indirekte, bruker til å kontrollere, lede eller merkbart påvirke importen eller eksporten mellom medlemsstatene. Bestemmelsene skal også anvendes på monopoler som er delegert rettigheter fra staten.

2. Medlemsstatene skal avholde seg fra ethvert nytt tiltak som strider mot prinsippene i nr. 1, eller som begrenser rekkevidden av de artikler som angår forbudet mot toll og kvantitative restriksjoner mellom medlemsstatene.

3. Dersom et statlig handelsmonopol har regler som er utformet med sikte på å lette avsetningen eller øke utbyttet av landbruksvarer, bør ved gjennomføringen av bestemmelsene i denne artikkel produsentene av disse varer sikres tilsvarende garantier for sysselsetting og levestandard.

AVDELING III

LANDBRUK OG FISKERI

Artikkel 38

(tidl. artikkel 32 TEF)

1. Unionen skal fastsette og gjennomføre en felles landbruks- og fiskeripolitikk.

Det indre marked skal omfatte også landbruk, fiskeri og handel med landbruksvarer. Med «landbruksvarer» menes produkter fra jorden, fra husdyrhold og fra fiske, samt produkter av landbruksvarer som har gjennomgått en første foredlingsprosess. Henvisninger til den felles landbrukspolitikk eller til landbruk, og anvendelsen av begrepet «landbruk», skal forstås som henvisninger også til fiskeri, idet det tas hensyn til denne sektorens særtrekk.

2. Når ikke annet er fastsatt i artikkel 39-44, skal bestemmelsene om det indre markeds opprettelse og virkemåte anvendes på landbruksvarer.
3. De varer som kommer inn under bestemmelsene i artikkel 39-44, er oppført i vedlegg I.
4. Etter hvert som det indre marked for landbruksvarer virker og utvikles, må det utformes en felles landbrukspolitikk.

Artikkel 39

(tidl. artikkel 33 TEF)

1. Den felles landbrukspolitikk skal ha til formål
 - a) å øke produktiviteten i landbruket ved å fremme teknisk framskritt og sikre rasjonell utvikling av landbruksproduksjonen og ved en best mulig anvendelse av produksjonsfaktorene, særlig arbeidskraften,
 - b) på denne måten å sikre en rimelig levestandard for landbruksbefolkningen, særlig gjennom en økning av den individuelle inntekt for de personer som er sysselsatt i landbruket,
 - c) å stabilisere markedene,
 - d) å garantere sikre forsyninger, og
 - e) å sikre rimelige priser ved leveranser til forbrukerne.
2. Ved utformingen av den felles landbrukspolitikk og de særlige forholdsregler som den kan medføre, skal det tas hensyn til
 - a) landbruksnæringens egenart som følger av landbrukets sosiale oppbygging og den strukturelle og naturgitte forskjell mellom de enkelte landbruksområder,
 - b) nødvendigheten av å gjennomføre den ønskede tilpasning gradvis,

- c) den kjensgjerning at landbruket i medlemsstatene utgjør en sektor som er nær knyttet til økonomien som helhet.

Artikkel 40

(tidl. artikkel 34 TEF)

1. Det skal gjennomføres en felles ordning av landbruksmarkedene med sikte på å nå de mål som er fastsatt i artikkel 39.

Alt etter varenes art skal den felles ordning anta en av følgende former:

- a) felles konkurranseregler,
 - b) en bindende samordning av de forskjellige nasjonale markedsordninger,
 - c) en europeisk markedsordning.
2. En felles ordning opprettet i samsvar med nr. 1 kan omfatte alle nødvendige tiltak for å nå de mål som er fastsatt i artikkel 39, særlig prisreguleringer, støtte til produksjon og omsetning av varer, lagrings- og utjevningsordninger samt tiltak som blir organisert i fellesskap med sikte på å stabilisere import eller eksport.

Den felles ordning skal begrense seg til å ta sikte på de mål som er fastsatt i artikkel 39, og skal utelukke enhver forskjellsbehandling mellom produsenter eller forbrukere i Unionen.

En eventuell felles prispolitikk skal bygge på felles kriterier og ensartede beregningsmetoder.

3. Det kan opprettes ett eller flere utviklings- og garantifond for landbruket med sikte på å gjøre det mulig å nå målene for den felles ordning nevnt i nr. 1.

Artikkel 41

(tidl. artikkel 35 TEF)

Med sikte på å nå de mål som er fastsatt i artikkel 39, kan det innenfor rammen av den felles landbrukspolitikk særlig vedtas bestemmelser om

- a) en effektiv samordning av tiltakene innenfor yrkesopplæring, forskning og opplysningsvirksomhet i landbruket, som kan omfatte fellesfinansierte prosjekter eller institusjoner,
- b) felles tiltak for å fremme forbruket av bestemte varer.

Artikkel 42

(tidl. artikkel 36 TEF)

Bestemmelsene i kapitlet om konkurransereglene skal anvendes på produksjon og omsetning av landbruksvarer bare i den utstrekning Europaparlamentet og Rådet beslutter dette innenfor rammen av bestemmelsene, og i samsvar med framgangsmåten i artikkel 43 nr. 2, idet det tas hensyn til de mål som er fastsatt i artikkel 39.

Rådet kan etter forslag fra Kommisjonen tillate at det gis støtte

- a) til å beskytte foretak som er i en ugunstig stilling på grunn av strukturelle eller naturlige forhold, eller
- b) innenfor rammen av økonomiske utviklingsprogrammer.

Artikkel 43

(tidl. artikkel 37 TEF)

1. Kommisjonen skal framlegge forslag om utformingen og gjennomføringen av den felles landbrukspolitik, herunder om at en av formene for felles ordning omhandlet i artikkel 40 nr. 1 skal tre i stedet for bestående nasjonale ordninger, samt forslag om gjennomføringen av de tiltak som er særskilt omhandlet i denne avdeling.

Forslagene skal ta hensyn til den innbyrdes sammenheng mellom de landbruksspørsmål som er behandlet i denne avdeling.

2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité fastsette den felles ordning for landbruksmarkedene i henhold til artikkel 40 nr. 1 samt de øvrige bestemmelser som kreves for å nå målene for den felles landbruks- og fiskeripolitikk.

3. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen vedta tiltak for fastsettelse av priser, avgifter, støtte og kvantitative restriksjoner samt for fastsettelse og tildeling av fangstmuligheter i fiskeriene.

4. I samsvar med nr. 2 kan nasjonale markedsordninger erstattes med den felles ordning omhandlet i artikkel 40 nr. 1

- a) dersom den felles ordning byr de medlemsstater som er imot slike skritt, og som selv har en nasjonal ordning for den produksjon det gjelder, tilsvarende garantier for de berørte produsenters sysselsetting og levestandard, idet det skal tas hensyn til tidsskjemaet for mulig tilpasning og nødvendig spesialisering, og
- b) dersom denne felles ordning sikrer at handelen innenfor Unionen gis vilkår som svarer til vilkårene på et nasjonalt marked.

5. Dersom det blir innført en felles ordning for noen råvarer før en felles ordning for de tilsvarende foredlede produktene er gjennomført, kan slike råvarer, når de inngår i foredlede produkter bestemt for eksport til tredjestater, importeres fra land utenfor Unionen.

Artikkel 44*(tidl. artikkel 38 TEF)*

Når en vare i en medlemsstat omfattes av en nasjonal markedsordning eller andre regler med tilsvarende virkning som påvirker konkurranseevnen for lignende produksjon i en annen medlemsstat, skal medlemsstatene pålegge en utjevningsavgift ved importen av denne varen fra den medlemsstat som har en slik ordning eller slike regler, med mindre denne stat oppkrever en utjevningsavgift ved eksporten av samme vare.

Kommisjonen skal fastsette avgiftene til det beløp som er nødvendig for å gjenopprette likevekt; den kan også tillate at det treffes andre tiltak på de vilkår og etter de regler den fastsetter.

AVDELING IV

FRI BEVEGELIGHET FOR PERSONER, TJENESTER OG KAPITAL

KAPITTEL 1

ARBEIDSTAKERE

Artikkel 45

(tidl. artikkel 39 TEF)

1. Fri bevegelse for arbeidstakere innenfor Unionen skal sikres.
2. Den frie bevegelse innebærer at all forskjellsbehandling av arbeidstakere fra medlemsstatene på grunnlag av nasjonalitet skal avskaffes når det gjelder sysselsetting, lønn og andre arbeidsvilkår.
3. Med forbehold for de begrensninger som er begrunnet ut fra hensynet til den offentlige orden, sikkerhet og folkehelsen, skal den frie bevegelse gi rett til
 - a) å ta faktisk tilbudt arbeid,
 - b) å flytte fritt innenfor medlemsstatenes territorium for dette formål,
 - c) å oppholde seg i en medlemsstat for å arbeide der i samsvar med de lover og forskrifter som gjelder for innenlandske arbeidstakere, og
 - d) å bli boende på en medlemsstats territorium etter å ha hatt arbeid der, på de vilkår som Kommisjonen fastsetter i forordninger.
4. Bestemmelsene i denne artikkel skal ikke anvendes på stillinger i den offentlige administrasjon.

Artikkel 46

(tidl. artikkel 40 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité, i direktiver eller forordninger treffe de tiltak som er nødvendige for gradvis å gjennomføre fri bevegelse for arbeidstakere, slik den er definert i artikkel 45, særlig ved

- a) å sikre et nært samarbeid mellom de nasjonale arbeidskraftmyndigheter,
- b) å avskaffe saksbehandlingsregler og forvaltningspraksis og tidsfrister for adgangen til å ta ledig arbeid som følger av den nasjonale lovgivning eller eldre avtaler mellom medlemsstatene, og som hindrer den frie bevegelse for arbeidstakere dersom de blir opprettholdt,
- c) å oppheve alle tidsfrister og andre restriksjoner fastsatt i nasjonal lovgivning eller eldre avtaler mellom medlemsstatene som setter andre vilkår for arbeidstakere fra de andre medlemsstatene enn for innenlandske arbeidstakere når det gjelder fritt valg av arbeid,

- d) å treffe egnede tiltak for arbeidsformidling med sikte på å skape likevekt mellom tilbud og etterspørsel på arbeidsmarkedet under slike vilkår at alvorlig fare for levestandarden og sysselsettingen i enkelte områder og næringsgrener unngås.

Artikkel 47

(tidl. artikkel 41 TEF)

Medlemsstatene skal fremme utveksling av unge arbeidstakere innenfor rammen av et felles program.

Artikkel 48

(tidl. artikkel 42 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta de tiltak på trygdeområdet som er nødvendige for å gjennomføre den frie bevegelighet for arbeidstakere, særlig ved å innføre en ordning som gjør det mulig å sikre vandrearbeidere og deres pårørende

- a) at alle tidsrom som den enkelte nasjonale lovgivning tillegger betydning for å oppnå og beholde retten til ytelser og for beregningen av dem, blir lagt sammen, og
- b) at ytelser som tilkommer personer bosatt på medlemsstatenes territorium, blir utbetalt.

Dersom et medlem av Rådet anser at et utkast til regelverksakt etter første ledd ville berøre viktige sider ved vedkommende medlemsstats trygdeordning, herunder dens virkeområde, kostnader eller finansieringsstruktur, eller ville berøre den finansielle balansen i ordningen, kan det anmode om at saken oversendes til Det europeiske råd. I så fall skal den ordinære regelverksprosessen suspenderes. Etter drøfting skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen enten

- a) sende utkastet tilbake til Rådet, som skal avslutte suspensjonen av den ordinære regelverksprosessen, eller
- b) unnlate å handle eller anmode Kommisjonen om å framlegge et nytt forslag; i så fall skal den opprinnelig foreslåtte rettsakten anses som ikke vedtatt.

KAPITTEL 2

ETABLERINGSRETT

Artikkel 49

(tidl. artikkel 43 TEF)

Restriksjoner på etableringsadgangen for statsborgere fra en medlemsstat på en annen medlemsstats territorium er i samsvar med bestemmelsene nedenfor forbudt. Forbudet gjelder også restriksjoner på adgangen til å opprette agenturer, filialer eller datterselskaper for så vidt angår borgere fra en medlemsstat som har etablert seg på en medlemsstats territorium.

Etableringsadgangen omfatter adgang til å starte og utøve selvstendig næringsvirksomhet og til å opprette og lede foretak, særlig selskaper eller foretak som definert i artikkel 54 annet ledd,

på de vilkår som lovgivningen i etableringslandet fastsetter for egne borgere, med forbehold for bestemmelsene i kapittelet om kapital.

Artikkel 50

(tidl. artikkel 44 TEF)

1. For å oppnå etableringsadgang innenfor en bestemt virksomhet skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta direktiver.
2. Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen skal utøve de funksjoner som er tillagt dem i bestemmelsene ovenfor, særlig ved
 - a) i alminnelighet først å behandle virksomheter der etableringsadgangen i særlig grad vil bidra til utviklingen av produksjon og handel,
 - b) å sikre et nært samarbeid mellom medlemsstatenes nasjonale myndigheter for på denne måten å få kjennskap til de særlige forhold i de berørte virksomheter innenfor Unionen,
 - c) å avskaffe saksbehandlingsregler og forvaltningspraksis som følger av den nasjonale lovgivning eller eldre avtaler mellom medlemsstatene, og som hindrer den frie bevegelse for arbeidsdeltakere dersom de blir opprettholdt,
 - d) å påse at arbeidstakere fra en medlemsstat sysselsatt på en annen medlemsstats territorium kan bli boende der for å starte en selvstendig næringsvirksomhet, forutsatt at de oppfyller de vilkår de måtte ha oppfylt dersom de hadde kommet til denne stat først på det tidspunkt da de ønsker å starte denne virksomheten,
 - e) å muliggjøre ervervelse og bruk av fast eiendom som ligger på en medlemsstats territorium, for en statsborger fra en annen medlemsstat, så fremt dette ikke strider mot prinsippene i artikkel 39 nr. 2,
 - f) å gi den gradvise opphevelse av restriksjonene på etableringsadgangen innenfor hver av de næringsgrener det her gjelder, anvendelse både på vilkårene for å opprette agenturer, filialer eller datterselskaper på en medlemsstats territorium og på vilkårene for at personalet fra hovedforetaket kan tre inn i de ledende eller kontrollerende organer for disse agenturer, filialer eller datterselskaper,
 - g) i nødvendig grad samordne de garantier som kreves i medlemsstatene av selskaper eller foretak, som definert i artikkel 54 annet ledd, for å beskytte både selskapsdeltakernes og tredjemanns interesser, for å gjøre garantiene innbyrdes likeverdige i Unionen, og
 - h) å sikre at vilkårene for etableringsadgangen ikke vris som følge av støttetiltak fra medlemsstatenes side.

Artikkel 51

(tidl. artikkel 45 TEF)

Virksomhet som innebærer, om enn bare leilighetsvis, utøvelse av offentlig myndighet i en medlemsstat, skal i denne stat ikke omfattes av bestemmelsene i dette kapittel.

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen vedta at bestemmelsene i dette kapittel ikke skal anvendes på visse virksomheter.

Artikkel 52

(tidl. artikkel 46 TEF)

1. Bestemmelsene i dette kapittel og tiltak truffet med hjemmel i disse bestemmelser om særbehandling av fremmede statsborgere får anvendelse når de er fastsatt ved lov eller forskrift og begrunnet med hensynet til offentlig orden, sikkerhet eller folkehelsen.
2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen gi direktiver om samordning av ovennevnte bestemmelser.

Artikkel 53

(tidl. artikkel 47 TEF)

1. Med sikte på å lette adgangen til å starte og utøve selvstendig næringsvirksomhet skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen gi direktiver om gjensidig godkjenning av diplomer, eksamensbevis og andre kvalifikasjonsbevis samt om samordning av de bestemmelser som medlemsstatene har gitt ved lov eller forskrift om adgangen til å starte og utøve selvstendig næringsvirksomhet.
2. Den gradvise opphevelsen av restriksjoner på utøvelsen av de medisinske og beslektede yrker samt farmasøytisk virksomhet skal være betinget av at vilkårene for å utøve disse yrker i de forskjellige medlemsstater blir samordnet.

Artikkel 54

(tidl. artikkel 48 TEF)

For anvendelsen av bestemmelsene i dette kapittel skal selskaper eller foretak som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en medlemsstat, og som har sitt forretningskontor, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedforetak innenfor Unionen, likestilles med fysiske personer som er statsborgere i medlemsstatene.

Med selskaper eller foretak menes selskaper eller foretak i sivil- eller handelsrettslig forstand, herunder også kooperative selskaper, samt andre juridiske personer i offentlig eller privatrettslig forstand, unntatt selskaper som ikke har økonomisk formål.

Artikkel 55

(tidl. artikkel 294 TEF)

Medlemsstatene skal gi andre medlemsstaters statsborgere samme behandling som sine egne med hensyn til deltakelse i kapitalen til selskaper eller foretak som definert i artikkel 54, med forbehold for anvendelsen av andre traktatbestemmelser.

KAPITTEL 3

TJENESTER

Artikkel 56

(tidl. artikkel 49 TEF)

Restriksjoner på adgangen til å yte tjenester innenfor Unionen for medlemsstaters statsborgere som er etablert i en annen medlemsstat enn mottakeren av tjenesten, er forbudt innenfor rammen av de følgende bestemmelser.

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen utvide anvendelsen av bestemmelsene i dette kapittel til å omfatte tjenesteytere som er statsborgere i en tredjestat, og som har etablert seg innenfor Unionen.

Artikkel 57

(tidl. artikkel 50 TEF)

Med «tjenester» menes i traktatene ytelser som vanligvis finner sted mot betaling, i den utstrekning de ikke kommer inn under bestemmelsene om det frie varebytte og den frie bevegelse for kapital og personer.

Tjenester omfatter framfor alt

- a) industriell virksomhet,
- b) handelsvirksomhet,
- c) håndverksvirksomhet,
- d) virksomhet innenfor de frie yrker.

Tjenesteyteren kan, i den hensikt å yte tjenesten i en stat, midlertidig utøve sin virksomhet der på samme vilkår som vedkommende stat fastsetter for sine egne statsborgere, med mindre annet følger av bestemmelsene i kapitlet om etableringsrett.

Artikkel 58

(tidl. artikkel 51 TEF)

1. Adgangen til å yte tjenester på transportområdet skal styres av bestemmelsene i avdelingen om transport.
2. Liberaliseringen av bank- og forsikringstjenester som står i forbindelse med kapitalbevegelser, skal gjennomføres i takt med den gradvise liberalisering av kapitalbevegelser.

Artikkel 59*(tidl. artikkel 52 TEF)*

1. For å gjennomføre liberaliseringen av en bestemt tjeneste skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta direktiver.
2. I alminnelighet skal direktiver omhandlet i nr. 1 i første rekke gjelde tjenester med direkte innvirkning på produksjonskostnadene eller tjenester der liberaliseringen bidrar til å lette varebyttet.

Artikkel 60*(tidl. artikkel 53 TEF)*

Medlemsstatene skal bestrebe seg på å liberalisere tjenester i større utstrekning enn de er forpliktet til etter direktivene vedtatt i henhold til artikkel 59 nr. 1, dersom deres alminnelige økonomiske situasjon og situasjonen i vedkommende sektor gjør det mulig for dem.

Kommisjonen skal rette rekommandasjoner om dette til de medlemsstater det gjelder.

Artikkel 61*(tidl. artikkel 54 TEF)*

Så lenge restriksjonene på adgangen til å yte tjenester ikke er opphevet, skal hver medlemsstat anvende dem overfor alle tjenesteytere som omfattes av artikkel 56 første ledd, uten å gjøre forskjell på grunnlag av statsborgerskap eller bosted.

Artikkel 62*(tidl. artikkel 55 TEF)*

Bestemmelsene i artikkel 51-54 får anvendelse på det saksområde som dette kapittel omhandler.

KAPITTEL 4**KAPITAL OG BETALINGER**

Artikkel 63*(tidl. artikkel 56 TEF)*

1. Innenfor rammen av bestemmelsene i dette kapittel er alle restriksjoner på kapitalbevegelser mellom medlemsstatene og mellom medlemsstatene og tredjestater forbudt.
2. Innenfor rammen av bestemmelsene i dette kapittel er alle restriksjoner på betalinger mellom medlemsstatene og mellom medlemsstatene og tredjestater forbudt.

Artikkel 64

(tidl. artikkel 57 TEF)

1. Artikkel 63 berører ikke adgangen til overfor tredjestater å anvende restriksjoner som etter nasjonal lovgivning eller unionsretten gjelder per 31. desember 1993 for kapitalbevegelser til eller fra tredjestater, når de gjelder direkte investering – herunder investering i fast eiendom – etablering, finansiell tjenesteyting og adgang for verdipapirer til kapitalmarkedene. Når det gjelder restriksjoner som gjelder i henhold til nasjonal lovgivning i Bulgaria, Estland og Ungarn, skal den relevante dato være 31. desember 1999.
2. Samtidig som Europaparlamentet og Rådet i størst mulig grad søker å nå målet om fri bevegelse for kapital mellom medlemsstater og tredjestater, og uten at de øvrige kapitler i traktatene berøres, skal de etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak om kapitalbevegelser til eller fra tredjestater når de gjelder direkte investering, herunder investering i fast eiendom, etablering, finansiell tjenesteyting og adgang for verdipapirer til kapitalmarkedene.
3. Som unntak fra nr. 2 kan Rådet alene etter en særlig regelverksprosess ved enstemmighet og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, vedta tiltak som innebærer et tilbakeskritt i unionsretten når det gjelder liberaliseringen av kapitalbevegelser til eller fra tredjestater.

Artikkel 65

(tidl. artikkel 58 TEF)

1. Bestemmelsene i artikkel 63 berører ikke den rett medlemsstatene har til
 - a) å anvende de relevante bestemmelser i sin skattelovgivning som sonderer mellom skatteyttere som ikke er i samme situasjon med hensyn til bosted eller stedet for kapitalanbringelsen,
 - b) å treffe alle nødvendige tiltak for å forhindre overtredelse av nasjonale lover og forskrifter, særlig på skatte- og avgiftsområdet og med hensyn til tilsynet med finansinstitusjoner, eller til å fastsette ordninger for melding om kapitalbevegelser for administrative eller statistiske formål, eller for å treffe tiltak som er berettiget av hensyn til den offentlige orden eller den offentlige sikkerhet.
2. Bestemmelsene i dette kapittel skal ikke være til hinder for bruk av de begrensninger på etablering som er forenlige med traktatene.
3. Tiltakene og ordningene omhandlet i nr. 1 og 2 skal ikke være et middel til vilkårlig forskjellsbehandling eller en skjult hindring for den frie bevegelse for kapital og betalinger etter artikkel 63.
4. Dersom det ikke er vedtatt tiltak i henhold til artikkel 64 nr. 3, kan Kommisjonen vedta en beslutning som fastslår at restriktive avgiftstiltak som vedtas av en medlemsstat og berører én eller flere tredjestater, skal anses som forenlige med traktatene dersom de er berettiget ut fra et av Unionens mål og er forenlige med det indre markedes virkemåte, og det samme kan Rådet dersom Kommisjonen ikke har vedtatt en beslutning innen tre måneder etter at anmodningen fra vedkommende medlemsstat ble mottatt. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter anmodning fra en medlemsstat.

Artikkel 66*(tidl. artikkel 59 TEF)*

Dersom kapitalbevegelser til eller fra tredjestater under ganske særlige omstendigheter skaper eller truer med å skape alvorlige vanskeligheter for Den økonomiske og monetære unions virkemåte, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank treffe beskyttelsestiltak overfor tredjestater for et tidsrom på høyst seks måneder, dersom slike tiltak er strengt nødvendige.

AVDELING V

OMRÅDET FOR FRIHET, SIKKERHET OG RETTFERDIGHET

KAPITTEL 1

ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Artikkel 67

(tidl. artikkel 61 TEF og tidl. artikkel 29 TEU)

1. Unionen skal utgjøre et område for frihet, sikkerhet og rettferdighet, med respekt for grunnleggende rettigheter og medlemsstatenes ulike rettssystemer og rettstradisjoner.
2. Den skal sikre fravær av indre grensekontroller for personer og utforme en felles politikk for asyl, innvandring og kontroll av ytre grenser som bygger på solidaritet mellom medlemsstatene og er rettferdig overfor statsborgere fra tredjestater. I forbindelse med denne avdeling sidestilles statsløse personer med statsborgere fra tredjestater.
3. Unionen skal bestrebe seg på å sikre et høyt sikkerhetsnivå gjennom tiltak for å forebygge og bekjempe kriminalitet, rasisme og fremmedfrykt og gjennom tiltak for samordning og samarbeid mellom politi og rettsmyndigheter og andre vedkommende myndigheter, samt gjennom gjensidig anerkjennelse av strafferettslige avgjørelser og om nødvendig gjennom tilnærming av medlemsstatenes straffelovgivning.
4. Unionen skal lette adgangen til domstolsprøvelse, særlig på grunnlag av prinsippet om gjensidig anerkjennelse av rettslige og utenrettslige avgjørelser i sivilrettslige saker.

Artikkel 68

Det europeiske råd skal fastsette de strategiske retningslinjer for regelverksplanlegging og operasjonell planlegging på området for frihet, sikkerhet og rettferdighet.

Artikkel 69

Nasjonalforsamlingene sikrer at forslagene og initiativene til regelverk som framlegges i henhold til kapittel 4 og 5, er i tråd med nærhetsprinsippet, i samsvar med de ordninger som er fastsatt i protokollen om anvendelsen av nærhets- og forholdsmessighetsprinsippet.

Artikkel 70

Med forbehold for artikkel 258-260 kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta tiltak som fastsetter hvordan medlemsstatene i samarbeid med Kommisjonen skal foreta objektiv og upartisk vurdering av hvordan medlemsstatenes myndigheter gjennomfører Unionens politikk i henhold til denne avdeling, særlig med sikte på å lette full anvendelse av prinsippet om gjensidig anerkjennelse. Europaparlamentet og nasjonalforsamlingene skal underrettes om innholdet i og resultatene av vurderingen.

Artikkel 71*(tidl. artikkel 36 TEU)*

Det skal nedsettes en fast komité innenfor Rådet for å sikre at det operasjonelle samarbeidet om indre sikkerhet fremmes og styrkes i Unionen. Med forbehold for artikkel 240 skal den lette samordningen av innsatsen fra vedkommende myndigheter i medlemsstatene. Representanter for berørte organer, kontorer og byråer i Unionen kan delta i komiteens arbeid. Europaparlamentet og nasjonalforsamlingene skal holdes underrettet om arbeidet.

Artikkel 72*(tidl. artikkel 64 nr. 1 TEF og tidl. artikkel 33 TEU)*

Denne avdeling berører ikke utøvelsen av det ansvar som påhviler medlemsstatene med hensyn til å opprettholde lov og orden og beskytte den indre sikkerhet.

Artikkel 73

Medlemsstatene kan innbyrdes og på eget ansvar organisere de former for samarbeid og samordning som de anser hensiktsmessig, mellom de instanser i deres forvaltning som har ansvar for å beskytte den nasjonale sikkerhet.

Artikkel 74*(tidl. artikkel 66 TEF)*

Rådet skal vedta tiltak for å sikre forvaltningssamarbeid mellom de relevante instanser i medlemsstatene på de områder som omfattes av denne avdeling, samt mellom disse instansene og Kommisjonen. Det skal treffe avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen, med forbehold for artikkel 76, og etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Artikkel 75*(tidl. artikkel 60 TEF)*

Når det er nødvendig for å nå målene i artikkel 67 i forbindelse med forebygging og bekjempelse av terrorisme og beslektet virksomhet, skal Europaparlamentet og Rådet ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette en ramme for forvaltningsmessige tiltak med hensyn til kapitalbevegelser og betalinger, f.eks. frysing av midler, finansielle eiendeler eller økonomisk utbytte som tilhører, eies av eller innehas av fysiske eller juridiske personer, grupper eller ikke-statlige enheter.

Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen vedta tiltak for å innføre rammen omhandlet i første ledd.

Rettsaktene nevnt i denne artikkel skal inneholde nødvendige bestemmelser om rettslige garantier.

Artikkel 76

Rettsaktene omhandlet i kapittel 4 og 5 og de tiltak omhandlet i artikkel 74 som sikrer forvaltningssamarbeid på områder som omfattes av disse kapitlene, skal vedtas

- a) etter forslag fra Kommisjonen eller
- b) på initiativ fra en firedel av medlemsstatene.

KAPITTEL 2

GRENSEKONTROLL, ASYL OG INNVANDRING

Artikkel 77

(tidl. artikkel 62 TEF)

1. Unionen skal utarbeide en politikk med sikte på
 - a) å sikre at det ikke foretas kontroll av personer, uansett nasjonalitet, som krysser de indre grensene,
 - b) å foreta kontroll av personer og effektiv overvåking av passering av yttergrensene,
 - c) gradvis å innføre et integrert system for forvaltningen av yttergrensene.
2. Ved anvendelsen av nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak på følgende områder:
 - a) den felles politikk for visum og andre tillatelser til kortvarig opphold,
 - b) personkontroll ved passering av yttergrensene,
 - c) vilkårene for at statsborgere fra tredjestater kan få reise fritt innenfor Unionen i et kortere tidsrom,
 - d) ethvert nødvendig tiltak for gradvis å opprette et integrert system for forvaltningen av yttergrensene,
 - e) avskaffelse av personkontroll, uansett nasjonalitet, ved passering av de indre grensene.
3. Dersom et tiltak fra Unionens side viser seg å være nødvendig for å gjøre det lettere å utøve rettigheten omhandlet i artikkel 20 nr. 2 bokstav a) og traktatene ikke inneholder den nødvendige hjemmel, kan Rådet etter en særlig regelverksprosess vedta bestemmelser om pass, identitetskort, oppholdstillatelser eller andre lignende dokumenter. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.
4. Denne artikkel berører ikke medlemsstatenes myndighet med hensyn til å fastsette sine grenser geografisk i samsvar med folkeretten.

Artikkel 78

(tidl. artikkel 63 nr. 1 og 2 og artikkel 64 nr. 2 TEF)

1. Unionen skal utarbeide en felles politikk for asyl, subsidiær beskyttelse og midlertidig beskyttelse med sikte på å gi hensiktsmessig status til enhver statsborger fra en tredjestat som har behov for internasjonal beskyttelse, og sikre overholdelse av *non-refoulement*-prinsippet. Denne politikken må være i samsvar med Genève-konvensjonen av 28. juli 1951 og protokollen av 31. januar 1967 om flyktningers status samt andre relevante traktater.

2. Ved anvendelsen av nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak med hensyn til et felles europeisk asylsystem som omfatter

- a) en ensartet asylstatus for tredjestatsborgere som gjelder i hele Unionen,
- b) en ensartet status for subsidiær beskyttelse for tredjestatsborgere som, uten å bli innvilget europeisk asyl, har behov for internasjonal beskyttelse,
- c) et felles system for midlertidig beskyttelse for fordrevne personer ved stor tilstrømming,
- d) felles framgangsmåter for tildeling og tilbaketrekking av ensartet status for asyl eller subsidiær beskyttelse,
- e) kriterier og ordninger for å fastslå hvilken medlemsstat som har ansvar for å vurdere en søknad om asyl eller subsidiær beskyttelse,
- f) standarder for vilkårene for å motta personer som søker om asyl eller subsidiær beskyttelse,
- g) partnerskap og samarbeid med tredjestater med sikte på å håndtere tilstrømmingen av personer som søker om asyl eller subsidiær eller midlertidig beskyttelse.

3. Dersom én eller flere medlemsstater står overfor en krisesituasjon på grunn av en plutselig tilstrømming av tredjestatsborgere, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta midlertidige tiltak til fordel for vedkommende medlemsstater. Det skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Artikkel 79

(tidl. artikkel 63 nr. 3 og 4 TEF)

1. Unionen skal utarbeide en felles innvandringspolitikk med henblikk på å sikre, i alle faser, effektiv håndtering av innvandringsstrømmer, rettferdig behandling av tredjestatsborgere som oppholder seg lovlig i medlemsstatene, og forebygging og økt bekjempelse av ulovlig innvandring og menneskehandel.

2. Ved anvendelsen av nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak på følgende områder:

- a) vilkår for innreise og opphold og standarder for medlemsstatenes utstedelse av langvarige visa og oppholdstillatelser, blant annet med henblikk på familiegjenforening,
- b) fastsettelse av rettigheter for tredjestatsborgere som oppholder seg lovlig i en medlemsstat, herunder vilkårene for at de fritt kan bevege seg og oppholde seg i andre medlemsstater,
- c) ulovlig innvandring og ulovlig opphold, herunder utsending og hjemtransport av personer med ulovlig opphold,
- d) bekjempelse av menneskehandel, særlig handel med kvinner og barn.

3. Unionen kan inngå avtaler med tredjestater om fornyet adgang til hjemstaten eller opprinnelsesstaten for tredjestatsborgere som ikke, eller ikke lenger, oppfyller vilkårene for innreise, tilstedeværelse eller opphold på en av medlemsstatenes territorium.

4. Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen fastsette tiltak som stimulerer og støtter medlemsstatenes tiltak med sikte på å fremme integreringen av statsborgere fra tredjestater som oppholder seg lovlig på deres territorium, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

5. Denne artikkel berører ikke medlemsstatenes rett til å bestemme hvor mange statsborgere fra tredjestater som kan komme fra tredjestater til deres territorium for å søke arbeid som lønsmottaker eller selvstendig næringsdrivende.

Artikkel 80

For Unionens politikk omhandlet i dette kapittel og gjennomføringen av den gjelder prinsippet om solidaritet og rettferdig ansvarsfordeling mellom medlemsstatene, også med hensyn til de finansielle sider. Når det er nødvendig, skal de rettsakter som Unionen vedtar i henhold til dette kapittel, omfatte egnede tiltak for anvendelsen av dette prinsippet.

KAPITTEL 3

SIVILRETTLIG SAMARBEID

Artikkel 81

(tidl. artikkel 65 TEF)

1. Unionen skal opprette et rettslig samarbeid i sivile saker som har følger over landegrensene, som bygger på prinsippet om gjensidig anerkjennelse av rettsavgjørelser og utenrettslige beslutninger. Samarbeidet kan omfatte vedtakelse av tiltak for tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter.

2. Ved anvendelsen av nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen, særlig når det er nødvendig for at det indre marked skal virke etter sin hensikt, vedta tiltak for å sikre

- a) gjensidig anerkjennelse mellom medlemsstatene av rettsavgjørelser og utenrettslige beslutninger og fullbyrdelse av dem,
- b) ordningen for forkynnelse av rettslige og utenrettslige dokumenter over landegrensene,
- c) samsvar mellom medlemsstatenes bestemmelser om lovvalg og domsmyndighet,
- d) samarbeid ved bevisopptak,
- e) faktisk klageadgang,
- f) fjerning av hindringer for en tilfredsstillende avvikling av sivile rettssaker, om nødvendig ved å fremme samsvar mellom medlemsstatenes bestemmelser om rettergangen i tvistemål,
- g) utvikling av alternative metoder for tvisteløsning,
- h) støtte til opplæring av dommere og andre ansatte i rettsvesenet.

3. Uten hensyn til nr. 2 skal tiltak som gjelder familierett som har følger over landegrensene, fastsettes av Rådet etter en særlig regelverksprosess. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Rådet kan etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning som fastsetter hvilke familierettslige aspekter med følger over landegrensene som kan omfattes av rettsakter vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Forslaget omhandlet i annet ledd skal meddeles nasjonalforsamlingene. Dersom en nasjonalforsamling gjør innsigelse innen seks måneder etter en slik meddelelse, skal beslutningen ikke vedtas. Dersom det ikke gjøres innsigelse, kan Rådet vedta beslutningen.

KAPITTEL 4

STRAFFERETTSLIG SAMARBEID

Artikkel 82

(tidl. artikkel 31 TEU)

1. Det strafferettslige samarbeidet i Unionen skal bygge på prinsippet om gjensidig anerkjennelse av dommer og rettsavgjørelser, og skal omfatte tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter på områdene nevnt i nr. 2 og i artikkel 83.

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak med sikte på

- a) å fastsette regler og framgangsmåter for å sikre anerkjennelse i hele Unionen av alle typer dommer og rettsavgjørelser,
- b) å forebygge og løse tvister om domsmyndighet mellom medlemsstatene,
- c) å støtte opplæring av dommere og andre ansatte i rettsvesenet,
- d) å lette samarbeidet mellom rettsmyndigheter eller tilsvarende myndigheter i medlemsstatene i forbindelse med straffesaker og håndheving av avgjørelser.

2. Dersom det er nødvendig for å lette gjensidig anerkjennelse av dommer og rettsavgjørelser samt politisamarbeid og rettslig samarbeid i straffesaker som har følger på tvers av landegrensene, kan Europaparlamentet og Rådet fastsette minsteregler ved direktiver vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen. Minstereglene skal ta hensyn til forskjellene mellom medlemsstatenes rettstradisjoner og rettssystemer.

De skal omhandle

- a) gjensidig anerkjennelse av bevis mellom medlemsstatene,
- b) enkeltpersoners rettigheter i straffesaker,
- c) rettighetene til ofre for kriminalitet,

- d) andre særskilte sider ved straffesaker som Rådet har fastsatt på forhånd gjennom en beslutning; for å vedta beslutningen skal Rådet treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

Vedtakelse av minsteregler omhandlet i dette nummer skal ikke hindre medlemsstatene i å opprettholde eller innføre et høyere beskyttelsesnivå for personer.

3. Dersom et medlem av Rådet anser at et utkast til direktiv som nevnt i nr. 2 ville berøre grunnleggende sider ved dets strafferettslige system, kan det anmode om at utkastet til direktiv framlegges for Det europeiske råd. I så fall skal den ordinære regelverksprosessen suspenderes. Etter drøfting og dersom enighet oppnås, skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen sende utkastet tilbake til Rådet og derved bringe suspensjonen av den ordinære regelverksprosessen til opphør.

Dersom enighet ikke oppnås og minst ni medlemsstater ønsker å opprette et styrket samarbeid på grunnlag av utkastet til direktiv, skal de innen samme frist underrette Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen om dette. I så fall skal bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i artikkel 20 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 329 nr. 1 i denne traktat anses som gitt, og bestemmelsene om styrket samarbeid får anvendelse.

Artikkel 83

(tidl. artikkel 31 TEU)

1. Europaparlamentet og Rådet kan ved direktiver vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette minsteregler for hva som skal anses som straffbare handlinger og straff innenfor områder av særlig alvorlig kriminalitet som har følger på tvers av landegrensene som følge av lovbruddenes art eller virkning eller av et særlig behov for å bekjempe dem på felles grunnlag.

Dette gjelder følgende kriminalitetsområder: terrorisme, menneskehandel og seksuell utnyttning av kvinner og barn, ulovlig narkotikahandel, ulovlig våpenhandel, hvitvasking av penger, korrupsjon, forfalskning av betalingsmidler, datakriminalitet og organisert kriminalitet.

På bakgrunn av kriminalitetsutviklingen kan Rådet vedta en beslutning om andre kriminalitetsområder som oppfyller kriteriene angitt i dette nummer. Det skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

2. Dersom en tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter på det strafferettslige område viser seg å være avgjørende for å sikre en effektiv gjennomføring av Unionens politikk på et område som har vært omfattet av harmoniseringstiltak, kan det ved direktiver fastsettes minsteregler for hva som skal anses som straffbare handlinger og straff på området. Direktivene skal vedtas etter den samme ordinære eller særlige regelverksprosessen som ble fulgt da harmoniseringstiltakene ble vedtatt, med forbehold for artikkel 76.

3. Dersom et medlem av Rådet anser at et utkast til direktiv som nevnt i nr. 1 eller 2 ville berøre grunnleggende sider ved dets strafferettslige system, kan det anmode om at utkastet til direktiv framlegges for Det europeiske råd. I så fall skal den ordinære regelverksprosessen suspenderes. Etter drøfting og dersom enighet oppnås, skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen sende utkastet tilbake til Rådet og derved bringe suspensjonen av den ordinære regelverksprosessen til opphør.

Dersom enighet ikke oppnås og minst ni medlemsstater ønsker å opprette et styrket samarbeid på grunnlag av utkastet til direktiv, skal de innen samme frist underrette Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen om dette. I så fall skal bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i artikkel 20 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 329 nr. 1 i denne traktat anses som gitt, og bestemmelsene om styrket samarbeid får anvendelse.

Artikkel 84

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen fastsette tiltak for å fremme og støtte medlemsstatenes tiltak på området forebygging av kriminalitet, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

Artikkel 85

(tidl. artikkel 31 TEU)

1. Eurojusts oppgave skal være å støtte og styrke samordning og samarbeid mellom nasjonale myndigheter som har til oppgave å etterforske og forfølge alvorlig kriminalitet som berører to eller flere medlemsstater eller krever rettsforfølging på felles grunnlag, på grunnlag av operasjoner som utføres og opplysninger som framlegges av medlemsstatenes myndigheter og Europol.

I denne sammenheng skal Europaparlamentet og Rådet ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette bestemmelser om Eurojusts oppbygning, arbeidsmåte, virkeområde og oppgaver. Oppgavene kan omfatte

- a) innledning av etterforskning av straffesaker samt forslag til vedkommende nasjonale myndigheter om å innlede rettsforfølging, særlig i saker om forbrytelser som skader Unionens finansielle interesser,
- b) samordningen av etterforskning og rettsforfølging som omhandlet i bokstav a),
- c) styrking av det rettslige samarbeidet, herunder gjennom løsning av tvister om domsmyndighet og gjennom nært samarbeid i Det europeiske rettslige nettverk.

Forordningene skal også fastsette de nærmere bestemmelser om hvordan Europaparlamentet og nasjonalforsamlingene skal trekkes inn i evalueringen av Eurojusts virksomhet.

2. I forbindelse med rettsforfølgningene som omhandlet i nr. 1 og med forbehold for artikkel 86 skal vedkommende nasjonale tjenestemenn ta de formelle prosessskritt.

Artikkel 86

1. For å bekjempe kriminalitet som berører Unionens finansielle interesser, kan Rådet ved forordninger vedtatt etter en særlig regelverksprosess opprette en europeisk påtalemyndighet som utgår fra Eurojust. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

Dersom enstemmighet ikke oppnås, kan en gruppe på minst ni medlemsstater anmode om at utkastet til forordning framlegges for Det europeiske råd. I så fall skal behandlingen i Rådet suspenderes. Etter drøfting og dersom enighet oppnås, skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen sende utkastet tilbake til Rådet med sikte på vedtakelse.

Dersom enighet ikke oppnås og minst ni medlemsstater ønsker å opprette et styrket samarbeid på grunnlag av utkastet til forordning, skal de innen samme frist underrette Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen om dette. I så fall skal bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i artikkel 20 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 329 nr. 1 i denne traktat anses som gitt, og bestemmelsene om styrket samarbeid får anvendelse.

2. Den europeiske påtalemyndighet skal ha ansvar for, eventuelt i samarbeid med Europol, å etterforske, påtale og rettsforfølge gjerningsmenn og de medvirkende i forbrytelser som skader Unionens finansielle interesser, som fastsatt ved forordningen omhandlet i nr. 1. Den skal opptre som anklager ved vedkommende domstoler i medlemsstatene i forbindelse med slike forbrytelser.

3. Forordningene omhandlet i nr. 1 skal fastsette vedtektene for Den europeiske påtalemyndighet, vilkår for utøvelsen av dens funksjoner, rettergangsordningen for dens virksomhet, reglene for hva som kan godtas som bevis, samt reglene som gjelder domstolskontroll med prosesskritt den tar under utøvelsen av sine funksjoner.

4. Det europeiske råd kan samtidig eller senere vedta en beslutning som endrer nr. 1, med sikte på å utvide Den europeiske påtalemyndighets domsmyndighet slik at den omfatter alvorlig kriminalitet som har følger på tvers av landegrensene, og som endrer nr. 2 tilsvarende med hensyn til gjerningsmenn og de medvirkende i alvorlig kriminalitet som berører flere medlemsstater. Det europeiske råd skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet og etter å ha rådspurt Kommisjonen.

KAPITTEL 5

POLITISAMARBEID

Artikkel 87

(tidl. artikkel 30 TEU)

1. Unionen skal opprette et politisamarbeid som omfatter alle vedkommende myndigheter i medlemsstatene, herunder politimyndigheter, tollmyndigheter og andre spesialiserte rettshåndhevende tjenester i forbindelse med forebygging, avsløring og etterforskning av straffbare forhold.

2. Ved anvendelsen av nr. 1 kan Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette tiltak med hensyn til

- a) innhenting, lagring, behandling, analyse og utveksling av relevante opplysninger,
- b) støtte til opplæring av personale og til samarbeid om personalutveksling, om utstyr og om kriminalitetsforskning,
- c) felles etterforskningsteknikker i forbindelse med avsløring av alvorlige former for organisert kriminalitet.

3. Rådet kan etter en særlig regelverksprosess fastsette tiltak som gjelder operasjonelt samarbeid mellom myndighetene omhandlet i denne artikkel. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Dersom enstemmighet ikke oppnås, kan en gruppe på minst ni medlemsstater anmode om at utkastet til tiltak framlegges for Det europeiske råd. I så fall skal behandlingen i Rådet suspenderes. Etter drøfting og dersom enighet oppnås, skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen sende utkastet tilbake til Rådet med sikte på vedtakelse.

Dersom enighet ikke oppnås og minst ni medlemsstater ønsker å opprette et styrket samarbeid på grunnlag av utkastet til tiltak, skal de innen samme frist underrette Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen om dette. I så fall skal bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i artikkel 20 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 329 nr. 1 i denne traktat anses som gitt, og bestemmelsene om styrket samarbeid får anvendelse.

Den særlige framgangsmåten omhandlet i annet og tredje ledd skal ikke anvendes for rettsakter som utgjør en videreutvikling av Schengen-regelverket.

Artikkel 88

(tidl. artikkel 30 TEU)

1. Europols oppgave skal være å støtte og styrke innsatsen fra medlemsstatenes politimyndigheter og andre rettshåndhevende tjenester samt deres gjensidige samarbeid om å forebygge og bekjempe alvorlig kriminalitet som berører to eller flere medlemsstater, terrorisme og former for kriminalitet som skader en felles interesse som omfattes av Unionens politikk.

2. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette bestemmelser om Europols oppbygning, arbeidsmåte, virkeområde og oppgaver. Oppgavene kan omfatte

- a) innhenting, lagring, behandling, analyse og utveksling av opplysninger, særlig slike som oversendes av medlemsstatenes myndigheter, av tredjestaters myndigheter eller av eksterne organer,
- b) samordning, organisering og gjennomføring av etterforskningsvirksomhet og operasjonelle tiltak som utføres i fellesskap med vedkommende myndigheter i medlemsstatene eller i forbindelse med felles etterforskningsgrupper, eventuelt i samarbeid med Eurojust.

Forordningene skal også fastsette de nærmere bestemmelser om den kontroll av Europols virksomhet som Europaparlamentet, sammen med nasjonalforsamlingene, skal utøve.

3. Ethvert operasjonelt tiltak fra Europols side må skje i samarbeid og i forståelse med myndighetene i den eller de medlemsstater hvis territorium er berørt. Anvendelsen av tvangstiltak skal være vedkommende nasjonale myndigheters eneansvar.

Artikkel 89

(tidl. artikkel 32 TEU)

Rådet skal etter en særlig regelverksprosess fastsette de vilkår og begrensninger som skal gjelde for at vedkommende myndigheter i medlemsstatene omhandlet i artikkel 82 og 87, kan opptre på en annen medlemsstats territorium i samarbeid og i forståelse med denne stats myndigheter. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

AVDELING VI TRANSPORT

Artikkel 90

(tidl. artikkel 70 TEF)

Medlemsstatene skal innenfor rammen av en felles transportpolitikk søke å nå traktatens mål på det saksområde som omhandles i denne avdeling.

Artikkel 91

(tidl. artikkel 71 TEF)

1. Med sikte på å gjennomføre bestemmelsene i artikkel 90 og idet det tas hensyn til de særlige forhold som gjelder for transport, skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen fastsette

- a) felles regler for internasjonal transport fra eller til en medlemsstats territorium, eller over én eller flere medlemsstaters territorium,
- b) vilkårene for å gi transportutøvere som ikke er bosatt i en medlemsstat, adgang til å utføre transport innenlands i denne medlemsstaten,
- c) tiltak for å bedre transportsikkerheten, og
- d) alle andre egnede bestemmelser.

2. Når tiltakene omhandlet i nr. 1 vedtas, skal det tas hensyn til tilfeller der anvendelsen kan få alvorlige følger for levestandarden og sysselsettingsnivået i visse regioner samt for utnyttelsen av transportmidler.

Artikkel 92

(tidl. artikkel 72 TEF)

Med mindre Rådet ved enstemmighet har vedtatt et tiltak som omfatter et unntak, kan ingen medlemsstat, før bestemmelsene i artikkel 91 nr. 1 er vedtatt, endre de forskjellige bestemmelser som gjelder på dette området per 1. januar 1958, eller, for tiltredende stater, datoen for deres tiltredelse, i slik retning at de direkte eller indirekte blir mindre gunstige for transportutøvere fra andre medlemsstater enn for innenlandske transportutøvere.

Artikkel 93

(tidl. artikkel 73 TEF)

Støtte som motsvarer behovet for en samordning av transportvirksomheten eller utgjør godtgjøring for visse forpliktelser som har sammenheng med begrepet offentlig tjeneste, skal være forenlig med traktatene.

Artikkel 94

(tidl. artikkel 74 TEF)

Alle tiltak angående transportpriser og -vilkår som treffes innenfor rammen av traktatene, skal ta hensyn til transportutøvernes økonomiske stilling.

Artikkel 95

(tidl. artikkel 75 TEF)

1. For transport innenfor Unionen er forskjellsbehandling som består i at en transportutøver, på grunnlag av de transporterte varenes opprinnelsesland eller bestemmelsessted, gjør gjeldende forskjellige priser og vilkår for samme varer for samme transportforbindelser, forbudt.

2. Nr. 1 utelukker ikke at andre tiltak kan vedtas av Europaparlamentet og Rådet i henhold til artikkel 91 nr. 1.

3. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité vedta regler for å sikre gjennomføringen av bestemmelsene i nr. 1.

Rådet kan særlig vedta de bestemmelser som er nødvendige for å sette Unionens institusjoner i stand til å kontrollere at bestemmelsene i nr. 1 blir overholdt, og for å sikre brukerne den fulle fordel av dem.

4. Kommisjonen skal på eget initiativ eller på anmodning fra en medlemsstat undersøke de tilfeller av forskjellsbehandling som er omhandlet i nr. 1, og skal etter samråd med vedkommende medlemsstat treffe de nødvendige beslutninger innenfor rammen av reglene gitt i samsvar med bestemmelsene i nr. 3.

Artikkel 96

(tidl. artikkel 76 TEF)

1. Dersom Kommisjonen ikke gir samtykke, skal det for transport innenfor Unionen være forbudt å anvende priser og vilkår som er fastsatt av en medlemsstat, og som kan tjene til å støtte eller beskytte ett eller flere bestemte foretak eller én eller flere bestemte bransjer.

2. Kommisjonen skal, på eget initiativ eller på anmodning fra en medlemsstat, undersøke de priser og vilkår som nr. 1 omhandler, idet det særlig tas hensyn til på den ene side de krav som en egnet regional økonomisk politikk stiller, behovene i underutviklede områder og problemene i områder som i alvorlig grad lider under forhold som er politisk betinget, og på den annen side hvordan disse priser og vilkår virker inn på konkurransen mellom de forskjellige transportgrener.

Kommisjonen skal treffe de nødvendige beslutninger etter samråd med vedkommende medlemsstater.

3. Forbudet i nr. 1 skal ikke ramme konkurransetariffer.

Artikkel 97*(tidl. artikkel 77 TEF)*

Beløp som en transporttøyer fører opp, uavhengig av transportprisene, for avgift eller gebyr i forbindelse med grensepassering, må ikke overstige et rimelig nivå, idet det tas hensyn til de reelle utgifter forbundet med passeringen.

Medlemsstatene skal søke å redusere disse utgiftene gradvis.

Kommisjonen kan rette rekommandasjoner til medlemsstatene om gjennomføringen av denne artikkel.

Artikkel 98*(tidl. artikkel 78 TEF)*

Bestemmelsene i denne avdeling skal ikke være til hinder for tiltak truffet i Forbundsrepublikken Tyskland, i den grad disse er nødvendige for å oppveie de økonomiske ulemper som Tysklands deling har voldt innenfor økonomien i visse av Forbundsrepublikkens områder som er berørt av denne deling. Fem år etter at Lisboa-traktaten er trådt i kraft, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning som opphever denne artikkel.

Artikkel 99*(tidl. artikkel 79 TEF)*

Det skal opprettes en rådgivende komité knyttet til Kommisjonen og sammensatt av sakkyndige oppnevnt av medlemsstatenes regjeringer. Hver gang Kommisjonen finner det hensiktsmessig, skal den i transportspørsmål rådspørre denne komiteen.

Artikkel 100*(tidl. artikkel 80 TEF)*

1. Bestemmelsene i denne avdeling skal anvendes på transport med jernbane, på vei og på innlands vannvei.
2. Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen fastsette egnede bestemmelser for sjøfart og luftfart. De skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

AVDELING VII FELLES REGLER FOR KONKURRANSE, SKATTE- OG AVGIFTSSPØRSMÅL OG LOVTILNÆRMING

KAPITTEL 1 KONKURRANSEREGLER

FØRSTE AVSNITT BESTEMMELSER FOR FORETAK

Artikkel 101

(tidl. artikkel 81 TEF)

1. Enhver avtale mellom foretak, enhver beslutning truffet av sammenslutninger av foretak og enhver form for samordnet opptreden som kan påvirke handelen mellom medlemsstatene, og som har til formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen på det indre marked, er uforenlige med det indre marked og er forbudt, særlig slike som består i

- a) å fastsette på direkte eller indirekte måte innkjøps- eller utsalgspriser eller andre forretningsvilkår,
- b) å begrense eller kontrollere produksjon, avsetning, teknisk utvikling eller investeringer,
- c) å dele opp markeder eller forsyningskilder,
- d) å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,
- e) å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggssytelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjenstanden.

2. Avtaler eller beslutninger som er forbudt i henhold til denne artikkel, skal ikke ha noen rettsvirkning.

3. Det kan likevel erklæres at bestemmelsene i nr. 1 ikke skal anvendes på

- avtaler eller grupper av avtaler mellom foretak,
- beslutninger eller grupper av beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak, og
- samordnet opptreden eller grupper av slik opptreden

som bidrar til å bedre produksjonen eller fordelingen av varene eller til å fremme den tekniske eller økonomiske utvikling, samtidig som de sikrer forbrukerne en rimelig andel av de fordeler som er oppnådd, og uten

- a) å pålegge vedkommende foretak restriksjoner som ikke er absolutt nødvendige for å nå disse mål, eller
- b) å gi disse foretak mulighet til å utelukke konkurranse for en vesentlig del av de varer det gjelder.

Artikkel 102*(tidl. artikkel 82 TEF)*

Ett eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling på det indre marked eller i en vesentlig del av det er uforenlig med det indre marked og er forbudt i den utstrekning den kan påvirke handelen mellom medlemsstatene.

Slik utilbørlig utnyttelse kan særlig bestå i

- a) å fastsette på direkte eller indirekte måte innkjøps- eller utsalgspriser eller andre urimelige forretningsvilkår,
- b) å begrense produksjon, omsetning eller teknisk utvikling til skade for forbrukerne,
- c) å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,
- d) å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggssytelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjenstanden.

Artikkel 103*(tidl. artikkel 83 TEF)*

1. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta egnede forordninger eller direktiver om gjennomføringen av prinsippene i artikkel 101 og 102.
2. Forordningene eller direktivene omhandlet i nr. 1 skal særlig ha til formål
 - a) å sikre, ved at det innføres bøter og tvangsmulfter for overtredelse, at forbudene i artikkel 101 nr. 1 og i artikkel 102 blir overholdt,
 - b) å fastsette reglene for anvendelsen av artikkel 101 nr. 3, idet det tas hensyn til at det er nødvendig på den ene side å sikre en effektiv overvåking og på den annen side i størst mulig utstrekning å forenkle den administrative kontroll,
 - c) eventuelt nærmere å angi virkeområdet for bestemmelsene i artikkel 101 og 102 innenfor de ulike næringsgrener,
 - d) å fastlegge henholdsvis Kommisjonens og Den europeiske unions domstols oppgaver når det gjelder anvendelsen av bestemmelsene i dette nummer,
 - e) å fastlegge forholdet mellom nasjonal lovgivning på den ene side og bestemmelsene i dette avsnitt og de bestemmelser som blir vedtatt i henhold til denne artikkel på den annen side.

Artikkel 104*(tidl. artikkel 84 TEF)*

Inntil de bestemmelser som blir vedtatt i henhold til artikkel 103 er trådt i kraft, skal medlemsstatenes myndigheter, i samsvar med sin egen lovgivning og bestemmelsene i

artikkel 101, særlig nr. 3, og artikkel 102, avgjøre om avtaler skal godtas, og om det foreligger utilbørlig utnyttelse av en dominerende stilling på det indre marked.

Artikkel 105

(tidl. artikkel 85 TEF)

1. Kommisjonen skal kontrollere at prinsippene fastsatt i artikkel 101 og 102 blir overholdt, se likevel artikkel 104. Etter anmodning fra en medlemsstat eller på eget initiativ skal Kommisjonen sammen med vedkommende myndigheter i medlemsstatene og med deres bistand undersøke tilfeller av antatt overtredelse av disse prinsippene. Dersom Kommisjonen fastslår at det foreligger overtredelse, skal den foreslå egnede tiltak for å bringe den til opphør.
2. Dersom overtredelsen ikke bringes til opphør, skal Kommisjonen i et grunnlagt vedtak fastslå at det foreligger overtredelse av prinsippene. Kommisjonen kan offentliggjøre sitt vedtak og gi medlemsstatene tillatelse til å treffe de nødvendige mottiltak på de vilkår og etter de regler den fastsetter.
3. Kommisjonen kan vedta forordninger om de kategorier av avtaler som Rådet har vedtatt en forordning eller et direktiv om i henhold til artikkel 103 nr. 2 bokstav b).

Artikkel 106

(tidl. artikkel 86 TEF)

1. Når det gjelder offentlige foretak, eller foretak som medlemsstatene gir særlige eller eksklusive rettigheter, skal medlemsstatene avholde seg fra å treffe eller opprettholde tiltak som strider mot reglene i traktatene, særlig reglene i artikkel 18 og i artikkel 101-109.
2. Foretak som er blitt tillagt oppgaven å utføre tjenester av allmenn økonomisk betydning, eller som har karakter av et fiskalt monopol, er undergitt reglene i traktatene, framfor alt konkurransereglene, i den grad anvendelsen av disse regler ikke rettslig eller faktisk hindrer dem i å utføre de særlige oppgaver som er tillagt dem. Utviklingen av handelen må ikke påvirkes i et omfang som strider mot Unionens interesser.
3. Kommisjonen skal kontrollere at bestemmelsene i denne artikkel blir overholdt og skal i nødvendig utstrekning rette direktiver eller vedtak om dette til medlemsstatene.

ANNET AVSNITT STATSSTØTTE

Artikkel 107

(tidl. artikkel 87 TEF)

1. Med de unntak som er fastsatt i traktatene, er statsstøtte eller støtte gitt av statsmidler i enhver form, som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer, uforenlig med det indre marked i den grad støtten påvirker handelen mellom medlemsstatene.

2. Forenlig med det indre marked er

- a) støtte av sosial karakter som gis de enkelte forbrukere, forutsatt at den ytes uten forskjellsbehandling på grunnlag av varenes opprinnelse,
- b) støtte som har til formål å bøte på skader som skyldes naturkatastrofer eller andre usedvanlige hendelser, og
- c) støtte som ytes for å rette opp den økonomiske situasjon i visse områder av Forbundsrepublikken Tyskland som er berørt av Tysklands deling, i den grad støtten er nødvendig for å oppveie de økonomiske ulemper som denne deling har voldt. Fem år etter at Lisboa-traktaten er trådt i kraft, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning som opphever denne bokstav.

3. Som forenlig med det indre marked kan anses

- a) støtte som har til formål å fremme den økonomiske utvikling i områder der levestandarden er usedvanlig lav, eller der det er alvorlig underbeskjeftigelse, og i regionene nevnt i artikkel 349, i lys av deres strukturelle, økonomiske og sosiale situasjon,
- b) støtte som har til formål å sikre at et viktig prosjekt av felles europeisk betydning kan realiseres, eller å bøte på en alvorlig forstyrrelse av en medlemsstats økonomi,
- c) støtte som har til formål å lette utviklingen av enkelte næringsgrener eller enkelte økonomiske områder, forutsatt at støtten ikke endrer vilkårene for handelen i et omfang som strider mot felles interesser,
- d) støtte til fremme av kulturen og vern av kulturarven, når slik støtte ikke endrer vilkårene for handelen og konkurransen i Unionen i en utstrekning som strider mot de felles interesser,
- e) andre former for støtte angitt i beslutning truffet av Rådet etter forslag fra Kommisjonen.

Artikkel 108

(tidl. artikkel 88 TEF)

1. Kommisjonen skal sammen med medlemsstatene kontinuerlig granske de støtteordninger som består i disse stater. Den skal foreslå for medlemsstatene egnede tiltak for at det indre marked gradvis skal utvikles og kunne virke.

2. Dersom Kommisjonen etter å ha gitt de berørte parter en frist til å uttale seg, fastslår at støtte som er gitt av en stat eller av statsmidler, ikke er forenlig med det indre marked i henhold til artikkel 107, eller at denne støtten anvendes på utilbørlig måte, skal den beslutte at vedkommende stat må oppheve eller endre denne støtten innen den frist Kommisjonen fastsetter.

Dersom vedkommende stat ikke retter seg etter denne beslutning innen den fastsatte frist, kan Kommisjonen eller enhver annen berørt stat uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 258 og 259 bringe saken direkte inn for Den europeiske unions domstol.

Etter anmodning fra en medlemsstat kan Rådet ved enstemmighet beslutte at støtte som er gitt eller planlagt gitt av denne stat, skal anses som forenlig med det indre marked, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 107 eller forordningene omhandlet i artikkel 109, dersom usedvanlige omstendigheter tilsier en slik beslutning. Dersom Kommisjonen allerede har påbegynt behandlingen etter første ledd angående denne støtteordning, skal anmodningen fra vedkommende stat til Rådet ha til følge at behandlingen utsettes inntil Rådet har tatt sitt standpunkt.

Dersom Rådet ikke har tatt standpunkt innen tre måneder etter at anmodningen forelå, skal Kommisjonen treffe beslutning.

3. Kommisjonen skal underrettes i tide til å kunne uttale seg om planer som går ut på å innføre eller endre støtteordninger. Dersom den finner at en slik plan ikke er forenlig med det indre marked i henhold til artikkel 107, skal den straks påbegynne behandlingen etter nr. 2. Vedkommende medlemsstat kan ikke sette i verk de planlagte tiltak før Kommisjonen har truffet endelig beslutning i saken.

4. Kommisjonen kan vedta forordninger om de statsstøttekategorier som Rådet i henhold til artikkel 109 har bestemt kan unntas fra behandlingsmåten i nr. 3 i denne artikkel.

Artikkel 109

(tidl. artikkel 89 TEF)

Rådet kan etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta egnede forordninger for gjennomføringen av artikkel 107 og 108, og særlig fastsette vilkårene for å anvende artikkel 108 nr. 3 og de former for støtte som skal være unntatt fra denne framgangsmåte.

KAPITTEL 2

SKATTE- OG AVGIFTSBESTEMMELSER

Artikkel 110

(tidl. artikkel 90 TEF)

Medlemsstatene skal på varer fra andre medlemsstater verken direkte eller indirekte legge interne avgifter av noen art som er høyere enn dem som direkte eller indirekte pålegges lignende innenlandske varer.

Videre skal medlemsstatene avholde seg fra å pålegge varer fra andre medlemsstater interne avgifter av en slik art at de indirekte beskytter produksjonen av andre varer.

Artikkel 111

(tidl. artikkel 91 TEF)

For varer utført til en annen medlemsstats territorium kan refusjonen av interne avgifter ikke overstige de avgifter som disse varer direkte eller indirekte har vært pålagt.

Artikkel 112*(tidl. artikkel 92 TEF)*

For andre avgifter enn omsetningsavgifter, særavgifter og andre indirekte skatter kan det ikke gis fritak for avgiftsbetaling og refusjon av avgifter ved eksport til andre medlemsstater, og utjevningsavgifter ved import fra medlemsstatene kan ikke pålegges når de planlagte tiltak ikke på forhånd er godkjent for et begrenset tidsrom av Rådet etter forslag fra Kommisjonen.

Artikkel 113*(tidl. artikkel 93 TEF)*

Etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité skal Rådet ved enstemmighet vedta bestemmelser for å harmonisere lovgivningen om omsetningsavgifter, særavgifter og andre indirekte skatter i den utstrekning en slik harmonisering er nødvendig for at det indre marked skal kunne opprettes og virke, og for å unngå konkurransevridning.

KAPITTEL 3
LOVTILNÆRMING

Artikkel 114*(tidl. artikkel 95 TEF)*

1. Med mindre annet er bestemt i traktatene, får bestemmelsene nedenfor anvendelse med sikte på å nå de mål som er fastsatt i artikkel 26. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta tiltak for tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter som gjelder det indre markeds opprettelse og virkemåte.
2. Nr. 1 får ikke anvendelse på skatte- og avgiftsbestemmelser, bestemmelser om fri bevegelse for personer og bestemmelser om arbeidstakers rettigheter og interesser.
3. Kommisjonens forslag etter nr. 1 på områdene helse, sikkerhet, miljøvern og forbrukervern skal bygge på et høyt beskyttelsesnivå og skal særlig ta hensyn til ny utvikling bygget på vitenskapelige kjensgjerninger. Europaparlamentet og Rådet skal også, hver innenfor sitt myndighetsområde, bestrebe seg på å nå dette målet.
4. Når en medlemsstat, etter at Europaparlamentet og Rådet, Rådet eller Kommisjonen har vedtatt et harmoniseringstiltak, finner det nødvendig å opprettholde nasjonale bestemmelser som er begrunnet i viktige hensyn omhandlet i artikkel 36, eller som gjelder miljøvern eller vern av arbeidsmiljøet, skal den gi Kommisjonen underretning om bestemmelsene samt om grunnene for å opprettholde dem.
5. Uten at nr. 4 berøres, skal videre en medlemsstat, når den, etter at Europaparlamentet og Rådet, Rådet eller Kommisjonen har vedtatt et harmoniseringstiltak, finner det nødvendig å innføre nasjonale bestemmelser som bygger på nye vitenskapelige bevis angående miljøvern eller vern av arbeidsmiljøet, og som er begrunnet i et særlig problem som er oppstått for vedkommende medlemsstat etter harmoniseringstiltaket, gi Kommisjonen underretning om de planlagte bestemmelsene samt om grunnene for å innføre dem.

6. Kommisjonen skal innen seks måneder etter underretningen omhandlet i nr. 4 og 5 godkjenne eller forkaste vedkommende nasjonale bestemmelser etter å ha undersøkt hvorvidt de er et middel til vilkårlig forskjellsbehandling eller en skjult restriksjon på handelen mellom medlemsstatene, og hvorvidt de utgjør en hindring for at det indre marked skal kunne virke.

Dersom det ikke foreligger noen avgjørelse fra Kommisjonen i løpet av dette tidsrom, skal de nasjonale bestemmelsene omhandlet i nr. 4 og 5 anses for å være godkjent.

Når det er begrunnet i et vanskelig saksforhold og det ikke foreligger fare for menneskers helse, kan Kommisjonen underrette vedkommende medlemsstat om at tidsrommet omhandlet i dette nummer kan forlenges med inntil seks måneder.

7. Dersom en medlemsstat i henhold til nr. 6 har tillatelse til å opprettholde eller innføre nasjonale bestemmelser som avviker fra et harmoniseringstiltak, skal Kommisjonen straks overveie hvorvidt den skal foreslå en tilpasning til tiltaket.

8. Dersom en medlemsstat tar opp et særlig folkehelseproblem på et område som tidligere har vært omfattet av harmoniseringstiltak, skal den underrette Kommisjonen, som straks skal overveie hvorvidt den skal foreslå egnede tiltak overfor Rådet.

9. Uten hensyn til framgangsmåten i artikkel 258 og 259 kan Kommisjonen eller en medlemsstat bringe saken direkte inn for Den europeiske unions domstol dersom den mener at en annen medlemsstat misbruker myndigheten fastsatt i denne artikkel.

10. Harmoniseringstiltakene nevnt ovenfor skal i relevante tilfeller inneholde en beskyttelsesklausul som tillater medlemsstatene, av én eller flere ikke-økonomiske grunner nevnt i artikkel 36, å treffe midlertidige tiltak som skal være undergitt en kontrollordning i Unionen.

Artikkel 115

(tidl. artikkel 94 TEF)

Med forbehold for artikkel 114 skal Rådet ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité, gi direktiver med sikte på tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter som har direkte innvirkning på det indre markeds opprettelse og virkemåte.

Artikkel 116

(tidl. artikkel 96 TEF)

Dersom Kommisjonen fastslår at ulikheter mellom lover og forskrifter i medlemsstatene vrir konkurransevilkårene på det indre marked slik at det derved oppstår skjevheter som må fjernes, skal den rådføre seg med vedkommende medlemsstater.

Dersom samrådene ikke fører til at skjevheten fjernes, skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen gi de nødvendige direktiver om dette. Alle andre egnede tiltak som er hjemlet i traktatene, kan vedtas.

Artikkel 117*(tidl. artikkel 97 TEF)*

1. Når det er grunn til å frykte at innføringen eller endringen av en lov eller forskrift vil forårsake skjevhet som omhandlet i artikkel 116, skal den medlemsstat som har til hensikt å ta et slikt skritt, rådføre seg med Kommisjonen. Kommisjonen skal etter samråd med de øvrige medlemsstatene rette en rekommandasjon til vedkommende medlemsstater om egnede tiltak for å unngå skjevheten.

2. Dersom den stat som ønsker å innføre eller endre nasjonale bestemmelser, ikke følger den rekommandasjon som Kommisjonen har rettet til den, kan det ikke i henhold til artikkel 116 kreves at de øvrige medlemsstater endrer sine nasjonale bestemmelser for å fjerne skjevheten. Dersom den medlemsstat som ikke har rettet seg etter Kommisjonens rekommandasjon, forårsaker en skjevhet utelukkende til egen skade, skal bestemmelsene i artikkel 116 ikke anvendes.

Artikkel 118

Som ledd i det indre markeds opprettelse og virkemåte skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette tiltak for å innføre europeiske rettigheter som skal gi ensartet beskyttelse av immaterialrettigheter i hele Unionen, og fastsette sentraliserte ordninger på unionsplan for godkjenning, samordning og overvåking.

Rådet skal etter en særlig regelverksprosess ved forordning fastsette språkbestemmelser som skal gjelde for de europeiske rettighetene. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

AVDELING VIII

ØKONOMISK POLITIKK OG PENGE- OG VALUTAPOLITIKK

Artikkel 119

(tidl. artikkel 4 TEF)

1. For å nå de mål som er fastsatt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union, skal medlemsstatenes og Unionens tiltak, i samsvar med traktatenes bestemmelser, omfatte iverksetting av en økonomisk politikk som bygger på en nær samordning av medlemsstatenes økonomiske politikk, på det indre marked og på fastsettelsen av felles mål, og som føres i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse.
2. I takt med dette, og som fastsatt i traktatene og i samsvar med de framgangsmåter som er fastsatt i dem, skal disse tiltak omfatte en felles valuta, euro, og fastsettelsen og gjennomføringen av en felles penge- og valutakurspolitikk, som begge skal ha som sitt hovedmål å opprettholde stabile priser og, uten at dette mål berøres, å støtte den alminnelige økonomiske politikk i Unionen, i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse.
3. Disse tiltak i medlemsstatene og i Unionen skal være i samsvar med følgende retningsgivende prinsipper: stabile priser, sunne offentlige finanser og penge- og valutaforhold og en holdbar betalingsbalanse.

KAPITTEL 1

ØKONOMISK POLITIKK

Artikkel 120

(tidl. artikkel 98 TEF)

Medlemsstatene skal føre sin økonomiske politikk med sikte på å bidra til å virkeliggjøre Unionens mål, slik de er nedfelt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union, og innenfor rammen av de overordnede retningslinjene omhandlet i artikkel 121 nr. 2. Medlemsstatene og Unionen skal handle i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse, som fremmer en effektiv bruk av ressurser, og i samsvar med prinsippene i artikkel 119.

Artikkel 121

(tidl. artikkel 99 TEF)

1. Medlemsstatene skal anse sin økonomiske politikk som en sak av felles interesse og skal samordne den i Rådet i samsvar med artikkel 120.
2. Rådet skal etter rekommandasjon fra Kommisjonen utarbeide utkast til de overordnede retningslinjene for den økonomiske politikk i medlemsstatene og i Unionen og skal meddele Det europeiske råd sine resultater.

Det europeiske råd skal på grunnlag av rapporten fra Rådet drøfte et endelig standpunkt til de overordnede retningslinjene for den økonomiske politikk i medlemsstatene og i Unionen.

På grunnlag av det endelige standpunkt skal Rådet gi en rekommandasjon som fastsetter de overordnede retningslinjene. Rådet skal underrette Europaparlamentet om sin rekommandasjon.

3. For å sikre en nærmere samordning av den økonomiske politikk og en varig tilnærming mellom de økonomiske resultater i medlemsstatene skal Rådet på grunnlag av rapporter framlagt av Kommisjonen overvåke den økonomiske utvikling i hver av medlemsstatene og i Unionen samt samsvaret mellom den økonomiske politikk og de overordnede retningslinjene omhandlet i nr. 2, og regelmessig foreta en samlet vurdering.

Med sikte på denne multilaterale overvåkingen skal medlemsstatene sende opplysninger til Kommisjonen om viktige tiltak som de har truffet i sin økonomiske politikk, og andre opplysninger som de finner nødvendig.

4. Dersom det i forbindelse med framgangsmåten i nr. 3 viser seg at den økonomiske politikk i en medlemsstat ikke er i samsvar med de overordnede retningslinjene omhandlet i nr. 2, eller at den medfører fare for at Den økonomiske og monetære union ikke vil virke etter sin hensikt, kan Kommisjonen rette en advarsel til vedkommende medlemsstat. Rådet kan etter rekommandasjon fra Kommisjonen rette de nødvendige rekommandasjoner til vedkommende medlemsstat. Etter forslag fra Kommisjonen kan Rådet bestemme at dets rekommandasjoner skal offentliggjøres.

Ved anvendelsen av dette nummer skal Rådet treffe avgjørelse uten å ta hensyn til stemmen fra det rådsmedlem som representerer vedkommende medlemsstat.

Kvalifisert flertall av de øvrige rådsmedlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

5. Rådets formann og Kommisjonen skal meddele resultatene av den multilaterale overvåkingen til Europaparlamentet. Rådets formann kan oppfordres til å møte i Europaparlamentets fagkomité dersom Rådet har offentliggjort rekommandasjonene.

6. Europaparlamentet og Rådet kan ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen vedta de nærmere regler for den multilaterale overvåkingen omhandlet i nr. 3 og 4.

Artikkel 122

(tidl. artikkel 100 TEF)

1. Med forbehold for andre framgangsmåter som er fastsatt i traktatene, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen og i en ånd av solidaritet mellom medlemsstatene vedta tiltak som er egnede i den økonomiske situasjon, særlig dersom det oppstår alvorlige vanskeligheter i forsyningen av visse produkter, især på energiområdet.

2. Når en medlemsstat støter på vanskeligheter eller er alvorlig truet av store vanskeligheter som er forårsaket av naturkatastrofer eller andre usedvanlige hendelser som den selv ikke har herredømme over, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen gi finansiell støtte fra Unionen på

bestemte vilkår til vedkommende medlemsstat. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om den beslutning som er truffet.

Artikkel 123

(tidl. artikkel 101 TEF)

1. Det er forbudt for Den europeiske sentralbank og medlemsstatenes sentralbanker (heretter kalt «de nasjonale sentralbanker») å tillate overtrekk eller å gi andre former for kreditt til Unionens institusjoner eller organer, kontorer eller byråer, sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, og det er likeledes forbudt for Den europeiske sentralbank og de nasjonale sentralbanker å overta lånepapirer direkte fra dem.
2. Bestemmelsene i nr. 1 gjelder ikke for offentlig eide kredittinstitusjoner, som med hensyn til sentralbankkreditter skal gis den samme behandling av nasjonale sentralbanker og Den europeiske sentralbank som private kredittinstitusjoner.

Artikkel 124

(tidl. artikkel 102 TEF)

Ethvert tiltak som ikke er bygd på tilsynsmessige hensyn, og som gir Unionens institusjoner eller organer, kontorer eller byråer, sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i en medlemsstat begunstiget tilgang til finansinstitusjoner, er forbudt.

Artikkel 125

(tidl. artikkel 103 TEF)

1. Unionen skal ikke hefte for eller påta seg forpliktelser for sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, med forbehold for gjensidige finansielle garantier med sikte på en felles gjennomføring av et bestemt prosjekt. En medlemsstat skal ikke hefte for eller påta seg forpliktelser for sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, med forbehold for gjensidige finansielle garantier med sikte på en felles gjennomføring av et bestemt prosjekt.
2. Dersom det er nødvendig, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet fastsette de nærmere bestemmelser om gjennomføringen av forbudene omhandlet i artikkel 123 og 124 og i denne artikkel.

Artikkel 126

(tidl. artikkel 104 TEF)

1. Medlemsstatene skal unngå for store offentlige underskudd.

2. Kommisjonen skal overvåke utviklingen av budsjettsituasjonen og av den offentlige gjeld i medlemsstatene med sikte på å avdekke alvorlige feil. Spesielt skal den undersøke om budsjett disiplinen overholdes etter følgende to vurderingsgrunnlag:

- a) om den prosentdel som det forventede eller faktiske offentlige underskudd utgjør av brutto nasjonalprodukt, overstiger en gitt referanseverdi, med mindre
 - denne prosentdel har avtatt vesentlig og vedvarende og har nådd et nivå nær referanseverdien,
 - eller overskridelsen av referanseverdien bare skjer unntaksvis og er midlertidig og underskuddet forblir nær referanseverdien,
- b) om den prosentdel som den offentlige gjeld utgjør av brutto nasjonalprodukt, overstiger en gitt referanseverdi, med mindre denne prosentdel avtar tilstrekkelig og nærmer seg referanseverdien i en tilfredsstillende takt.

Referanseverdiene er fastsatt i protokollen om framgangsmåten i forbindelse med for store budsjettunderskudd, som er vedlagt traktatene.

3. Dersom en medlemsstat ikke oppfyller kravene i ett av eller begge disse vurderingsgrunnlagene, skal Kommisjonen utarbeide en rapport. I Kommisjonens rapport skal det også tas hensyn til om det offentlige underskudd overstiger de offentlige utgifter til investeringer, og til alle andre forhold av betydning, herunder medlemsstatens mellomlangsigte økonomiske og budsjettmessige situasjon.

Kommisjonen kan også utarbeide en rapport selv om kravene i vurderingsgrunnlagene er oppfylt, dersom den mener det foreligger fare for et for stort budsjettunderskudd i en medlemsstat.

4. Økonomi- og finanskomiteen skal avgi uttalelse om Kommisjonens rapport.

5. Dersom Kommisjonen er av den mening at det er eller kan oppstå et for stort budsjettunderskudd i en medlemsstat, skal den avgi en uttalelse til vedkommende medlemsstat og underrette Rådet om dette.

6. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen avgjøre om et for stort budsjettunderskudd foreligger, og i den forbindelse ta hensyn til de merknader som vedkommende medlemsstat måtte ønske å framsette.

7. Dersom Rådet i henhold til nr. 6 fastslår at et for stort budsjettunderskudd foreligger, skal det uten ugrunnet opphold etter rekommandasjon fra Kommisjonen rette rekommandasjoner til vedkommende medlemsstat med sikte på å bringe forholdet til opphør innen en fastsatt frist. Slike rekommandasjoner skal ikke offentliggjøres, se likevel nr. 8.

8. Dersom Rådet fastslår at dets rekommandasjoner ikke er fulgt opp med virkningsfulle tiltak innen den fastsatte frist, kan Rådet offentliggjøre rekommandasjonene.

9. Dersom en medlemsstat stadig unnlater å etterkomme Rådets rekommandasjoner, kan Rådet beslutte å pålegge vedkommende medlemsstat, innen en fastsatt frist, å treffe tiltak for å oppnå den reduksjon av underskuddet som Rådet finner nødvendig for å rette opp situasjonen.

I et slikt tilfelle kan Rådet be vedkommende medlemsstat om å framlegge rapporter i samsvar med en bestemt tidsplan, for å kunne undersøke medlemsstatens anstrengelser for å tilpasse seg.

10. Søksmålsretten etter artikkel 258 og 259 kan ikke utøves i forbindelse med nr. 1-9 i denne artikkel.

11. Så lenge en medlemsstat ikke etterkommer et vedtak etter nr. 9, kan Rådet vedta å ta i bruk eller skjerpe ett eller flere av følgende tiltak:

- å kreve at vedkommende medlemsstat offentliggjør ytterligere opplysninger, som skal nærmere angis av Rådet, før den utsteder obligasjoner og andre verdipapirer,
- å oppfordre Den europeiske investeringsbank til på nytt å vurdere sin utlånspolitikk overfor vedkommende medlemsstat,
- å kreve at vedkommende medlemsstat deponerer et ikke-rentebærende beløp av en egnet størrelse hos Unionen, inntil det for store budsjettunderskudd etter Rådets oppfatning er rettet opp,
- å ilegge bøter av egnet størrelse.

Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om beslutningene.

12. Rådet skal oppheve noen av eller alle sine beslutninger etter nr. 6-9 og 11 i den utstrekning det for store budsjettunderskudd i medlemsstaten etter Rådets oppfatning er rettet opp. Dersom Rådet tidligere har offentliggjort sine rekommandasjoner, skal det, så snart beslutningen etter nr. 8 er opphevet, offentlig erklære at et for stort budsjettunderskudd ikke lenger foreligger i vedkommende medlemsstat.

13. Når Rådet vedtar beslutninger eller rekommandasjoner omhandlet i nr. 8, 9, 11 og 12, skal det treffe avgjørelse etter rekommandasjon fra Kommisjonen.

Når Rådet vedtar tiltak omhandlet i nr. 6-9, 11 og 12, skal det treffe avgjørelse uten å ta hensyn til stemmen til vedkommende medlemsstats representant.

Kvalifisert flertall av de øvrige rådsmedlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

14. Protokollen om framgangsmåten i forbindelse med for store budsjettunderskudd, som er vedlagt traktatene, inneholder ytterligere bestemmelser om gjennomføringen av framgangsmåten omhandlet i denne artikkel.

Rådet skal ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske sentralbank fastsette egnede bestemmelser, som deretter erstatter nevnte protokoll.

Med forbehold for de øvrige bestemmelser i dette nummer skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet fastsette de nærmere regler og definisjoner med henblikk på gjennomføringen av nevnte protokoll.

KAPITTEL 2

PENGE- OG VALUTAPOLITIKK

Artikkel 127

(tidl. artikkel 105 TEF)

1. Hovedmålet for Det europeiske system av sentralbanker (heretter kalt «ESSB») er å opprettholde prisstabilitet. Med forbehold for målet om prisstabilitet skal ESSB støtte den alminnelige økonomiske politikk i Unionen med sikte på å bidra til å virkeliggjøre Unionens mål slik de er nedfelt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union. ESSB skal handle i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse, som fremmer en effektiv bruk av ressurser, og i samsvar med prinsippene i artikkel 119.
2. De grunnleggende oppgaver som skal utføres gjennom ESSB, skal være
 - å utforme og gjennomføre Unionens pengepolitikk,
 - å foreta transaksjoner i utenlandsk valuta i samsvar med bestemmelsene i artikkel 219,
 - å besitte og forvalte medlemsstatenes offisielle valutabeholdninger,
 - å fremme et godt fungerende betalingssystem.
3. Nr. 2 tredje strekpunkt skal ikke være til hinder for at medlemsstatenes regjeringer besitter og forvalter arbeidskonti i utenlandsk valuta.
4. Den europeiske sentralbank skal gis anledning til å uttale seg
 - om ethvert forslag til unionsrettsakt innenfor dens ansvarsområder,
 - til de nasjonale myndigheter om ethvert forslag til lovgivningstiltak innenfor dens ansvarsområder, men innenfor de rammer og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter framgangsmåten i artikkel 129 nr. 4.

Den europeiske sentralbank kan avgi uttalelser til de relevante unionsinstitusjoner eller -organer, -kontorer eller -byråer eller nasjonale myndigheter om spørsmål innenfor dens ansvarsområder.

5. ESSB skal bidra til en smidig gjennomføring av vedkommende myndigheters politikk for tilsyn med kredittinstitusjoner og stabiliteten i finanssystemet.
6. Rådet kan ved forordninger vedtatt ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske sentralbank overdra til Den europeiske sentralbank bestemte oppgaver som gjelder politikken for tilsyn med kredittinstitusjoner og andre finansinstitusjoner, med unntak av forsikringsselskaper.

Artikkel 128

(tidl. artikkel 106 TEF)

1. Den europeiske sentralbank har enerett til å tillate utstedelse av pengesedler i euro i Unionen. Den europeiske sentralbank og de nasjonale sentralbanker kan utstede slike sedler. Pengesedler utstedt av Den europeiske sentralbank og de nasjonale sentralbanker skal være de eneste pengesedler som er tvungent betalingsmiddel i Unionen.

2. Medlemsstatene kan utstede mynter i euro, med forbehold for at Den europeiske sentralbank godkjenner omfanget av utstedelsen. Rådet kan etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske sentralbank vedta tiltak for å samordne pålydende verdi og tekniske spesifikasjoner for alle mynter som er bestemt for omløp, i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til et smidig myntomløp i Unionen.

Artikkel 129

(tidl. artikkel 107 TEF)

1. ESSB skal ledes av beslutningsorganene i Den europeiske sentralbank, som skal være hovedstyret og direksjonen.
2. Vedtektene for Det europeiske system av sentralbanker og for Den europeiske sentralbank (heretter kalt «vedtektene for ESSB og ESB») er fastsatt i en protokoll vedlagt traktatene.
3. Artikkel 5.1-5.3, 17, 18, 19.1, 22-24, 26, 32.2-32.4, 32.6, 33.1 bokstav a) og artikkel 36 i vedtektene for ESSB og ESB kan endres av Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen. De skal treffe avgjørelse enten etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank og etter å ha rådspurt Kommisjonen, eller etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank.
4. Rådet skal enten etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske sentralbank, eller etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen vedta bestemmelsene omhandlet i artikkel 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 og 34.3 i vedtektene for ESSB og ESB.

Artikkel 130

(tidl. artikkel 108 TEF)

Under utøvelsen av den myndighet og utførelsen av de oppgaver og plikter som er pålagt dem etter traktatene og vedtektene for ESSB og ESB, skal verken Den europeiske sentralbank eller de nasjonale sentralbanker eller medlemmene av deres beslutningsorganer be om eller motta instruks fra Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer, medlemsstatenes regjeringer eller noen annen instans. Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer og medlemsstatenes regjeringer forplikter seg til å respektere dette prinsipp og til ikke å forsøke å påvirke medlemmene av beslutningsorganene i Den europeiske sentralbank eller i de nasjonale sentralbanker under utførelsen av deres oppgaver.

Artikkel 131

(tidl. artikkel 109 TEF)

Hver medlemsstat skal sørge for at dens nasjonale lovgivning, herunder vedtektene for den nasjonale sentralbank, er forenlig med traktatene og vedtektene for ESSB og ESB.

Artikkel 132*(tidl. artikkel 110 TEF)*

1. For å utføre de oppgaver som er pålagt ESSB, skal Den europeiske sentralbank i samsvar med traktatene og på de vilkår som er fastsatt i vedtektene for ESSB og ESB,
 - gi forordninger i den utstrekning det er nødvendig for å gjennomføre de oppgaver som er fastsatt i artikkel 3.1 første strekpunkt, artikkel 19.1, 22 og 25.2 i vedtektene for ESSB og ESB, i de tilfeller der det blir fastsatt i Rådets rettsakter omhandlet i artikkel 129 nr. 4,
 - gjøre de vedtak som er nødvendige for å utføre oppgavene som er pålagt ESSB etter traktatene og vedtektene for ESSB og ESB,
 - gi rekommandasjoner og uttalelser.
2. Den europeiske sentralbank kan beslutte å offentliggjøre sine vedtak, rekommandasjoner og uttalelser.
3. Innenfor de grenser og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter framgangsmåten i artikkel 129 nr. 4, skal Den europeiske sentralbank ha rett til å ilegge foretak bøter eller tvangsmulkt dersom de unnlater å oppfylle sine forpliktelser etter dens forordninger og vedtak.

Artikkel 133

Med forbehold for Den europeiske sentralbanks myndighet skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de tiltak som er nødvendige for bruken av euro som felles valuta. Tiltakene skal vedtas etter samråd med Den europeiske sentralbank.

KAPITTEL 3**BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE**

Artikkel 134*(tidl. artikkel 114 TEF)*

1. For å fremme en samordning av medlemsstatenes politikk i hele det omfang som er nødvendig for at det indre marked skal kunne virke, skal det opprettes en økonomi- og finanskomité.
2. Økonomi- og finanskomiteen skal ha følgende oppgaver:
 - å avgi uttalelser enten på anmodning fra Rådet eller Kommisjonen eller på eget initiativ til bruk for disse institusjonene,
 - å holde oppsyn med den økonomiske og finansielle situasjon i medlemsstatene og Unionen, og regelmessig rapportere om dette til Rådet og til Kommisjonen, særlig om finansielle forbindelser med tredjestater og internasjonale institusjoner,
 - med forbehold for artikkel 240 å medvirke til forberedelsen av Rådets arbeid etter artikkel 66, 75, 121 nr. 2-4 og 6, artikkel 122, artikkel 124-126, artikkel 127 nr. 6, artikkel 128 nr. 2, artikkel 129 nr. 3 og 4, artikkel 138, artikkel 140 nr. 2 og 3, artikkel 143, artikkel 144 nr. 2 og 3 og artikkel 219, og å utføre andre rådgivende og forberedende oppgaver den er pålagt av Rådet,

- å undersøke, minst én gang i året, situasjonen med hensyn til kapitalbevegelser og friheten til å foreta betalinger, slik de følger av anvendelsen av traktatene og av tiltak vedtatt av Rådet; undersøkelsen skal omfatte alle tiltak som gjelder kapitalbevegelser og betalinger; komiteen skal meddele Kommisjonen og Rådet resultatene av denne undersøkelsen.

Medlemsstatene, Kommisjonen og Den europeiske sentralbank skal hver oppnevne høyst to medlemmer av komiteen.

3. Etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank og komiteen omhandlet i denne artikkel skal Rådet vedta de nærmere regler for sammensetningen av Økonomi- og finanskomiteen. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om beslutningen.

4. Såfremt og så lenge det finnes medlemsstater med fritak etter artikkel 139, skal komiteen i tillegg til oppgavene omhandlet i nr. 2 holde oppsyn med penge- og valutaforholdene og den finansielle situasjon i disse medlemsstatene og med deres alminnelige betalingssystem, og regelmessig rapportere om dette til Rådet og Kommisjonen.

Artikkel 135

(tidl. artikkel 115 TEF)

For spørsmål som hører under virkeområdet for artikkel 121 nr. 4, artikkel 126 unntatt nr. 14, artikkel 138, 140 nr. 1 og nr. 2 første ledd, artikkel 140 nr. 3 og artikkel 219, kan Rådet eller en medlemsstat anmode Kommisjonen om å utarbeide enten en rekommendasjon eller et forslag. Kommisjonen skal behandle anmodningen og straks forelegge Rådet sitt standpunkt.

KAPITTEL 4

SÆRLIGE BESTEMMELSER FOR MEDLEMSSTATER SOM HAR EURO SOM SIN VALUTA

Artikkel 136

1. For å sikre at Den økonomiske og monetære union virker etter sin hensikt og i samsvar med de relevante traktatbestemmelser, skal Rådet etter den relevante framgangsmåten blant dem som er nevnt i artikkel 121 og 126, unntatt framgangsmåten i artikkel 126 nr. 14, vedta særlige tiltak for de medlemsstater som har euro som sin valuta,

- a) for å styrke samordningen og overvåkingen av deres budsjett disiplin,
- b) for å fastsette retningslinjer for økonomisk politikk for dem, idet det sikres at de er forenlige med de retningslinjer som er vedtatt for hele Unionen, samt at de overvåkes.

2. Bare rådsmedlemmer som representerer medlemsstater som har euro som sin valuta, skal delta i avstemningen om tiltakene omhandlet i nr. 1.

Kvalifisert flertall av de nevnte medlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

Artikkel 137

De nærmere bestemmelser om møter mellom ministre fra de medlemsstater som har euro som sin valuta, er fastsatt i protokollen om eurogruppen.

Artikkel 138

(tidl. artikkel 111 nr. 4 TEF)

1. For å sikre euroens plass i det internasjonale valutasystemet skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning om fastsettelse av felles standpunkter i saker av særlig interesse for Den økonomiske og monetære union i de relevante internasjonale finansinstitusjoner og på internasjonale konferanser. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank.
2. Rådet kan etter forslag fra Kommisjonen vedta egnede tiltak for å sikre en samlet representasjon i internasjonale finansinstitusjoner og på internasjonale konferanser. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank.
3. Bare rådsmedlemmer som representerer medlemsstater som har euro som sin valuta, skal delta i avstemningen om tiltakene omhandlet i nr. 1 og 2.

Kvalifisert flertall av de nevnte medlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

KAPITTEL 5**OVERGANGSBESTEMMELSER**

Artikkel 139

1. Medlemsstater som Rådet ikke har truffet avgjørelse om i spørsmålet om de oppfyller de nødvendige vilkår for å innføre euro, kalles heretter «medlemsstater med fritak».
2. Følgende traktatbestemmelser gjelder ikke for medlemsstater med fritak:
 - a) vedtakelse av de deler av de overordnede retningslinjene for økonomisk politikk som gjelder euroområdet i sin alminnelighet (artikkel 121 nr. 2),
 - b) bindende tiltak for å rette opp for store budsjettunderskudd (artikkel 126 nr. 9 og 11),
 - c) mål og oppgaver for ESSB (artikkel 127 nr. 1-3 og 5),
 - d) utstedelse av euro (artikkel 128),
 - e) Den europeiske sentralbanks rettsakter (artikkel 132),
 - f) tiltak som styrer bruken av euro (artikkel 133),
 - g) valutaavtaler og andre tiltak i forbindelse med valutakurspolitikk (artikkel 219),
 - h) oppnevning av medlemmer til direksjonen i Den europeiske sentralbank (artikkel 283 nr. 2),

- i) beslutninger om fastsettelse av felles standpunkter i saker av særlig betydning for Den økonomiske og monetære union i de relevante internasjonale finansinstitusjoner og på internasjonale konferanser (artikkel 138 nr. 1),
- j) tiltak for å sikre samlet representasjon i internasjonale finansinstitusjoner og på internasjonale konferanser (artikkel 138 nr. 2).

I artiklene nevnt i bokstav a)-j) menes derfor med «medlemsstater» de medlemsstater som har euro som sin valuta.

3. I henhold til kapittel IX i vedtektene for ESSB og ESB er medlemsstater med fritak og deres nasjonale sentralbanker utelukket fra rettigheter og forpliktelser innenfor ESSB.

4. Rådsmedlemmer som representerer medlemsstater med fritak, har ikke rett til å stemme når Rådet skal vedta tiltakene nevnt i artiklene det er vist til i nr. 2, og i følgende tilfeller:

- a) rekommandasjoner rettet til de medlemsstater som har euro som sin valuta, innenfor rammen av multilateral overvåking, herunder om stabilitetsprogrammer og advarsler (artikkel 121 nr. 4),
- b) tiltak i forbindelse med for store budsjettunderskudd som gjelder de medlemsstater som har euro som sin valuta (artikkel 126 nr. 6-8, 12 og 13).

Kvalifisert flertall av de øvrige rådsmedlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

Artikkel 140

(tidl. artikkel 121 nr. 1, artikkel 122 nr. 2 annet punktum og artikkel 123 nr. 5 TEF)

1. Minst én gang hvert annet år, eller på anmodning fra en medlemsstat med fritak, skal Kommisjonen og Den europeiske sentralbank rapportere til Rådet om den framgang medlemsstatene med fritak har vist med hensyn til å oppfylle sine forpliktelser til å gjennomføre Den økonomiske og monetære union. Rapportene skal omfatte en redegjørelse for om medlemsstatenes nasjonale lovgivning, herunder den nasjonale sentralbanks vedtekter, er forenlig med artikkel 130 og 131 og med vedtektene for ESSB og ESB. I rapportene skal det også gjøres rede for om det er oppnådd en høy grad av varig tilnærming, ved at hver medlemsstat har oppfylt følgende kriterier:

- en høy grad av prisstabilitet; dette vil framgå av en inflasjonstakt som ligger nær inflasjonstakten i høyst tre av de medlemsstater som har de beste resultater med hensyn til prisstabilitet,
- holdbare offentlige finanser; dette vil framgå av at medlemsstaten har en budsjettsituasjon uten et for stort underskudd som fastsatt i artikkel 126 nr. 6,
- overholdelse av den normale svingningsmargin som gjelder i valutakursordningen i Det europeiske monetære system, i minst to år uten devaluering overfor euro,
- varighet i tilnærming oppnådd av medlemsstaten med fritak og i dens deltagelse i valutakursordningen, som kommer til uttrykk i det langsiktige rentenivået.

De fire kriteriene nevnt i dette nummer og de aktuelle tidsperioder da de skal overholdes, er nærmere fastsatt i en protokoll som er vedlagt traktatene. Rapportene fra Kommisjonen og Den europeiske sentralbank skal også omhandle resultatene av markedsintegrasjonen, situasjonen

for og utviklingen i betalingsbalansens løpende poster og en redegjørelse for utviklingen i lønnskostnadene per produsert enhet og andre prisindekser.

2. Etter å ha rådspurt Europaparlamentet og etter drøfting i Det europeiske råd skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen avgjøre hvilke medlemsstater med fritak som oppfyller de nødvendige krav etter vilkårene i nr. 1, og skal oppheve vedkommende medlemsstaters fritak.

Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha mottatt en rekommandasjon fra et kvalifisert flertall av de av dets medlemmer som representerer medlemsstater som har euro som sin valuta. Disse medlemmene skal treffe avgjørelse innen seks måneder etter at Rådet har mottatt Kommisjonens forslag.

Kvalifisert flertall av medlemmene nevnt i annet ledd skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

3. Dersom det etter framgangsmåten i nr. 2 besluttes å oppheve et fritak, skal Rådet ved enstemmighet blant medlemsstatene som har euro som sin valuta, og den berørte medlemsstat, etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank vedta til hvilken kurs euro skal erstatte valutaen i vedkommende medlemsstat, og treffe de andre tiltak som er nødvendige for å innføre euro som felles valuta for vedkommende medlemsstat.

Artikkel 141

(tidl. artikkel 123 nr. 3 og artikkel 117 nr. 2 første fem strekpunkter TEF)

1. Såfremt og så lenge det finnes medlemsstater med fritak, og med forbehold for artikkel 129 nr. 1, opprettes Det utvidede råd omhandlet i artikkel 44 i vedtektene for ESSB og ESB som Den europeiske sentralbanks tredje beslutningsorgan.

2. Dersom og så lenge det finnes medlemsstater med fritak, skal Den europeiske sentralbank med hensyn til disse medlemsstatene ha til oppgave

- å styrke samarbeidet mellom de nasjonale sentralbanker,
- å styrke samordningen av pengepolitikken i medlemsstatene, med sikte på å sikre prisstabilitet,
- å ha oppsyn med hvordan valutakursordningen virker,
- å holde samråd om saker som hører under de nasjonale sentralbankers ansvarsområde, og som påvirker stabiliteten i finansinstitusjonene og markedene,
- å utføre de oppgavene som opprinnelig ble utført av Det europeiske fond for monetært samarbeid, senere av Det europeiske monetære institutt.

Artikkel 142

(tidl. artikkel 124 nr. 1 TEF)

Enhver medlemsstat med fritak skal behandle sin valutakurspolitikk som et spørsmål av felles interesse. Medlemsstatene skal i denne forbindelse ta hensyn til erfaringene fra samarbeidet innenfor rammen av valutakursordningen.

Artikkel 143

(tidl. artikkel 119 TEF)

1. Når en medlemsstat støter på vanskeligheter, eller når det er alvorlig fare for at det kan oppstå vanskeligheter i forbindelse med dens betalingsbalanse, enten på grunn av mangel på likevekt i den totale betalingsbalanse eller som følge av arten av den disponible valuta, og særlig dersom disse vanskelighetene vil medføre fare for at det indre marked ikke virker, eller for at den felles handelspolitikk ikke gjennomføres gradvis, skal Kommisjonen straks undersøke denne stats situasjon og de tiltak staten har truffet eller som den i henhold til traktatens bestemmelser kan treffe under anvendelse av alle de midler som står til rådighet. Kommisjonen skal angi de tiltak som den anbefaler vedkommende stat å treffe.

Dersom de tiltak en medlemsstat med fritak har truffet, og de tiltak Kommisjonen har foreslått, ikke viser seg tilstrekkelige til å avhjelpe de vanskeligheter som er oppstått eller truer med å oppstå, skal Kommisjonen, etter å ha rådspurt Økonomi- og finanskomiteen, rette en rekommandasjon til Rådet om gjensidig bistand og om egnede former for denne.

Kommisjonen skal holde Rådet regelmessig underrettet om situasjonen og om dens utvikling.

2. Rådet skal treffe beslutning om gjensidig bistand; det skal gi direktiver og gjøre vedtak som fastsetter vilkårene og reglene for bistand. Gjensidig bistand kan særlig ta form av

- a) felles opptreden overfor andre internasjonale organisasjoner som medlemsstater med fritak kan henvende seg til,
- b) nødvendige tiltak for å unngå forskyvninger i handelen når den medlemsstat med fritak som er i vanskeligheter, opprettholder eller gjeninnfører kvantitative restriksjoner overfor tredjestater, og
- c) ytelse av begrensede kreditter fra andre medlemsstater under forutsetning av at de samtykker.

3. Dersom den gjensidige bistand som Kommisjonen tilrår, ikke blir innvilget av Rådet, eller når den gjensidige bistand som blir innvilget og de tiltak som blir truffet, ikke strekker til, skal Kommisjonen gi den medlemsstat med fritak som er i vanskeligheter, tillatelse til å treffe beskyttelsestiltak på vilkår og etter regler fastsatt av Kommisjonen.

Rådet kan tilbakekalle tillatelsen og endre disse vilkår og regler.

Artikkel 144

(tidl. artikkel 120 TEF)

1. Når det plutselig oppstår en betalingsbalansekrise og et vedtak i henhold til artikkel 143 nr. 2 ikke straks blir truffet, kan en medlemsstat med fritak i forebyggende øyemed treffe de nødvendige beskyttelsestiltak. Disse tiltak skal forårsake færrest mulig forstyrrelser av det indre markeds virkemåte og ikke gå lenger enn strengt nødvendig for å avhjelpe de vanskelighetene som plutselig er oppstått.

2. Kommisjonen og de øvrige medlemsstater skal underrettes om disse beskyttelsestiltakene senest når de trer i kraft. Kommisjonen kan overfor Rådet anbefale gjensidig bistand i henhold til artikkel 143.
3. På grunnlag av en rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Økonomi- og finanskomiteen kan Rådet vedta at vedkommende stat må endre, suspendere eller oppheve beskyttelsestiltakene nevnt ovenfor.

AVDELING IX SYSSELSETTING

Artikkel 145

(tidl. artikkel 125 TEF)

Medlemsstatene og Unionen skal i samsvar med denne avdeling virke for å utvikle en samordnet strategi for sysselsetting og særlig for å fremme en kvalifisert, utdannet og tilpasningsdyktig arbeidsstyrke og et arbeidsmarked som er i stand til å reagere raskt på endringer i økonomien, med sikte på å nå de mål som er fastsatt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 146

(tidl. artikkel 126 TEF)

1. Medlemsstatene skal gjennom sin sysselsettingspolitikk bidra til å nå målene omhandlet i artikkel 145 på en måte som er i samsvar med de overordnede retningslinjene for den økonomiske politikk i medlemsstatene og i Unionen som er vedtatt i henhold til artikkel 121 nr. 2.

2. Idet det tas hensyn til nasjonal praksis for så vidt angår ansvaret for arbeidslivets parter, skal medlemsstatene se det som et felles anliggende å fremme sysselsettingen og skal samordne sine tiltak på dette området i Rådet, i samsvar med artikkel 148.

Artikkel 147

(tidl. artikkel 127 TEF)

1. Unionen skal bidra til et høyt sysselsettingsnivå ved å tilskynde til samarbeid mellom medlemsstatene og ved å støtte og om nødvendig utfylle deres tiltak. Den skal respektere medlemsstatenes myndighet på dette området.

2. Målet om et høyt sysselsettingsnivå skal tas i betraktning ved utformingen og gjennomføringen av Unionens politikk og virksomhet.

Artikkel 148

(tidl. artikkel 128 TEF)

1. Det europeiske råd skal hvert år på grunnlag av en felles årsrapport fra Rådet og Kommisjonen behandle sysselsettingssituasjonen i Unionen og trekke konklusjonene av den.

2. På grunnlag av Det europeiske råds konklusjoner skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, Den økonomiske og sosiale komité, Regionkomiteen og Sysselsettingskomiteen omhandlet i artikkel 150 hvert år fastsette retningslinjer som medlemsstatene skal ta hensyn til i sin sysselsettingspolitikk. Retningslinjene skal være i samsvar med de overordnede retningslinjene som er vedtatt i henhold til artikkel 121 nr. 2.

3. Hver medlemsstat skal oversende Rådet og Kommisjonen en årsrapport om de viktigste tiltak som er truffet for å gjennomføre dens sysselsettingspolitikk i lys av retningslinjene for sysselsetting omhandlet i nr. 2.

4. På grunnlag av rapportene omhandlet i nr. 3 og etter å ha innhentet Sysselsettingskomiteens uttalelse skal Rådet hvert år foreta en gjennomgåelse av gjennomføringen av medlemsstatenes sysselsettingspolitikk i lys av retningslinjene for sysselsetting. Rådet kan etter rekommandasjon fra Kommisjonen gi rekommandasjoner til medlemsstatene dersom det på bakgrunn av gjennomgåelsen finner det hensiktsmessig.

5. På grunnlag av resultatene av gjennomgåelsen skal Rådet og Kommisjonen utarbeide en felles årsrapport til Det europeiske råd om sysselsettingssituasjonen i Unionen og om gjennomføringen av retningslinjene for sysselsetting.

Artikkel 149

(tidl. artikkel 129 TEF)

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta stimuleringstiltak som skal fremme samarbeid mellom medlemsstatene og støtte deres sysselsettingstiltak ved initiativ som tar sikte på å utvikle utveksling av opplysninger og beste praksis, ved å stille til rådighet komparative analyser og rådgivning samt fremme nyskapende metoder og vurdere erfaringer, særlig ved hjelp av pilotprosjekter.

Tiltakene skal ikke omfatte harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

Artikkel 150

(tidl. artikkel 130 TEF)

Rådet skal med simpelt flertall etter å ha rådspurt Europaparlamentet opprette en sysselsettingskomité med rådgivende funksjon for å fremme samordning mellom medlemsstatene av sysselsettings- og arbeidsmarkedspolitikken. Komiteens oppgaver skal være

- å overvåke sysselsettingssituasjonen og sysselsettingspolitikken i medlemsstatene og i Unionen,
- med mindre annet følger av artikkel 240, å avgi uttalelser på anmodning fra Rådet eller Kommisjonen eller på eget initiativ, og å bidra til forberedelsene av Rådets forhandlinger etter artikkel 148.

Komiteen skal under utførelsen av sine oppgaver konsultere arbeidslivets parter.

Hver medlemsstat og Kommisjonen skal utpeke to medlemmer av komiteen.

AVDELING X SOSIALPOLITIKK

Artikkel 151

(tidl. artikkel 136 TEF)

Unionen og medlemsstatene, som er seg bevisst de grunnleggende sosiale rettigheter som blant annet er fastsatt i Den europeiske sosialpakt undertegnet i Torino 18. oktober 1961 og i Fellesskapspakten for arbeidernes grunnleggende sosiale rettigheter av 1989, skal ha som mål å fremme sysselsettingen, bedre leve- og arbeidsvilkårene og derved muliggjøre en utjevning i takt med framskrittet, gi tilstrekkelig sosial trygghet, fremme dialogen mellom partene i arbeidslivet, utvikle de menneskelige ressurser for å oppnå et høyt og varig sysselsettingsnivå og bekjempe utestenging.

For dette formål skal Unionen og medlemsstatene iverksette tiltak som tar hensyn til mangfoldet i nasjonal praksis, særlig i forhold som er avtaleregulert, samt behovet for å opprettholde unionsøkonomiens konkurranseevne.

En slik utvikling vil etter medlemsstatenes oppfatning bli resultatet både av den gunstige virkning det indre marked har på harmoniseringen av de sosiale systemer, av framgangsmåtene fastsatt i traktatene og av tilnærmingen av lover og forskrifter.

Artikkel 152

Unionen anerkjenner og fremmer rollen til partene i arbeidslivet på unionsplan, idet den tar hensyn til mangfoldet av nasjonale ordninger. Den skal lette dialogen mellom partene i arbeidslivet og respektere deres autonomi.

Trepartstoppmøtet om vekst og sysselsetting skal bidra til dialog mellom partene i arbeidslivet.

Artikkel 153

(tidl. artikkel 137 TEF)

1. Med sikte på å nå målene i artikkel 151 skal Unionen støtte og utfylle medlemsstatenes virksomhet på følgende områder:

- a) forbedring særlig av arbeidsmiljøet, for å verne arbeidstakernes sikkerhet og helse,
- b) arbeidsvilkår,
- c) trygd og sosial trygghet for arbeidstakerne,
- d) vern for arbeidstakerne når arbeidsavtalen heves,
- e) informasjon til og konsultasjon med arbeidstakerne,
- f) representasjonsrett for og kollektivt vern av arbeidstakernes og arbeidsgiveres interesser, herunder medbestemmelse, med forbehold for nr. 5,

- g) arbeidsvilkår for statsborgere fra tredjestater som er lovlig bosatt på Unionens territorium,
- h) integrasjon av personer som er utestengt fra arbeidsmarkedet, med forbehold for artikkel 166,
- i) like muligheter på arbeidsmarkedet for kvinner og menn, og likebehandling i arbeidet,
- j) bekjempelsen av sosial utstøting,
- k) modernisering av trygdeordninger, med forbehold for bokstav c).

2. For dette formål kan Europaparlamentet og Rådet

- a) vedta tiltak for å oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene gjennom initiativer rettet mot å oppnå økt kunnskap, utvikle utvekslingen av opplysninger og beste praksis, fremme nyskapende tilnærmingsmåter og vurdere erfaringer, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter,
- b) gjennom direktiver på områdene nevnt i nr. 1 bokstav a)-i) fastsette minstekrav som skal gjennomføres gradvis, samtidig som de tar hensyn til de gjeldende vilkår og tekniske regler i hver medlemsstat. Direktivene skal unngå å pålegge administrative, økonomiske og rettslige byrder av en slik art at de motvirker opprettelse og utvikling av små og mellomstore bedrifter.

Europaparlamentet og Rådet skal treffe avgjørelse etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

På områdene nevnt i nr. 1 bokstav c), d), f) og g) skal Rådet treffe avgjørelse ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess etter å ha rådspurt Europaparlamentet og de nevnte komiteer.

Rådet kan ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta å la den ordinære regelverksprosessen få anvendelse på nr. 1 bokstav d), f) og g).

3. En medlemsstat kan på felles anmodning fra partene i arbeidslivet overlate til dem å gjennomføre direktiver som er vedtatt i henhold til nr. 2, eller eventuelt å gjennomføre et rådsdirektiv vedtatt i samsvar med artikkel 155.

I så fall skal medlemsstaten sørge for at partene i arbeidslivet ved avtale har innført de nødvendige bestemmelser senest den dag et direktiv eller en beslutning skal være gjennomført eller iverksatt, og medlemsstaten skal treffe alle nødvendige tiltak for at den til enhver tid kan garantere de resultater som er fastsatt ved nevnte direktiv eller beslutning.

4. Bestemmelser vedtatt i henhold til denne artikkel

- skal ikke berøre medlemsstatenes rett til å fastsette de grunnleggende prinsippene for sine trygdeordninger, og må ikke påvirke den finansielle likevekten i dem i vesentlig grad,
- er ikke til hinder for at den enkelte medlemsstat opprettholder eller innfører strengere vernetiltak som er forenlige med traktatene.

5. Bestemmelsene i denne artikkel får ikke anvendelse på lønnsforhold, rett til å organisere seg, streikerett eller rett til lock-out.

Artikkel 154

(tidl. artikkel 138 TEF)

1. Kommisjonen skal ha til oppgave å fremme konsultasjon med partene i arbeidslivet på unionsplan og treffe alle tiltak som er nødvendige for å lette dialogen dem imellom og sørge for en balansert støtte til partene.
2. For dette formål skal Kommisjonen, før den framlegger forslag på det sosialpolitiske område, konsultere partene i arbeidslivet om mulige retningslinjer for Unionens virksomhet.
3. Dersom Kommisjonen etter en slik konsultasjon mener at unionstiltak er ønskelige, skal den konsultere partene i arbeidslivet om innholdet i det påtenkte forslag. Partene i arbeidslivet skal gi en uttalelse, eventuelt en anbefaling, til Kommisjonen.
4. Ved konsultasjoner som nevnt i nr. 2 og 3 kan partene i arbeidslivet underrette Kommisjonen om at de ønsker framgangsmåten i artikkel 155 iverksatt. Framgangsmåten kan ikke ta lengre tid enn ni måneder, med mindre de berørte parter i arbeidslivet og Kommisjonen i fellesskap vedtar en forlengelse.

Artikkel 155

(tidl. artikkel 139 TEF)

1. Dersom partene i arbeidslivet ønsker det, kan dialogen mellom dem på unionsplan føre til forbindelser basert på overenskomst, herunder avtaler.
2. Avtaler inngått på unionsplan skal iverksettes etter de framgangsmåter og den praksis som gjelder for partene i arbeidslivet og medlemsstatene, eller, på de områder som er omhandlet i artikkel 153, ved et rådsvedtak etter forslag fra Kommisjonen dersom de parter som har undertegnet, i fellesskap ber om det. Europaparlamentet skal holdes fullt underrettet.

Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet når vedkommende avtale inneholder én eller flere bestemmelser som angår et av områdene som det i henhold til artikkel 153 nr. 2 kreves enstemmighet på.

Artikkel 156

(tidl. artikkel 140 TEF)

Med sikte på å nå målene nevnt i artikkel 151 og uten å berøre de øvrige traktatbestemmelser skal Kommisjonen fremme samarbeidet mellom medlemsstatene og lette samordningen av deres virksomhet på de områder av sosialpolitikken som omfattes av dette kapittel, særlig når det gjelder

- sysselsetting,
- arbeidsrett og arbeidsvilkår,
- yrkesopplæring og videreutdanning,
- sosial trygghet,
- vern mot arbeidsulykker og yrkessykdommer,

- yrkeshygiene, og
- organisasjonsrett og kollektive forhandlinger mellom arbeidsgivere og arbeidstakere.

For dette formål skal Kommisjonen i nært samarbeid med medlemsstatene foreta undersøkelser, avgi uttalelser og få i stand drøftinger både om problemer på det nasjonale plan og om dem som hører under internasjonale organisasjoner, særlig initiativer med sikte på å utarbeide retningslinjer og indikatorer, tilrettelegge for utveksling av beste praksis og utforme nødvendige elementer for periodisk kontroll og evaluering. Europaparlamentet holdes fullt underrettet.

Kommisjonen skal rådspørre Den økonomiske og sosiale komité før den avgir uttalelser etter denne artikkel.

Artikkel 157

(tidl. artikkel 141 TEF)

1. Hver medlemsstat skal sørge for at prinsippet om lik lønn til kvinnelige og mannlige arbeidstakere for samme arbeid gjennomføres.
2. Med «lønn» menes i denne artikkel den alminnelige grunnlønn eller minstelønn og all annen godtgjøring som arbeidsgiveren på grunn av arbeidsforholdet direkte eller indirekte betaler arbeidstakeren i penger eller i naturalia.

Lik lønn, uten forskjellsbehandling mellom kjønnene, innebærer

- a) at akkordlønn for like arbeidsoppgaver skal fastsettes på grunnlag av de samme målenheter,
 - b) at tidslønn skal være den samme for like arbeidsoppgaver.
3. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta tiltak for å sikre at prinsippet om like muligheter for og likebehandling av kvinner og menn gjennomføres med hensyn til sysselsetting og erverv, herunder prinsippet om lik lønn for samme arbeid eller arbeid av samme verdi.
 4. For å sikre full likhet i praksis mellom kvinner og menn i arbeidslivet er prinsippet om likebehandling ikke til hinder for at en medlemsstat opprettholder eller vedtar tiltak som har til formål å innføre særlige fordeler som skal gjøre det lettere for det underrepresenterte kjønn å være yrkesaktiv, eller å forebygge eller oppveie ulemper i yrkeskarrieren.

Artikkel 158

(tidl. artikkel 142 TEF)

Medlemsstatene skal søke å opprettholde den bestående likeverdighet mellom sine ferielønnsordninger.

Artikkel 159

(tidl. artikkel 143 TEF)

Kommisjonen skal hvert år utarbeide en rapport om utviklingen med hensyn til å oppfylle målene i artikkel 151, herunder den demografiske situasjon i Unionen. Den skal oversende rapporten til Europaparlamentet, Rådet og Den økonomiske og sosiale komité.

Artikkel 160

(tidl. artikkel 144 TEF)

Rådet skal med simpelt flertall etter å ha rådspurt Europaparlamentet opprette en komité for sosial trygghet med rådgivende funksjon for å fremme samordning mellom medlemsstatene av sosial- og omsorgspolitikken og med Kommisjonen. Komiteens oppgaver skal være

- å overvåke den sosiale situasjonen og utviklingen i sosial- og omsorgspolitikken i medlemsstatene og i Unionen,
- å fremme utveksling av opplysninger, erfaringer og god praksis mellom medlemsstatene og med Kommisjonen,
- med mindre annet følger av artikkel 240, å utarbeide rapporter, avgi uttalelser og utføre annet arbeid innenfor dens ansvarsområder, på anmodning fra Rådet eller Kommisjonen eller på eget initiativ.

Komiteen skal under utførelsen av sine oppgaver konsultere arbeidslivets parter.

Hver medlemsstat og Kommisjonen skal utpeke to medlemmer av komiteen.

Artikkel 161

(tidl. artikkel 145 TEF)

Kommisjonen skal i sin årsrapport til Europaparlamentet utarbeide et eget kapittel om utviklingen av de sosiale forhold i Unionen.

Europaparlamentet kan anmode Kommisjonen om å utarbeide rapporter om særlige spørsmål angående de sosiale forhold.

AVDELING XI

DET EUROPEISKE SOSIALFOND

Artikkel 162

(tidl. artikkel 146 TEF)

For å bedre arbeidstakernes muligheter for sysselsetting innenfor det indre marked og på denne måte bidra til å heve levestandarden skal det i samsvar med bestemmelsene nedenfor opprettes et europeisk sosialfond, som skal ha til oppgave å bedre arbeidstakernes muligheter for å få sysselsetting og skifte arbeidssted og yrke innenfor Unionen og å lette tilpasningen til endringer i industrien og endringer i produksjonssystemene, særlig gjennom yrkesopplæring og omskolering.

Artikkel 163

(tidl. artikkel 147 TEF)

Forvaltningen av fondet skal være tillagt Kommisjonen.

Kommisjonen skal i dette arbeid bistås av en komité ledet av et medlem av Kommisjonen og sammensatt av representanter for regjeringene og for arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner.

Artikkel 164

(tidl. artikkel 148 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta gjennomføringsregler for Det europeiske sosialfond.

AVDELING XII

UTDANNING, YRKESOPPLÆRING, UNGDOM OG IDRETT

Artikkel 165

(tidl. artikkel 149 TEF)

1. Unionen skal bidra til at det utvikles en utdanning på et kvalitativt høyt nivå ved å oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene, og om nødvendig ved å støtte og utfylle deres virksomhet, med full respekt for medlemsstatenes ansvar for undervisningens innhold og oppbyggingen av utdanningssystemet, samt for deres kulturelle og språklige mangfold.

Unionen skal bidra til å fremme europeisk satsing på idrett, idet det tas hensyn til idrettens særlige kjennetegn, dens strukturer som bygger på frivillig innsats, og dens sosiale funksjon og oppdragelsesfunksjon.

2. Unionens virksomhet skal ta sikte på

- å utvikle den europeiske dimensjon i utdanningen, særlig gjennom opplæring i og utbredelse av medlemsstatenes språk,
- å fremme muligheten for studenter og lærere til å skifte lærested, blant annet ved å oppmuntre til akademisk godkjenning av diplomer og studieperioder,
- å fremme samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene,
- å fremme utveksling av opplysninger og erfaringer om spørsmål som er felles for medlemsstatenes utdanningssystemer,
- å fremme utvikling av ungdomsutveksling og utveksling av ungdomsledere, og å oppmuntre unge mennesker til å delta i det demokratiske liv i Europa,
- å fremme utvikling av fjernundervisning,
- å utvikle den europeiske dimensjonen i idrett ved å fremme rettferdighet og åpenhet i idrettskonkurranser og samarbeid mellom organer som har ansvar for idrett, og ved å beskytte idrettsutøvernes fysiske og moralske integritet, særlig de yngstes.

3. Unionen og medlemsstatene skal fremme samarbeid med tredjestater og med internasjonale organisasjoner som arbeider med utdanning og idrett, særlig Europarådet.

4. For å bidra til å virkeliggjøre målene i denne artikkel

- skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta stimulerings tiltak, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter,
- skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta rekommandasjoner.

Artikkel 166

(tidl. artikkel 150 TEF)

1. Unionen skal iverksette en politikk for yrkesopplæring som skal støtte medlemsstatene og utfylle deres virksomhet, med full respekt for medlemsstatenes ansvar for yrkesopplæringens innhold og tilretteleggelse.

2. Unionens tiltak skal være rettet mot

- å lette tilpasningen til de industrielle endringer, særlig ved yrkesopplæring og omskolering,
- å bedre den grunnleggende yrkesopplæring samt etter- og videreutdanningen for å lette yrkesmessig innpassing i og tilbakeføring til arbeidslivet,
- å lette adgangen til yrkesopplæring og fremme mulighetene til skifte av lærested for yrkeslærere og personer under utdanning, særlig ungdom,
- å stimulere til samarbeid om opplæring mellom utdanningsinstitusjoner og bedrifter,
- å fremme utveksling av opplysninger og erfaringer om spørsmål som er felles for medlemsstatenes utdanningssystemer.

3. Unionen og medlemsstatene skal fremme samarbeid med tredjestater og med internasjonale organisasjoner som arbeider med yrkesopplæring.

4. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta tiltak som kan bidra til å virkeliggjøre målene i denne artikkel, men uten at det innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter, og Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen vedta rekommandasjoner.

AVDELING XIII KULTUR

Artikkel 167

(tidl. artikkel 151 TEF)

1. Unionen skal bidra til at medlemsstatenes kulturer får utfolde seg, idet den respekterer det nasjonale og regionale mangfold, samtidig som den felles kulturarv framheves.
2. Unionens virksomhet skal ta sikte på å oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene og om nødvendig støtte og utfylle deres virksomhet på følgende områder:
 - bedre kjennskap til og spredning av de europeiske folks kultur og historie,
 - bevaring og vern av den kulturarv som er av europeisk betydning,
 - ikke-kommersiell kulturutveksling,
 - kunstnerisk og litterær utfoldelse, herunder på det audiovisuelle området.
3. Unionen og medlemsstatene skal fremme samarbeid med tredjestater og med internasjonale organisasjoner som arbeider med kultur, særlig Europarådet.
4. Unionen skal ta kulturelle forhold i betraktning når den utøver sin virksomhet i henhold til andre traktatbestemmelser, særlig for å holde i hevd og fremme mangfoldet i dens kulturer.
5. For å bidra til å virkeliggjøre målene i denne artikkel
 - skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Regionkomiteen vedta stimuleringstiltak, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter,
 - skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta rekommandasjoner.

AVDELING XIV FOLKEHELSE

Artikkel 168

(tidl. artikkel 152 TEF)

1. Et høyt nivå for vern av menneskers helse skal sikres ved fastsettelsen og gjennomføringen av Unionens politikk og virksomhet.

Unionens virksomhet, som skal utfylle nasjonal politikk, skal være rettet mot å bedre folkehelsen, forebygge fysisk og psykisk sykdom og bekjempe forhold som kan innebære en fare for menneskets fysiske og psykiske helse. Virksomheten skal omfatte kampen mot særlig alvorlige sykdomsproblemer ved å fremme forskning om årsaker, spredning og bekjempelse, ved helseopplysning og -utdanning, samt ved overvåking av, tidlig varsling om og bekjempelse av alvorlige grensekryssende helsefarer.

Unionen skal utfylle medlemsstatenes innsats for å redusere helseskader som følge av narkotikabruk, herunder opplysning og forebygging.

2. Unionen skal oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene på de områder som er omhandlet i denne artikkel, og om nødvendig støtte deres virksomhet. Den skal særlig oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene for at deres helsetjenester skal utfylle hverandre bedre i grenseområdene.

Medlemsstatene skal, i forståelse med Kommisjonen, samordne sin politikk og sine planer på områdene omhandlet i nr. 1. Kommisjonen kan i nær kontakt med medlemsstatene ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme en slik samordning, særlig initiativer med sikte på å utarbeide retningslinjer og indikatorer, tilrettelegge for utveksling av beste praksis og utforme nødvendige elementer for periodisk kontroll og evaluering. Europaparlamentet holdes fullt underrettet.

3. Unionen og medlemsstatene skal fremme samarbeid med tredjestater og med internasjonale organisasjoner som arbeider med folkehelse.

4. Som unntak fra artikkel 2 nr. 5 og artikkel 6 bokstav a), og i samsvar med artikkel 4 nr. 2 bokstav k) skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen bidra til å virkeliggjøre målene i denne artikkel ved, for å møte felles sikkerhetsutfordringer,

- a) å treffe tiltak som setter en høy kvalitets- og sikkerhetsstandard for organer og substanser av menneskelig opprinnelse, blod og blodprodukter; tiltakene skal ikke hindre en medlemsstat i å opprettholde eller innføre tiltak som gir bedre vern,
- b) å treffe tiltak på veterinær- og plantehelseområdet som har som sitt umiddelbare mål å beskytte folkehelsen,
- c) å treffe tiltak som setter høye krav til kvalitet og sikkerhet for legemidler og utstyr til medisinsk bruk.

5. Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen også vedta stimulerings tiltak med sikte på å beskytte og forbedre menneskers helse og særlig for å bekjempe de store grensekryssende folkesykdommene, tiltak for overvåking av, tidlig varsling om og bekjempelse av alvorlige grensekryssende helsefarer, og tiltak som har som direkte mål å beskytte folkehelsen mot tobakk og misbruk av alkohol, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.
6. Rådet kan også etter forslag fra Kommisjonen gi rekommandasjoner for å oppnå formålene fastsatt i denne artikkel.
7. Unionens tiltak skal respektere medlemsstatenes ansvar for å fastsette sin helsepolitikk og for å organisere og yte helsetjenester og legehjelp. Medlemsstatenes ansvar skal omfatte forvaltningen av helsetjenester og legehjelp samt fordelingen av de midler de tildeles. Tiltakene nevnt i nr. 4 bokstav a) berører ikke nasjonale bestemmelser om donasjon eller medisinsk bruk av organer og blod.

AVDELING XV FORBRUKERVERN

Artikkel 169

(tidl. artikkel 153 TEF)

1. For å fremme forbrukernes interesser og sikre et høyt nivå for forbrukervern skal Unionen bidra til å verne forbrukernes helse, sikkerhet og økonomiske interesser, samt støtte deres rett til informasjon, opplæring og til å organisere seg for å sikre sine interesser.
2. Unionen skal bidra til at målene omhandlet i nr. 1 nås ved
 - a) tiltak som vedtas etter artikkel 114 i forbindelse med gjennomføringen av det indre marked,
 - b) tiltak som støtter, utfyller og overvåker den politikk medlemsstatene fører.
3. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen treffe tiltakene omhandlet i nr. 2 bokstav b).
4. Tiltak vedtatt etter nr. 3 er ikke til hinder for at en medlemsstat opprettholder eller innfører tiltak som gir bedre vern. Tiltakene må være forenlige med traktatene. De skal meddeles Kommisjonen.

AVDELING XVI

TRANSEUROPEISKE NETT

Artikkel 170

(tidl. artikkel 154 TEF)

1. For å bidra til å virkeliggjøre målene i artikkel 26 og 174 og for å sette unionsborgere, markedsdeltakere og regionale og lokale samfunn i stand til fullt ut å utnytte fordelene ved et område uten indre grenser skal Unionen bidra til å opprette og utvikle transeuropeiske nett på områdene for transport-, telekommunikasjons- og energiinfrastruktur.
2. Innenfor rammen av en ordning med åpne og konkurransebaserte markeder skal Unionens virksomhet ta sikte på å fremme samkjøring og samtrafikk mellom de nasjonale nett, samt adgangen til slike nett. Unionen skal særlig ta hensyn til behovet for å knytte øyområder, innestengte områder og randområder til Unionens sentrale områder.

Artikkel 171

(tidl. artikkel 155 TEF)

1. Med sikte på å virkeliggjøre målene i artikkel 170
 - skal Unionen utarbeide et sett retningslinjer med mål, prioriteringer og hovedlinjer for de tiltak som er påtenkt med hensyn til transeuropeiske nett; i retningslinjene skal det fastlegges prosjekter av felles interesse,
 - skal Unionen iverksette alle tiltak som måtte være nødvendige for å sikre samtrafikk mellom nettene, særlig på området harmonisering av tekniske standarder,
 - kan Unionen støtte medlemsstatenes økonomiske innsats ved prosjekter av felles interesse som er finansiert av medlemsstatene og fastlagt i retningslinjene omhandlet i første strekpunkt, særlig i form av forundersøkelser, lånegarantier eller rentesubsidier; Unionen kan også bidra til finansiering av bestemte prosjekter i medlemsstatene på området transportinfrastruktur gjennom utjevningsfondet opprettet etter artikkel 177.

Unionen skal i sin virksomhet ta hensyn til om prosjektene lar seg gjennomføre økonomisk.

2. Medlemsstatene skal, i forståelse med Kommisjonen, samordne den politikk som føres på nasjonalt plan som kan få vesentlig betydning for å virkeliggjøre målene i artikkel 170. Kommisjonen kan i nært samarbeid med medlemsstatene ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme en slik samordning.
3. Unionen kan beslutte at den skal samarbeide med tredjestater for å fremme prosjekter av felles interesse og sikre samtrafikk mellom nettene.

Artikkel 172

(tidl. artikkel 156 TEF)

Retningslinjene og andre tiltak omhandlet i artikkel 171 nr. 1 skal vedtas av Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter at de har rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

For retningslinjer og prosjekter av felles interesse som gjelder en medlemsstats territorium, kreves godkjenning fra den berørte medlemsstat.

AVDELING XVII INDUSTRI

Artikkel 173

(tidl. artikkel 157 TEF)

1. Unionen og medlemsstatene skal sikre at de nødvendige vilkår er til stede for at Unionens industri skal kunne være konkurransedyktig.

For dette formål skal deres virksomhet i samsvar med en ordning med åpne og konkurransebaserte markeder ta sikte på

- at industrien raskere kan tilpasse seg strukturendringene,
- å fremme et gunstig klima for initiativ og utvikling i foretak i hele Unionen, særlig i små og mellomstore bedrifter,
- å fremme et gunstig klima for foretakssamarbeid,
- å fremme en bedre utnyttelse av industriens muligheter i en politikk for fornyelse, forskning og teknologisk utvikling.

2. Medlemsstatene skal, i forståelse med Kommisjonen, rådføre seg med hverandre og om nødvendig samordne sin virksomhet. Kommisjonen kan ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme en slik samordning, særlig initiativer med sikte på å utarbeide retningslinjer og indikatorer, tilrettelegge for utveksling av beste praksis og utforme nødvendige elementer for periodisk kontroll og evaluering. Europaparlamentet holdes fullt underrettet.

3. Unionen skal bidra til å virkeliggjøre målene i nr. 1 ved den politikk og de tiltak den gjennomfører i henhold til andre traktatbestemmelser. Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta særlige tiltak beregnet på å støtte virksomhet i medlemsstatene med sikte på å virkeliggjøre målene i nr. 1, men uten at det innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

Denne avdeling skal ikke gi grunnlag for innføring fra Unionens side av noen form for tiltak som kan innebære en vridning av konkurransen eller inneholder skatte- og avgiftsbestemmelser eller bestemmelser om arbeidstakeres rettigheter og interesser.

AVDELING XVIII

ØKONOMISK, SOSIAL OG TERRITORIAL UTJEVNING

Artikkel 174

(tidl. artikkel 158 TEF)

For å fremme en harmonisk utvikling av Unionen som helhet skal Unionen utvikle og videreføre sine tiltak for å styrke den økonomiske, sosiale og territoriale utjevning.

Unionen skal særlig søke å minske ulikhetene mellom utviklingsnivåene i de forskjellige områder og bedre situasjonen i de minst begunstigede områder.

Blant de berørte regionene skal særlig oppmerksomhet rettes mot landdistrikter, områder som berøres av industriell strukturendring, og regioner som lider under alvorlige og varige naturlige eller demografiske ulemper, som de nordligste regionene med svært lav befolkningstetthet samt øyområder, regioner som strekker seg over landegrensene, og fjellområder.

Artikkel 175

(tidl. artikkel 159 TEF)

Medlemsstatene skal føre sin økonomiske politikk og samordne den med sikte på også å nå målene i artikkel 174. Utformingen og gjennomføringen av Unionens politikk og virksomhet samt gjennomføringen av det indre marked skal ta hensyn til målene i artikkel 174 og skal bidra til at de virkeliggjøres. Unionen skal bidra til å virkeliggjøre disse målene også ved sin virksomhet gjennom strukturfondene (Det europeiske utviklings- og garantifond for landbruket, Utviklingsseksjonen, Det europeiske sosialfond og Det europeiske fond for regionutvikling), Den europeiske investeringsbank og andre bestående finansieringsordninger.

Kommisjonen skal hvert tredje år framlegge en rapport for Europaparlamentet, Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen om de framskritt som er gjort for å oppnå økonomisk, sosial og territorial utjevning, og om hvordan de forskjellige midler etter denne artikkel har bidratt til det. Rapporten skal om nødvendig følges av egnede forslag.

Dersom det viser seg nødvendig med særlige tiltak ut over fondene, og med forbehold for de tiltak som vedtas som ledd i Unionens øvrige politikk, kan slike tiltak vedtas av Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter at det har rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

Artikkel 176

(tidl. artikkel 160 TEF)

Det europeiske fond for regionutvikling skal bidra til å rette opp de største skjevheter mellom regionene i Unionen ved å delta i utviklingen og strukturtilpasningen av områder som ligger etter i utviklingen, og i omstillingen i de industriområder som er i tilbakegang.

Artikkel 177

(tidl. artikkel 161 TEF)

Med forbehold for artikkel 178 skal Europaparlamentet og Rådet ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen og etter at de har rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen, fastsette strukturfondenes oppgaver, hovedmål og organisering, som kan omfatte en sammenslåing av fondene. Etter samme framgangsmåte fastsettes også de alminnelige regler som skal gjelde for fondene, og de nødvendige bestemmelser for å sikre fondenes effektivitet og samordningen dem imellom og med andre bestående finansieringsordninger.

Et utjevningsfond opprettet etter samme framgangsmåte skal bidra økonomisk til prosjekter innenfor miljø og transeuropeiske nett på området transportinfrastruktur.

Artikkel 178

(tidl. artikkel 162 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta gjennomføringsregler for Det europeiske fond for regionutvikling.

For Det europeiske utviklings- og garantifond for landbruket, Utviklingsseksjonen, og Det europeiske sosialfond skal henholdsvis artikkel 43 og 164 fortsatt gjelde.

AVDELING XIX

FORSKNING, TEKNOLOGISK UTVIKLING OG ROMFART

Artikkel 179

(tidl. artikkel 163 TEF)

1. Unionen skal ha som mål å styrke sitt vitenskapelige og teknologiske grunnlag ved å skape et europeisk forskningsområde der forskere, vitenskapelig kunnskap og teknologi sirkulerer fritt, og ved å fremme utviklingen av sin konkurranseevne, herunder innenfor sin industri, samt å fremme alle de forskningstiltak som anses som nødvendige i henhold til andre kapitler i traktatene.

2. For dette formål skal Unionen på hele Unionens område oppmuntre foretak, herunder små og mellomstore bedrifter, forskningssentre og universiteter, i deres innsats for forskning og teknologisk utvikling av høy kvalitet; den skal støtte deres samarbeidsbestrebelser og skal særlig søke å tillate forskere å samarbeide fritt over landegrensene og gjøre det mulig for foretakene å utnytte mulighetene i det indre marked fullt ut, særlig ved å åpne adgangen til de enkelte staters kontrakter om offentlige innkjøp, ved å fastsette felles standarder og ved å fjerne rettslige og skatte- og avgiftsmessige hindringer for samarbeidet.

3. Alle Unionens tiltak etter traktatene på områdene forskning og teknologisk utvikling, herunder pilotprosjekter, skal vedtas og iverksettes i samsvar med bestemmelsene i denne avdeling.

Artikkel 180

(tidl. artikkel 164 TEF)

For å nå disse målene skal Unionen treffe følgende tiltak, som skal utfylle tiltak i medlemsstatene:

- a) iverksette programmer for forskning og teknologisk utvikling og pilotprosjekter ved å fremme samarbeid med og mellom foretak, forskningssentre og universiteter,
- b) fremme samarbeid med tredjestater og internasjonale organisasjoner om forskning, teknologisk utvikling og pilotprosjekter i Unionen,
- c) utbre og utnytte resultater fra virksomhet i forbindelse med forskning, teknologisk utvikling og pilotprosjekter i Unionen,
- d) stimulere opplæring og skifte av forskningssted for forskere i Unionen.

Artikkel 181

(tidl. artikkel 165 TEF)

1. Unionen og medlemsstatene skal samordne sin virksomhet innenfor forskning og teknologisk utvikling, for å sikre sammenheng mellom nasjonal politikk og Unionens politikk.

2. Kommisjonen kan i nær kontakt med medlemsstatene ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme samordningen omhandlet i nr. 1, særlig initiativer med sikte på å utarbeide retningslinjer og indikatorer, tilrettelegge for utveksling av beste praksis og utforme nødvendige elementer for periodisk kontroll og evaluering. Europaparlamentet skal holdes fullt underrettet.

Artikkel 182

(tidl. artikkel 166 TEF)

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta et flerårig rammeprogram der alle Unionens tiltak inngår.

Rammeprogrammet skal

- fastsette de vitenskapelige og teknologiske mål som skal virkeliggjøres gjennom tiltakene omhandlet i artikkel 180, samt prioriteringer i denne forbindelse,
- angi hovedlinjene i tiltakene,
- fastsette det høyeste samlede beløp og de nærmere regler for Unionens økonomiske deltakelse i rammeprogrammet, samt beløpets fordeling mellom hvert av de planlagte tiltak.

2. Rammeprogrammet skal tilpasses eller utfylles etter hvordan situasjonen utvikler seg.

3. Rammeprogrammet skal iverksettes ved hjelp av særprogrammer som utarbeides innenfor det enkelte tiltak. Hvert særprogram skal fastsette de nærmere regler for programmets gjennomføring, dets varighet og de midler som anses som nødvendige. Summen av de beløp som anses som nødvendige, og som fastsettes i særprogrammene, kan ikke overstige det samlede høyeste beløp som er fastsatt for rammeprogrammet og for det enkelte tiltak.

4. Rådet skal etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité vedta særprogrammene.

5. Som et tillegg til virksomheten som planlegges i det flerårige rammeprogrammet, skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité fastsette de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre det europeiske forskningsområdet.

Artikkel 183

(tidl. artikkel 167 TEF)

Med henblikk på å iverksette det flerårige rammeprogrammet skal Unionen fastsette

- reglene for foretakenes, forskningssentrene og universitetenes deltakelse,
- reglene for spredning av forskningsresultatene.

Artikkel 184*(tidl. artikkel 168 TEF)*

I forbindelse med iverksettingen av det flerårige rammeprogrammet kan det vedtas tilleggsprogrammer med deltakelse av bare enkelte medlemsstater, som står for finansieringen, med forbehold for eventuell deltakelse fra Unionens side.

Unionen skal vedta reglene for tilleggsprogrammene, særlig med hensyn til spredning av kunnskaper og adgang for andre medlemsstater.

Artikkel 185*(tidl. artikkel 169 TEF)*

I forbindelse med iverksettingen av det flerårige rammeprogrammet kan Unionen i forståelse med de berørte medlemsstater gi mulighet for deltakelse i forsknings- og utviklingsprogrammer som iverksettes av flere medlemsstater, herunder deltakelse i de ordninger som opprettes for gjennomføring av programmene.

Artikkel 186*(tidl. artikkel 170 TEF)*

I forbindelse med iverksettingen av det flerårige rammeprogrammet kan Unionen gi mulighet for et samarbeid med tredjestater eller internasjonale organisasjoner om forskning, teknologisk utvikling og pilotprosjekter i Unionen.

De nærmere regler for samarbeidet kan fastsettes ved avtaler mellom Unionen og de berørte tredjemenn.

Artikkel 187*(tidl. artikkel 171 TEF)*

Unionen kan opprette felles foretak eller enhver annen ordning som er nødvendig for en god gjennomføring av Unionens programmer for forskning, teknologisk utvikling og pilotprosjekter.

Artikkel 188*(tidl. artikkel 172 TEF)*

Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité vedta bestemmelsene omhandlet i artikkel 187.

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta bestemmelsene omhandlet i artikkel 183-185. Vedtakelse av tilleggsprogrammene krever samtykke fra de berørte medlemsstater.

Artikkel 189

1. For å fremme vitenskapelig og teknisk framgang, industriell konkurransevne og gjennomføringen av sin politikk skal Unionen utforme en europeisk romfartspolitikk. For dette

formål kan den fremme felles initiativer, støtte forskning og teknologisk utvikling samt samordne den nødvendige innsats for å utforske og utnytte verdensrommet.

2. For å bidra til å nå målene i nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de nødvendige tiltak, som kan ta form av et europeisk romfartsprogram, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.
3. Unionen skal opprette egnede forbindelser med Den europeiske romorganisasjon.
4. Denne artikkel skal ikke berøre de øvrige bestemmelser i denne avdeling.

Artikkel 190

(tidl. artikkel 173 TEF)

Ved begynnelsen av hvert år skal Kommisjonen framlegge en rapport for Europaparlamentet og Rådet. Rapporten skal særlig omhandle den virksomhet som har funnet sted det foregående år med hensyn til forskning og teknologisk utvikling og spredning av resultatene, samt arbeidsprogrammet for det inneværende år.

AVDELING XX

MILJØ

Artikkel 191

(tidl. artikkel 174 TEF)

1. Unionens politikk på miljøområdet skal bidra til at følgende mål nås:
 - bevaring, vern og forbedring av miljøets kvalitet,
 - vern av menneskers helse,
 - en forsiktig og fornuftig utnyttelse av naturressursene,
 - fremme av tiltak på internasjonalt plan for å løse regionale og verdensomspennende miljøproblemer og særlig bekjempe klimaendring.
2. Unionens politikk på miljøområdet skal ta sikte på et høyt beskyttelsesnivå, idet det tas hensyn til at forholdene er ulike i Unionens forskjellige regioner. Den skal bygge på føre var-prinsippet, prinsippet om forebyggende tiltak, prinsippet om at skade på miljøet fortrinnsvis rettes opp ved kilden, og prinsippet om at forurenseren betaler.

Harmoniseringstiltakene nevnt ovenfor skal i relevante tilfeller inneholde en beskyttelsesklause som tillater medlemsstatene, av én eller flere ikke-økonomiske grunner, å treffe midlertidige tiltak som skal være undergitt en kontrollordning i Unionen.

3. Ved utforming av sin politikk på miljøområdet skal Unionen ta hensyn til
 - de tilgjengelige vitenskapelige og tekniske data,
 - miljøsituasjonen i Unionens forskjellige regioner,
 - mulige fordeler og ulemper ved å handle eller unnlate å handle,
 - den økonomiske og sosiale utvikling i Unionen som helhet og en balansert utvikling av Unionens regioner.
4. Innenfor rammen av sine ansvarsområder skal Unionen og medlemsstatene samarbeide med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner. De nærmere regler for samarbeidet kan fastsettes ved avtaler mellom Unionen og de berørte tredjemenn.

Første ledd berører ikke medlemsstatenes myndighet til å føre forhandlinger i internasjonale organer og inngå avtaler.

Artikkel 192

(tidl. artikkel 175 TEF)

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen treffe avgjørelse om de tiltak som skal iverksettes av Unionen med sikte på å virkeliggjøre målene i artikkel 191.
2. Uten hensyn til nr. 1 og med forbehold for artikkel 114 skal Rådet, som skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen, vedta
 - a) bestemmelser som i hovedsak gjelder skatter og avgifter,

b) tiltak i forbindelse med

- lokal og regional planlegging,
- kvantitativ forvaltning av vannressursene, eller tiltak som direkte eller indirekte berører tilgangen til disse ressursene,
- arealbruk, unntatt avfallshåndtering,

c) tiltak som i vesentlig grad påvirker en medlemsstats valg mellom forskjellige energikilder og den alminnelige struktur for dens energiforsyning.

Rådet kan ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen la den ordinære regelverksprosessen få anvendelse på saker nevnt i første ledd.

3. Alminnelige handlingsprogrammer, der de prioriterte mål fastsettes, skal vedtas av Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter at de har rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

De tiltak som er nødvendige for å iverksette programmene, skal vedtas på vilkårene fastsatt i nr. 1 eller 2.

4. Med forbehold for visse tiltak vedtatt av Unionen skal miljøpolitikken finansieres og gjennomføres av medlemsstatene.

5. Med forbehold for prinsippet om at forurenseren betaler, skal Rådet, dersom et tiltak med hjemmel i nr. 1 medfører utgifter som anses uforholdsmessig store for en medlemsstats offentlige myndigheter, i den rettsakt der tiltaket vedtas, fastsette egnede bestemmelser i form av

- midlertidige unntak og/eller
- økonomisk støtte gjennom utjevningsfondet opprettet etter artikkel 177.

Artikkel 193

(tidl. artikkel 176 TEF)

Beskyttelsestiltak vedtatt etter nr. 192 er ikke til hinder for at en medlemsstat opprettholder eller innfører tiltak som gir bedre vern. Tiltakene må være forenlige med traktatene. De skal meddeles Kommisjonen.

AVDELING XXI ENERGI

Artikkel 194

1. Som ledd i det indre markeds opprettelse og virkemåte og med tanke på behovet for å bevare og forbedre miljøet skal Unionens energipolitikk i en ånd av solidaritet mellom medlemsstatene være rettet mot

- a) å sikre at energimarkedet virker etter sin hensikt,
- b) å garantere en sikker energiforsyning i Unionen,
- c) å fremme energieffektivitet, energisparing og utvikling av nye og fornybare former for energi, og
- d) å fremme sammenkopling av energinett.

2. Med forbehold for anvendelsen av de øvrige traktatbestemmelser skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de tiltak som er nødvendige for å nå målene i nr. 1. Tiltakene skal vedtas etter samråd med Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

Tiltakene berører ikke en medlemsstats rett til å bestemme vilkårene for å utnytte sine energiresurser, sitt valg mellom ulike energikilder og den generelle strukturen i sin energiforsyning, med forbehold for artikkel 192 nr. 2 bokstav c).

3. Som unntak fra nr. 2 skal Rådet etter en særlig regelverksprosess ved enstemmighet og etter å ha rådspurt Europaparlamentet fastsette de tiltak som er nevnt der, når de hovedsakelig er av fiskal art.

AVDELING XXII

TURISME

Artikkel 195

1. Unionen skal utfylle medlemsstatenes tiltak i turistsektoren, særlig ved å fremme konkurranseevnen for Unionens foretak i sektoren.

For dette formål skal Unionens tiltak være rettet mot

- a) å oppmuntre til å skape et gunstig miljø for utvikling av foretakene i denne sektoren,
 - b) å fremme samarbeid mellom medlemsstatene, særlig gjennom utveksling av god praksis.
2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen fastsette særlige tiltak for å utfylle tiltak i medlemsstatene med sikte på å nå målene nevnt i denne artikkel, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

AVDELING XXIII

KATASTROFEBEREDSKAP

Artikkel 196

1. Unionen skal oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene for å forbedre effektiviteten i systemer for forebygging av og beskyttelse mot naturkatastrofer eller menneskeskapte katastrofer.

Unionens tiltak skal være rettet mot

- a) å støtte og utfylle medlemsstatenes tiltak på nasjonalt, regionalt og lokalt plan i forbindelse med forebygging av risiko, opplæring av personale til katastrofeberedskap, og håndtering av naturkatastrofer eller menneskeskapte katastrofer i Unionen,
 - b) å fremme raskt og effektivt operasjonelt samarbeid i Unionen mellom de nasjonale etater for katastrofeberedskap,
 - c) å fremme sammenheng i det internasjonale arbeidet med katastrofeberedskap.
2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de tiltak som er nødvendige for å nå målene i nr. 1, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

AVDELING XXIV FORVALTNINGSSAMARBEID

Artikkel 197

1. Effektiv gjennomføring av unionsretten i medlemsstatene, som er avgjørende for at Unionen skal virke etter sin hensikt, skal anses som en sak av felles interesse.
2. Unionen kan støtte medlemsstatenes innsats for å forbedre forvaltningens kapasitet til å gjennomføre unionsretten. Slike tiltak kan omfatte hjelp til å utveksle opplysninger og tjenestemenn samt støtte til opplæringsordninger. Ingen medlemsstat skal være forpliktet til å benytte seg av slik støtte. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de nødvendige tiltak for dette formål, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.
3. Denne artikkel skal ikke berøre medlemsstatenes forpliktelser til å gjennomføre unionsretten eller Kommisjonens rettigheter og forpliktelser. Den skal heller ikke berøre de øvrige traktatbestemmelser om forvaltningssamarbeid mellom medlemsstatene og mellom dem og Unionen.

FJERDE DEL ASSOSIERING AV OVERSJØISKE LAND OG TERRITORIER

Artikkel 198

(tidl. artikkel 182 TEF)

Medlemsstatene er enige om å assosiere med Unionen de ikke-europeiske land og territorier som opprettholder særlige forbindelser med Danmark, Frankrike, Nederland og Det forente kongerike. Disse land og territorier, heretter kalt «land og territorier», er oppført i vedlegg II.

Formålet med assosieringen skal være å fremme den økonomiske og sosiale utvikling i disse land og territorier og å opprette nære økonomiske forbindelser mellom dem og Unionen som helhet.

I samsvar med de prinsipper som er kommet til uttrykk i fortalen til denne traktat, skal assosieringen i første rekke gjøre det mulig å fremme innbyggernes interesser og velstanden i disse land og territorier, slik at de får hjelp til å slå inn på den økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling som de forventer.

Artikkel 199

(tidl. artikkel 183 TEF)

Assosieringen skal ha følgende formål:

1. Medlemsstatene skal i sin handel med disse land og territorier anvende de samme regler som de anvender overfor hverandre i henhold til traktatene.
2. Hvert av disse land og territorier skal i sin handel med medlemsstatene og de øvrige land og territorier anvende de samme regler som det anvender overfor den europeiske stat som det opprettholder særlige forbindelser med.
3. Medlemsstatene skal bidra til investeringer som den gradvise utvikling av disse land og territorier krever.
4. For de investeringer som finansieres av Unionen, skal det være anledning for alle fysiske og juridiske personer som henholdsvis er statsborgere eller hjemmehørende i medlemsstatene eller i disse land og territorier, til å delta med anbud og leveranser på like vilkår.
5. Med forbehold for særbestemmelsene fastsatt i henhold til artikkel 203 skal, i forholdet mellom medlemsstatene og disse land og territorier, retten for statsborgere og selskaper til å etablere seg følge de bestemmelser og gjennomføres på den måte som er fastsatt i kapitlet om etableringsrett, og uten at noen forskjellsbehandling skal forekomme.

Artikkel 200

(tidl. artikkel 184 TEF)

1. Varer som har sin opprinnelse i disse land og territorier, skal ved import til medlemsstater nyte godt av forbudet mot toll medlemsstatene imellom i samsvar med bestemmelsene i traktatene.
2. Toll som pålegges varer fra medlemsstatene og de øvrige land og territorier ved import til et av disse land og territorier, er forbudt i samsvar med bestemmelsene i artikkel 30.
3. Disse land og territorier kan likevel oppkreve toll som er nødvendig for deres utvikling, og som trenges til deres industrialisering, eller som i form av fiskaltoll har til formål å skaffe midler til deres budsjetter.

Toll omhandlet i foregående ledd skal ikke overstige det tollnivå som gjelder for import av varer fra den medlemsstat som vedkommende land eller territorium opprettholder særlige forbindelser med.

4. Nr. 2 skal ikke anvendes på land og territorier som allerede, på grunn av sine særlige internasjonale forpliktelser, anvender tolltariffen uten forskjellsbehandling.
5. Innføring eller endring av toll på varer som importeres til disse land og territorier, skal verken rettslig eller faktisk medføre en direkte eller indirekte forskjellsbehandling med hensyn til import fra de enkelte medlemsstater.

Artikkel 201

(tidl. artikkel 185 TEF)

Dersom størrelsen av den toll som ved import til et land eller territorium pålegges varer fra en tredjestat, som følge av anvendelsen av bestemmelsene i artikkel 200 nr. 1 er egnet til å forårsake forskyvninger i handelen til skade for en av medlemsstatene, kan sistnevnte anmode Kommisjonen om å foreslå for de øvrige medlemsstater de nødvendige tiltak for å rette på forholdet.

Artikkel 202

(tidl. artikkel 186 TEF)

Med forbehold for bestemmelser som gjelder folkehelsen og den offentlige sikkerhet og orden, skal regler for den frie bevegelighet i medlemsstatene for arbeidstakere fra disse land og territorier og for arbeidstakere fra medlemsstatene i disse land og territorier, omfattes av rettsakter vedtatt etter artikkel 203.

Artikkel 203

(tidl. artikkel 187 TEF)

Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen, med utgangspunkt i de resultater som er oppnådd i assosieringen mellom disse land og territorier og Unionen, og på grunnlag av prinsippene i traktatene ved enstemmighet fastsette reglene og framgangsmåten for assosieringen mellom disse land og territorier og Unionen. Når bestemmelsene vedtas av Rådet i samsvar med en

særlig regelverksprosess, skal det treffe avgjørelse ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Artikkel 204

(tidl. artikkel 188 TEF)

Bestemmelsene i artikkel 198-203 får anvendelse for Grønland, med mindre annet følger av de særlige bestemmelser for Grønland som er inntatt i protokollen om særordningen for Grønland, som er vedlagt traktatene.

FEMTE DEL UNIONENS OPPTREDEN UTAD

AVDELING I
ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM UNIONENS OPPTREDEN UTAD**Artikkel 205**

Unionens opptreden på internasjonalt plan skal i henhold til denne del bygge på prinsippene i, etterstrebe målene i og gjennomføres i samsvar med de alminnelige bestemmelser fastsatt i avdeling V kapittel 1 i traktaten om Den europeiske union.

AVDELING II

FELLES HANDELSPOLITIKK

Artikkel 206

(tidl. artikkel 131 TEF)

Ved å opprette en tollunion i samsvar med artikkel 28-32 skal Unionen i samsvar med den felles interesse bidra til å utvikle verdenshandelen på en harmonisk måte, gradvis avskaffe restriksjonene i den internasjonale handel og på de direkte utenlandske investeringer og senke tollskranker og andre hindringer.

Artikkel 207

(tidl. artikkel 133 TEF)

1. Den felles handelspolitikk skal bygge på ensartede prinsipper, særlig med hensyn til endringer av tollsatser, inngåelse av toll- og handelsavtaler om handel med varer og tjenester, og de kommersielle sidene ved immaterialrett, direkte utenlandske investeringer, ensartede liberaliseringstiltak, eksportpolitikk og handelspolitiske beskyttelsestiltak, herunder tiltak mot dumping og subsidieordninger. Den felles handelspolitikk skal utøves innenfor rammen av prinsippene og målene for Unionens opptreden utad.

2. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak som fastsetter rammen for iverksettingen av den felles handelspolitikk.

3. Dersom det må forhandles om og inngås avtaler med én eller flere tredjestater eller internasjonale organisasjoner, får artikkel 218 anvendelse, med forbehold for de særlige bestemmelser i denne artikkel.

Kommisjonen skal rette rekommandasjoner til Rådet, som skal gi den tillatelse til å innlede de nødvendige forhandlinger. Rådet og Kommisjonen skal ha ansvar for å påse at avtalene som framforhandles, er forenlige med Unionens interne politikk og regler.

Kommisjonen skal føre forhandlingene i samråd med en særskilt komité oppnevnt av Rådet for å bistå Kommisjonen i dette arbeidet og innenfor rammen av de retningslinjer som Rådet gir Kommisjonen. Kommisjonen skal regelmessig rapportere til den særskilte komiteen og til Europaparlamentet om utviklingen i forhandlingene.

4. Ved forhandling og inngåelse av avtalene omhandlet i nr. 3 skal Rådet treffe avgjørelse med kvalifisert flertall.

Ved forhandling og inngåelse av avtaler på områdene handel med tjenester og de kommersielle sidene ved immaterialrett samt direkte utenlandske investeringer skal Rådet treffe avgjørelse ved enstemmighet dersom avtalene inneholder bestemmelser som krever enstemmighet for å vedta interne regler.

Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet også ved forhandling og inngåelse av avtaler

- a) på området handel med kulturelle og audiovisuelle tjenester, dersom avtalene innebærer en fare for å forringe Unionens kulturelle og språklige mangfold,
 - b) på området handel med sosiale tjenester, utdanningstjenester og helsetjenester, dersom avtalene innebærer en fare for å skape alvorlige forstyrrelser i den nasjonale organiseringen av slike tjenester og for å forringe medlemsstatenes ansvar for å yte dem.
5. For forhandling og inngåelse av internasjonale avtaler på transportområdet gjelder tredje del avdeling VI og artikkel 218.
6. Utøvelsen av den myndighet som denne artikkel tildeler på området for den felles handelspolitikk, berører ikke avgrensningen av myndighet mellom Unionen og medlemsstatene, og skal ikke innebære noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter i den utstrekning traktatene utelukker slik harmonisering.

AVDELING III

SAMARBEID MED TREDJESTATER OG HUMANITÆR BISTAND

KAPITTEL 1

UTVIKLINGSSAMARBEID

Artikkel 208

(tidl. artikkel 177 TEF)

1. Unionens politikk for utviklingssamarbeid skal føres innenfor rammen av prinsippene og målene for Unionens opptreden utad. Unionens og medlemsstatenes politikk for utviklingssamarbeid skal utfylle og styrke hverandre.

Unionens politikk på dette området skal ha som hovedmål å redusere og på lang sikt avskaffe fattigdom. Unionen skal ta hensyn til målene for utviklingssamarbeidet i den politikk den iverksetter som kan berøre utviklingsland.

2. Unionen og medlemsstatene skal oppfylle de forpliktelser og ta hensyn til de mål som de er blitt enige om innenfor rammen av De forente nasjoner og andre relevante internasjonale organisasjoner.

Artikkel 209

(tidl. artikkel 179 TEF)

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre politikken for utviklingssamarbeid, som kan gjelde flerårige programmer for samarbeid med utviklingsland eller programmer med en tematisk tilnærming.

2. Unionen kan med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner inngå avtaler som bidrar til å oppnå målene omhandlet i artikkel 21 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 208 i denne traktat.

Første ledd berører ikke medlemsstatenes myndighet til å føre forhandlinger i internasjonale organer og inngå avtaler.

3. Den europeiske investeringsbank skal, på de vilkår som er fastsatt i dens vedtekter, bidra til å iverksette tiltakene etter nr. 1.

Artikkel 210

(tidl. artikkel 180 TEF)

1. Unionen og medlemsstatene skal samordne sin politikk for utviklingssamarbeid og skal rådføre seg med hverandre om bistandsprogrammer, herunder i internasjonale organisasjoner og på internasjonale konferanser, slik at deres tiltak bedre utfyller hverandre og blir mer effektive. De kan vedta en felles handling. Medlemsstatene skal om nødvendig bidra til å gjennomføre Unionens bistandsprogrammer.

2. Kommisjonen kan ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme samordningen omhandlet i nr. 1.

Artikkel 211

(tidl. artikkel 181 TEF)

Innenfor rammen av sine ansvarsområder skal Unionen og medlemsstatene samarbeide med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner.

KAPITTEL 2

ØKONOMISK, FINANSIELT OG TEKNISK SAMARBEID MED TREDJESTATER

Artikkel 212

(tidl. artikkel 181a TEF)

1. Med forbehold for de øvrige traktatbestemmelsene, særlig artikkel 208-211, skal Unionen gjennomføre økonomiske, finansielle og tekniske samarbeidstiltak, herunder bistand, særlig finansiell bistand, sammen med tredjestater som ikke er utviklingsland. Slike tiltak skal være i tråd med Unionens utviklingspolitikk og gjennomføres innenfor rammen av prinsippene og målene for Unionens opptreden utad. Unionens og medlemsstatenes innsats skal utfylle og styrke hverandre.
2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre nr. 1.
3. Innenfor rammen av sine ansvarsområder skal Unionen og medlemsstatene samarbeide med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner. De nærmere regler for samarbeidet kan fastsettes ved avtaler mellom Unionen og de berørte tredjemenn.

Første ledd berører ikke medlemsstatenes myndighet til å føre forhandlinger i internasjonale organer og inngå avtaler.

Artikkel 213

Dersom situasjonen i en tredjestat krever øyeblikkelig finansiell bistand fra Unionen, skal Rådet vedta de nødvendige beslutninger etter forslag fra Kommisjonen.

KAPITTEL 3

HUMANITÆR BISTAND

Artikkel 214

1. Unionens innsats på området humanitær bistand skal gjennomføres innenfor rammen av prinsippene og målene for Unionens opptreden utad. Innsatsen skal ha som formål i særskilte situasjoner å yte bistand, hjelp og beskyttelse til befolkninger i tredjestater som utsettes for naturkatastrofer eller menneskeskapte katastrofer, for å dekke de humanitære behov som oppstår i de ulike situasjoner. Unionens og medlemsstatenes innsats skal utfylle og styrke hverandre.

2. Humanitære hjelpeaksjoner skal utføres i samsvar med folkerettens prinsipper og prinsippene om upartiskhet, nøytralitet og likebehandling.
3. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta de tiltak som bestemmer rammen for gjennomføringen av Unionens humanitære hjelpeaksjoner.
4. Unionen kan med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner inngå avtaler som bidrar til å nå målene omhandlet i nr. 1 og i artikkel 21 i traktaten om Den europeiske union.

Første ledd berører ikke medlemsstatenes myndighet til å føre forhandlinger i internasjonale organer og inngå avtaler.

5. For å fastsette en ramme for unge europeeres felles bidrag til Unionens humanitære hjelpeaksjoner skal det opprettes et frivillig europeisk humanitært hjelpekorps. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette vedtektene og de nærmere bestemmelser om korpsets arbeidsform.
6. Kommisjonen kan ta ethvert initiativ som kan bidra til å fremme samordningen mellom Unionens og medlemsstatenes innsats slik at Unionens hjelpetiltak og nasjonale humanitære hjelpetiltak skal bli mer effektive og utfylle hverandre bedre.
7. Unionen skal sikre at de humanitære hjelpeaksjonene samordnes og utføres i sammenheng med hjelpeaksjonene til internasjonale organisasjoner og organer, særlig dem som utgjør en del av De forente nasjoners system.

AVDELING IV

RESTRIKTIVE TILTAK

Artikkel 215

(tidl. artikkel 301 TEF)

1. Når en beslutning vedtatt i henhold til avdeling V kapittel 2 i traktaten om Den europeiske union tar sikte på helt eller delvis å avbryte eller innskrenke de økonomiske og finansielle forbindelser med én eller flere tredjestater, skal Rådet med kvalifisert flertall etter et felles forslag fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og Kommisjonen vedta de nødvendige tiltak. Det skal underrette Europaparlamentet om tiltakene.
2. Når en beslutning vedtatt etter avdeling V kapittel 2 i traktaten om Den europeiske union gjør det mulig, kan Rådet vedta restriktive tiltak etter framgangsmåten i nr. 1 overfor fysiske eller juridiske personer og grupper eller ikke-statlige enheter.
3. Rettsaktene nevnt i denne artikkel skal inneholde nødvendige bestemmelser om rettslige garantier.

AVDELING V

INTERNASJONALE AVTALER

Artikkel 216

1. Unionen kan inngå en avtale med én eller flere tredjestater eller internasjonale organisasjoner når traktatene fastsetter det, eller når det er nødvendig å inngå en avtale for innenfor rammen av Unionens politikk å nå et av målene fastsatt i traktatene, eller når det er fastsatt i en rettslig bindende unionsrettsakt eller kan berøre felles regler eller endre deres virkeområde.
2. Avtaler som inngås av Unionen, er bindende for Unionens institusjoner og medlemsstater.

Artikkel 217

(tidl. artikkel 310 TEF)

Unionen kan med én eller flere tredjestater eller internasjonale organisasjoner inngå avtaler som skaper en assosiering med gjensidige rettigheter og forpliktelser, opptreden i fellesskap og særskilte framgangsmåter.

Artikkel 218

(tidl. artikkel 300 TEF)

1. Med forbehold for de særlige bestemmelser fastsatt i artikkel 207 skal avtaler mellom Unionen og tredjestater eller internasjonale organisasjoner framforhandles og inngås etter følgende framgangsmåte.
2. Rådet skal godkjenne at forhandlinger innledes, vedta retningslinjer for forhandlingene, godkjenne undertegning og inngå avtalene.
3. Kommisjonen, eller Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk dersom avtalen utelukkende eller hovedsakelig gjelder den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal framlegge rekommandasjoner for Rådet, som skal vedta en beslutning om bemyndigelse til å innlede forhandlinger og, avhengig av emnet for den påtenkte avtalen, oppnevne Unionens forhandler eller lederen for Unionens forhandlingsdelegasjon.
4. Rådet kan gi forhandleren retningslinjer og utpeke en særskilt komité som det må føres samråd med under forhandlingene.
5. Rådet skal etter forslag fra forhandleren vedta en beslutning om bemyndigelse til å undertegne avtalen og eventuelt om midlertidig anvendelse av avtalen før den trer i kraft.
6. Rådet skal etter forslag fra forhandleren vedta en beslutning om å inngå avtalen.

Med mindre avtalen utelukkende gjelder den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal Rådet vedta beslutningen om å inngå avtalen

- a) etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet i følgende tilfeller:
 - i) assosieringsavtaler,

- ii) avtale om Unionens tiltredelse til Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter,
- iii) avtaler som ved innføring av samarbeidsordninger oppretter en særlig institusjonell ramme,
- iv) avtaler med betydelige budsjettvirkninger for Unionen,
- v) avtaler som dekker områder der enten den ordinære regelverksprosessen eller, når det kreves samtykke fra Europaparlamentet, den særlige regelverksprosessen får anvendelse.

Europaparlamentet og Rådet kan når saken haster, bli enige om en frist for samtykket.

- b) etter å ha rådspurt Europaparlamentet i andre tilfeller. Europaparlamentet skal avgi sin uttalelse innen en frist Rådet kan fastsette etter hvor mye saken haster. Dersom en uttalelse ikke er avgitt innen fristen, kan Rådet treffe avgjørelse.

7. Når Rådet inngår en avtale, kan det som unntak fra nr. 5, 6 og 9 gi forhandleren fullmakt til, på Unionens vegne, å godkjenne de endringer i avtalen som etter avtalen skal foretas etter en forenklet framgangsmåte eller av et organ opprettet ved avtalen. Rådet kan knytte bestemte vilkår til en slik fullmakt.

8. Rådet skal treffe avgjørelse med kvalifisert flertall under hele saksgangen.

Det skal imidlertid treffe avgjørelse ved enstemmighet når avtalen gjelder et område der det kreves enstemmighet for å vedta en unionsrettsakt, samt for assosieringsavtaler og avtalene nevnt i artikkel 212 med de stater som søker om tiltredelse. Rådet skal også treffe avgjørelse ved enstemmighet for avtalen om Unionens tiltredelse til Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter; beslutningen om å inngå denne avtalen skal tre i kraft etter at den er godkjent av medlemsstatene i samsvar med deres forfatningsregler.

9. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen eller Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk vedta en beslutning om midlertidig opphør av anvendelsen av en avtale og fastsette de standpunkter som skal inntas på vegne av Unionen i et organ opprettet ved en avtale når dette organet skal vedta rettsakter som har rettsvirkninger, bortsett fra rettsakter som utfyller eller endrer den institusjonelle rammen for avtalen.

10. Europaparlamentet skal underrettes umiddelbart og fullt ut på alle trinn i saksgangen.

11. En medlemsstat, Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen kan innhente Domstolens uttalelse om hvorvidt en påtenkt avtale er forenlig med traktatene. Dersom Domstolens uttalelse er negativ, kan den påtenkte avtalen ikke tre i kraft med mindre den endres eller traktatene revideres.

Artikkel 219

(tidl. artikkel 111 nr. 1-3 og 5 TEF)

1. Som unntak fra artikkel 218 kan Rådet enten etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank eller etter rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank med sikte på å oppnå en enighet som er forenlig med målet om

prisstabilitet, inngå formelle avtaler om en valutakursordning for euroen overfor tredjestatsvalutaer. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet og etter framgangsmåten i nr. 3.

Rådet kan, enten etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank eller etter rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank med sikte på å oppnå en enighet som er forenlig med målet om prisstabilitet, vedta, endre eller oppheve sentralkursen for euro i valutakursordningen. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om fastsettelse, endring eller opphevelse av sentralkursene for euro.

2. I mangel av en valutakursordning etter nr. 1 overfor én eller flere tredjestatsvalutaer kan Rådet, enten etter rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank eller etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank, fastsette overordnede retningslinjer for valutakurspolitikken overfor disse valutaene. De overordnede retningslinjene skal ikke berøre ESSBs hovedmål om å opprettholde prisstabilitet.

3. Dersom Unionen skal forhandle om avtaler om pengepolitiske spørsmål eller valutakursordninger med én eller flere stater eller internasjonale organisasjoner, skal Rådet etter rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank vedta de nærmere regler for hvordan avtalene skal forhandles og inngås, uten hensyn til artikkel 218. Reglene skal sikre at Unionen inntar en enhetlig holdning. Kommisjonen skal medvirke fullt ut i forhandlingene.

4. Med forbehold for Unionens myndighet og dens avtaler i forbindelse med Den økonomiske og monetære union kan medlemsstatene forhandle i internasjonale organer og inngå internasjonale avtaler.

AVDELING VI

UNIONENS FORBINDELSER MED INTERNASJONALE ORGANISASJONER OG TREDJESTATER SAMT UNIONENS DELEGASJONER

Artikkel 220

(tidl. artikkel 302-304 TEF)

1. Unionen skal opprette samarbeid av enhver egnet art med De forente nasjoners organer og med organene for De forente nasjoners særorganisasjoner, Europarådet, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling.

Unionen skal også opprettholde egnede forbindelser med andre internasjonale organisasjoner.

2. Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og Kommisjonen skal stå for gjennomføringen av denne artikkel.

Artikkel 221

1. Unionens delegasjoner i tredjestater og i internasjonale organisasjoner skal representere Unionen.

2. Unionens delegasjoner skal stå under ledelse av Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk. De skal virke i nært samarbeid med medlemsstatenes diplomatiske og konsulære stasjoner.

AVDELING VII

SOLIDARITETSKLAUSUL

Artikkel 222

1. Unionen og dens medlemsstater skal opptre i fellesskap og i en ånd av solidaritet dersom en medlemsstat utsettes for et terrorangrep eller en naturkatastrofe eller menneskeskapt katastrofe. Unionen skal mobilisere alle tilgjengelige midler, herunder militære midler som medlemsstatene stiller til rådighet, for

- a) – å forhindre terrortrusler på medlemsstatenes territorium,
 - å beskytte demokratiske institusjoner og sivilbefolkningen mot eventuelle terrorangrep,
 - å bistå en medlemsstat på dens territorium på anmodning fra dens politiske myndigheter ved et eventuelt terrorangrep,

- b) å bistå en medlemsstat på dens territorium på anmodning fra dens politiske myndigheter ved en eventuell naturkatastrofe eller menneskeskapt katastrofe.

2. Dersom en medlemsstat utsettes for et terrorangrep eller en naturkatastrofe eller menneskeskapt katastrofe, skal de øvrige medlemsstater bistå den på anmodning fra dens politiske myndigheter. For dette formål skal medlemsstatene foreta en samordning i Rådet.

3. De nærmere bestemmelser om Unionens gjennomføring av solidaritetsklausulen skal fastsettes ved en beslutning Rådet vedtar etter et felles forslag fra Kommisjonen og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk. Rådet skal treffe avgjørelse i samsvar med artikkel 31 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union dersom beslutningen har innvirkning på forsvarsområdet. Europaparlamentet skal holdes fullt underrettet.

Ved anvendelsen av dette nummer og med forbehold for artikkel 240 skal Rådet bistås av Den utenriks- og sikkerhetspolitiske komité med støtte fra de organer som er utviklet i forbindelse med den felles sikkerhets- og forsvarspolitik, og av komiteen omhandlet i artikkel 71; de to komiteene skal ved behov framlegge felles uttalelser.

4. For at Unionen og dens medlemsstater skal kunne opptre på en effektiv måte, skal Det europeiske råd regelmessig vurdere truslene Unionen står overfor.

SJETTE DEL BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE OG FINANSIELLE BESTEMMELSER

AVDELING I BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE

KAPITTEL 1 INSTITUSJONENE

FØRSTE AVSNITT EUROPAPARLAMENTET

Artikkel 223

(tidl. artikkel 190 nr. 4 og 5 TEF)

1. Europaparlamentet skal utarbeide et forslag for å fastsette de bestemmelser som er nødvendige for å velge dets medlemmer ved direkte alminnelige valg i samsvar med en ensartet framgangsmåte i alle medlemsstater eller med prinsipper som er felles for alle medlemsstater.

Rådet skal vedta de nødvendige bestemmelser ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet, som skal treffe avgjørelse med et flertall av sine medlemmer. Bestemmelsene skal tre i kraft etter at medlemsstatene har godkjent dem i samsvar med sine forfatningsregler.

2. Europaparlamentet skal ved forordninger vedtatt på eget initiativ etter en særlig regelverksprosess og etter å ha innhentet uttalelse fra Kommisjonen og samtykke fra Rådet fastsette reglene og overordnede vilkår for medlemmenes utførelse av sine oppgaver. Alle regler eller vilkår knyttet til beskatning av medlemmer eller tidligere medlemmer skal vedtas ved enstemmighet i Rådet.

Artikkel 224

(tidl. artikkel 191 annet ledd TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette reglene for politiske partier på europeisk plan omhandlet i artikkel 10 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union og særlig reglene for finansiering av dem.

Artikkel 225

(tidl. artikkel 192 annet ledd TEF)

Europaparlamentet kan, med et flertall av medlemmene, anmode Kommisjonen om å framlegge ethvert egnet forslag i spørsmål der det mener at en unionsrettsakt er nødvendig for å gjennomføre traktatene. Dersom Kommisjonen ikke framlegger noe forslag, skal den underrette Europaparlamentet om grunnene for det.

Artikkel 226*(tidl. artikkel 193 TEF)*

Under utførelsen av sine oppgaver kan Europaparlamentet etter anmodning fra en firedel av medlemmene nedsette et midlertidig undersøkelsesutvalg som, med forbehold for den myndighet traktatene har tillagt andre institusjoner eller organer, skal granske påstander om overtredelse eller feil eller forsømmelser i gjennomføringen av unionsretten, med mindre de påståtte forhold behandles av en domstol og domstolsbehandlingen ennå ikke er avsluttet.

Det midlertidige undersøkelsesutvalget skal avslutte sin virksomhet når det har framlagt sin rapport.

De nærmere bestemmelser om retten til å iverksette undersøkelser skal fastsettes av Europaparlamentet ved forordninger vedtatt på eget initiativ etter en særlig regelverksprosess etter at det har innhentet samtykke fra Rådet og Kommisjonen.

Artikkel 227*(tidl. artikkel 194 TEF)*

Enhver unionsborger og enhver fysisk eller juridisk person med bosted eller forretningskontor i en medlemsstat har rett til, enkeltvis eller sammen med andre borgere eller personer, å rette en anmodning til Europaparlamentet i en sak som hører under Unionens virkeområde, og som angår vedkommende direkte.

Artikkel 228*(tidl. artikkel 195 TEF)*

1. Europaparlamentet skal oppnevne et ombud med myndighet til å motta klage fra enhver unionsborger eller enhver fysisk eller juridisk person med bosted eller forretningskontor i en medlemsstat over feil eller forsømmelser i virksomhet utøvet av Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer, unntatt Den europeiske unions domstol i dens dømmende virksomhet. Ombudet skal undersøke klagene og framlegge en rapport om dem.

I samsvar med sitt verv skal ombudet foreta de undersøkelser som det finner nødvendig, enten på eget initiativ eller på grunnlag av klager framsatt overfor ombudet direkte eller gjennom et medlem av Europaparlamentet, med mindre de påståtte forhold er eller har vært under domstolsbehandling. Når ombudet fastslår feil eller forsømmelser, skal det framlegge saken for vedkommende institusjon, organ, kontor eller byrå, som innen en frist på tre måneder skal underrette ombudet om sitt syn. Ombudet skal deretter sende rapport til Europaparlamentet og til vedkommende institusjon, organ, kontor eller byrå. Klageren skal underrettes om utfallet av undersøkelsene.

Ombudet skal én gang i året framlegge en rapport for Europaparlamentet om utfallet av sine undersøkelser.

2. Ombudet oppnevnes etter hvert valg til Europaparlamentet for dets valgperiode. Ombudet kan oppnevnes på nytt.

Domstolen kan etter begjæring fra Europaparlamentet avsette ombudet dersom det ikke lenger oppfyller de nødvendige vilkår for å utføre sitt verv eller har gjort seg skyldig i en alvorlig forseelse.

3. Ombudet skal utføre sitt verv i full uavhengighet. Når det utfører sitt verv, skal det verken be om eller motta instruks fra regjeringer, institusjoner, organer, kontorer eller byråer. Ombudet kan ikke utøve noe annet lønnet eller ulønnet yrke så lenge dets verv varer.

4. Europaparlamentet skal ved forordninger vedtatt på eget initiativ etter en særlig regelverksprosess og etter å ha innhentet uttalelse fra Kommisjonen og samtykke fra Rådet fastsette vedtekter og alminnelige vilkår for utførelsen av ombudsvervet.

Artikkel 229

(tidl. artikkel 196 TEF)

Europaparlamentet skal holde en årlig sesjon. Det skal tre sammen uten særskilt innkalling annen tirsdag i mars.

Europaparlamentet kan tre sammen til ekstraordinær sesjon etter begjæring fra et flertall av Europaparlamentets medlemmer, fra Rådet eller fra Kommisjonen.

Artikkel 230

(tidl. artikkel 197 annet, tredje og fjerde ledd TEF)

Kommisjonen har adgang til alle møtene og skal på anmodning gis anledning til å uttale seg.

Kommisjonen skal svare muntlig eller skriftlig på spørsmål som blir rettet til den av Europaparlamentet eller av dets medlemmer.

Det europeiske råd og Rådet skal gis anledning til å uttale seg i Europaparlamentet på vilkår fastsatt i forretningsordenen for Det europeiske råd og for Rådet.

Artikkel 231

(tidl. artikkel 198 TEF)

Når ikke annet er bestemt i traktatene, skal Europaparlamentet treffe sin beslutning med et flertall av de avgitte stemmer.

Kravet til beslutningsdyktighet skal være bestemt i forretningsordenen.

Artikkel 232

(tidl. artikkel 199 TEF)

Europaparlamentet skal med et flertall av medlemmene vedta sin forretningsorden.

Europaparlamentets forhandlingsreferater skal offentliggjøres etter regler fastsatt i traktatene og i forretningsordenen.

Artikkel 233*(tidl. artikkel 200 TEF)*

Europaparlamentet skal for åpne dører drøfte den alminnelige årsrapporten som blir forelagt det av Kommisjonen.

Artikkel 234*(tidl. artikkel 201 TEF)*

Blir det framsatt mistillitsforslag angående Kommisjonens arbeid, kan Europaparlamentet ikke stemme over forslaget før det er gått minst tre dager etter at forslaget er framsatt, og bare ved åpen stemmegivning.

Dersom mistillitsforslaget vedtas med to tredels flertall av de avgitte stemmer og med et flertall av Europaparlamentets medlemmer, skal Kommisjonens medlemmer samlet fratre sine verv, og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal fratre de verv vedkommende utfører i Kommisjonen. De skal fortsette i sine verv og utføre de løpende forretninger inntil de blir erstattet i samsvar med artikkel 17 i traktaten om Den europeiske union. I så fall skal funksjonstiden for de medlemmer av Kommisjonen som er oppnevnt til å etterfølge dem, utløpe den dag funksjonstiden ville ha utløpt for de medlemmer av Kommisjonen som samlet har måttet fratre sine verv.

ANNET AVSNITT**DET EUROPEISKE RÅD****Artikkel 235**

1. Ved avstemning kan hvert medlem av Det europeiske råd motta fullmakt til å stemme fra bare ett av de øvrige medlemmer.

Når Det europeiske råd treffer avgjørelse med kvalifisert flertall, får artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 238 nr. 2 i denne traktat anvendelse. Når Det europeiske råd treffer avgjørelse ved avstemning, skal dets president og Kommisjonens president ikke delta.

At medlemmer som er til stede eller representert ved stedfortreder, unnlater å stemme, er ikke til hinder for at beslutninger i Det europeiske råd som krever enstemmighet, blir vedtatt.

2. Det europeiske råd kan innby Europaparlamentets president til å uttale seg.

3. Det europeiske råd skal treffe beslutning med simpelt flertall i prosedyrespørsmål og for å vedta sin forretningsorden.

4. Det europeiske råd skal bistås av Rådssekretariatet.

Artikkel 236

Det europeiske råd skal med kvalifisert flertall vedta

- a) en beslutning som fastsetter listen over andre rådssammensetninger enn Rådet for alminnelige saker og Rådet for utenrikssaker, i samsvar med artikkel 16 nr. 6 i traktaten om Den europeiske union,

- b) en beslutning om formannskapet i andre rådssammensetninger enn Rådet for utenrikssaker, i samsvar med artikkel 16 nr. 9 i traktaten om Den europeiske union.

TREDJE AVSNITT

RÅDET

Artikkel 237

(tidl. artikkel 204 TEF)

Rådet skal møte etter innkalling fra formannen, enten på vedkommendes eget initiativ eller etter anmodning fra et av medlemmene eller fra Kommisjonen.

Artikkel 238

(tidl. artikkel 205 nr. 1 og 2 TEF)

1. Når Rådets beslutninger krever simpelt flertall, skal Rådet treffe avgjørelse med et flertall av medlemmene.
2. Når Rådet ikke treffer avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen eller fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, skal, som unntak fra artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union, kvalifisert flertall fra 1. november 2014 og med forbehold for bestemmelsene i protokollen om overgangsbestemmelser være et flertall på minst 72 % av Rådets medlemmer, som representerer medlemsstater med minst 65 % av Unionens befolkning.
3. I saker der traktatene fastsetter at ikke alle medlemmer av Rådet deltar i avstemningen, skal fra 1. november 2014, med forbehold for bestemmelsene i protokollen om overgangsbestemmelser, kvalifisert flertall være som følger:
 - a) Kvalifisert flertall skal være minst 55 % av de medlemmene av Rådet som representerer de deltakende medlemsstater, med minst 65 % av befolkningen i de deltakende medlemsstater.

Et blokkerende mindretall må bestå av minst det minste antall av medlemmer av Rådet som representerer mer enn 35 % av befolkningen i de deltakende medlemsstater, pluss ett medlem; i motsatt fall skal kvalifisert flertall anses som oppnådd.
 - b) Når Rådet ikke treffer avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen eller fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, skal kvalifisert flertall som unntak fra bokstav a) være minst 72 % av de medlemmer av Rådet som representerer de deltakende medlemsstater, med minst 65 % av befolkningen i de deltakende medlemsstater.
4. At medlemmer som er til stede eller representert ved stedfortreder, unnlater å stemme, er ikke til hinder for at beslutninger i Rådet som krever enstemmighet, blir vedtatt.

Artikkel 239

(tidl. artikkel 206 TEF)

Ved avstemning kan hvert medlem av Rådet motta fullmakt til å stemme fra bare ett av de øvrige medlemmer.

Artikkel 240*(tidl. artikkel 207 TEF)*

1. En komité sammensatt av medlemsstatenes faste representanter skal ha til oppgave å forberede Rådets arbeid og utføre de oppdrag den får av Rådet. Komiteen kan avgjøre prosedyrespørsmål i de tilfeller som er fastsatt i Rådets forretningsorden.
2. Rådet skal bistås av et sekretariat under ledelse av en generalsekretær oppnevnt av Rådet. Rådet skal fastsette organiseringen av sekretariatet med simpelt flertall.
3. Rådet skal treffe avgjørelse med simpelt flertall i prosedyrespørsmål og for å vedta sin forretningsorden.

Artikkel 241*(tidl. artikkel 208 TEF)*

Rådet kan med simpelt flertall beslutte å anmode Kommisjonen om å foreta utredninger som det finner hensiktsmessig for å nå de felles mål, og om å framlegge for Rådet alle egnede forslag i denne sammenheng. Dersom Kommisjonen ikke framlegger noe forslag, skal den underrette Rådet om grunnene for det.

Artikkel 242*(tidl. artikkel 209 TEF)*

Rådet skal med simpelt flertall og etter å ha rådspurt Kommisjonen fastsette vedtektene for de komiteer som traktatene forutsetter opprettet.

Artikkel 243*(tidl. artikkel 210 TEF)*

Rådet skal fastsette lønninger, godtgjøringer og pensjoner for Det europeiske råds president, for Kommisjonens president, for Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, for Kommisjonens medlemmer, for Den europeiske unions domstols presidenter, medlemmer og justissekretær samt for Rådets generalsekretær. Det skal også fastsette alle andre former for vederlag.

**FJERDE AVSNITT
KOMMISJONEN****Artikkel 244**

Kommisjonens medlemmer skal i samsvar med artikkel 17 nr. 5 i traktaten om Den europeiske union velges på grunnlag av en rotasjonsordning som er vedtatt ved enstemmighet av Det europeiske råd på grunnlag av følgende prinsipper:

- a) Medlemsstatene skal behandles fullstendig likt når det fastsettes i hvilken rekkefølge og hvor lenge deres statsborgere skal være medlem av Kommisjonen; som følge av dette kan forskjellen mellom det samlede antall funksjonsperioder som innehas av statsborgere fra to gitte medlemsstater, aldri være mer enn én.

b) Med forbehold for bokstav a) skal hver av de på hverandre følgende Kommisjoner være sammensatt slik at de på en tilfredsstillende måte gjenspeiler samtlige medlemsstaters demografiske og geografiske spredning.

Artikkel 245

(tidl. artikkel 213 TEF)

Kommisjonens medlemmer skal avholde seg fra enhver handling som er uforenlig med deres verv. Medlemsstatene skal respektere deres uavhengighet og skal ikke forsøke å påvirke dem under utførelsen av deres oppgaver.

Kommisjonens medlemmer kan ikke utøve noe annet lønnet eller ulønnet yrke så lenge deres verv varer. Når de tiltrer sine verv, skal de avgi høytidelig forsikring om at de i sin funksjonstid og etter at den har opphørt, vil overholde de forpliktelser som følger med vervet, og de skal særlig forsikre at de vil vise redelighet og varsomhet med hensyn til å ta imot bestemte verv eller fordeler etter at de har fratrådt. Blir disse forpliktelsene krenket, kan Domstolen, etter begjæring fra Rådet eller Kommisjonen, alt etter omstendighetene bestemme at vedkommende medlem avsettes fra sin stilling i samsvar med artikkel 247 eller fratas retten til pensjon eller andre tilsvarende fordeler.

Artikkel 246

(tidl. artikkel 215 TEF)

Foruten ved vanlig fratreden når perioden utløper, og ved dødsfall skal vervet som medlem av Kommisjonen i det enkelte tilfelle opphøre ved frivillig fratreden eller ved avsettelse.

Ved fratreden, avsettelse eller dødsfall skal et medlem for resten av funksjonstiden erstattes med et nytt medlem av samme nasjonalitet oppnevnt av Rådet i forståelse med Kommisjonens president etter å ha rådspurt Europaparlamentet og i samsvar med kravene fastsatt i artikkel 17 nr. 3 annet ledd i traktaten om Den europeiske union.

Rådet kan ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonens president vedta at vedkommende ikke skal erstattes, særlig når den gjenværende funksjonstid er kort.

Ved fratreden, avsettelse eller dødsfall skal presidenten erstattes for resten av sin funksjonstid. Framgangsmåten i artikkel 17 nr. 7 i traktaten om Den europeiske union får anvendelse når presidenten erstattes.

Ved fratreden, avsettelse eller dødsfall skal Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk erstattes for resten av sin funksjonstid i samsvar med artikkel 18 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union.

Dersom samtlige medlemmer av Kommisjonen fratrer, skal de fortsette i sine verv og utføre de løpende forretninger inntil de blir erstattet for resten av sin funksjonstid i samsvar med artikkel 17 i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 247*(tidl. artikkel 216 TEF)*

Dersom et medlem av Kommisjonen ikke lenger oppfyller de nødvendige vilkår for å gjøre tjeneste, eller dersom vedkommende har gjort seg skyldig i en alvorlig forseelse, kan Domstolen, etter begjæring fra Rådet eller Kommisjonen, avsette vedkommende.

Artikkel 248*(tidl. artikkel 217 nr. 2 TEF)*

Med forbehold for artikkel 18 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union skal Kommisjonens ansvarsområder struktureres og fordeles blant medlemmene av presidenten i samsvar med artikkel 17 nr. 6 i nevnte traktat. Presidenten kan endre fordelingen av disse ansvarsområdene i løpet av Kommisjonens funksjonstid. Kommisjonens medlemmer skal utføre de verv de er pålagt av presidenten, under dennes tilsyn.

Artikkel 249*(tidl. artikkel 218 nr. 2 og artikkel 212 TEF)*

1. Kommisjonen skal fastsette sin forretningsorden med sikte på å sikre at den selv og dens kontorer kan utføre sine arbeidsoppgaver. Den skal sørge for at forretningsordenen blir offentliggjort.
2. Kommisjonen skal hvert år, senest en måned før Europaparlamentets sesjon åpner, offentliggjøre en alminnelig rapport om Unionens virksomhet.

Artikkel 250*(tidl. artikkel 219 TEF)*

Kommisjonen skal treffe sine beslutninger med et flertall av medlemmene.

Kravet til beslutningsdyktighet skal være bestemt i forretningsordenen.

FEMTE AVSNITT**DEN EUROPEISKE UNIONS DOMSTOL****Artikkel 251***(tidl. artikkel 221 TEF)*

Domstolen skal tre sammen i avdelinger eller i en stor avdeling, i samsvar med reglene fastsatt for dette formål i vedtektene for Den europeiske unions domstol.

Domstolen kan også tre sammen i plenum når vedtektene fastsetter det.

Artikkel 252

(tidl. artikkel 222 TEF)

Domstolen skal bistås av åtte generaladvokater. Etter anmodning fra Domstolen kan Rådet ved enstemmighet øke antall generaladvokater.

Generaladvokaten skal offentlig og fullt ut upartisk og uavhengig avgi begrunnede innstillinger i saker som i henhold til vedtektene for Den europeiske unions domstol krever at generaladvokaten engasjerer seg.

Artikkel 253

(tidl. artikkel 223 TEF)

Domstolens dommere og generaladvokater skal velges blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig, og som oppfyller de krav som stilles for å inneha de høyeste dommerembeter i deres hjemland, eller hvis faglige dyktighet som jurister er alminnelig anerkjent; de skal oppnevnes av medlemsstatenes regjeringer ved felles overenskomst for seks år, etter samråd med utvalget omhandlet i artikkel 255.

En delvis utskifting av dommerne og generaladvokatene skal finne sted hvert tredje år i samsvar med vilkårene fastsatt i vedtektene for Den europeiske unions domstol.

Dommerne skal i sin midte velge Domstolens president for tre år. Presidenten kan gjenvelges.

De fratrede dommere og generaladvokater kan oppnevnes på nytt.

Domstolen skal oppnevne sin justissekretær og fastsette instruks for stillingen.

Domstolen skal fastsette sin rettergangsordning. Rettergangsordningen skal godkjennes av Rådet.

Artikkel 254

(tidl. artikkel 224 TEF)

Antall dommere ved Underretten skal fastsettes i vedtektene for Den europeiske unions domstol. Vedtektene kan fastsette at Underretten skal bistås av generaladvokater.

Medlemmene av Underretten skal velges blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig, og som oppfyller de krav som stilles for å inneha høye dommerembeter. De skal oppnevnes for seks år etter felles overenskomst blant medlemsstatene, etter samråd med utvalget omhandlet i artikkel 255. En delvis utskifting av medlemmene skal finne sted hvert tredje år. De fratrede medlemmer kan oppnevnes på nytt.

Dommerne skal i sin midte velge Underrettens president for tre år. Presidenten kan gjenvelges.

Underretten skal oppnevne sin justissekretær og fastsette instruks for stillingen.

Underretten skal med Domstolens samtykke fastsette sin rettergangsordning. Rettergangsordningen skal godkjennes av Rådet.

Med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene for Den europeiske unions domstol, får traktatens bestemmelser om Domstolen anvendelse på Underretten.

Artikkel 255

Det nedsettes et utvalg for å avgi uttalelse om kandidatens egnethet til å utføre verv som dommer og generaladvokat ved Domstolen og Underretten før medlemsstatenes regjeringer foretar oppnevningene etter artikkel 253 og 254.

Utvalget skal bestå av sju personer valgt blant tidligere medlemmer av Domstolen og Underretten, medlemmer av de høyeste nasjonale domstoler og jurister hvis faglige dyktighet er alminnelig anerkjent, hvorav én skal foreslås av Europaparlamentet. Rådet skal vedta en beslutning som fastsetter reglene for utvalgets arbeidsmåte samt en beslutning som oppnevner utvalgets medlemmer. Det skal treffe avgjørelse på initiativ fra Domstolens president.

Artikkel 256

(tidl. artikkel 225 TEF)

1. Underretten har myndighet til å avgjøre i første instans visse typer saker omhandlet i artikkel 263, 265, 268, 270 og 272, unntatt saker som er tillagt en særdomstol opprettet i henhold til artikkel 257, og saker som i henhold til Domstolens vedtekter er forbeholdt Domstolen. Vedtektene kan fastsette at Underretten skal avgjøre andre typer saker.

Til avgjørelser som tas av Underretten etter dette nummer, kan det knyttes en rett til å anke til Domstolen over rettsanvendelsen på de vilkår som er fastsatt i vedtektene.

2. Underretten har myndighet til å avgjøre klager mot avgjørelser truffet av særdomstolene.

Avgjørelser truffet av Underretten etter dette nummer kan unntaksvis bli gransket av Domstolen, på de vilkår og innenfor de grenser vedtektene fastsetter, når det foreligger alvorlig fare for at unionsrettens ensartede anvendelse eller sammenheng kan påvirkes.

3. Underretten har myndighet til å treffe forhåndsavgjørelse i saker etter artikkel 267, på bestemte områder fastsatt i vedtektene.

Dersom Underretten anser at saken krever en prinsipiell avgjørelse som kan påvirke unionsrettens ensartede anvendelse eller sammenheng, kan den bringe saken inn for Domstolen.

Forhåndsavgjørelser truffet av Underretten kan unntaksvis bli gransket av Domstolen, på de vilkår og innenfor de grenser vedtektene fastsetter, når det foreligger alvorlig fare for at unionsrettens ensartede anvendelse eller sammenheng kan påvirkes.

Artikkel 257

(tidl. artikkel 225a TEF)

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen opprette særdomstoler tilknyttet Underretten til å avgjøre i første instans visse typer saker som fremmes på særlige områder. Europaparlamentet og Rådet skal treffe avgjørelse ved forordninger enten etter forslag fra Kommisjonen og etter samråd med Domstolen, eller på anmodning fra Domstolen og etter samråd med Kommisjonen.

Forordningen om å opprette en særdomstol skal fastsette reglene for organiseringen av domstolen og rammene for den domsmyndighet den tillegges.

Til avgjørelser truffet av særdomstolene kan det knyttes en rett til å anke til Underretten over rettsanvendelsen eller, når det er fastsatt i forordningen om å opprette særdomstolen, en rett til å anke også over realitetsspørsmålet.

Medlemmene av særdomstolene skal velges blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig, og som oppfyller de krav som stilles til å inneha dommerembeter. De skal oppnevnes av Rådet ved enstemmighet.

Særdomstolene skal med Domstolens samtykke fastsette rettergangsordningen. Rettergangsordningen skal godkjennes av Rådet.

Med mindre noe annet er fastsatt i forordningen om opprettelse av særdomstolen, får traktatenes bestemmelser om Den europeiske unions domstol og bestemmelsene i vedtektene for Den europeiske unions domstol anvendelse på særdomstolene. Avdeling I og artikkel 64 i vedtektene får uansett anvendelse på særdomstolene.

Artikkel 258

(tidl. artikkel 226 TEF)

Finner Kommisjonen at en medlemsstat har unnlatt å oppfylle en av sine forpliktelser etter traktatene, skal Kommisjonen avgi en grunngitt uttalelse om dette etter å ha gitt vedkommende stat anledning til å uttale seg.

Dersom vedkommende stat ikke retter seg etter uttalelsen innen den frist Kommisjonen har satt, kan Kommisjonen bringe saken inn for Den europeiske unions domstol.

Artikkel 259

(tidl. artikkel 227 TEF)

Enhver medlemsstat som mener at en annen medlemsstat har unnlatt å oppfylle en av sine forpliktelser etter traktatene, kan bringe saken inn for Den europeiske unions domstol.

Før en medlemsstat reiser sak mot en annen medlemsstat for angivelig å ha forsømt å oppfylle sine forpliktelser etter traktatene, skal den bringe saken inn for Kommisjonen.

Kommisjonen skal avgi en grunngitt uttalelse etter at vedkommende stater har hatt anledning til å framkomme med sine skriftlige og muntlige merknader til saken og til motpartens anførsler.

Når tre måneder er gått etter at saken ble forelagt Kommisjonen, kan saken bringes inn for Domstolen selv om Kommisjonen ikke har avgitt sin uttalelse.

Artikkel 260

(tidl. artikkel 228 TEF)

1. Dersom Den europeiske unions domstol fastslår at en medlemsstat har unnlatt å oppfylle en av sine forpliktelser etter traktatene, skal denne stat treffe de tiltak som følger av Domstolens avgjørelse.
2. Dersom Kommisjonen mener at vedkommende medlemsstat ikke har truffet de tiltak som er nødvendige for å oppfylle Domstolens avgjørelse, kan den bringe saken inn for Domstolen etter å ha gitt staten mulighet til å framlegge sine synspunkter. Den skal angi det faste beløp eller den tvangsmulkt den mener det etter forholdene er riktig at vedkommende medlemsstat skal betale.

Dersom Domstolen kommer til at vedkommende medlemsstat ikke har oppfylt dens avgjørelse, kan den pålegge medlemsstaten å betale et fast beløp eller en tvangsmulkt.

Denne framgangsmåten berører ikke artikkel 259.

3. Når Kommisjonen bringer en sak inn for Domstolen i henhold til artikkel 258 med den begrunnelse at vedkommende medlemsstat har unnlatt å oppfylle sin forpliktelse til å meddele gjennomføringstiltak for et direktiv vedtatt etter en regelverksprosess, kan den når den anser det hensiktsmessig, angi det faste beløp eller den tvangsmulkt den mener det etter forholdene er riktig at vedkommende medlemsstat skal betale.

Dersom Domstolen fastslår at det foreligger en overtredelse, kan den pålegge vedkommende medlemsstat å betale et fast beløp eller en tvangsmulkt som ikke overstiger det beløp Kommisjonen har angitt. Betalingsplikten får virkning på det tidspunkt Domstolen fastsetter i sin avgjørelse.

Artikkel 261

(tidl. artikkel 229 TEF)

Den europeiske unions domstol kan i de forordninger som Europaparlamentet og Rådet i fellesskap eller Rådet vedtar i henhold til bestemmelsene i traktatene, tildeles full domsmyndighet med hensyn til de tvangsmidler som forordningene fastsetter.

Artikkel 262

(tidl. artikkel 229a TEF)

Med forbehold for traktatenes øvrige bestemmelser kan Rådet ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta bestemmelser om å overføre domsmyndighet, i det omfang Rådet fastsetter, til Den europeiske unions domstol i tvister som gjelder anvendelsen av rettsakter vedtatt på grunnlag av traktatene som oppretter europeiske immaterialrettigheter. Bestemmelsene trer i kraft etter at alle medlemsstater har godkjent dem i samsvar med sine forfatningsregler.

Artikkel 263

(tidl. artikkel 230 TEF)

Den europeiske unions domstol skal prøve lovligheten av regelverksakter og Rådets, Kommisjonens og Den europeiske sentralbanks rettsakter, unntatt rekommandasjoner og uttalelser, og de av Europaparlamentets og Det europeiske råds rettsakter som skal ha rettsvirkning overfor tredjemann. Den skal også prøve lovligheten av de rettsakter fra Unionens organer, kontorer eller byråer som skal ha rettsvirkning overfor tredjemann.

Den skal for dette formål ha domsmyndighet til å avgjøre saker reist av en medlemsstat, Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen på grunnlag av manglende kompetanse, vesentlige saksbehandlingsfeil, brudd på traktatene eller på rettsregler som gjelder anvendelsen av dem, eller av myndighetsmisbruk.

Domstolen skal på samme vilkår ha myndighet til å avgjøre saker som Revisjonsretten, Den europeiske sentralbank og Regionkomiteen reiser for å beskytte sine rettigheter.

Enhver fysisk eller juridisk person kan på de vilkår som er fastsatt i første og annet ledd, reise sak for å få prøvet en rettsakt som er rettet til vedkommende eller angår vedkommende direkte og personlig, og en regelfastsettende rettsakt som angår vedkommende direkte og ikke medfører gjennomføringstiltak.

Rettsakter som oppretter Unionens organer, kontorer og byråer kan fastsette særlige vilkår og bestemmelser vedrørende saker som reises av fysiske eller juridiske personer, for å prøve lovligheten av rettsakter fra disse organene, kontorene eller byråene som skal ha rettsvirkninger for dem.

Saker omhandlet i denne artikkel må være reist innen to måneder fra det tidspunkt da rettsakten enten ble kunngjort eller ble meddelt saksøkeren, eller, i mangel av slik underretning, fra den dag saksøkeren fikk kjennskap til rettsakten.

Artikkel 264

(tidl. artikkel 231 TEF)

Finner Den europeiske unions domstol at saksøkeren må gis medhold, skal den kjenne den påklagde rettsakt ugyldig.

Kjenner Domstolen en rettsakt ugyldig, skal den, dersom den finner det nødvendig, angi de av rettsaktens virkninger som ikke rammes av ugyldigheten.

Artikkel 265

(tidl. artikkel 232 TEF)

Unnlater Europaparlamentet, Det europeiske råd, Rådet, Kommisjonen eller Den europeiske sentralbank, i strid med traktatene, å treffe en beslutning, kan medlemsstatene og de øvrige institusjoner i Unionen reise sak for Den europeiske domstol for å få traktatbruddet fastslått. Denne artikkel får anvendelse på samme vilkår på Unionens organer, kontorer og byråer som unnlater å treffe beslutning.

Saken kan behandles bare når vedkommende institusjon, organ, kontor eller byrå på forhånd har vært anmodet om å treffe beslutningen. Har vedkommende institusjon, organ, kontor eller byrå ikke tatt standpunkt innen to måneder etter anmodningen, kan saken fremmes innen en ny frist på to måneder.

Enhver fysisk eller juridisk person kan på de vilkår som er fastsatt i de foregående ledd, reise sak for Domstolen på det grunnlag at en av Unionens institusjoner eller et av dens organer, kontorer eller byråer har unnlatt å vedta en rettsakt som berører vedkommende, og som ikke er en rekommandasjon eller en uttalelse.

Artikkel 266

(tidl. artikkel 233 TEF)

Når én eller flere institusjoners rettsakt er kjent ugyldig, eller når deres unnlatelse av å vedta en rettsakt er blitt erklært å stride mot traktatene, skal institusjonen eller institusjonene treffe de nødvendige tiltak som følger av Den europeiske unions domstols avgjørelse.

Dette påbudet begrenser ikke den forpliktelsen som måtte følge av anvendelsen av artikkel 340 annet ledd.

Artikkel 267

(tidl. artikkel 234 TEF)

Det hører under Den europeiske unions domstol å treffe forhåndsavgjørelse om

- a) fortolkningen av traktatene,
- b) gyldigheten og fortolkningen av rettsakter vedtatt av Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer.

Når et slikt spørsmål blir reist ved en domstol i en medlemsstat, og denne domstolen finner at en avgjørelse på dette punkt er nødvendig før den avsier sin dom, kan den anmode Domstolen om å avgjøre spørsmålet.

Når et slikt spørsmål blir reist i en sak som behandles av en domstol i en medlemsstat, og denne domstolens avgjørelse etter den nasjonale lovgivning ikke kan bringes inn for en høyere rett, skal denne domstolen bringe saken inn for Domstolen.

Når et slikt spørsmål blir reist i en sak som behandles av en medlemsstats domstol, og som gjelder en person i varetekt, skal Domstolen treffe avgjørelse snarest mulig.

Artikkel 268

(tidl. artikkel 235 TEF)

Det hører under Den europeiske unions domstol å avgjøre saker om skadeserstatning i henhold til artikkel 340 annet og tredje ledd.

Artikkel 269

Domstolen har myndighet til å prøve lovligheten av en rettsakt vedtatt av Det europeiske råd eller Rådet i henhold til artikkel 7 i traktaten om Den europeiske union bare etter anmodning fra den medlemsstat som er gjenstand for en avgjørelse av Det europeiske råd eller Rådet som fastslår at en situasjon omhandlet i nevnte artikkel foreligger, og bare når det gjelder om artikkelens prosedyreregler er overholdt.

Anmodningen må framsettes innen en måned etter avgjørelsen. Domstolen skal treffe avgjørelse innen en måned etter at anmodningen er framsatt.

Artikkel 270

(tidl. artikkel 236 TEF)

Det hører under Den europeiske unions domstol å avgjøre alle tvister mellom Unionen og de ansatte innenfor rammen av og i samsvar med bestemmelsene i de vedtekter eller tjenestevilkår som gjelder for Unionens ansatte.

Artikkel 271

(tidl. artikkel 237 TEF)

Med de begrensninger som er fastsatt nedenfor, hører det under Den europeiske unions domstol å avgjøre saker om

- a) oppfyllelsen av medlemsstatenes forpliktelser etter vedtektene for Den europeiske investeringsbank. Bankens styre skal i disse tilfellene ha samme myndighet som Kommisjonen har etter artikkel 258,
- b) tiltak vedtatt av Den europeiske investeringsbanks råd. Enhver medlemsstat, Kommisjonen og bankens styre kan i slike tilfeller reise sak på de vilkår som er fastsatt i artikkel 263,
- c) tiltak vedtatt av Den europeiske investeringsbanks styre. Sak om tiltakene kan, på de vilkår som er fastsatt i artikkel 263, reises bare av medlemsstatene eller Kommisjonen og bare for brudd på saksbehandlingsreglene i artikkel 19 nr. 2 og 5-7 i bankens vedtekter,
- d) de nasjonale sentralbankers oppfyllelse av sine forpliktelser etter traktatene og vedtektene for ESSB og ESB. I den forbindelse skal Den europeiske sentralbanks hovedstyre ha samme myndighet overfor de nasjonale sentralbanker som den som er tillagt Kommisjonen overfor medlemsstatene etter artikkel 258. Dersom Domstolen fastslår at en nasjonal sentralbank har unnlatt å oppfylle en av sine forpliktelser etter traktatene, skal denne sentralbanken treffe de nødvendige tiltak som følger av Domstolens avgjørelse.

Artikkel 272*(tidl. artikkel 238 TEF)*

Det hører under Den europeiske unions domstol å avgjøre saker i henhold til en voldgiftsklausul i en offentligrettslig eller privatrettslig kontrakt inngått av Unionen eller på dens vegne.

Artikkel 273*(tidl. artikkel 239 TEF)*

Det hører under Domstolen å avgjøre enhver tvist mellom medlemsstater som har tilknytning til saksområdet for traktatene, dersom tvisten blir forelagt den i henhold til en voldgiftsavtale.

Artikkel 274*(tidl. artikkel 240 TEF)*

Med forbehold for den myndighet som traktatene har gitt Den europeiske unions domstol, skal tvister der Unionen er part, ikke av den grunn være unndratt den domsmyndighet medlemsstatenes domstoler har.

Artikkel 275

Den europeiske unions domstol har ingen domsmyndighet når det gjelder bestemmelsene om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, eller når det gjelder rettsakter vedtatt på grunnlag av disse bestemmelsene.

Det hører imidlertid under Domstolens myndighet å etterprøve at artikkel 40 i traktaten om Den europeiske union overholdes, og å treffe avgjørelse i saker som fremmes i samsvar med artikkel 263 fjerde ledd i denne traktat, for å prøve lovligheten av beslutninger om restriktive tiltak mot fysiske eller juridiske personer som Rådet har vedtatt på grunnlag av avdeling V kapittel 2 i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 276

Når Den europeiske unions domstol utfører sine oppgaver i henhold til bestemmelsene i avdeling V kapittel 4 og 5 i tredje del om området for frihet, sikkerhet og rettferdighet, skal den ikke ha myndighet til å prøve gyldigheten av eller forholdsmessigheten ved operasjoner utført av politiet eller andre rettshåndheverende myndigheter i en medlemsstat, eller utøvelsen av det ansvar som påhviler medlemsstatene med hensyn til å opprettholde lov og orden og beskytte den indre sikkerhet.

Artikkel 277*(tidl. artikkel 241 TEF)*

Selv om fristen fastsatt i artikkel 263 sjette ledd er utløpt, kan hver av partene i en tvist som gjelder en allmenngyldig rettsakt gitt av Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer, påberope seg de grunner som er angitt i artikkel 263 annet ledd, for å gjøre gjeldende overfor Den europeiske unions domstol at rettsakten ikke kan komme til anvendelse.

Artikkel 278

(tidl. artikkel 242 TEF)

Saker reist for Den europeiske unions domstol skal ikke ha oppsettende virkning. Dersom Domstolen finner at det på grunn av omstendighetene er nødvendig, kan den likevel beslutte at gjennomføringen av den påklagde rettsakt skal utsettes.

Artikkel 279

(tidl. artikkel 243 TEF)

Den europeiske unions domstol kan i nødvendig utstrekning treffe avgjørelse om midlertidige forføyninger i saker som er innbrakt for den.

Artikkel 280

(tidl. artikkel 244 TEF)

Avgjørelser truffet av Den europeiske unions domstol skal være tvangsgrunnlag på de vilkår som er fastsatt i artikkel 299.

Artikkel 281

(tidl. artikkel 245 TEF)

Vedtektene for Den europeiske unions domstol skal fastsettes i en egen protokoll.

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen endre bestemmelsene i vedtektene, med unntak av avdeling I og artikkel 64. Europaparlamentet og Rådet skal treffe avgjørelse enten på anmodning fra Domstolen og etter å ha rådspurt Kommisjonen, eller etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Domstolen.

SJETTE AVSNITT

DEN EUROPEISKE SENTRALBANK

Artikkel 282

1. Den europeiske sentralbank utgjør sammen med de nasjonale sentralbankene Det europeiske system av sentralbanker (ESSB). Den europeiske sentralbank skal sammen med de nasjonale sentralbankene i de medlemsstater som har euro som sin valuta – som til sammen utgjør eurosystemet – føre Unionens penge- og valutapolitikk.
2. ESSB skal ledes av beslutningsorganene i Den europeiske sentralbank. Hovedmålet for ESSB er å opprettholde prisstabilitet. Med forbehold for dette målet skal ESSB støtte den alminnelige økonomiske politikk i Unionen for å bidra til å virkeliggjøre Unionens mål.
3. Den europeiske sentralbank er et eget rettssubjekt. Den har enerett til å tillate utstedelse av euro. Den skal være uavhengig i sin myndighetsutøvelse og i forvaltningen av sine finansielle midler. Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer og medlemsstatenes regjeringer skal respektere dens uavhengighet.
4. Den europeiske sentralbank skal vedta de tiltak som er nødvendige for at den skal kunne utføre sine oppgaver i samsvar med artikkel 127-133, artikkel 138 og vilkårene i vedtektene for

ESSB og ESB. I henhold til de nevnte artikler skal de medlemsstater som ikke har euro som sin valuta, og deres sentralbanker beholde sin myndighet på det monetære område.

5. Den europeiske sentralbank skal på sine ansvarsområder rådspørres om alle foreslåtte unionsrettsakter og alle forslag til regelverk på nasjonalt plan, og den kan avgi uttalelse.

Artikkel 283

(tidl. artikkel 112 TEF)

1. Den europeiske sentralbanks hovedstyre skal bestå av medlemmene av direksjonen i Den europeiske sentralbank og sjefene for de nasjonale sentralbanker i de medlemsstater som har euro som sin valuta.

2. Direksjonen skal bestå av lederen, nestlederen og fire andre medlemmer.

Lederen, nestlederen og de øvrige medlemmer av direksjonen skal oppnevnes av Det europeiske råd med kvalifisert flertall, på grunnlag av innstilling fra Rådet og etter at Europaparlamentet og hovedstyret i Den europeiske sentralbank er rådspurt, blant personer hvis dyktighet og erfaring i penge- og valutaspørsmål eller bankspørsmål er alminnelig anerkjent.

Oppnevnelesperioden er åtte år uten adgang til gjenoppnevnelese.

Bare statsborgere i medlemsstatene kan være medlem av direksjonen.

Artikkel 284

(tidl. artikkel 113 TEF)

1. Rådets formann og et medlem av Kommisjonen kan delta uten stemmerett på møtene i hovedstyret i Den europeiske sentralbank.

Rådets formann kan framsette forslag til drøfting i Den europeiske sentralbanks hovedstyre.

2. Lederen i Den europeiske sentralbank skal inviteres til å delta på Rådets møter når Rådet drøfter spørsmål knyttet til mål og oppgaver for ESSB.

3. Den europeiske sentralbank skal sende en årsberetning om virksomheten i ESSB og om penge- og valutapolitikken i det foregående og det inneværende år til Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen samt til Det europeiske råd. Lederen i Den europeiske sentralbank skal framlegge beretningen for Rådet og for Europaparlamentet, som kan ta opp en alminnelig debatt på dette grunnlag.

Lederen i Den europeiske sentralbank og de andre medlemmene av direksjonen kan på anmodning fra Europaparlamentet eller på eget initiativ uttale seg for Europaparlamentets fagkomiteer.

SJUENDE AVSNITT REVISJONSRETTE

Artikkel 285

(tidl. artikkel 246 TEF)

Revisjonsretten skal forestå revisjon av Unionens regnskaper.

Den skal bestå av én statsborger fra hver medlemsstat. Medlemmene skal utføre sine verv i full uavhengighet og i Unionens alminnelige interesse.

Artikkel 286

(tidl. artikkel 247 TEF)

1. Revisjonsrettens medlemmer skal velges blant personer som i sitt hjemland tilhører eller har tilhørt eksterne revisjonsorganer, eller som er særlig kvalifisert til dette verv. Deres uavhengighet skal være uomtvistelig.
2. Revisjonsrettens medlemmer skal oppnevnes for seks år. Rådet skal etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta listen over medlemmer, som utarbeides i samsvar med forslagene fra den enkelte medlemsstat. Revisjonsrettens medlemmer kan oppnevnes på nytt.
- De skal i sin midte velge Revisjonsrettens president for tre år. Presidenten kan gjenvelges.
3. De skal under utførelsen av sine plikter verken be om eller motta instruks fra noen regjering eller noen annen instans. Revisjonsrettens medlemmer skal avholde seg fra enhver handling som er uforenlig med deres verv.
4. Revisjonsrettens medlemmer kan ikke utøve noe annet lønnet eller ulønnet yrke så lenge deres verv varer. Når de tiltrer sine verv, skal de avgi høytidelig forsikring om at de i sin funksjonstid og etter at den har opphørt, vil overholde de forpliktelser som følger med vervet, og de skal særlig forsikre at de vil vise redelighet og varsomhet med hensyn til å ta imot bestemte verv eller fordeler etter at de har fratrådt.
5. Foruten ved vanlig fratreden når perioden utløper, og ved dødsfall skal vervet som medlem av Revisjonsretten i det enkelte tilfelle opphøre ved frivillig fratreden eller ved avsettelse etter avgjørelse av Domstolen i samsvar med nr. 6.

Vedkommende medlem skal for resten av sin funksjonstid erstattes med et nytt medlem.

Medlemmer av Revisjonsretten som ikke avsettes, skal fortsette i tjenesten inntil de blir erstattet.

6. Revisjonsrettens medlemmer kan ikke fratas sitt verv eller sin rett til pensjon eller andre tilsvarende fordeler med mindre Domstolen på begjæring fra Revisjonsretten fastslår at de ikke lenger oppfyller vilkårene eller ikke overholder forpliktelsene som følger med vervet.
7. Rådet skal fastsette arbeidsvilkårene, særlig lønninger, godtgjøringer og pensjoner, for Revisjonsrettens president og medlemmer. Det skal også fastsette alle andre former for vederlag.

8. Bestemmelsene i protokollen om Den europeiske unions privilegier og immunitet som gjelder for dommerne i Domstolen, får anvendelse også for Revisjonsrettens medlemmer.

Artikkel 287

(tidl. artikkel 248 TEF)

1. Revisjonsretten skal granske regnskapene over alle Unionens inntekter og utgifter. Den skal videre granske regnskapene over alle inntekter og utgifter for alle organer, kontorer og byråer opprettet av Unionen, med mindre stiftelsesdokumentet utelukker det.

Revisjonsretten skal gi Europaparlamentet og Rådet en erklæring om at regnskapene er riktige, og at de underliggende transaksjoner er lovlige og riktige; erklæringen skal offentliggjøres i *Den europeiske unions tidende*. Erklæringen kan utfylles med en særskilt vurdering av hvert hovedområde for Unionens virksomhet.

2. Revisjonsretten skal kontrollere at inntektene og utgiftene er lovlige og riktige, og skal forvisse seg om at den økonomiske forvaltning har vært forsvarlig. I den forbindelse skal den særlig opplyse om eventuelle uregelmessigheter.

Revisjonen av inntektene skal skje på grunnlag av både fastsatte beløp og beløp som faktisk er innbetalt til Unionen.

Revisjonen av utgiftene skal foretas på grunnlag av både inngåtte forpliktelser og faktiske utbetalinger.

Revisjonen kan foretas før regnskapene for vedkommende budsjettår er avsluttet.

3. Revisjonen skal utføres på grunnlag av bilag og om nødvendig ved undersøkelser på stedet i Unionens øvrige institusjoner, i lokalene til organer, kontorer eller byråer som forvalter inntekter eller utgifter på Unionens vegne, og i medlemsstatene, herunder i lokalene til enhver fysisk eller juridisk person som mottar betaling over budsjettet. Revisjonen i medlemsstatene skal utføres i samarbeid med nasjonale revisjonsorganer eller, dersom de ikke har den nødvendige myndighet, med vedkommende nasjonale forvaltningsmyndighet. Revisjonsretten og medlemsstatenes nasjonale revisjonsorganer skal samarbeide på grunnlag av tillit, men samtidig beholde sin uavhengighet. Revisjonsorganene eller myndighetene skal underrette Revisjonsretten om de har til hensikt å delta i revisjonen.

Alle dokumenter eller opplysninger som er nødvendige for å utføre Revisjonsrettens oppgaver, skal på begjæring sendes den av Unionens øvrige institusjoner, av organer, kontorer eller byråer som forvalter inntekter eller utgifter på Unionens vegne, av fysiske eller juridiske personer og av de nasjonale revisjonsorganer eller, dersom de ikke har den nødvendige myndighet, av vedkommende nasjonale forvaltningsmyndighet.

Revisjonsrettens adgang til opplysninger som Den europeiske investeringsbank sitter inne med i forbindelse med forvaltningen av Unionens utgifter og inntekter, skal styres av en avtale mellom Revisjonsretten, banken og Kommisjonen. Så lenge det ikke foreligger en avtale, skal Revisjonsretten likevel ha adgang til de opplysninger som er nødvendige for å revidere Unionens utgifter og inntekter forvaltet av banken.

4. Etter avslutningen av hvert budsjettår skal Revisjonsretten utarbeide en årsberetning. Beretningen skal sendes Unionens øvrige institusjoner og offentliggjøres i *Den europeiske unions tidende* sammen med svar fra de nevnte institusjoner på Revisjonsrettens merknader.

Revisjonsretten kan dessuten når som helst komme med merknader, særlig i form av særberetninger, til særskilte spørsmål og avgi uttalelser på anmodning fra et av Unionens øvrige institusjoner.

Den skal vedta årsberetninger, særberetninger eller uttalelser med et flertall av medlemmene. Den kan imidlertid opprette interne avdelinger med sikte på å vedta bestemte typer rapporter eller uttalelser på vilkår fastsatt i forretningsordenen.

Den skal bistå Europaparlamentet og Rådet i kontrollen med forvaltningen av budsjettet.

Revisjonsretten skal fastsette sin forretningsorden. Forretningsordenen skal godkjennes av Rådet.

KAPITTEL 2

UNIONENS RETTSAKTER, BESLUTNINGSPROSESS OG ANDRE BESTEMMELSER

FØRSTE AVSNITT

UNIONENS RETTSAKTER

Artikkel 288

(tidl. artikkel 249 TEF)

For å utøve Unionens myndighet skal institusjonene vedta forordninger, direktiver, beslutninger, rekommandasjoner og uttalelser.

En forordning skal være allmenngyldig. Den skal være bindende i alle deler og komme direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Et direktiv skal være bindende med hensyn til sin målsetting for alle de medlemsstater det er rettet til, men overlate til myndighetene i medlemsstatene å bestemme formen og midlene for gjennomføringen.

En beslutning skal være bindende i alle deler. Når den angir hvem den er rettet til, skal den være bindende bare for dem.

Rekommandasjoner og uttalelser skal ikke være bindende.

Artikkel 289

1. Den ordinære regelverksprosessen skal bestå i at Europaparlamentet og Rådet i fellesskap vedtar en forordning, et direktiv eller en beslutning etter forslag fra Kommisjonen. Denne framgangsmåten er fastsatt i artikkel 294.

2. I særlige tilfeller omhandlet i traktatene skal en særlig regelverksprosess bestå i at en forordning, et direktiv eller en beslutning vedtas i Europaparlamentet med Rådets deltakelse, eller i Rådet med Europaparlamentets deltakelse.

3. Rettsakter som vedtas etter en regelverksprosess, skal utgjøre regelverksakter.

4. I særlige tilfeller omhandlet i traktatene kan regelverksakter vedtas på initiativ fra en gruppe av medlemsstater eller fra Europaparlamentet, etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank eller på anmodning fra Domstolen eller Den europeiske investeringsbank.

Artikkel 290

1. En regelverksakt kan delegere til Kommisjonen myndighet til å vedta allmenngyldige ikke-regelverksakter, for å utfylle eller endre visse ikke-vesentlige elementer i regelverksakten.

Regelverksaktene skal uttrykkelig avgrense formål, innhold, omfang og varighet av den delegerte myndighet. De vesentlige elementer på et område skal forbeholdes regelverksakten, og skal derfor ikke omfattes av den delegerte myndighet.

2. Regelverksakter skal uttrykkelig fastsette de vilkår som gjelder for delegeringen; disse vilkårene kan være som følger:

- a) Europaparlamentet eller Rådet kan beslutte å tilbakekalle delegeringen,
- b) den delegerte rettsakten kan tre i kraft bare dersom Europaparlamentet eller Rådet ikke gjør innsigelse innen fristen som er fastsatt i regelverksakten.

Ved anvendelsen av bokstav a) og b) skal Europaparlamentet treffe avgjørelse med et flertall av sine medlemmer, og Rådet med kvalifisert flertall.

3. Adjektivet «delegert» skal tilføyes i overskriften til de delegerte rettsaktene.

Artikkel 291

1. Medlemsstatene skal vedta alle internrettslige tiltak som er nødvendige for å gjennomføre rettslig bindende unionsrettsakter.

2. Når ensartede vilkår for å gjennomføre rettslig bindende unionsrettsakter er nødvendige, skal i disse rettsaktene Kommisjonen eller, i behørig begrunnede enkelttilfeller og i tilfellene omhandlet i artikkel 24 og 26 i traktaten om Den europeiske union, Rådet tildeles gjennomføringsmyndighet.

3. Ved anvendelsen av nr. 2 skal Europaparlamentet og Rådet ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen på forhånd fastsette alminnelige regler og prinsipper for hvordan medlemsstatene skal kontrollere Kommisjonens utøvelse av sin gjennomføringsmyndighet.

4. Orddelen «gjennomførings» skal innsettes i overskriften til gjennomføringsrettsaktene.

Artikkel 292

Rådet skal vedta rekommandasjoner. Det skal treffe avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen i alle tilfeller der traktatene fastsetter at det skal vedta rettsakter etter forslag fra Kommisjonen. Det skal treffe avgjørelse ved enstemmighet på de områder der enstemmighet kreves for å vedta en unionsrettsakt. Kommisjonen, og Den europeiske sentralbank i særlige tilfeller omhandlet i traktatene, skal vedta rekommandasjoner.

ANNET AVSNITT

BESLUTNINGSPROSESS FOR RETTSAKTER OG ANDRE BESTEMMELSER

Artikkel 293

(tidl. artikkel 250 TEF)

1. Når Rådet i henhold til traktatene skal treffe avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen, kan det endre forslaget bare ved enstemmighet, med mindre annet følger av artikkel 294 nr. 10 og 13, artikkel 310, artikkel 312, artikkel 314 og artikkel 315 annet ledd.
2. Så lenge Rådet ikke har truffet en beslutning, kan Kommisjonen endre sitt forslag på ethvert tidspunkt av beslutningsprosessen fram til en unionsrettsakt vedtas.

Artikkel 294

(tidl. artikkel 251 TEF)

1. Når det i traktatene vises til den ordinære regelverksprosessen for å vedta en rettsakt, får framgangsmåten nedenfor anvendelse.
2. Kommisjonen skal framlegge forslag for Europaparlamentet og Rådet.

Første behandling

3. Europaparlamentet skal vedta sitt førstebehandlingsstandpunkt og meddele det til Rådet.
4. Dersom Rådet godkjenner Europaparlamentets standpunkt, er vedkommende rettsakt vedtatt med den ordlyd som svarer til Europaparlamentets standpunkt.
5. Dersom Rådet ikke godkjenner Europaparlamentets standpunkt, skal det vedta sitt førstebehandlingsstandpunkt og meddele det til Europaparlamentet.
6. Rådet skal gi Europaparlamentet utførlige opplysninger om grunnene for sitt førstebehandlingsstandpunkt. Kommisjonen skal gi Europaparlamentet utførlige opplysninger om sitt standpunkt.

Annen behandling

7. Dersom Europaparlamentet innen tre måneder etter meddelelsen
 - a) godkjenner Rådets førstebehandlingsstandpunkt eller ikke har truffet avgjørelse, skal rettsakten anses som vedtatt med den ordlyd som svarer til Rådets standpunkt,
 - b) med et flertall av medlemmene forkaster Rådets førstebehandlingsstandpunkt, skal den foreslåtte rettsakten anses som ikke vedtatt,
 - c) med et flertall av medlemmene foreslår endringer i Rådets førstebehandlingsstandpunkt, skal den endrede teksten oversendes til Rådet og Kommisjonen, som skal avgi uttalelse om endringsforslagene.
8. Dersom Rådet innen tre måneder etter at det har mottatt Europaparlamentets endringsforslag, med kvalifisert flertall

- a) godkjenner alle forslagene, skal vedkommende rettsakt anses som vedtatt,
- b) ikke godkjenner alle endringene, skal Rådets formann i forståelse med Europaparlamentets president innen seks uker sammenkalle Forlikskomiteen.

9. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet om de endringer der Kommisjonen har avgitt negativ uttalelse.

Megling

10. Forlikskomiteen, som består av medlemmene av Rådet eller deres representanter og et like stort antall medlemmer av Europaparlamentet, skal ha til oppgave innen seks uker etter sammenkallingen å komme til enighet om et felles forslag som kan godtas med kvalifisert flertall blant medlemmene av Rådet eller deres representanter og med flertall blant medlemmene av Europaparlamentet, på grunnlag av Europaparlamentets og Rådets standpunkter i annen behandling.

11. Kommisjonen skal delta i Forlikskomiteens forhandlinger og ta ethvert nødvendig initiativ for å få i stand en tilnærming mellom Europaparlamentets og Rådets standpunkter.

12. Dersom Forlikskomiteen innen seks uker etter at den er sammenkalt, ikke godkjenner et felles forslag, skal den foreslåtte rettsakten anses som ikke vedtatt.

Tredje behandling

13. Dersom Forlikskomiteen innen denne fristen godkjenner et felles forslag, skal Europaparlamentet og Rådet ha en frist på seks uker fra godkjenningen til å vedta rettsakten i samsvar med forslaget, der det kreves flertall av de avgitte stemmer i Europaparlamentet og kvalifisert flertall i Rådet. I motsatt fall skal den foreslåtte rettsakten anses som ikke vedtatt.

14. Fristene i denne artikkel på tre måneder og seks uker skal på Europaparlamentets eller Rådets initiativ forlenges med henholdsvis høyst en måned og høyst to uker.

Særlige bestemmelser

15. Når en regelverksakt i de tilfeller som er fastsatt i traktatene, behandles etter den ordinære regelverksprosessen på initiativ fra en gruppe av medlemsstater, etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank eller på anmodning fra Domstolen, får nr. 2, nr. 6 annet punktum og nr. 9 ikke anvendelse.

I slike tilfeller skal Europaparlamentet og Rådet oversende den foreslåtte rettsakten til Kommisjonen sammen med sine standpunkter fra første og annen behandling.

Europaparlamentet eller Rådet kan anmode om uttalelse fra Kommisjonen under hele saksgangen, og Kommisjonen kan også avgi uttalelse på eget initiativ. Den kan også, dersom den finner det nødvendig, delta i Forlikskomiteen i samsvar med nr. 11.

Artikkel 295

Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen skal rådføre seg med hverandre og i fellesskap avtale formene for sitt samarbeid. For dette formål kan de innenfor traktatenes rammer inngå interinstitusjonelle avtaler som kan være bindende.

Artikkel 296

(tidl. artikkel 253 TEF)

Når traktatene ikke angir hvilken type rettsakt som skal vedtas, skal institusjonene i hvert tilfelle velge type, i samsvar med gjeldende framgangsmåter og forholdsmessighetsprinsippet.

Rettsakter skal ha grunner og skal vise til de forslag, initiativer, rekommandasjoner, anmodninger eller uttalelser som traktatene krever.

Ved vurderingen av utkast til regelverksakter skal Europaparlamentet og Rådet avstå fra å vedta rettsakter som ikke er hjemlet i den regelverksprosessen som gjelder på vedkommende område.

Artikkel 297

(tidl. artikkel 254 TEF)

1. Regelverksakter vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen skal undertegnes av Europaparlamentets president og Rådets formann.

Regelverksakter vedtatt etter en særlig regelverksprosess skal undertegnes av presidenten eller formannen for den institusjon som har vedtatt dem.

Regelverksakter skal kunngjøres i *Den europeiske unions tidende*. De skal tre i kraft på det tidspunkt de selv fastsetter, eller, når intet er angitt, den tjuende dag etter kunngjøringen.

2. Ikke-regelverksakter som vedtas i form av forordninger, direktiver eller beslutninger som ikke angir hvem de er rettet til, skal undertegnes av presidenten eller formannen for den institusjon som har vedtatt dem.

Forordninger og direktiver som er rettet til alle medlemsstater, samt beslutninger som ikke angir hvem de er rettet til, skal kunngjøres i *Den europeiske unions tidende*. De skal tre i kraft på det tidspunkt de selv fastsetter, eller, når intet er angitt, den tjuende dag etter kunngjøringen.

Andre direktiver, samt beslutninger som angir hvem de er rettet til, skal meddeles dem de er rettet til, og skal få virkning ved denne underretning.

Artikkel 298

1. Under utførelsen av sine oppgaver skal Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer støtte seg på en åpen, effektiv og uavhengig europeisk forvaltning.

2. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette bestemmelser for dette formål idet det tas hensyn til de vedtekter og de tjenestevilkår som er vedtatt i henhold til artikkel 336.

Artikkel 299

(tidl. artikkel 256 TEF)

Rettsakter vedtatt av Rådet, Kommisjonen eller Den europeiske sentralbank som pålegger andre enn statene en pengeforpliktelse, skal i seg selv utgjøre tvangsgrunnlag.

For tvangsfullbyrdelsen skal gjelde de sivile rettergangsregler i den stat på hvis territorium den finner sted. Attestasjon om at tvangsfullbyrdelse kan finne sted, skal gis uten annen prøving enn en kontroll av tvangsgrunnlagets ekthet av den myndighet i vedkommende stat som av regjeringen i hver enkelt medlemsstat blir utpekt til det; medlemsstatene skal gjøre Kommisjonen og Den europeiske unions domstol kjent med hvilken myndighet som er utpekt.

Når disse formkrav er blitt oppfylt etter anmodning fra den berørte part, kan tvangsfullbyrdelsen gjennomføres ved at parten henvender seg direkte til den instans som er domsmyndig etter lovgivningen i vedkommende stat.

Tvangsfullbyrdelsen kan utsettes bare i henhold til beslutning av Domstolen. Domstolene i medlemsstatene skal likevel ha myndighet til å kontrollere at de vanlige regler for tvangsfullbyrdelse er blitt overholdt.

KAPITTEL 3

UNIONENS RÅDGIVENDE ORGANER

Artikkel 300

1. Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen skal bistås av en økonomisk og sosial komité og en regionkomité med rådgivende funksjon.
2. Den økonomiske og sosiale komité skal være sammensatt av representanter for arbeidsgiverorganisasjoner, for arbeidstakerne og for andre parter som representerer sivilsamfunnet, særlig på det sosioøkonomiske, statsborgerlige, faglige og kulturelle område.
3. Regionkomiteen skal bestå av representanter for regionale og lokale administrative enheter som enten er valgt til et regionalt eller lokalt organ eller er politisk ansvarlige overfor en valgt forsamling.
4. Medlemmene av Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen skal ikke være bundet av noen instruks. De skal utføre sine verv i full uavhengighet og i Unionens alminnelige interesse.
5. Bestemmelsene i nr. 2 og 3 om hvordan komiteene skal være sammensatt, skal gjennomgås med jevne mellomrom av Rådet for å ta hensyn til den økonomiske, sosiale og demografiske utvikling i Unionen. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen vedta beslutninger for dette formål.

FØRSTE AVSNITT

DEN ØKONOMISKE OG SOSIALE KOMITÉ

Artikkel 301

(tidl. artikkel 258 TEF)

Antall medlemmer i Den økonomiske og sosiale komité skal ikke overstige 350.

Rådet skal ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning om komiteens sammensetning.

Rådet skal fastsette komitémedlemmenes godtgjøring.

Artikkel 302

(tidl. artikkel 259 TEF)

1. Komiteens medlemmer skal oppnevnes for fem år. Rådet skal vedta listen over medlemmer, som utarbeides i samsvar med forslagene fra den enkelte medlemsstat. Komiteens medlemmer kan oppnevnes på nytt.
2. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Kommisjonen. Det kan innhente uttalelser fra europeiske organisasjoner som er representative for de forskjellige økonomiske og sosiale sektorer og sivilsamfunnet som berøres av Unionens virksomhet.

Artikkel 303

(tidl. artikkel 260 TEF)

Komiteen skal blant sine medlemmer velge leder og arbeidsutvalg for to og et halvt år.

Den fastsetter sin forretningsorden.

Lederen skal sammenkalle komiteen etter anmodning fra Europaparlamentet, Rådet eller fra Kommisjonen. Den kan også tre sammen på eget initiativ.

Artikkel 304

(tidl. artikkel 262 TEF)

Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen skal være forpliktet til å rådspørre komiteen i de tilfeller som er nevnt i traktatene. Disse institusjonene kan alltid rådspørre komiteen når de finner det ønskelig. Komiteen kan på eget initiativ avgi uttalelse når den finner det ønskelig.

Dersom Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen finner det nødvendig, kan de gi komiteen en frist for å avgi sin uttalelse; fristen skal være på minst en måned regnet fra det tidspunkt da meldingen om dette ble mottatt av lederen. Når fristen er utløpt, kan saken behandles selv om uttalelsen ikke foreligger.

Uttalelsen fra komiteen og et referat av forhandlingene skal sendes til Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen.

ANNET AVSNITT REGIONKOMITEEN

Artikkel 305

(tidl. artikkel 263 annet, tredje og fjerde ledd TEF)

Antall medlemmer i Regionkomiteen skal ikke overstige 350.

Rådet skal ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning om komiteens sammensetning.

Komiteens medlemmer samt et tilsvarende antall varamedlemmer skal oppnevnes for fem år. De kan oppnevnes på nytt. Rådet skal vedta listen over medlemmer og varamedlemmer, som utarbeides i samsvar med forslagene fra den enkelte medlemsstat. Ved opphør av mandatet

omhandlet i artikkel 300 nr. 3 som komiteens medlemmer ble foreslått på grunnlag av, skal deres funksjonstid automatisk opphøre, og de skal erstattes med nye medlemmer for resten av funksjonstiden i samsvar med samme framgangsmåte. Ingen komitémedlemmer kan samtidig være medlem av Europaparlamentet.

Artikkel 306

(tidl. artikkel 264 TEF)

Regionkomiteen skal blant sine medlemmer velge leder og arbeidsutvalg for to og et halvt år.

Den fastsetter sin forretningsorden.

Lederen skal sammenkalle komiteen etter anmodning fra Europaparlamentet, Rådet eller fra Kommisjonen. Den kan også tre sammen på eget initiativ.

Artikkel 307

(tidl. artikkel 265 TEF)

Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen skal rådspørre Regionkomiteen i de tilfeller som er nevnt i traktatene, og i alle andre tilfeller, særlig slike som gjelder samarbeid over landegrensene, når en av nevnte institusjoner anser det som hensiktsmessig.

Dersom Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen finner det nødvendig, kan de gi komiteen en frist for å avgi sin uttalelse; fristen skal være på minst en måned regnet fra det tidspunkt da meldingen om dette ble mottatt av lederen. Når fristen er utløpt, kan saken behandles selv om uttalelsen ikke foreligger.

Når Den økonomiske og sosiale komité rådspørres etter artikkel 304, skal Regionkomiteen underrettes av Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen om anmodningen om uttalelse. Regionkomiteen kan, når den finner at særlige regionsinteresser er berørt, avgi en uttalelse om dette.

Komiteen kan på eget initiativ avgi uttalelse når den finner det ønskelig. Uttalelsen fra komiteen og et referat av forhandlingene skal sendes til Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen.

KAPITTEL 4

DEN EUROPEISKE INVESTERINGSBANK

Artikkel 308

(tidl. artikkel 266 TEF)

Den europeiske investeringsbank er et eget rettssubjekt.

Den europeiske investeringsbanks medlemmer skal være medlemsstatene.

Vedtektene for Den europeiske investeringsbank er inntatt i en protokoll vedlagt traktatene. Rådet kan ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess enten på anmodning fra Den europeiske investeringsbank og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen, eller

etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske investeringsbank, endre bankens vedtekter.

Artikkel 309

(tidl. artikkel 267 TEF)

Den europeiske investeringsbank skal ha til oppgave å bidra, ved hjelp av midler lånt på kapitalmarkedet og av egne midler, til en jevn og balansert utvikling av det indre marked i Unionens interesse. For dette formål skal banken, uten å ta sikte på fortjeneste, gjennom lån og garantier lette finansieringen av følgende prosjekter innenfor alle sektorer av næringslivet:

- a) prosjekter for utbygging av mindre utviklede områder,
- b) prosjekter for modernisering eller omlegging av foretak eller for å skape ny virksomhet som opprettelsen av det indre marked fører til, og som på grunn av sitt omfang eller sin art ikke fullt ut kan finansieres av de forskjellige midler som står til rådighet i de enkelte medlemsstater, og
- c) prosjekter som er av felles interesse for flere medlemsstater, og som på grunn av sitt omfang eller sin art ikke fullt ut kan finansieres av de forskjellige midler som står til rådighet i de enkelte medlemsstater.

Under utførelsen av sine oppgaver skal banken lette finansieringen av investeringsprogrammer i tilknytning til støtte fra strukturfondene og andre finansieringsordninger i Unionen.

AVDELING II

FINANSIELLE BESTEMMELSER

Artikkel 310

(tidl. artikkel 268 TEF)

1. Alle Unionens inntekter og utgifter skal anslås for hvert enkelt budsjettår og føres opp i budsjettet.

Unionens årlige budsjett skal fastsettes av Europaparlamentet og Rådet i samsvar med artikkel 314.

Inntektene og utgiftene på budsjettet skal balansere.

2. Utgiftene som framgår av budsjettet, skal godkjennes for den årlige budsjettperioden i samsvar med forordningen omhandlet i artikkel 322.

3. Før utgifter oppført i budsjettet kan dekkes, må det vedtas en rettslig bindende unionsrettsakt som utgjør rettsgrunnlaget for Unionens tiltak og for dekningen av de motsvarende utgifter i samsvar med forordningen omhandlet i artikkel 322, med de unntak forordningen fastsetter.

4. For å sikre budsjettdisiplin skal Unionen ikke vedta noen rettsakt som kan få betydelig innvirkning på budsjettet, uten å gi garanti for at de utgifter en slik rettsakt medfører, kan finansieres innenfor rammen av Unionens egne midler og i samsvar med den flerårige finansielle rammen omhandlet i artikkel 312.

5. Budsjettet skal gjennomføres i samsvar med prinsippet om forsvarlig økonomisk forvaltning. Medlemsstatene skal samarbeide med Unionen for å sikre at bevilgningene som inngår i budsjettet, brukes i samsvar med dette prinsippet.

6. Unionen og medlemsstatene skal i samsvar med artikkel 325 motarbeide bedrageri og annen ulovlig virksomhet som skader Unionens finansielle interesser.

KAPITTEL 1

UNIONENS EGNE MIDLER

Artikkel 311

(tidl. artikkel 269 TEF)

Unionen skal bringe til veie de midler som er nødvendige for at den skal kunne nå sine mål og gjennomføre sin politikk.

Med forbehold for andre inntekter skal budsjettet finansieres fullt ut ved egne midler.

Rådet skal ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta en beslutning som fastsetter bestemmelsene om ordningen med Unionens egne midler. I denne forbindelse kan det opprette nye kategorier av egne midler eller

avskaffe en eksisterende kategori. Beslutningen skal ikke tre i kraft før den er godkjent av medlemsstatene i samsvar med deres forfatningsregler.

Rådet skal ved forordninger vedtatt etter en særlig regelverksprosess vedta gjennomføringstiltak for ordningen med Unionens egne midler i den utstrekning dette er fastsatt i beslutningen som vedtas på grunnlag av tredje ledd. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

KAPITTEL 2

DEN FLERÅRIGE FINANSIELLE RAMMEN

Artikkel 312

1. Den flerårige finansielle rammen skal sikre en velordnet utvikling i Unionens utgifter innenfor rammene av Unionens egne midler.

Den skal fastsettes for en periode på minst fem år.

Unionens årlige budsjett skal overholde den flerårige finansielle rammen.

2. Rådet skal etter en særlig regelverksprosess vedta en forordning som fastsetter den flerårige finansielle rammen. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet, som skal gis av et flertall av dets medlemmer.

Det europeiske råd kan ved enstemmighet vedta en beslutning som tillater Rådet å treffe avgjørelse med kvalifisert flertall når det vedtar forordningen nevnt i første ledd.

3. Den finansielle rammen skal fastsette beløpsgrenser for de årlige forpliktelsesbevilgninger etter utgiftskategori og for de årlige betalingsbevilgninger. Utgiftskategoriene skal være av begrenset antall og tilsvare Unionens største virksomhetssektorer.

Den finansielle rammen skal fastsette alle andre bestemmelser som kan bidra til at den årlige budsjettbehandlingen avvikles problemfritt.

4. Dersom en rådsforordning som fastsetter en ny finansiell ramme, ikke er vedtatt før den foregående finansielle rammen utløper, skal beløpsgrenser og andre bestemmelser som gjaldt det siste års ramme, videreføres inntil denne rettsakten er vedtatt.

5. Under hele saksgangen som fører til at den finansielle rammen vedtas, skal Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen treffe alle tiltak som er nødvendige for å lette vedtakelsen av den.

KAPITTEL 3

UNIONENS ÅRLIGE BUDSJETT

Artikkel 313

(tidl. artikkel 272 nr. 1 TEF)

Budsjettåret begynner 1. januar og utløper 31. desember.

Artikkel 314*(tidl. artikkel 272 nr. 2-10 TEF)*

Europaparlamentet og Rådet skal etter en særlig regelverksprosess fastsette Unionens årlige budsjett i samsvar med følgende bestemmelser.

1. Hver institusjon, med unntak av Den europeiske sentralbank, skal innen 1. juli sette opp et overslag over sine utgifter for det følgende budsjettår. Kommisjonen skal samle overslagene i et budsjettforslag, som kan inneholde avvikende overslag.

Budsjettforslaget skal omfatte et inntektsoverslag og et utgiftsoverslag.

2. Kommisjonen skal framlegge et forslag som inneholder budsjettforslaget, for Europaparlamentet og Rådet senest 1. september året forut for det år budsjettet gjelder.

Kommisjonen kan endre budsjettforslaget i løpet av saksgangen fram til sammenkallingen av Forlikskomiteen omhandlet i nr. 5.

3. Rådet skal vedta sitt standpunkt til budsjettforslaget og oversende det til Europaparlamentet senest 1. oktober året forut for det år budsjettet gjelder. Rådet skal gi Europaparlamentet utførlige opplysninger om grunnene for sitt standpunkt.

4. Dersom Europaparlamentet innen 42 dager etter en slik melding

- a) godkjenner Rådets standpunkt, er budsjettet vedtatt,
- b) ikke har truffet avgjørelse, skal budsjettet anses som vedtatt,
- c) vedtar endringer med et flertall av medlemmene, skal det endrede utkastet oversendes til Rådet og Kommisjonen. Europaparlamentets president skal i forståelse med Rådets formann umiddelbart sammenkalle Forlikskomiteen. Dersom Rådet innen ti dager etter at utkastet er oversendt, underretter Europaparlamentet om at det har godkjent alle endringene, skal Forlikskomiteen likevel ikke møte.

5. Forlikskomiteen, som består av medlemmene av Rådet eller deres representanter og et like stort antall medlemmer av Europaparlamentet, skal ha til oppgave innen 21 dager etter sammenkallingen å komme til enighet om et felles forslag som kan godtas med kvalifisert flertall blant medlemmene av Rådet eller deres representanter og med flertall blant medlemmene av Europaparlamentet på grunnlag av Europaparlamentets og Rådets standpunkter.

Kommisjonen skal delta i Forlikskomiteens forhandlinger og skal ta alle nødvendige initiativer for å få i stand en tilnærming mellom Europaparlamentets og Rådets standpunkter.

6. Dersom Forlikskomiteen innen fristen på 21 dager omhandlet i nr. 5 blir enig om et felles forslag, skal Europaparlamentet og Rådet godkjenne det felles forslag innen en frist på 14 dager fra det tidspunkt det ble oppnådd enighet.

7. Dersom innen fristen på 14 dager nevnt i nr. 6

- a) både Europaparlamentet og Rådet godkjenner det felles forslag eller unnlater å treffe avgjørelse, eller dersom en av disse institusjonene godkjenner det felles forslag, mens

den andre unnlater å treffe avgjørelse, skal budsjettet anses som endelig vedtatt i samsvar med det felles forslag, eller

- b) både Europaparlamentet med et flertall av sine medlemmer og Rådet forkaster det felles forslag, eller dersom en av disse institusjonene forkaster det felles forslag, mens den andre unnlater å treffe avgjørelse, skal et nytt budsjettforslag framlegges av Kommisjonen, eller
- c) Europaparlamentet med et flertall av sine medlemmer forkaster det felles forslag, mens Rådet godkjenner det, skal et nytt budsjettforslag framlegges av Kommisjonen, eller
- d) Europaparlamentet godkjenner det felles forslag, mens Rådet forkaster det, kan Europaparlamentet innen 14 dager fra det tidspunkt Rådet forkastet det, og med et flertall av sine medlemmer og tre femdel av de avgitte stemmene, beslutte å bekrefte alle eller noen av endringene omhandlet i nr. 4 bokstav c). Dersom en av Europaparlamentets endringer ikke bekreftes, opprettholdes det standpunkt det ble oppnådd enighet om i Forlikskomiteen med hensyn til den budsjettposten endringen gjelder. Budsjettet skal anses som endelig vedtatt på dette grunnlaget.

8. Dersom Forlikskomiteen innen fristen på 21 dager omhandlet i nr. 5 ikke kommer til enighet om et felles forslag, skal et nytt budsjettforslag framlegges av Kommisjonen.

9. Når saksbehandlingen etter denne artikkel er fullført, skal Europaparlamentets president erklære at budsjettet er endelig vedtatt.

10. Hver institusjon skal utøve den myndighet den er tillagt i denne artikkel i samsvar med traktatene og rettsakter vedtatt i henhold til dem, særlig dem som gjelder Unionens egne midler og balansen mellom inntekter og utgifter.

Artikkel 315

(tidl. artikkel 273 TEF)

Dersom budsjettet ennå ikke er vedtatt når budsjettåret begynner, kan utgiftene, i samsvar med bestemmelsene i de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322, månedlig belastes de enkelte kapitler eller andre inndelinger innenfor rammen av en tolvdel av bevilgningen i foregående budsjettår; dette beløpet skal likevel ikke overstige en tolvdel av bevilgningene som er fastsatt i det samme kapitlet i det budsjettforslag som er under behandling.

Under forutsetning av at de øvrige vilkår etter første ledd er oppfylt, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen gi samtykke til utgifter som overstiger den nevnte tolvdel, i samsvar med de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322. Rådet skal umiddelbart oversende beslutningen til Europaparlamentet.

Beslutningen etter annet ledd skal fastsette de nødvendige tiltak med hensyn til midler for å sikre gjennomføringen av denne artikkel, i samsvar med rettsaktene omhandlet i artikkel 311.

Den skal tre i kraft 30 dager etter at den er vedtatt, med mindre Europaparlamentet med et flertall av sine medlemmer innen fristen vedtar å redusere utgiftene.

Artikkel 316*(tidl. artikkel 271 TEF)*

På de vilkår som blir fastsatt i henhold til artikkel 322, skal det være tillatt å overføre de bevilgninger som ved budsjettårets utløp ikke er brukt, og som ikke gjelder personalutgifter, men bare til neste budsjettår.

Bevilgningene skal fordeles på kapitler gruppert etter utgiftenes art eller formål og inndeles videre i samsvar med de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322.

Utgiftene til Europaparlamentet, Det europeiske råd og Rådet, Kommisjonen og Den europeiske unions domstol skal holdes atskilt i budsjettet, uten at dette skal være til hinder for en spesialordning for visse fellesutgifter.

KAPITTEL 4**BUDSJETTFORVALTNING OG ANSVARSFRIHET**

Artikkel 317*(tidl. artikkel 274 TEF)*

Kommisjonen skal forvalte budsjettet i samarbeid med medlemsstatene, i samsvar med bestemmelsene i de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322, på eget ansvar og innenfor rammen av bevilgningene og i samsvar med prinsippet om forsvarlig økonomisk forvaltning. Medlemsstatene skal samarbeide med Kommisjonen for å sikre at bevilgningene brukes i samsvar med prinsippet om forsvarlig økonomisk forvaltning.

Regelverket skal fastsette medlemsstatenes kontroll- og revisjonsforpliktelser ved forvaltningen av budsjettet og det ansvar som følger av det. Det skal også fastsette det ansvar og de nærmere regler som gjelder for den enkelte institusjons dekning av sine utgifter.

Innenfor budsjettets ramme kan Kommisjonen, med de begrensninger og på de vilkår som er fastsatt i de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322, foreta overføring av bevilgninger enten mellom kapitlene eller mellom postene.

Artikkel 318*(tidl. artikkel 275 TEF)*

Kommisjonen skal hvert år forelegge Europaparlamentet og Rådet regnskapet for det forløpne budsjettår. Videre skal Kommisjonen oversende Rådet og Europaparlamentet en oppstilling over Unionens aktiva og passiva.

Kommisjonen skal også framlegge for Europaparlamentet og Rådet en evalueringsrapport om Unionens finanser på grunnlag av de resultater som er oppnådd, særlig i forbindelse med merknadene fra Europaparlamentet og Rådet i henhold til artikkel 319.

Artikkel 319

(tidl. artikkel 276 TEF)

1. Europaparlamentet skal etter rekommandasjon fra Rådet meddele Kommisjonen ansvarsfrihet for forvaltningen av budsjettet. For dette formål skal Rådet og Europaparlamentet etter tur gjennomgå regnskapene og oppstillingen over aktiva og passiva, evalueringsrapporten omhandlet i artikkel 318, Revisjonsrettens årsberetning med svar fra de kontrollerte institusjoner på Revisjonsrettens merknader, erklæringen omhandlet i artikkel 287 nr. 1 annet ledd og Revisjonsrettens særberetninger.

2. Før Kommisjonen meddeles ansvarsfrihet, eller for ethvert annet formål i forbindelse med dens myndighetsutøvelse i forvaltningen av budsjettet, kan Europaparlamentet be Kommisjonen om å redegjøre for dekningen av utgiftene eller for hvordan de finansielle kontrollordningene virker. Kommisjonen skal framlegge alle nødvendige opplysninger for Europaparlamentet dersom det ber om det.

3. Kommisjonen skal treffe alle egnede tiltak for å etterkomme merknadene i beslutningene om ansvarsfrihet og Europaparlamentets øvrige merknader til dekningen av utgiftene samt kommentarene som er vedlagt Rådets rekommandasjoner om ansvarsfrihet.

På anmodning fra Europaparlamentet eller Rådet skal Kommisjonen framlegge en rapport om de tiltak som er truffet på bakgrunn av merknadene og kommentarene, særlig om instruksjer som er gitt de kontorer som har ansvaret for å forvalte budsjettet. Rapportene skal også sendes til Revisjonsretten.

KAPITTEL 5

FELLES BESTEMMELSER

Artikkel 320

(tidl. artikkel 277 TEF)

Den flerårige finansielle rammen og det årlige budsjettet skal oppstilles i euro.

Artikkel 321

(tidl. artikkel 278 TEF)

Kommisjonen kan, forutsatt at den underretter vedkommende myndigheter i medlemsstatene om dette, i nødvendig utstrekning overføre til en medlemsstats valuta de tilgodehavender den har i en annen medlemsstats valuta, for å anvende dem til formål som er fastsatt i traktatene. Kommisjonen skal så vidt mulig unngå å foreta slike overføringer når den rår over tilgodehavender som er disponible eller kan frigjøres i de valutaer den har behov for.

Kommisjonen skal stå i forbindelse med hver enkelt medlemsstat gjennom den myndighet medlemsstaten utpeker. Kommisjonen skal ved gjennomføringen av finansielle transaksjoner benytte seg av seddelbanken i vedkommende medlemsstat eller en annen finansinstitusjon godkjent av denne stat.

Artikkel 322*(tidl. artikkel 279 TEF)*

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Revisjonsretten ved forordninger vedta
 - a) et finansreglement som særlig skal fastsette nærmere regler for hvordan budsjettet skal stilles opp og forvaltes og regnskaper avlegges og revideres,
 - b) regler for ordningen for kontroll med de finansielle aktørenes ansvar, særlig de anvisningsberettigede og regnskapsførerne.
2. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Revisjonsretten fastsette de nærmere regler og den framgangsmåte som skal følges når budsjettinntektene fastsatt i ordningen med Unionens egne midler stilles til rådighet for Kommisjonen, og fastsette hvilke tiltak som skal treffes for eventuelt å imøtekomme likviditetsbehov.

Artikkel 323

Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen skal sikre at det står tilstrekkelige finansielle midler til rådighet til at Unionen kan oppfylle sine rettslige forpliktelser overfor tredjemann.

Artikkel 324

Det skal på initiativ fra Kommisjonen regelmessig holdes møter mellom Europaparlamentets president, Rådets formann og Kommisjonens president under budsjettbehandlingen etter denne avdeling. Presidentene og formannen skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å fremme samråd og tilnærming mellom standpunktene til de institusjoner de leder, for å lette gjennomføringen av denne avdeling.

KAPITTEL 6**TILTAK MOT BEDRAGERI**

Artikkel 325*(tidl. artikkel 280 TEF)*

1. Unionen og medlemsstatene skal motarbeide bedrageri og annen ulovlig virksomhet som skader Unionens finansielle interesser, ved tiltak som treffes i samsvar med denne artikkel; tiltakene skal virke avskrekkende og være av en slik art at de gir et effektivt vern i medlemsstatene og i alle Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer.
2. Medlemsstatene skal treffe de samme tiltak mot bedrageri som skader Unionens finansielle interesser, som de treffer mot bedrageri som skader deres egne finansielle interesser.
3. Med forbehold for andre traktatbestemmelser skal medlemsstatene samordne sine tiltak for å beskytte Unionens finansielle interesser mot bedrageri. For dette formål skal de sammen med Kommisjonen tilrettelegge et nært og løpende samarbeid mellom vedkommende myndigheter.

4. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Revisjonsretten vedta de nødvendige tiltak med hensyn til å forebygge og bekjempe bedrageri som skader Unionens finansielle interesser med sikte på å gi et effektivt og likeverdig vern i medlemsstatene og i alle Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer.
5. Kommisjonen skal hvert år i samarbeid med medlemsstatene framlegge for Europaparlamentet og for Rådet en rapport om de tiltak som er truffet for å gjennomføre denne artikkel.

AVDELING III

STYRKET SAMARBEID

Artikkel 326

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Et styrket samarbeid skal foregå i samsvar med traktatene og unionsretten.

Det må ikke skade det indre marked eller den økonomiske, sosiale og territoriale utjevning. Det må ikke innebære noen hindring for eller noen forskjellsbehandling i handelen mellom medlemsstatene og heller ikke vri konkurransen mellom dem.

Artikkel 327

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Et styrket samarbeid skal ikke berøre de ikke-deltagende medlemsstaters myndighet, rettigheter og forpliktelser. Medlemsstater som ikke deltar i samarbeidet, skal ikke hindre de deltagende medlemsstaters gjennomføring av det.

Artikkel 328

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

1. Når et styrket samarbeid innledes, skal det være åpent for alle medlemsstater, forutsatt at de oppfyller alle vilkår for deltakelse som er fastsatt i beslutningen om bemyndigelse. Det skal også være åpent for dem på ethvert senere tidspunkt, forutsatt at de, i tillegg til nevnte vilkår, oppfyller bestemmelsene i de rettsakter som allerede er vedtatt innenfor denne rammen.

Kommisjonen og de medlemsstater som deltar i et styrket samarbeid, skal oppmuntre til at flest mulig medlemsstater deltar.

2. Kommisjonen og eventuelt Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal holde Europaparlamentet og Rådet regelmessig underrettet om utviklingen av det styrkede samarbeidet.

Artikkel 329

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

1. Medlemsstater som ønsker å opprette et styrket samarbeid seg imellom på et av traktatenes områder, med unntak av områder der Unionen har enekompetanse, og den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal rette en anmodning til Kommisjonen der de angir virkeområdet og målene for det påtenkte styrkede samarbeidet. Kommisjonen kan framlegge et forslag for Rådet om dette. Dersom Kommisjonen ikke framlegger et forslag, skal den underrette de berørte medlemsstater om grunnene for det.

Bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i første ledd skal gis av Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter at Europaparlamentet har gitt sitt samtykke.

2. De medlemsstater som ønsker å opprette et styrket samarbeid seg imellom innenfor rammen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal rette sin anmodning til Rådet. Den skal videresendes til Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, som skal uttale seg om hvorvidt det påtenkte styrkede samarbeidet er forenlig med Unionens felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, og til Kommisjonen, som særlig skal uttale seg om hvorvidt det påtenkte styrkede samarbeidet er forenlig med Unionens politikk for øvrig. Den skal også oversendes til Europaparlamentet til orientering.

Bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid skal gis av Rådet ved en beslutning ved enstemmighet.

Artikkel 330

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Alle rådsmedlemmer kan delta i Rådets drøftinger, men bare rådsmedlemmer som representerer de medlemsstater som deltar i et styrket samarbeid, skal delta i avstemningen.

For enstemmighet kreves bare stemmene til de deltakende medlemsstatenes representanter.

Kvalifisert flertall skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3.

Artikkel 331

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

1. Enhver medlemsstat som ønsker å delta i et styrket samarbeid som pågår på et av områdene nevnt i artikkel 329 nr. 1, skal underrette Rådet og Kommisjonen om det.

Kommisjonen skal innen fire måneder etter at underretningen ble mottatt, bekrefte vedkommende medlemsstats deltakelse. Den skal om nødvendig fastslå at vilkårene for å delta er oppfylt, og skal vedta ethvert overgangstiltak som er nødvendig med hensyn til anvendelsen av de rettsakter som allerede er vedtatt innenfor rammen av det styrkede samarbeidet.

Dersom Kommisjonen imidlertid anser at vilkårene for å delta ikke er oppfylt, skal den angi hvilke bestemmelser som må vedtas for å oppfylle vilkårene, og fastsette en frist for ny behandling av anmodningen. Ved fristens utløp skal den behandle anmodningen på nytt etter framgangsmåten i annet ledd. Dersom Kommisjonen anser at vilkårene for å delta fortsatt ikke er oppfylt, kan vedkommende medlemsstat bringe saken inn for Rådet, som skal ta stilling til anmodningen. Rådet skal treffe avgjørelse i samsvar med artikkel 330. Det kan også vedta overgangstiltakene nevnt i annet ledd etter forslag fra Kommisjonen.

2. Enhver medlemsstat som ønsker å delta i et styrket samarbeid som pågår innenfor rammen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal underrette Rådet, Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk samt Kommisjonen om det.

Rådet skal bekrefte vedkommende medlemsstats deltakelse etter å ha rådspurt Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og etter om nødvendig å ha fastslått at vilkårene for å delta er oppfylt. Rådet kan etter forslag fra høyrepresentanten også vedta ethvert overgangstiltak som er nødvendig med hensyn til gjennomføringen av de rettsakter som allerede er vedtatt innenfor rammen av det styrkede samarbeidet. Dersom Rådet imidlertid

anser at vilkårene for å delta ikke er oppfylt, skal det angi hvilke bestemmelser som må vedtas for å oppfylle vilkårene, og fastsette en frist for ny behandling av anmodningen om deltakelse.

Ved anvendelsen av dette nummer skal Rådet treffe avgjørelse ved enstemmighet og i samsvar med artikkel 330.

Artikkel 332

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Utgifter i forbindelse med gjennomføringen av et styrket samarbeid, med unntak av administrasjonskostnader som påløper for institusjonene, skal dekkes av de deltakende medlemsstater, med mindre Rådet etter å ha rådspurt Europaparlamentet bestemmer noe annet ved enstemmighet blant alle sine medlemmer.

Artikkel 333

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

1. Når Rådet i henhold til en traktatbestemmelse som kan anvendes i forbindelse med styrket samarbeid, skal treffe avgjørelse ved enstemmighet, kan det etter bestemmelsene i artikkel 330 ved enstemmighet vedta en beslutning om at det vil treffe avgjørelse med kvalifisert flertall.
2. Når Rådet i henhold til en bestemmelse i traktatene som kan anvendes i forbindelse med styrket samarbeid, skal vedta rettsakter etter en særlig regelverksprosess, kan det etter bestemmelsene i artikkel 330 ved enstemmighet vedta en beslutning om at det vil treffe avgjørelse etter den ordinære regelverksprosessen. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Europaparlamentet.
3. Nr. 1 og 2 får ikke anvendelse på beslutninger som har innvirkning på forsvarsområdet.

Artikkel 334

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Rådet og Kommisjonen skal sikre sammenheng i de tiltak som gjennomføres innenfor rammen av et styrket samarbeid, og mellom disse tiltak og Unionens politikk, og skal samarbeide for dette formål.

SJUENDE DEL ALMINNELIGE BESTEMMELSER OG SLUTTBESTEMMELSER

Artikkel 335

(tidl. artikkel 282 TEF)

Unionen skal i hver medlemsstat ha den mest omfattende rettslige handleevne som statens lovgivning innrømmer juridiske personer; særlig kan Unionen erverve og avhende fast eiendom og løsøre og være part i en rettssak. For dette formål skal Unionen representeres av Kommisjonen. Unionen skal likevel være representert av hver av institusjonene innenfor rammen av deres administrative handlefrihet i saker som gjelder deres virksomhet.

Artikkel 336

(tidl. artikkel 283 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt de berørte institusjoner fastsette de vedtekter eller tjenestevilkår som gjelder for Unionens ansatte.

Artikkel 337

(tidl. artikkel 284 TEF)

For å utføre de oppgaver den er pålagt, kan Kommisjonen innhente alle nødvendige opplysninger og foreta all nødvendig kontroll innenfor de rammer og på de vilkår som Rådet har fastsatt med simpelt flertall i samsvar med bestemmelsene i traktatene.

Artikkel 338

(tidl. artikkel 285 TEF)

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak for å utarbeide statistikk der dette er nødvendig for at Unionen skal kunne utøve sin virksomhet, med forbehold for artikkel 5 i protokollen om vedtektene for Det europeiske system av sentralbanker og Den europeiske sentralbank.
2. Utarbeidingen av unionsstatistikk skal sikre upartiskhet, pålitelighet, objektivitet, vitenskapelig uavhengighet, kostnadseffektivitet og fortrolig behandling av statistiske opplysninger; den skal ikke pålegge markedsdeltakerne uforholdsmessige byrder.

Artikkel 339

(tidl. artikkel 287 TEF)

Medlemmer av Unionens institusjoner, medlemmene av komiteene samt Unionens tjenestemenn og andre ansatte skal, selv etter at tjenesten er avsluttet, være forpliktet til ikke å røpe opplysninger som etter sin art er å betrakte som tjenestehemmeligheter, særlig opplysninger om foretak og om deres forretningsforbindelser eller deres produksjonskostnader.

Artikkel 340*(tidl. artikkel 288 TEF)*

Unionens ansvar i kontraktsforhold skal være underlagt den lov som gjelder for vedkommende kontrakt.

Unionen skal i samsvar med de alminnelige rettsprinsipper som er felles for medlemsstatenes rettssystemer, erstatte den skade som dens institusjoner eller ansatte volder i tjenesten.

Uten hensyn til annet ledd skal Den europeiske sentralbank i samsvar med de alminnelige rettsprinsipper som er felles for medlemsstatenes rettssystemer, erstatte den skade som den selv eller dens ansatte volder i tjenesten.

De ansattes personlige ansvar overfor Unionen skal fastsettes i de vedtekter eller tjenestevilkår som skal gjelde for dem.

Artikkel 341*(tidl. artikkel 289 TEF)*

Setet for Unionens institusjoner skal fastsettes ved felles overenskomst mellom medlemsstatenes regjeringer.

Artikkel 342*(tidl. artikkel 290 TEF)*

Reglene for bruk av språk i Unionens institusjoner skal fastsettes ved enstemmighet av Rådet ved forordninger, men får ikke virkning for bestemmelsene i Den europeiske unions domstols rettergangsordning.

Artikkel 343*(tidl. artikkel 291 TEF)*

På vilkår fastsatt i protokollen av 8. april 1965 om Den europeiske unions privilegier og immunitet skal Unionen på medlemsstatenes territorium nyte godt av den immunitet og de privilegier som er nødvendige for at den skal kunne utføre sine oppgaver. Det samme skal gjelde for Den europeiske sentralbank.

Artikkel 344*(tidl. artikkel 292 TEF)*

Medlemsstatene forplikter seg til ikke å søke å få løst en tvist om fortolkningen eller anvendelsen av traktatene på noen annen måte enn dem traktatene selv fastsetter.

Artikkel 345*(tidl. artikkel 295 TEF)*

Traktatene skal ikke på noen måte berøre medlemsstatenes regler for eiendomsretten.

Artikkel 346

(tidl. artikkel 296 TEF)

1. Bestemmelsene i traktatene er ikke uforenlige med følgende regler:
 - a) ingen medlemsstat er forpliktet til å gi opplysninger dersom den finner at det vil være i strid med dens vesentlige sikkerhetsinteresser om de blir meddelt,
 - b) enhver medlemsstat kan treffe de tiltak som den anser nødvendige for å beskytte sine vesentlige sikkerhetsinteresser, og som angår produksjon av eller handel med våpen, ammunisjon og krigsmateriell; slike tiltak må ikke endre konkurranseforholdene på det indre marked for varer som ikke er særskilt bestemt for militære formål.
2. Rådet kan ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen endre listen som det utarbeidet 15. april 1958, over de varer som bestemmelsene i nr. 1 bokstav b) skal gjelde for.

Artikkel 347

(tidl. artikkel 297 TEF)

Medlemsstatene skal rådføre seg med hverandre med sikte på i fellesskap å vedta de nødvendige bestemmelser for å hindre at det indre marked blir hemmet i sin virkemåte gjennom påvirkning fra de tiltak som en medlemsstat finner å måtte treffe i tilfelle av alvorlig indre uro som truer den offentlige orden, i tilfelle av krig eller alvorlig internasjonal spenning som innebærer fare for krig, eller for å oppfylle forpliktelser den har påtatt seg med sikte på å opprettholde fred og internasjonal sikkerhet.

Artikkel 348

(tidl. artikkel 298 TEF)

Dersom tiltak truffet i tilfellene omhandlet i artikkel 346 og 347 har til virkning at konkurransevilkårene på det indre marked vris, skal Kommisjonen sammen med vedkommende stat undersøke på hvilken måte disse tiltak kan tilpasses reglene fastsatt i traktatene.

Som unntak fra framgangsmåten i artikkel 258 og 259 kan Kommisjonen eller enhver medlemsstat bringe saken direkte inn for Domstolen dersom den finner at en annen medlemsstat misbruker den myndighet artikkel 346 og 347 gir. Domstolen skal treffe avgjørelse i møte for lukkede dører.

Artikkel 349

(tidl. artikkel 299 nr. 2 annet, tredje og fjerde ledd TEF)

I betraktning av den strukturelle sosiale og økonomiske situasjon i Guadeloupe, Fransk Guyana, Martinique, Réunion, Saint-Barthélemy, Saint-Martin, Azorene, Madeira og Kanariøyene, som forverres av faktorene fjern beliggenhet, øysamfunn, lite flateinnhold, vanskelig topografi og klima, økonomisk avhengighet av få produkter som ved at de er vedvarende og forekommer samtidig, sterkt hemmer deres utvikling, skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta særlige tiltak som særlig skal ha som mål å fastsette vilkårene for å anvende traktatene på de nevnte områder, herunder felles

politikk. Også når slike særlige tiltak vedtas av Rådet etter en særlig regelverksprosess, skal det treffe avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Tiltakene omhandlet i første ledd gjelder særlig områder som toll- og handelspolitikk, skattepolitikk, frisoner, landbruks- og fiskeripolitikk, forsyningsvilkårene for råmaterialer og nødvendige forbruksvarer, statsstøtte og vilkårene for adgang til strukturfondene og til horisontale unionsprogrammer.

Rådet skal når det vedtar tiltak omhandlet i første ledd, ta hensyn til de avsidesliggende regioners særlige kjennetegn og begrensninger uten å undergrave helheten og sammenhengen i Unionens rettsorden, herunder det indre marked og felles politikk.

Artikkel 350

(tidl. artikkel 306 TEF)

Bestemmelsene i traktatene skal ikke være til hinder for at de regionale unioner mellom Belgia og Luxembourg og mellom Belgia, Luxembourg og Nederland fortsatt består og gjennomføres i den utstrekning målsettingen for disse regionale unioner ikke blir nådd gjennom anvendelse av traktatene.

Artikkel 351

(tidl. artikkel 307 TEF)

Rettigheter og forpliktelser som følger av avtaler inngått før 1. januar 1958, eller for tiltredende stater, før tidspunktet for tiltredelsen, mellom én eller flere medlemsstater på den ene side og én eller flere tredjestater på den annen side, skal ikke bli berørt av bestemmelsene i traktatene.

I den utstrekning slike avtaler ikke er forenlige med traktatene, skal vedkommende medlemsstat eller medlemsstater ta i bruk alle egnede midler for å fjerne den påviste motstrid. Om nødvendig skal medlemsstatene bistå hverandre for dette formål og skal i slike tilfeller innta en felles holdning.

Ved anvendelsen av avtalene omhandlet i første ledd skal medlemsstatene ta hensyn til at de fordeler som hver medlemsstat har innrømmet i traktatene, utgjør en integrerende del av opprettelsen av Unionen og dermed er uløselig knyttet til opprettelse av felles institusjoner, til overføring av myndighet til dem og til innrømmelse av de samme fordeler fra alle de øvrige medlemsstaters side.

Artikkel 352

(tidl. artikkel 308 TEF)

1. Dersom et tiltak fra Unionens side synes nødvendig innenfor rammen av den politikk som er fastlagt i traktatene, for å nå et av traktatenes mål, uten at traktatene har noen bestemmelse som gir den nødvendige myndighet til å treffe tiltak av denne art, skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet ved enstemmighet vedta egnede tiltak. Også når tiltakene vedtas av Rådet i samsvar med en særlig regelverksprosess, skal det treffe avgjørelse ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

2. Kommisjonen skal under behandlingen av kontroll av nærhetsprinsippet etter artikkel 5 nr. 3 i traktaten om Den europeiske union gjøre nasjonalforsamlingene oppmerksom på forslag som framsettes på grunnlag av denne artikkel.
3. Tiltak som bygger på denne artikkel, skal ikke medføre harmonisering av medlemsstatenes lover eller forskrifter i tilfeller der traktatene utelukker slik harmonisering.
4. Denne artikkel kan ikke brukes som grunnlag for å nå mål som hører under den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, og enhver rettsakt vedtatt i henhold til denne artikkel må holdes innenfor grensene fastsatt i artikkel 40 annet ledd i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 353

Artikkel 48 nr. 7 i traktaten om Den europeiske union får ikke anvendelse på følgende artikler:

- artikkel 311 tredje og fjerde ledd,
- artikkel 312 nr. 2 første ledd,
- artikkel 352 og
- artikkel 354.

Artikkel 354

(tidl. artikkel 309 TEF)

Ved anvendelsen av artikkel 7 i traktaten om Den europeiske union om midlertidig opphør av visse rettigheter som følger av unionsmedlemskap, skal de medlemmer av Det europeiske råd eller Rådet som representerer vedkommende medlemsstat, ikke delta i avstemningen, og vedkommende medlemsstat skal ikke tas med i beregningen av en tredel eller fire femdel av medlemsstatene nevnt i nr. 1 og 2 i nevnte artikkel. At medlemmer som er til stede eller representert ved stedfortreder, unnlater å stemme, er ikke til hinder for at beslutninger omhandlet i nr. 2 i nevnte artikkel blir vedtatt.

For å vedta beslutningene omhandlet i artikkel 7 nr. 3 og 4 i traktaten om Den europeiske union skal kvalifisert flertall bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav b) i denne traktat.

Når Rådet etter at en beslutning om midlertidig opphør av stemmerettigheter er vedtatt i henhold til artikkel 7 nr. 3 i traktaten om Den europeiske union, treffer avgjørelse med kvalifisert flertall på grunnlag av en traktatbestemmelse, skal det kvalifiserte flertall bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav b) i denne traktat eller, dersom Rådet treffer avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen eller fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

Ved anvendelsen av artikkel 7 i traktaten om Den europeiske union skal Europaparlamentet treffe avgjørelse med to tredels flertall av de avgitte stemmene og med et flertall av dets medlemmer.

Artikkel 355

(tidl. artikkel 299 nr. 2 første ledd og artikkel 299 nr. 3-6 TEF)

I tillegg til de bestemmelser i artikkel 52 i traktaten om Den europeiske union som gjelder traktatenes geografiske virkeområde, får følgende bestemmelser anvendelse:

1. Bestemmelsene i traktatene får anvendelse for Guadeloupe, Fransk Guyana, Martinique, Réunion, Saint-Barthélemy, Saint-Martin, Azorene, Madeira og Kanariøyene i samsvar med artikkel 349.
 2. De oversjøiske land og territorier som er oppført på listen i vedlegg II, skal omfattes av den særlige assosieringsordning fastlagt i fjerde del.
- Traktatene skal ikke gjelde for de land og oversjøiske territorier som opprettholder særlige forbindelser med Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland, og som ikke er oppført på listen nevnt i første ledd.
3. Bestemmelsene i traktatene skal anvendes på de europeiske territorier hvis utenrikssaker ivaretas av en medlemsstat.
 4. Bestemmelsene i traktatene skal gjelde for Åland i samsvar med protokoll 2 til akten om tiltredelsesvilkårene for Republikken Østerrike, Republikken Finland og Kongeriket Sverige.
 5. Som unntak fra artikkel 52 i traktaten om Den europeiske union og nr. 1-4 i denne artikkel
 - a) skal traktatene ikke gjelde for Færøyene,
 - b) skal traktatene ikke gjelde for områdene Akrotiri og Dhekalia på Kypros, som er underlagt Det forente kongerikes overhøyhet, unntatt i det omfang som er nødvendig for å sikre gjennomføring av den ordning som er fastsatt i protokollen om de områder på Kypros som er underlagt Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irlands overhøyhet, som er vedlegg til akten om vilkårene for Den tsjekkiske republikk, Republikken Estlands, Republikken Kypros, Republikken Latvias, Republikken Litauens, Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikks tiltredelse til Den europeiske union, og i samsvar med vilkårene i nevnte protokoll,
 - c) skal bestemmelsene i traktatene få anvendelse for de britiske kanaløyer og øya Man bare i den utstrekning det er nødvendig for å sikre gjennomføringen av den ordning som er fastsatt for disse øyer i traktaten om de nye medlemsstaters tiltredelse til Det europeiske økonomiske fellesskap og Det europeiske atomenergifellesskap, undertegnet 22. januar 1972.
 6. Det europeiske råd kan på initiativ fra vedkommende medlemsstat vedta en beslutning som endrer den status et dansk, fransk eller nederlandsk landområde eller territorium omhandlet i nr. 1 og 2 har overfor Unionen. Det europeiske råd skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Kommisjonen.

Artikkel 356

(tidl. artikkel 312 TEF)

Denne traktat gjelder for ubegrenset tid.

Artikkel 357

(tidl. artikkel 313 TEF)

Denne traktat skal ratifiseres av De høye traktatparter i samsvar med deres forfatningsregler. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Den italienske republikks regjering.

Denne traktat skal tre i kraft på den første dag i den måned som følger etter deponeringen av ratifikasjonsdokumentet fra den signatarstats side som sist foretar denne handling. Finner deponeringen sted mindre enn femten dager før neste måned begynner, skal likevel traktaten ikke tre i kraft før den første dag i den annen måned etter dagen for denne deponering.

Artikkel 358

Bestemmelsene i artikkel 55 i traktaten om Den europeiske union får anvendelse på denne traktat.

TIL BEKREFTELSE PÅ DETTE har nedenstående befullmektigede undertegnet denne traktat.

Utferdiget i Roma, 25. mars 1957.

(Listen over signatarer gjengis ikke her.)

Protokoller

PROTOKOLL (nr. 1) OM NASJONALFORSAMLINGENES ROLLE I DEN EUROPEISKE UNION

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM MINNER OM at den kontroll som de enkelte nasjonalforsamlinger utøver overfor sin egen regjering for det som gjelder Unionens virksomhet, er en sak som hører under den enkelte medlemsstats særskilte forfatningsmessige system og praksis,

SOM IMIDLERTID ØNSKER å tilskynde nasjonalforsamlingene til i større grad å delta i Den europeiske unions virksomhet og å styrke deres evne til å gi uttrykk for sitt syn på utkast til regelverksakter fra Unionen samt på saker som kan være av særlig interesse for dem,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION, TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE OG TRAKTATEN OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE
ATOMENERGIFELLESSKAP:

AVDELING I OPPLYSNINGER TIL NASJONALFORSAMLINGENE

Artikkel 1

Kommisjonen skal oversende sine samrådsdokumenter (grønnbøker, hvitbøker og meldinger) direkte til nasjonalforsamlingene så snart de blir offentliggjort. Kommisjonen skal også oversende det årlige regelverksprogrammet samt alle andre dokumenter knyttet til regelverksplanlegging eller -politikk til nasjonalforsamlingene samtidig som de oversendes til Europaparlamentet og Rådet.

Artikkel 2

Utkast til regelverksakter som framlegges for Europaparlamentet og Rådet, skal oversendes til nasjonalforsamlingene.

I denne protokoll menes med «utkast til regelverksakter» forslag fra Kommisjonen, initiativer fra en gruppe av medlemsstater, initiativer fra Europaparlamentet, anmodninger fra Domstolen, rekommandasjoner fra Den europeiske sentralbank og anmodninger fra Den europeiske investeringsbank med sikte på å få vedtatt en regelverksakt.

Kommisjonen skal oversende sine utkast til regelverksakter direkte til nasjonalforsamlingene samtidig som de oversendes til Europaparlamentet og Rådet.

Europaparlamentet skal oversende sine utkast til regelverksakter direkte til nasjonalforsamlingene.

Rådet skal oversende utkast til regelverksakter fra en gruppe av medlemsstater, Domstolen, Den europeiske sentralbank eller Den europeiske investeringsbank til nasjonalforsamlingene.

Artikkel 3

Nasjonalforsamlingene kan sende Europaparlamentets president, Rådets formann og Kommisjonens president en begrunnet uttalelse om hvorvidt et utkast til regelverksakt er forenlig med nærhetsprinsippet, etter framgangsmåten fastsatt i protokollen om anvendelsen av nærhets- og forholdsmessighetsprinsippene.

Dersom utkastet til regelverksakt kommer fra en gruppe av medlemsstater, skal Rådets formann videresende den begrunnede uttalelsen til disse medlemsstatenes regjeringer.

Dersom utkastet til regelverksakt kommer fra Domstolen, Den europeiske sentralbank eller Den europeiske investeringsbank, skal Rådets formann oversende de begrunnede uttalelsene til vedkommende institusjon eller organ.

Artikkel 4

Det skal gå åtte uker fra det tidspunkt et utkast til regelverksakt er gjort tilgjengelig for nasjonalforsamlingene på Unionens offisielle språk, til det tidspunkt det føres opp på Rådets foreløpige dagsorden for vedtakelse eller for vedtakelse av et standpunkt i henhold til en regelverksprosess. Fristen kan fravikes i hastesaker, og en begrunnelse skal gis i Rådets rettsakt eller standpunkt. Bortsett fra i behørig begrunnede hastesaker kan det i løpet av disse åtte ukene ikke fastslås at det foreligger enighet om et utkast til regelverksakt. Bortsett fra i behørig begrunnede hastesaker skal det gå ti dager fra Rådet fører et utkast til regelverksakt opp på sin foreløpige dagsorden, til et standpunkt vedtas.

Artikkel 5

Dagsorden for og utfallet av møter i Rådet, herunder protokollen fra møter der Rådet drøfter utkast til regelverksakter, skal oversendes direkte til nasjonalforsamlingene samtidig som de oversendes til medlemsstatenes regjeringer.

Artikkel 6

Når Det europeiske råd har til hensikt å anvende artikkel 48 nr. 7 første eller annet ledd i traktaten om Den europeiske union, skal nasjonalforsamlingene underrettes om Det europeiske råds initiativ minst seks måneder før en beslutning vedtas.

Artikkel 7

Revisjonsretten skal oversende sin årsberetning til nasjonalforsamlingene til orientering samtidig som den oversendes til Europaparlamentet og Rådet.

Artikkel 8

Dersom det nasjonale parlamentariske system ikke er et ettkammersystem, får artikkel 1-7 anvendelse på kamrene.

AVDELING II

INTERPARLAMENTARISK SAMARBEID

Artikkel 9

Europaparlamentet og nasjonalforsamlingene skal i fellesskap tilrettelegge for og fremme et effektivt og regelmessig interparlamentarisk samarbeid i Unionen.

Artikkel 10

En konferanse av nasjonalforsamlingenes Europa-komiteer kan framlegge for Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen de bidrag den anser som hensiktsmessige. Konferansen skal dessuten fremme utveksling av opplysninger og beste praksis mellom nasjonalforsamlingene og Europaparlamentet, herunder deres særskilte komiteer. Den kan også organisere interparlamentariske konferanser om særskilte emner, særlig for å drøfte saker i forbindelse med den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, herunder den felles sikkerhets- og forsvarspolitik. Konferansens bidrag skal ikke være bindende for nasjonalforsamlingene og skal ikke foregripe deres standpunkter.

PROTOKOLL (nr. 2) OM ANVENDELSEN AV NÆRHETS- OG FORHOLDMESSIGHETSPRINSIPPENE

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å sikre at avgjørelser tas så åpent og så nær Unionens borgere som mulig,

SOM ER FAST BESTEMT på å fastsette vilkårene for anvendelsen av nærhets- og forholdsmessighetsprinsippene, som fastsatt i artikkel 5 i traktaten om Den europeiske union, og et system for å kontrollere anvendelsen av disse prinsippene,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Hver institusjon skal til enhver tid sørge for at nærhets- og forholdsmessighetsprinsippene, som fastsatt i artikkel 5 i traktaten om Den europeiske union, overholdes.

Artikkel 2

Før Kommisjonen foreslår regelverksakter, skal den holde omfattende samråd. Ved slike samråd skal det om nødvendig tas hensyn til de påtenkte tiltaks regionale og lokale dimensjon. I helt uoppsettelige saker skal Kommisjonen ikke holde samråd. Den skal begrunne dette i forslaget.

Artikkel 3

I denne protokoll menes med «utkast til regelverksakter» forslag fra Kommisjonen, initiativer fra en gruppe av medlemsstater, initiativer fra Europaparlamentet, anmodninger fra Domstolen, rekommandasjoner fra Den europeiske sentralbank og anmodninger fra Den europeiske investeringsbank med sikte på å få vedtatt en regelverksakt.

Artikkel 4

Kommisjonen skal oversende sine utkast til regelverksakter samt endrede utkast til nasjonalforsamlingene samtidig som de oversendes til Unionens regelgiver.

Europaparlamentet skal oversende sine utkast til regelverksakter samt endrede utkast til nasjonalforsamlingene.

Rådet skal videresende utkast til regelverksakter fra en gruppe av medlemsstater, Domstolen, Den europeiske sentralbank eller Den europeiske investeringsbank samt endrede utkast til nasjonalforsamlingene.

Straks Europaparlamentets regelverksresolusjoner og Rådets standpunkter er vedtatt, skal de oversendes til nasjonalforsamlingene.

Artikkel 5

Utkast til regelverksakter skal begrunnes med hensyn til nærhets- og forholdsmessighetsprinsippene. Ethvert utkast til regelverksakt bør inneholde en nærmere redegjørelse som gjør det mulig å vurdere om nærhets- og forholdsmessighetsprinsippene overholdes. Redegjørelsen bør inneholde en vurdering av forslagetts finansielle følger og, dersom det gjelder et direktiv, av følgene for rettsreglene som medlemsstatene skal iverksette, herunder eventuelt regional lovgivning. Begrunnelsen for å fastslå at et av Unionens mål bedre kan nås på unionsplan, skal bygge på kvalitative og, om mulig, kvantitative indikatorer. Utkast til regelverksakter skal ta hensyn til behovet for at enhver byrde av økonomisk eller administrativ art som pålegges Unionen, nasjonale regjeringer, regionale eller lokale myndigheter, næringsdrivende og borgere, begrenses mest mulig og står i forhold til målet som skal nås.

Artikkel 6

Enhver nasjonalforsamling eller ethvert kammer i en nasjonalforsamling kan, innen åtte uker fra den dag et utkast til regelverksakt oversendes, på et av Unionens offisielle språk oversende Europaparlamentets president, Rådets formann og Kommisjonens president en begrunnet uttalelse om hvorfor vedkommende utkast ikke kan anses å være i samsvar med nærhetsprinsippet. Nasjonalforsamlingene eller kamrene i nasjonalforsamlingene skal eventuelt rådspørre de regionale parlamenter som har lovgivende myndighet.

Dersom utkastet til regelverksakt kommer fra en gruppe av medlemsstater, skal Rådets formann oversende uttalelsen til disse medlemsstatenes regjeringer.

Dersom utkastet til regelverksakt kommer fra Domstolen, Den europeiske sentralbank eller Den europeiske investeringsbank, skal Rådets formann videresende uttalelsen til vedkommende institusjon eller organ.

Artikkel 7

1. Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen, og eventuelt gruppen av medlemsstater, Domstolen, Den europeiske sentralbank eller Den europeiske investeringsbank dersom utkastet til regelverksakt kommer fra dem, skal ta hensyn til de begrunnede uttalelsene fra nasjonalforsamlingene eller fra et kammer i en nasjonalforsamling.

Hver nasjonalforsamling skal ha to stemmer, fordelt på grunnlag av det nasjonale parlamentariske system. Dersom det nasjonale parlamentariske system er et tokammersystem, skal hvert av de to kamrene ha én stemme.

2. Dersom de begrunnede uttalelsene om at et utkast til regelverksakt ikke er forenlig med nærhetsprinsippet, representerer minst en tredel av samtlige stemmer som er tildelt nasjonalforsamlingene i samsvar med nr. 1 annet ledd, skal utkastet vurderes på nytt. Terskelen skal være en firedel for et utkast til regelverksakt framlagt på grunnlag av artikkel 76 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte på området for frihet, sikkerhet og rettferdighet.

Etter en slik ny vurdering kan Kommisjonen, eller eventuelt gruppen av medlemsstater, Europaparlamentet, Domstolen, Den europeiske sentralbank eller Den europeiske investeringsbank dersom utkastet til regelverksakt kommer fra dem, beslutte å opprettholde utkastet, endre det eller trekke det. Beslutningen skal begrunnes.

3. Innenfor rammen av den ordinære regelverksprosessen gjelder videre at dersom begrunnede uttalelser om at forslaget ikke er forenlig med nærhetsprinsippet, representerer minst et simpelt flertall av stemmene som er tildelt nasjonalforsamlingene i samsvar med nr. 1 annet ledd, skal forslaget til regelverksakt vurderes på nytt. Etter en slik ny vurdering kan Kommisjonen beslutte å opprettholde forslaget, endre det eller trekke det.

Dersom Kommisjonen velger å opprettholde forslaget, må den i en begrunnet uttalelse forklare hvorfor den anser at forslaget er forenlig med nærhetsprinsippet. Den begrunnede uttalelsen samt de begrunnede uttalelsene fra nasjonalforsamlingene skal oversendes til Unionens regelgiver til overveielse under behandlingen:

- a) Før den første behandlingen avsluttes, skal regelgiveren (Europaparlamentet og Rådet) vurdere om regelverksforslaget er forenlig med nærhetsprinsippet, idet det tas særlig hensyn til grunnene som uttrykkes av og er felles for flertallet av nasjonalforsamlingene, samt Kommisjonens begrunnede uttalelse.
- b) Dersom regelgiveren med et flertall på 55 % av Rådets medlemmer eller et flertall av stemmene som er avgitt i Europaparlamentet, er av den oppfatning at forslaget ikke er forenlig med nærhetsprinsippet, skal regelverksforslaget ikke behandles videre.

Artikkel 8

Det hører under Den europeiske unions domstol å avgjøre saker om regelverksakters brudd på nærhetsprinsippet som medlemsstatene reiser i samsvar med reglene i artikkel 263 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, eller som de framlegger i samsvar med sitt interne rettssystem på vegne av sin nasjonalforsamling eller et av dens kamre.

I samsvar med reglene i nevnte artikkel kan også Regionkomiteen reise slike saker mot regelverksakter i tilfeller der traktaten om Den europeiske unions virkemåte fastsetter at komiteen skal rådspørres.

Artikkel 9

Kommisjonen skal oversende til Det europeiske råd, Europaparlamentet, Rådet og nasjonalforsamlingene en årlig rapport om anvendelsen av artikkel 5 i traktaten om Den europeiske union. Årsrapporten skal også oversendes til Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

PROTOKOLL (nr. 3) VEDTEKTENE FOR DEN EUROPEISKE UNIONS DOMSTOL

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å fastsette vedtektene for Den europeiske unions domstol omhandlet i artikkel 281 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION, TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE OG TRAKTATEN OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE ATOMENERGIFELLESSKAP:

Artikkel 1

Den europeiske unions domstol skal opprettes og virke i samsvar med bestemmelsene i traktatene, i traktaten om opprettelse av Det europeiske atomenergifellesskap (Euratom-traktaten) og i disse vedtektene.

AVDELING I DOMMERE OG GENERALADVOKATER

Artikkel 2

Alle dommere skal, før de overtar sitt embete, avlegge ed for Domstolen i åpent rettsmøte på at de vil utføre sitt verv fullt ut upartisk og samvittighetsfullt og ikke røpe hemmelige opplysninger fra Domstolens rådslagninger og avstemninger.

Artikkel 3

Dommerne skal være unntatt fra rettsforfølgning. Med hensyn til deres tjenestehandlinger, herunder deres skriftlige og muntlige utsagn, skal de fortsatt nyte godt av immunitet etter at tjenesten er avsluttet.

Domstolen kan ved plenumsbeslutning oppheve immuniteten. Dersom beslutningen gjelder et medlem av Underretten eller av en særdomstol, skal Domstolen treffe avgjørelse etter å ha rådspurt den berørte domstol.

Dersom det reises straffesak mot en dommer hvis immunitet er opphevet, kan dom avsies bare av den domstol som i den enkelte medlemsstat har myndighet til å dømme medlemmer av dens høyeste domstol.

Artikkel 11-14 og artikkel 17 i protokollen om Den europeiske unions privilegier og immunitet får anvendelse på dommerne, generaladvokatene, justissekretæren og de juridiske sekretærene ved Den europeiske unions domstol, se likevel bestemmelsene i de foregående ledd om dommernes immunitet med hensyn til rettsforfølgning.

Artikkel 4

Dommerne kan ikke utføre noe politisk eller forvaltningsmessig verv.

De kan ikke utøve noe lønnet eller ulønnet yrke så lenge deres verv varer, med mindre Rådet med simpelt flertall i særlige tilfeller har gitt tillatelse.

Når de tiltrer sine embeter, skal de avgi høytidelig forsikring om at de i sin funksjonstid og etter at den har opphørt, vil overholde de forpliktelser som følger med vervet, særlig at de vil vise redelighet og varsomhet med hensyn til å ta imot bestemte verv eller fordeler etter at de har fratrådt.

Tvisttilfeller avgjøres av Domstolen. Dersom beslutningen gjelder et medlem av Underretten eller av en særdomstol, skal Domstolen treffe avgjørelse etter å ha rådspurt den berørte domstol.

Artikkel 5

Foruten ved vanlig fratreden når perioden utløper og ved dødsfall, skal vervet som dommer i det enkelte tilfelle opphøre ved at dommeren tar avskjed.

Når en dommer tar avskjed, rettes søknaden til Domstolens president som videresender den til Rådets formann. Den sistnevnte underretning medfører at embetet blir ledig.

Bortsett fra i de tilfeller der artikkel 6 får anvendelse, skal dommeren fortsette i embetet inntil etterfølgeren har tiltrådt.

Artikkel 6

En dommer kan ikke avsettes eller fratas retten til pensjon eller andre tilsvarende fordeler med mindre Domstolens dommere og generaladvokater enstemmig finner at vedkommende ikke lenger oppfyller de vilkår som er foreskrevet, eller utfører de plikter som følger med embetet. Vedkommende dommer deltar ikke i rådslagninger og avstemninger om dette. Dersom beslutningen gjelder et medlem av Underretten eller av en særdomstol, skal Domstolen treffe avgjørelse etter å ha rådspurt den berørte domstol.

Justissekretæren skal underrette Europaparlamentets president og Kommisjonens president om Domstolens avgjørelse og skal oversende den til Rådets formann.

Går avgjørelsen ut på å avsette en dommer, medfører den sistnevnte underretning at embetet blir ledig.

Artikkel 7

Når dommeres verv opphører før utløpet av funksjonstiden, skal de erstattes for resten av funksjonstiden.

Artikkel 8

Bestemmelsene i artikkel 2-7 gjelder også for generaladvokatene.

AVDELING II

DOMSTOLENS ORGANISERING

Artikkel 9

Når den delvise utskiftingen av dommerne finner sted hvert tredje år, skal den gjelde vekselvis 14 og 13 dommere.

Når den delvise utskiftingen av generaladvokatene finner sted hvert tredje år, skal den hver gang gjelde fire generaladvokater

Artikkel 10

Justissekretæren skal avlegge ed for Domstolen på at han/hun vil utføre sitt verv fullt ut upartisk og samvittighetsfullt og ikke røpe hemmelige opplysninger fra Domstolens rådslagninger og avstemninger.

Artikkel 11

Domstolen skal sørge for en stedfortreder for justissekretæren i tilfeller der denne har forfall.

Artikkel 12

Tjenestemenn og andre ansatte skal knyttes til Domstolen for å sikre at den skal kunne utøve sin virksomhet. De skal være underlagt justissekretæren under presidentens tilsyn.

Artikkel 13

På anmodning fra Domstolen kan Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen beslutte at det skal kunne oppnevnes juridiske sekretærer, og kan fastsette instruks for stillingen. De juridiske sekretærene kan, etter bestemmelser som fastsettes i rettergangsordningen, pålegges å delta i forberedelsen av saker som er brakt inn for Domstolen, og å samarbeide med den saksansvarlige dommer.

De juridiske sekretærene, som skal velges blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig, og som innehar de nødvendige juridiske kvalifikasjoner, skal oppnevnes av Rådet med simpelt flertall. De skal avlegge ed for Domstolen på at de vil utføre sitt verv fullt ut upartisk og samvittighetsfullt og ikke røpe hemmelige opplysninger fra Domstolens rådslagninger og avstemninger.

Artikkel 14

Dommerne, generaladvokatene og justissekretæren skal være bosatt på det sted der Domstolen har sitt sete.

Artikkel 15

Domstolen skal alltid være i virksomhet. Rettsferienes lengde skal fastsettes av Domstolen, idet det tas hensyn til tjenestens krav.

Artikkel 16

Domstolen skal i sin midte opprette avdelinger som hver skal bestå av tre og fem dommere. Dommerne skal i sin midte velge formennene for avdelingene. Formennene for avdelingene med fem dommere skal velges for tre år. Formennene kan gjenvelges én gang.

Den store avdelingen skal ha 13 dommere. Den skal ledes av Domstolens president. Den store avdelingen skal videre være sammensatt av formennene for avdelingen med fem dommere og andre dommere oppnevnt i samsvar med vilkårene fastsatt i rettergangsordningen.

Domstolen skal settes som stor avdeling når en medlemsstat eller en unionsinstitusjon som er part i saken, anmoder om det.

Domstolen skal settes i plenum når den behandler saker innbrakt for den i henhold til artikkel 228 nr. 2, artikkel 245 nr. 2, artikkel 247 eller artikkel 286 nr. 6 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Når Domstolen anser at en sak som er innbrakt for den, er av særlig betydning, kan den etter å ha rådspurt generaladvokaten beslutte å overføre saken til Domstolen i plenum.

Artikkel 17

Domstolen er gyldig sammensatt bare når dens medlemmer utgjør et ulikt tall.

Avgjørelser truffet av avdelingene med tre eller fem dommere er gyldige bare når tre dommere deltar.

Avgjørelser truffet av den store avdelingen er gyldige bare når ni dommere deltar.

Avgjørelser truffet av Domstolen i plenum er gyldige bare når 15 dommere deltar.

Dersom en av dommerne i en avdeling har forfall, kan en dommer fra en annen avdeling tilkalles etter de bestemmelser som fastsettes i rettergangsordningen.

Artikkel 18

Dommerne og generaladvokatene kan ikke delta i behandlingen av en sak som de tidligere har opptrådt i som partsrepresentant, rådgiver eller advokat for en av partene, eller som de har avgitt uttalelse i som medlem av en domstol, av en undersøkelseskomisjon eller i hvilken som helst annen egenskap.

Dersom en dommer eller generaladvokat av særlige grunner finner ikke å kunne delta i pådømmelsen eller behandlingen av en bestemt sak, skal han/hun underrette presidenten om dette. Finner presidenten at en dommer eller generaladvokat av særlige grunner ikke bør ta sete eller avgi innstilling i en bestemt sak, skal han/hun underrette vedkommende om dette.

Domstolen skal treffe avgjørelse i tvilstilfeller som måtte oppstå ved anvendelsen av denne artikkel.

En part kan ikke, som grunnlag for en begjæring om endring i sammensetningen av Domstolen eller en av avdelingene, påberope seg en dommers statsborgerskap eller at ingen dommer i Domstolen eller i en av avdelingene har samme statsborgerskap som parten selv.

AVDELING III

DOMSTOLENS RETTERGANGSORDNING

Artikkel 19

Medlemsstatene og Unionens institusjoner skal for Domstolen være representert av en partsrepresentant som er oppnevnt for den enkelte sak; partsrepresentanten kan bistås av en rådgiver eller av en advokat.

Statene som er parter i avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, bortsett fra medlemsstatene, og EFTAs overvåkningsorgan omhandlet i nevnte avtale skal være representert på samme måte.

Andre parter skal være representert ved en advokat.

Bare advokater som har rett til å opptre for domstolene i en av medlemsstatene eller i en stat som er part i avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, kan representere eller bistå en part ved Domstolen.

Partsrepresentanter, rådgivere og advokater som opptrer for Domstolen skal, på de vilkår som fastsettes i rettergangsordningen, ha de rettigheter og garantier som er nødvendige for at de fritt skal kunne utføre sitt verv.

Domstolen skal overfor de rådgivere og advokater som opptrer for Domstolen, ha den myndighet som normalt er tillagt domstoler, på vilkår som fastsettes i rettergangsordningen.

Universitets- og høyskolelærere som er statsborgere i medlemsstater der lovgivningen gir dem rett til å prosedere, skal for Domstolen ha de rettigheter som i denne artikkel er gitt advokatene.

Artikkel 20

Rettergangen ved Domstolen faller i en skriftlig og en muntlig del.

Den skriftlige forhandlingen omfatter oversendelse til partene samt til de institusjoner i Unionen hvis beslutninger saken gjelder, av stevninger, saksframstillinger, tilsvær og erklæringer og eventuelt av replikk og duplikk, så vel som av alle slags aktstykker og dokumenter i bevisøyemed, eller bekreftede kopier av dem.

Oversendelsen besørges av justissekretæren i den rekkefølge og innen de frister som fastsettes i rettergangsordningen.

Den muntlige forhandlingen består i opplesning av framstillingen fra den dommer som har forestått saksforberedelsen, at Domstolen påhører partsrepresentantene, rådgiverne og advokatene samt generaladvokatens innstilling, og eventuelt at vitner og sakkyndige avhøres.

Dersom Domstolen anser at en sak ikke omfatter noe nytt rettsspørsmål, kan den etter å ha hørt generaladvokaten beslutte at saken skal avgjøres uten en innstilling fra generaladvokaten.

Artikkel 21

En sak bringes inn for Domstolen gjennom en stevning rettet til justissekretæren. Stevningen skal inneholde opplysninger om saksøkerens navn og adresse og om underskriverens stilling,

angivelse av den part eller de parter som saken reises mot, og av tvistens gjenstand, påstanden og en kort framstilling av søksmålsgrunnene.

Stevningen skal eventuelt være vedlagt den rettsakt som søkes kjent ugyldig, eller i tilfellene omhandlet i artikkel 265 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte et skriftlig bevis angående tidspunktet for den anmodning som er omhandlet i nevnte artikkel. Dersom disse dokumentene ikke er vedlagt stevningen, skal justissekretæren anmode den berørte part om å skaffe dem til veie innen en rimelig frist; stevningen kan likevel ikke avvises som for sent framsatt dersom framleggingen skjer først etter utløpet av fristen for saksanlegg.

Artikkel 22

I tilfeller omhandlet i artikkel 18 i Euratom-traktaten anlegges sak ved Domstolen gjennom en anke rettet til justissekretæren. Anken skal inneholde opplysninger om saksøkerens navn og adresse og om underskriverens stilling, henvisning til den avgjørelsen anken gjelder, motpartenes navn, tvistens gjenstand, innstillingene og en kort framstilling av ankegrunnlaget.

Anken skal ledsages av en bekreftet kopi av den avgjørelsen fra voldgiftskomiteen som påklages.

Dersom Domstolen avviser anken, blir voldgiftskomiteens avgjørelse endelig.

Dersom Domstolen opphever voldgiftskomiteens avgjørelse, kan saken eventuelt på nytt forelegges voldgiftskomiteen på begjæring fra en av partene. Komiteen er bundet av Domstolens avgjørelse av rettsspørsmål.

Artikkel 23

I tilfellene omhandlet i artikkel 267 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal medlemsstatens domstol underrette Domstolen om beslutningen om å utsette en sak og forelegge Domstolen spørsmålet. Domstolens justissekretær skal deretter oversende beslutningen til sakens parter, medlemsstatene og Kommisjonen, samt den institusjon, det organ, kontor eller byrå i Unionen som har vedtatt den rettsakt hvis gyldighet eller fortolkning er omtvistet.

Innen en frist på to måneder etter at denne meddelelsen ble gitt, kan partene, medlemsstatene, Kommisjonen og eventuelt den institusjon, det organ, kontor eller byrå i Unionen som har vedtatt den rettsakt hvis gyldighet eller fortolkning er omtvistet, inngi skriftlige saksframstillinger eller erklæringer til Domstolen.

I tilfellene omhandlet i artikkel 267 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal Domstolens justissekretær dessuten underrette statene som er parter i avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, bortsett fra medlemsstatene, og EFTAs overvåkningsorgan omhandlet i nevnte avtale, om avgjørelsen fra den nasjonale domstol, og disse kan innen to måneder etter underretningen inngi skriftlige saksframstillinger eller erklæringer til Domstolen dersom saken omfattes av avtalens virkeområde.

Når det i en avtale som gjelder et bestemt område og som er inngått av Rådet og én eller flere tredjestater, er fastsatt at de senere skal ha rett til å inngi skriftlige saksframstillinger eller erklæringer når en domstol i en medlemsstat har henvist et spørsmål om avtalens virkeområde til Domstolen for forhåndsavgjørelse, skal også de berørte tredjestater underrettes om den nasjonale domstolens avgjørelse som inneholder et slikt spørsmål. Disse statene kan innen to

måneder etter underretningen inngi skriftlige saksframstillinger eller erklæringer til Domstolen.

Artikkel 23a⁽⁵⁾

Rettergangsordningen kan også fastsette bestemmelser om en framskyndet framgangsmåte og, når det gjelder henvisninger om forhåndsavgjørelser i forbindelse med området med frihet, sikkerhet og rettferdighet, om en framgangsmåte for behandling av hastesaker.

For disse framgangsmåtene kan det fastsettes en kortere frist for skriftlige saksframstillinger eller erklæringer enn den som er fastsatt i artikkel 23 og, som unntak fra artikkel 20 fjerde ledd, at generaladvokaten ikke skal avgi innstilling.

For framgangsmåten for behandling av hastesaker kan det fastsettes en begrensning av antall parter og andre berørte omhandlet i artikkel 23 som kan inngi skriftlige saksframstillinger eller erklæringer, og at den skriftlige forhandlingen kan utelates i saker som haster særlig.

Artikkel 24

Domstolen kan kreve at partene framlegger alle de dokumenter og gir alle de opplysninger den anser som ønskelige. Dersom en part nekter, skal Domstolen protokollføre dette.

Domstolen kan også kreve at medlemsstatene og institusjoner, organer, kontorer og byråer som ikke er part i saken, gir alle de opplysninger Domstolen anser som nødvendige for saken.

Artikkel 25

Domstolen kan når som helst gi oppdrag som sakkyndig til personer, organer, myndigheter, komiteer eller andre organisasjoner som den selv velger.

Artikkel 26

Vitner kan avhøres i samsvar med bestemmelser som fastsettes i rettergangsordningen.

Artikkel 27

I samsvar med de bestemmelser som fastsettes i rettergangsordningen, skal Domstolen overfor vitner som uteblir, ha den myndighet som vanligvis er tillagt domstoler, og den skal kunne ilegge bøter.

Artikkel 28

Vitner og sakkyndige kan avhøres under ed etter det edsformular som fastsettes i rettergangsordningen, eller på den måten som er fastsatt i vedkommende vitnes eller sakkyndiges nasjonale lovgivning.

Artikkel 29

Domstolen kan bestemme at et vitne eller en sakkyndig skal avhøres av rettsinstansen på vedkommendes bosted.

⁽⁵⁾ Artikkelen ble innført ved beslutning 2008/79/EF, Euratom (EUT L 24 av 29.1.2008, s. 42).

Denne beslutningen skal, i samsvar med bestemmelsene i rettergangsordningen, oversendes vedkommende rettsinstans til forføyning. De dokumenter som framkommer når rettsanmodningen utføres, skal sendes tilbake til Domstolen etter de samme bestemmelser.

Domstolen skal dekke utgiftene, men kan eventuelt belaste partene for dem.

Artikkel 30

Enhver medlemsstat skal behandle falsk beediget forklaring av vitner og sakkyndige som den tilsvarende straffbare handling begått for en nasjonal domstol i en sivil sak. Etter anmeldelse fra Domstolen skal medlemsstaten reise tiltale mot gjerningsmennene ved vedkommende nasjonale domstol.

Artikkel 31

Rettsmøtene skal være offentlige, med mindre Domstolen av tungtveiende grunner, på eget initiativ eller etter begjæring av partene, beslutter noe annet.

Artikkel 32

Under forhandlingene kan Domstolen avhøre sakkyndige og vitner samt sakens parter. De sistnevnte kan imidlertid delta i forhandlingen bare gjennom sin representant.

Artikkel 33

For hvert rettsmøte skal det settes opp en protokoll underskrevet av presidenten og justissekretæren.

Artikkel 34

Sakslisten skal settes opp av presidenten.

Artikkel 35

Domstolens rådslagninger og avstemninger skal være og forbli hemmelige.

Artikkel 36

Dommene skal begrunnes. De skal inneholde navnene på de dommerne som har deltatt i avgjørelsen.

Artikkel 37

Dommene skal underskrives av presidenten og justissekretæren. De skal oppleses i åpent rettsmøte.

Artikkel 38

Saksomkostningene fastsettes av Domstolen.

Artikkel 39

Domstolens president kan, etter en summarisk rettergang som i nødvendig utstrekning kan avvike fra visse av reglene i disse vedtekter, og som rettergangsordningen skal gi

bestemmelser om, avgjøre en begjæring om utsettelse i henhold til artikkel 278 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte og artikkel 157 i Euratom-traktaten, om midlertidige forføyninger etter artikkel 279 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, eller om utsettelse av tvangsfullbyrdelsen i henhold til artikkel 299 fjerde ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, eller artikkel 164 tredje ledd i Euratom-traktaten.

Dersom presidenten har forfall, skal en annen dommer tre i dennes sted i samsvar med bestemmelser som fastsettes i rettergangsordningen.

Den avgjørelse som treffes av presidenten eller dennes stedfortreder, er foreløpig og foregriper ikke på noe punkt Domstolens avgjørelse i hovedspørsmålet.

Artikkel 40

Medlemsstatene og Unionens institusjoner kan tre inn som intervenient i saker som er brakt inn for Domstolen.

Den samme rett har Unionens organer, kontorer og byråer og enhver annen person dersom de kan godtgjøre at de har en interesse i utfallet av en sak som er innbrakt for Domstolen. Fysiske eller juridiske personer skal ikke tre inn som intervenient i saker mellom medlemsstater, mellom Unionens institusjoner eller mellom medlemsstater på den ene side og Unionens institusjoner på den annen side.

Med forbehold for annet ledd kan statene som er parter i avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, bortsett fra medlemsstatene, og EFTAs overvåkningsorgan omhandlet i nevnte avtale, tre inn som intervenient i saker som er brakt inn for Domstolen dersom saken omfattes av avtalens virkeområde.

Påstander i en begjæring om intervensjon skal være begrenset til å støtte en av partenes påstander.

Artikkel 41

Dersom en saksøkt som er behørig innstevnet, unnlater å gi skriftlig tilsvarende, skal det avsies uteblivelsesdom for vedkommende. Det kan framsettes innsigelse mot dommen innen en måned etter at dommen er forkynt. Med mindre Domstolen bestemmer noe annet har en slik innsigelse ikke oppsettende virkning på fullbyrdelsen av uteblivelsesdommen.

Artikkel 42

Medlemsstatene, Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer og andre fysiske eller juridiske personer kan, i de tilfeller og på de vilkår som fastsettes i rettergangsordningen, reise tredjemannsinnsigelse mot dom som er blitt avsagt uten at de er blitt innkalt, dersom dommen berører deres rettigheter.

Artikkel 43

I tilfelle av tvil med hensyn til betydningen og rekkevidden av en dom hører det under Domstolen å fortolke den etter begjæring fra en part eller en unionsinstitusjon som godtgjør en interesse i dette.

Artikkel 44

En sak som er pådømt, kan ikke begjæres gjenopptatt av Domstolen med mindre det framkommer opplysninger om en faktisk omstendighet av avgjørende betydning som forut for domsavsigelsen var ukjent for Domstolen og den part som begjærer gjenopptakelse.

Gjenopptakelsessaken innledes med en kjennelse der Domstolen uttrykkelig fastslår at det foreligger en ny faktisk omstendighet av en slik art at den betinger gjenopptakelse av saken og erklærer at begjæringen derfor kan tas til følge.

Begjæring om gjenopptakelse kan ikke framsettes senere enn ti år etter domsavsigelsen.

Artikkel 45

Domstolens rettergangsordning skal inneholde bestemmelser om frister avpasset etter avstandene.

Det skal ikke inntre rettstap på grunn av oversittelse av frister dersom vedkommende part godtgjør at oversittelsen skyldes uforutsigbare omstendigheter eller *force majeure*.

Artikkel 46

Krav mot Unionen om ansvar utenfor kontraktsforhold foreldes fem år etter at den omstendigheten som ligger til grunn for kravet, inntraff. Foreldelsen avbrytes ved at stevning inngis til Domstolen, eller ved at skadelidte først gjør sitt krav gjeldende overfor den berørte unionsinstitusjon. I sistnevnte tilfelle må stevning inngis innen fristen på to måneder fastsatt i artikkel 263 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte; bestemmelsene i artikkel 265 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte får anvendelse når det er relevant.

Denne artikkel får også anvendelse på krav mot Den europeiske sentralbank om ansvar utenfor kontraktsforhold.

**AVDELING IV
UNDERRETTE**

Artikkel 47

Artikkel 9 første ledd, artikkel 14 og 15, artikkel 17 første, annet, fjerde og femte ledd og artikkel 18 får anvendelse på Underretten og dens medlemmer.

Artikkel 3 fjerde ledd og artikkel 10, 11 og 14 får tilsvarende anvendelse på justissekretæren for Underretten.

Artikkel 48

Underretten skal ha 27 dommere.

Artikkel 49

Underrettens medlemmer kan utpekes til å utføre vervet som generaladvokat.

Generaladvokaten skal i åpen rett og fullt ut upartisk og uavhengig avgi begrunnede innstillinger i visse saker som bringes inn for Underretten, for å bistå Underretten under utførelsen av dens oppgaver.

Kriteriene for å velge ut slike saker og framgangsmåtene for å utpeke generaladvokater skal fastsettes i Underrettens rettergangsordning.

Et medlem som utpekes til å utføre vervet som generaladvokat i en sak, kan ikke delta i avgjørelsen av vedkommende sak.

Artikkel 50

Underretten skal tre sammen i avdelinger på tre eller fem dommere. Dommerne skal i sin midte velge formennene for avdelingene. Formennene for avdelingene med fem dommere skal velges for tre år. Formennene kan gjenvelges én gang.

Avdelingenes sammensetning og tildelingen av saker skal fastsettes i rettergangsordningen. I visse tilfeller fastsatt i rettergangsordningen kan Underretten tre sammen i plenum eller utgjøres av bare én dommer.

I rettergangsordningen kan det også fastsettes at Underretten kan tre sammen i en stor avdeling i de tilfeller og på de vilkår som fastsettes i den.

Artikkel 51

Som unntak fra regelen i artikkel 256 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal Domstolen ha enekompetanse i søksmål omhandlet i artikkel 263 og 265 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte når de reises av en medlemsstat mot

- a) en rettsakt utstedt av Europaparlamentet eller av Rådet eller av de to institusjonene i fellesskap, eller rettet mot en av disse institusjonenes unnløtelse av å treffe avgjørelse, eller mot begge institusjonenes unnløtelse av å treffe avgjørelse i fellesskap, bortsett fra
 - beslutninger truffet av Rådet i henhold til artikkel 108 nr. 2 tredje ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte,
 - rettsakter vedtatt av Rådet i henhold til en rådsforordning om tiltak for å beskytte handelen som omhandlet i artikkel 207 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte,
 - rettsakter som er vedtatt av Rådet og som det utøver sin gjennomføringsmyndighet gjennom i samsvar med artikkel 291 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte,
- b) en rettsakt utstedt av Kommisjonen eller Kommisjonens unnløtelse av å treffe avgjørelse i henhold til artikkel 331 første ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Domstolen skal også ha enekompetanse i søksmål omhandlet i nevnte artikler når de bringes inn av en unionsinstitusjon mot en rettsakt utstedt av Europaparlamentet, av Rådet, av disse to institusjonene i fellesskap eller av Kommisjonen, eller mot disse institusjonenes unnløtelse av å treffe avgjørelse, samt av en unionsinstitusjon mot en rettsakt vedtatt av Den europeiske sentralbank eller mot dens unnløtelse av å treffe avgjørelser.

Artikkel 52

Domstolens president og Underrettens president skal ved felles overenskomst fastsette de nærmere regler for hvordan tjenestemenn og andre ansatte ved Domstolen skal kunne gjøre tjeneste ved Underretten for å sikre at den skal kunne utøve sin virksomhet. Visse tjenestemenn eller andre ansatte skal være underlagt justissekretæren for Underretten under tilsyn av Underrettens president.

Artikkel 53

Avdeling III får anvendelse på rettergangen ved Underretten.

Bestemmelsene skal i nødvendig utstrekning presiseres og utfylles i rettergangsordningen for Underretten. Rettergangsordningen kan avvike fra artikkel 40 fjerde ledd og fra artikkel 41 for å ta hensyn til de særskilte forholdene i tvister som gjelder immaterialrettigheter.

Uten hensyn til artikkel 20 fjerde ledd kan generaladvokaten avgi sine begrunnede innstillinger skriftlig.

Artikkel 54

Er en stevning eller et annet prosessskrift som er rettet til Underretten, ved en feil innlevert til Domstolens justissekretær, skal denne straks oversende dokumentet til justissekretæren for Underretten; når en stevning eller et annet prosessskrift rettet til Domstolen ved en feil er innlevert til justissekretæren for Underretten, skal denne på samme måte straks oversende dokumentet til Domstolens justissekretær.

Finner Underretten at den ikke har myndighet til å behandle en sak som hører under Domstolen, skal den henvise saken til Domstolen; når Domstolen finner at en sak hører under Underretten, skal den på samme måte henvise saken til Underretten, som i så fall ikke kan erklære at den ikke er domsmyndig.

Bringes det inn for Domstolen og Underretten saker som har samme gjenstand, som reiser det samme fortolkningsspørsmål, eller der gyldigheten av den samme rettsakt bestrides, kan Underretten etter å ha hørt partene utsette behandlingen av saken inntil Domstolen har avsagt dom eller, når det gjelder saker reist i samsvar med artikkel 263 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, erklære at den ikke er domsmyndig, slik at Domstolen kan treffe avgjørelse i saken. I de tilfellene som er omhandlet i dette ledd, kan Domstolen også beslutte å utsette sin behandling av saken; i så fall fortsetter behandlingen ved Underretten.

Dersom en medlemsstat og en unionsinstitusjon bestrider samme rettsakt, skal Underretten erklære at den ikke er domsmyndig, slik at Domstolen kan treffe avgjørelse i saken.

Artikkel 55

Avgjørelser som avslutter behandlingen av en sak ved Underretten, eller som avgjør en del av det krav som er tvistens gjenstand, eller som avgjør et spørsmål om manglende domsmyndighet eller en avvisningsinnsigelse, skal av justissekretæren for Underretten oversendes til alle parter samt alle medlemsstater og unionsinstitusjoner, selv om de ikke har trådt inn i saken som intervenienter for Underretten.

Artikkel 56

Det kan ankes til Domstolen senest to måneder etter forkynnelsen av den avgjørelse som påankes, over avgjørelser som avslutter behandlingen av en sak ved Underretten, og avgjørelser truffet av Underretten som avgjør en del av det krav som er tvistens gjenstand, eller som avgjør et spørsmål om manglende domsmyndighet eller en avvisningsinnsigelse.

Enhver part som helt eller delvis ikke har fått medhold, kan anke over avgjørelsen. Andre intervenienter enn medlemsstatene og unionsinstitusjonene kan ikke erklære anke med mindre Underrettens avgjørelse berører dem direkte.

Medlemsstatene og de unionsinstitusjoner som ikke har trådt inn som intervenienter i saken for Underretten, kan også erklære anke, med unntak for tvister mellom Unionen og dens ansatte. Vedkommende medlemsstater og institusjoner har i dette tilfelle den samme rettsstilling som medlemsstater eller institusjoner som har opptrådt som intervenienter i første instans.

Artikkel 57

Er en begjæring om intervensjon avvist av Underretten, kan den som har framsatt begjæringen, anke over avgjørelsen til Domstolen senest to uker etter forkynnelsen av avgjørelsen om å avvise intervensjon.

Avgjørelser truffet av Underretten i henhold til artikkel 278 eller 279 eller artikkel 299 fjerde ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte eller Euratom-traktatens artikkel 157 eller artikkel 164 tredje ledd, kan påankes av partene i saken innen to måneder etter at avgjørelsen ble forkynt for dem.

Anken etter første og annet ledd i denne artikkel skal behandles og avgjøres etter framgangsmåten i artikkel 39.

Artikkel 58

Anke til Domstolen skal være begrenset til rettsanvendelsen. Den kan bare begrunnes med at Underretten mangler domsmyndighet, at det er begått saksbehandlingsfeil som er til skade for den ankende parts interesser, eller at Underretten har overtrådt unionsretten.

Det kan ikke ankes utelukkende over avgjørelse om hvem som skal betale saksomkostningene, eller beløpets størrelse.

Artikkel 59

Når det ankes over en avgjørelse truffet av Underretten, skal rettergangen ved Domstolen bestå i en skriftlig og en muntlig del. På de vilkår som fastsettes i rettergangsordningen, kan Domstolen etter å ha hørt generaladvokaten og partene treffe avgjørelse uten muntlig forhandling.

Artikkel 60

Anke skal ikke ha oppsettende virkning, se likevel artikkel 278 og 279 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte og artikkel 157 i Euratom-traktaten.

Uten hensyn til artikkel 280 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal avgjørelser truffet av Underretten som kjenner en forordning ugyldig, ha rettsvirkning først fra utløpet av

fristen omhandlet i artikkel 56 første ledd i disse vedtekter eller dersom det innen fristen er erklært anke, fra det tidspunkt anken er forkastet eller avvist; en part kan likevel i henhold til artikkel 278 og 279 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte eller artikkel 157 i Euratom-traktaten framsette begjæring til Domstolen om midlertidig å oppheve rettsvirkningene av den forordning som er kjent ugyldig, eller om å treffe beslutning om andre midlertidige tiltak.

Artikkel 61

Gir Domstolen den ankende part medhold, skal den oppheve Underrettens avgjørelse. Domstolen kan selv treffe endelig avgjørelse dersom saken er klar til pådømmelse, eller hjemvise den til Underretten til avgjørelse.

Dersom saken hjemvises, er Underretten bundet av Domstolens avgjørelse av rettsspørsmålene.

Når en medlemsstat eller en unionsinstitusjon som ikke har trådt inn i saken for Underretten som intervenient, gis medhold i en anke, kan Domstolen dersom den finner det nødvendig, angi de virkninger av den opphevede avgjørelse fra Underretten som skal anses som rettskraftige for partene i saken.

Artikkel 62

I tilfellene omhandlet i artikkel 256 nr. 2 og 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte kan førstegeneraladvokaten foreslå at Domstolen prøver Underrettens avgjørelse på nytt dersom han/hun anser at det foreligger en alvorlig fare for at unionsrettens ensartede anvendelse eller sammenheng kan påvirkes.

Forslaget må framsettes innen en måned etter at Underretten har truffet avgjørelsen. Innen en måned etter at forslaget fra førstegeneraladvokaten ble mottatt, skal Domstolen beslutte hvorvidt avgjørelsen skal prøves på nytt.

Artikkel 62a

Domstolen skal treffe avgjørelse i sakene som prøves på nytt, etter en framgangsmåte for behandling av hastesaker på grunnlag av de saksdokumenter Underretten har oversendt.

Partene som er omhandlet i artikkel 23, og i tilfellene som er omhandlet i artikkel 256 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, partene i saken for Underretten har innen en nærmere fastsatt frist rett til å inngi innlegg eller andre skriftlige uttalelser til Domstolen om de spørsmål som prøves på nytt.

Domstolen kan beslutte å innlede muntlig forhandling før den treffer avgjørelse.

Artikkel 62b

I tilfellene omhandlet i artikkel 256 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte har forslaget om ny prøving og beslutningen om å innlede framgangsmåten for ny prøving ikke oppsettende virkning, se likevel artikkel 278 og 279 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. Dersom Domstolen anser at Underrettens avgjørelse påvirker helheten eller sammenhengen i unionsretten, skal den hjemvise saken til Underretten, som er bundet av de avgjørelser om rettsspørsmål som Domstolen har truffet; Domstolen kan angi hvilke av

virkningene av Underrettens avgjørelse som skal anses som rettskraftige for partene i saken. Dersom utfallet av saken, idet det tas hensyn til resultatet av prøvingen, framgår av de faktiske omstendigheter som Underrettens avgjørelse støtter seg på, skal Domstolen imidlertid avgjøre saken endelig.

I tilfellene omhandlet i artikkel 256 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal de svar Underretten gir på de spørsmål som er framlagt for den, få virkning ved utløpet av fristene som er fastsatt for dette formål i artikkel 62 annet ledd, med mindre det foreligger et forslag om ny prøving eller en beslutning om å innlede framgangsmåten for ny prøving. Dersom en framgangsmåte for ny prøving innledes, får de svar som prøves på nytt, virkning når framgangsmåten avsluttes, med mindre Domstolen bestemmer noe annet. Dersom Domstolen anser at Underrettens avgjørelse påvirker unionsrettens ensartede anvendelse eller sammenheng, skal det svar Domstolen har gitt på spørsmålet som prøves på nytt, erstatte Underrettens svar.

AVDELING IVa SÆRDOMSTOLER

Artikkel 62c

Bestemmelsene om domsmyndighet, sammensetning, organisasjon og framgangsmåte for særdomstolene som er opprettet i henhold til artikkel 257 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, finnes i vedlegget til disse vedtekter.

AVDELING V SLUTTBESTEMMELSER

Artikkel 63

Rettergangsordningen for Domstolen og Underretten skal inneholde alle bestemmelser som er nødvendige for å anvende vedtektene og eventuelt utfylle dem.

Artikkel 64

Reglene for bruk av språk ved Den europeiske unions domstol skal fastsettes ved en forordning som vedtas av Rådet ved enstemmighet. Forordningen skal vedtas enten på anmodning fra Domstolen og etter at Kommisjonen og Europaparlamentet er rådspurt, eller etter forslag fra Kommisjonen og etter at Domstolen og Europaparlamentet er rådspurt.

Inntil reglene er vedtatt skal språkbestemmelsene i rettergangsordningen for Domstolen og for Underretten fortsatt anvendes. Uten hensyn til artikkel 253 og 254 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte kan disse bestemmelsene endres eller oppheves bare av Rådet ved enstemmighet.

VEDLEGG I

DEN EUROPEISKE UNIONS TJENESTEMANNSDOMSTOL

Artikkel 1

Den europeiske unions tjenestemannsdomstol (heretter kalt «Tjenestemannsdomstolen») skal i første instans avgjøre tvister mellom Unionen og dens ansatte omhandlet i artikkel 270 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, herunder tvister mellom alle organer eller byråer og deres ansatte som er tillagt Den europeiske unions domstol.

Artikkel 2

Tjenestemannsdomstolen skal ha sju dommere. Etter anmodning fra Domstolen kan Rådet med kvalifisert flertall øke antall dommere.

Dommerne skal oppnevnes for seks år. Fratredende dommere kan oppnevnes på nytt.

Dersom en stilling som dommer blir ledig, skal det oppnevnes en ny dommer for et tidsrom på seks år.

Artikkel 3

1. Dommerne skal oppnevnes av Rådet i samsvar med artikkel 257 fjerde ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, etter at det har rådspurt komiteen omhandlet i denne artikkel. Når Rådet oppnevner dommere, skal det sikre en balansert sammensetning av Tjenestemannsdomstolen på et så bredt geografisk grunnlag som mulig blant medlemsstatenes statsborgere og med hensyn til de nasjonale rettssystemer som er representert.

2. Enhver unionsborger som oppfyller vilkårene i artikkel 257 fjerde ledd i traktaten om Den europeiske unionens virkemåte, kan sende inn søknad. Rådet skal etter anbefaling fra Domstolen fastsette vilkårene og de nærmere bestemmelser om innsending og behandling av slike søknader.

3. Det skal nedsettes en komité bestående av sju personer som velges blant tidligere medlemmer av Domstolen og Underretten samt jurister hvis faglige dyktighet er alminnelig anerkjent. Rådet skal etter anbefaling fra Domstolens president fastsette bestemmelsene om medlemskap og reglene for arbeidsmåten.

4. Komiteen skal avgi en uttalelse om kandidatenes egnethet til å utføre vervet som dommer ved Tjenestemannsdomstolen. Til uttalelsen skal komiteen knytte en liste over de kandidater som har den mest egnede erfaringen på høyt nivå. Listen skal inneholde navn på minst dobbelt så mange kandidater som det antall dommere som skal oppnevnes av Rådet.

Artikkel 4

1. Dommerne skal i sin midte velge Tjenestemannsdomstolens president for tre år. Presidenten kan gjenvelges.

2. Tjenestemannsdomstolen skal tre sammen i avdelinger med tre dommere. Den kan i visse tilfeller fastsatt i rettergangsordningen tre sammen i plenum eller i en avdeling med fem dommere eller én dommer.

3. Tjenestemannsdomstolens president skal lede domstolen i plenum og avdelingen med fem dommere. Formennene for avdelingene med tre dommere skal oppnevnes som fastsatt i nr. 1. Dersom Tjenestemannsdomstolens president tjenestegjør i en avdeling med tre dommere, skal han/hun lede avdelingen.

4. Myndighet og beslutningsmyndighet i plenum samt avdelingenes sammensetning og tildelingen av saker skal fastsettes i rettergangsordningen.

Artikkel 5

Artikkel 2-6, 14, 15, artikkel 17 første, annet og femte ledd samt artikkel 18 i vedtektene for Den europeiske unions domstol får anvendelse på Tjenestemannsdomstolen og dens medlemmer.

Ed etter artikkel 2 i vedtektene skal avlegges for Domstolen, som også skal treffe beslutninger etter artikkel 3, 4 og 6 etter å ha rådspurt Tjenestemannsdomstolen.

Artikkel 6

1. Tjenestemannsdomstolen skal støttes av Domstolens og Underrettens avdelinger. Domstolens president eller eventuelt Underrettens president skal ved felles overenskomst med Tjenestemannsdomstolens president fastsette de nærmere regler for hvordan tjenestemenn og andre ansatte ved Domstolen eller Underretten skal kunne gjøre tjeneste ved Tjenestemannsdomstolen for å sikre at den skal kunne utøve sin virksomhet. Visse tjenestemenn eller andre ansatte skal være underlagt justissekretæren for Tjenestemannsdomstolen under tilsyn av denne domstolens president.

2. Tjenestemannsdomstolen skal oppnevne sin justissekretær og fastsette instruks for stillingen. Artikkel 3 fjerde ledd og artikkel 10, 11 og 14 i vedtektene for Den europeiske unions domstol får anvendelse på Tjenestemannsdomstolens justissekretær.

Artikkel 7

1. Avdeling III, bortsett fra artikkel 22 og 23, i vedtektene for Den europeiske unions domstol får anvendelse på rettergangen ved Tjenestemannsdomstolen. Bestemmelsene skal i nødvendig utstrekning presiseres og utfylles i rettergangsordningen for Tjenestemannsdomstolen.

2. Bestemmelsene om bruk av språk ved Underretten får anvendelse på Tjenestemannsdomstolen.

3. Den skriftlige forhandlingen skal omfatte stevning og tilsvær, med mindre Tjenestemannsdomstolen beslutter at en videre utveksling av prosesskrifter er nødvendig. Når en slik videre utveksling har funnet sted, kan Tjenestemannsdomstolen med partenes samtykke beslutte å treffe avgjørelse uten muntlig forhandling.

4. Tjenestemannsdomstolen kan på ethvert trinn i saken, også umiddelbart etter at stevningen er inngitt, undersøke muligheten for en minnelig løsning av tvisten og forsøke å fremme en slik løsning.

5. Tjenestemannsdomstolen skal avgjøre spørsmål om saksomkostninger. Med forbehold for de særlige bestemmelsene i rettergangsordningen skal den tapende part pålegges å betale omkostningene dersom domstolen beslutter det.

Artikkel 8

1. Er en stevning eller et annet prosesskrift som er rettet til Tjenestemannsdomstolen, ved en feil innlevert til justissekretæren for Den europeiske unions domstol, skal denne straks oversende dokumentet til justissekretæren for Tjenestemannsdomstolen. Når en stevning eller et annet prosesskrift rettet til Domstolen eller Underretten ved en feil er innlevert til justissekretæren for Tjenestemannsdomstolen, skal denne på samme måte straks oversende dokumentet til Domstolens eller Underrettens justissekretær.

2. Finner Tjenestemannsdomstolen at den ikke har myndighet til å behandle en sak som hører under Domstolen eller Underretten, skal den henvise saken til Domstolen eller Underretten. Når Domstolen eller Underretten finner at en sak hører under Tjenestemannsdomstolen, skal den på samme måte henvise saken til Tjenestemannsdomstolen, som i så fall ikke kan erklære at den ikke er domsmyndig.

3. Bringes det inn for Tjenestemannsdomstolen og Underretten saker som har samme gjenstand, som reiser det samme fortolkningsspørsmål, eller der gyldigheten av den samme rettsakt bestrides, kan Tjenestemannsdomstolen etter å ha hørt partene utsette behandlingen av saken inntil Underretten har avsagt dom.

Bringes det inn for Tjenestemannsdomstolen og Underretten saker som har samme gjenstand, skal Tjenestemannsdomstolen erklære at den ikke er domsmyndig, slik at Domstolen kan treffe avgjørelse i saken.

Artikkel 9

Det kan ankes til Underretten senest to måneder etter forkynnelsen av den avgjørelse som påankes, over avgjørelser som avslutter behandlingen av en sak ved Tjenestemannsdomstolen, og avgjørelser truffet av Tjenestemannsdomstolen som avgjør en del av det krav som er tvistens gjenstand, eller som avgjør et spørsmål om manglende domsmyndighet eller en avvisningsinnsigelse.

Enhver part som helt eller delvis ikke har fått medhold, kan anke over avgjørelsen. Andre intervenienter enn medlemsstatene og unionsinstitusjonene kan ikke erklære anke med mindre Tjenestemannsdomstolens avgjørelse berører dem direkte.

Artikkel 10

1. Er en begjæring om intervensjon avvist av Tjenestemannsdomstolen, kan den som har framsatt begjæringen, anke over avgjørelsen til Underretten senest to uker etter forkynnelsen av avgjørelsen om å avvise intervensjon.

2. Avgjørelser truffet av Tjenestemannsdomstolen i henhold til artikkel 278 eller 279 eller artikkel 299 fjerde ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte eller Euratom-traktatens artikkel 157 eller artikkel 164 tredje ledd, kan påankes av partene i saken innen to måneder etter at avgjørelsen ble forkynt for dem.

3. Underrettens president kan, etter en summarisk rettergang som i nødvendig utstrekning kan avvike fra visse av reglene i dette vedlegg, og som Underrettens rettergangsordning skal gi bestemmelser om, avgjøre anker inngitt i samsvar med nr. 1 og 2.

Artikkel 11

1. Anke til Underretten skal være begrenset til rettsanvendelsen. Den kan bare begrunnes med at Tjenestemannsdomstolen mangler domsmyndighet, at det er begått saksbehandlingsfeil som er til skade for den ankende parts interesser, eller at Tjenestemannsdomstolen har overtrådt unionsretten.
2. Det kan ikke ankes utelukkende over avgjørelse om hvem som skal betale saksomkostningene, eller beløpets størrelse.

Artikkel 12

1. Anke til Underretten skal ikke ha oppsettende virkning, se likevel artikkel 278 og 279 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.
2. Når det ankes over en avgjørelse truffet av Tjenestemannsdomstolen, skal rettergangen ved Underretten bestå i en skriftlig og en muntlig del. På de vilkår som fastsettes i rettergangsordningen, kan Underretten etter å ha hørt partene treffe avgjørelse uten muntlig forhandling.

Artikkel 13

1. Gir Underretten den ankende part medhold, skal den oppheve Tjenestemannsdomstolens avgjørelse og selv avgjøre saken. Den skal hjemvise saken til Tjenestemannsdomstolen for avgjørelse dersom saken ikke kan avgjøres av Domstolen.
2. Dersom saken hjemmises, er Tjenestemannsdomstolen bundet av Underrettens avgjørelse av rettsspørsmålene.

PROTOKOLL (nr. 4) OM VEDTEKTENE FOR DET EUROPEISKE SYSTEM AV SENTRALBANKER OG DEN EUROPEISKE SENTRALBANK

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å fastsette vedtektene for Det europeiske system av sentralbanker og Den europeiske sentralbank omhandlet i artikkel 129 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

KAPITTEL I DET EUROPEISKE SYSTEM AV SENTRALBANKER

Artikkel 1 Det europeiske system av sentralbanker

I samsvar med artikkel 282 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union består Det europeiske system av sentralbanker (ESSB) av Den europeiske sentralbank (ESB) og medlemsstatenes sentralbanker. ESB og de nasjonale sentralbanker i de medlemsstater som har euro som sin valuta, skal utgjøre eurosystemet.

ESSB og ESB skal utøve sine funksjoner og sin virksomhet i samsvar med bestemmelsene i traktatene og i disse vedtekter.

KAPITTEL II MÅL OG OPPGAVER FOR ESSB

Artikkel 2 Mål

ESSB har i samsvar med artikkel 127 nr. 1 og artikkel 282 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte som hovedmål å opprettholde prisstabilitet. Med forbehold for målet om prisstabilitet skal ESSB støtte den alminnelige økonomiske politikk i Unionen med sikte på å bidra til å virkeliggjøre Unionens mål slik de er nedfelt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union. ESSB skal handle i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse, som fremmer en effektiv bruk av ressurser, og i samsvar med prinsippene i artikkel 119 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 3 Oppgaver

3.1. ESSBs grunnleggende oppgaver er i samsvar med artikkel 127 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

- å utforme og gjennomføre Unionens pengepolitikk,
- å foreta transaksjoner i utenlandsk valuta i samsvar med bestemmelsene i traktatens artikkel 219,
- å besitte og forvalte medlemsstatenes offisielle valutabeholdninger,

- å fremme et godt fungerende betalingssystem.

3.2. Artikkel 3.1 tredje strekpunkt skal i samsvar med artikkel 127 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte ikke være til hinder for at medlemsstatenes regjeringer besitter og forvalter arbeidskonti i utenlandsk valuta.

3.3. ESSB skal i samsvar med artikkel 127 nr. 5 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte bidra til en smidig gjennomføring av vedkommende myndigheters politikk for tilsyn med kredittinstitusjoner og stabiliteten i finanssystemet.

Artikkel 4 Rådgivende funksjoner

I samsvar med artikkel 127 nr. 4 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

- a) skal ESB gis anledning til å uttale seg
 - om ethvert forslag til unionsrettsakt innenfor dens ansvarsområder,
 - til de nasjonale myndigheter om ethvert forslag til regelverkstiltak innenfor dens ansvarsområder, men innenfor de rammer og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter framgangsmåten i artikkel 41,
- b) ESB kan avgi uttalelser til de relevante unionsinstitusjoner, -organer, -kontorer eller -byråer eller nasjonale myndigheter om spørsmål innenfor dens ansvarsområder.

Artikkel 5 Innsamling av statistiske opplysninger

5.1. ESB skal med støtte fra de nasjonale sentralbanker samle inn de statistiske opplysninger som er nødvendige for å utføre ESSBs oppgaver, enten fra vedkommende nasjonale myndigheter eller direkte fra markedsdeltakere. Den skal for dette formål samarbeide med Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer, med vedkommende myndigheter i medlemsstatene eller i tredjestater og med internasjonale organisasjoner.

5.2. De nasjonale sentralbanker skal i den grad det er mulig utføre de oppgaver som er nevnt i artikkel 5.1.

5.3. ESB skal etter behov bidra til harmonisering av regler og praksis i forbindelse med innsamling, utarbeiding og spredning av statistikk innenfor dens ansvarsområder.

5.4. Rådet skal etter framgangsmåten i artikkel 41 avgjøre hvilke fysiske og juridiske personer som er underlagt plikt til å gi opplysninger, taushetsplikt og egnede bestemmelser om håndhevelse.

Artikkel 6 Internasjonalt samarbeid

6.1. I internasjonalt samarbeid om de oppgaver som er tillagt ESSB, skal ESB bestemme hvordan ESSB skal være representert.

6.2. ESB og, dersom den gir sin godkjenning, de nasjonale sentralbanker har fullmakt til å delta i internasjonale monetære institusjoner.

6.3. Artikkel 6.1 og 6.2 får anvendelse med forbehold for artikkel 138 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

KAPITTEL III

ESSBs ORGANISERING

Artikkel 7 Uavhengighet

I samsvar med artikkel 130 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal verken ESB eller de nasjonale sentralbanker eller medlemmene av deres beslutningsorganer be om eller motta instruks fra Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer, medlemsstatenes regjeringer eller noen annen instans under utøvelsen av den myndighet og utførelsen av de oppgaver og plikter som er pålagt dem etter traktatene og disse vedtekter. Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer og medlemsstatenes regjeringer forplikter seg til å respektere dette prinsipp og til ikke å forsøke å påvirke medlemmene av beslutningsorganene i ESB eller i de nasjonale sentralbanker under utførelsen av deres oppgaver.

Artikkel 8 Alminnelig prinsipp

ESSB skal ledes av beslutningsorganene i ESB.

Artikkel 9 Den europeiske sentralbank

9.1. ESB, som i samsvar med artikkel 282 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte er et eget rettssubjekt, skal i hver medlemsstat ha den mest omfattende rettslige handleevne som statens lovgivning innrømmer juridiske personer; særlig kan ESB erverve og avhende fast eiendom og løsøre og være part i en rettssak.

9.2. ESB skal påse at de oppgaver som er pålagt ESSB i samsvar med artikkel 127 nr. 2, 3 og 5 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, utføres gjennom ESBs egen virksomhet i samsvar med disse vedtekter eller gjennom de nasjonale sentralbanker i samsvar med artikkel 12.1 og 14.

9.3. I samsvar med artikkel 129 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal ESBs beslutningsorganer være hovedstyret og direksjonen.

Artikkel 10 Hovedstyret

10.1. I samsvar med artikkel 283 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal hovedstyret bestå av medlemmene av direksjonen i ESB og sjefene for de nasjonale sentralbanker i de medlemsstater som har euro som sin valuta.

10.2. Hvert medlem av hovedstyret har én stemme. Fra det tidspunkt antall medlemmer i hovedstyret overstiger 21, skal hvert medlem av direksjonen ha én stemme og antall sentralbanksjefer med stemmerett skal være 15. Sistnevnte stemmerettigheter skal tildeles og rotere på følgende måte:

- Fra det tidspunkt antall sentralbanksjefer overstiger 15 og til det utgjør 22, skal sentralbanksjefene inndeles i to grupper på grunnlag av en fordeling etter størrelsen på sentralbanksmedlemsstatens andel av det samlede bruttonasjonalprodukt etter markedspriser og av den samlede aggregerte balansen for de monetære finansinstitusjoner i de medlemsstater som har euro som sin valuta. Andelene av det aggregerte bruttonasjonalproduktet etter markedspriser og av den samlede aggregerte balansen for de monetære finansinstitusjonene tildeles vekt på henholdsvis 5/6 og 1/6. Den første gruppen skal bestå av fem sentralbanksjefer og den andre gruppen av de

øvrige sentralbanksjefene. Stemmerettsfrekvensen for sentralbanksjefene i den første gruppen skal ikke være lavere enn stemmerettsfrekvensen for dem i den andre gruppen. Med forbehold for foregående punktum skal den første gruppen tildeles fire stemmerettigheter og den andre gruppen elleve.

- Fra det tidspunkt antall sentralbanksjefer utgjør 22, skal de inndeles i tre grupper på grunnlag av en fordeling etter størrelse i henhold til ovennevnte kriterier. Den første gruppen skal bestå av fem sentralbanksjefer og tildeles fire stemmerettigheter. Den andre gruppen skal bestå av halvparten av det samlede antall sentralbanksjefer, avrundet til nærmeste heltall, og tildeles åtte stemmerettigheter. Den tredje gruppen skal bestå av de øvrige sentralbanksjefene og tildeles tre stemmerettigheter.
- Innenfor hver gruppe utøver sentralbanksjefene stemmerett i like lange perioder.
- Ved beregningen av andelene i det samlede bruttonasjonalproduktet etter markedspriser får artikkel 29.2 anvendelse. Den samlede aggregerte balansen for de monetære finansinstitusjonene beregnes i samsvar med det statistiske grunnlag som gjelder i Unionen på tidspunktet for beregningen.
- Når det aggregerte bruttonasjonalproduktet etter markedspriser justeres i henhold til artikkel 29.3, eller når antallet av sentralbanksjefer økes, justeres størrelsen og/eller sammensetningen av gruppene i samsvar med ovennevnte prinsipper.
- Hovedstyret, som treffer avgjørelse med to tredels flertall blant alle medlemmer, både med og uten stemmerett, skal treffe alle nødvendige tiltak for å gjennomføre ovennevnte prinsipper og kan treffe avgjørelse om å utsette innføringen av rotasjonssystemet til det tidspunkt antall sentralbanksjefer overstiger 18.

Utøvelse av stemmeretten kan bare skje ved personlig tilstedeværelse. Som unntak fra denne regel kan forretningsordenen omhandlet i artikkel 12.3 fastsette at medlemmer av hovedstyret kan avgi stemme ved hjelp av telekonferanse. Forretningsordenen skal dessuten fastsette at et medlem av hovedstyret som i en lengre periode er forhindret fra å delta i hovedstyrets møter, kan utpeke en stedfortreder som medlem av hovedstyret.

Bestemmelsene i de foregående ledd berører ikke den stemmerett samtlige medlemmer av hovedstyret, både med og uten stemmerett, har i henhold til artikkel 10.3, 40.2 og 40.3.

Med mindre annet er fastsatt i disse vedtekter, skal hovedstyret treffe sine beslutninger med simpelt flertall blant de medlemmer som har stemmerett. Ved stemmelikhet skal lederens stemme være avgjørende.

For at hovedstyret skal være beslutningsdyktig, må minst to tredeler av de stemmeberettigede medlemmene være til stede. Dersom det ikke oppnås beslutningsdyktighet, kan lederen innkalle til ekstraordinært møte som kan treffe beslutninger uten hensyn til regelen om beslutningsdyktighet.

10.3. Ved ethvert vedtak i henhold til artikkel 28-30, 32 og 33 skal stemmer avgitt av hovedstyrets medlemmer ha vekt som svarer til fordelingen av ESBs tegned kapital mellom de nasjonale sentralbanker. Stemmer avgitt av direksjonens medlemmer skal ha vekt lik null. Til gyldig vedtak med kvalifisert flertall kreves et antall ja-stemmer som representerer minst to tredeler av ESBs tegned kapital og minst halvparten av andelseierne. Dersom en sentralbanksjef ikke kan være til stede, kan denne utpeke en stedfortreder som avgir den veide stemmen.

10.4. Forhandlingene på møtene skal være fortrolige. Hovedstyret kan vedta å offentliggjøre resultatet av sine drøftinger.

10.5. Hovedstyret skal møtes minst ti ganger i året.

Artikkel 11 Direksjonen

11.1. I samsvar med artikkel 283 nr. 2 første ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal direksjonen bestå av lederen, nestlederen og fire andre medlemmer.

Medlemmene skal utøve sine funksjoner på heltid. De kan ikke utøve noe annet lønnet eller ulønnet yrke med mindre hovedstyret har gjort et særlig unntak for vedkommende.

11.2. I samsvar med artikkel 283 nr. 2 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal lederen, nestlederen og de andre medlemmer av direksjonen oppnevnes av Det europeiske råd med kvalifisert flertall, på grunnlag av innstilling fra Rådet og etter at Europaparlamentet og hovedstyret i ESB er rådspurt, blant personer hvis dyktighet og erfaring i penge- og valutaspørsmål eller bankspørsmål er alminnelig anerkjent.

Oppnevnelesperioden er åtte år uten adgang til gjenoppnevnelese.

Bare statsborgere i medlemsstatene kan være medlem av direksjonen.

11.3. Direksjonsmedlemmenes ansettelsesvilkår, særlig deres lønn, pensjoner og andre sosiale ytelser, skal avtales med ESB og fastsettes av hovedstyret etter forslag fra en komité bestående av tre medlemmer oppnevnt av hovedstyret og tre medlemmer oppnevnt av Rådet. Direksjonens medlemmer har ikke stemmerett i saker nevnt i dette nummer.

11.4. Dersom et medlem av direksjonen ikke lenger oppfyller de nødvendige vilkår for å gjøre tjeneste, eller dersom vedkommende har gjort seg skyldig i en alvorlig forseelse, kan Domstolen, etter begjæring fra hovedstyret eller direksjonen, avsette vedkommende.

11.5. Ethvert medlem av direksjonen som er til stede på møtene, skal ha stemmerett og skal for dette formål ha én stemme. Med mindre annet er fastsatt, skal direksjonen treffe sine beslutninger med simpelt flertall av de avgitte stemmer. Ved stemmelikhet skal lederens stemme være avgjørende. Nærmere regler for avstemning skal fastsettes i forretningsordenen omhandlet i artikkel 12.3.

11.6. Direksjonen skal være ansvarlig for ESBs løpende forretninger.

11.7. Dersom en stilling som medlem av direksjonen blir ledig, skal det oppnevnes et nytt medlem i samsvar med artikkel 11.2.

Artikkel 12 Beslutningsorganenes ansvarsområder

12.1. Hovedstyret skal fastsette de retningslinjer og gjøre de vedtak som er nødvendige for å utføre de oppgaver som er pålagt ESSB i henhold til traktatene og disse vedtekter. Hovedstyret skal utforme Unionens pengepolitikk, herunder eventuelle vedtak om avledede pengepolitiske mål, offisielle rentesatser og innskudd av reserver i ESSB, og fastsette nødvendige retningslinjer for gjennomføring av vedtakene.

Direksjonen skal iverksette pengepolitikken i samsvar med hovedstyrets retningslinjer og vedtak. Direksjonen skal innenfor disse rammer gi de nødvendige instruksjoner til de nasjonale sentralbanker. Direksjonen kan dessuten gis visse fullmakter gjennom vedtak i hovedstyret.

ESB skal i den grad det anses for mulig og hensiktsmessig, benytte seg av de nasjonale sentralbanker til å foreta de transaksjoner som hører under ESSBs oppgaver, med forbehold for bestemmelsene i denne artikkel.

12.2. Direksjonen skal ha ansvaret for å forberede hovedstyrets møter.

12.3. Hovedstyret skal vedta en forretningsorden som fastsetter den interne organiseringen av ESB og dens beslutningsorganer.

12.4. De rådgivende funksjoner nevnt i artikkel 4 skal utøves av hovedstyret.

12.5. Hovedstyret skal gjøre de vedtak som er nevnt i artikkel 6.

Artikkel 13 Lederen

13.1. Lederen, eller ved dennes forfall nestlederen, skal lede ESSBs hovedstyre og direksjon.

13.2. Med forbehold for artikkel 38 skal lederen eller den denne utpeker for dette formål, representere ESB utad.

Artikkel 14 De nasjonale sentralbanker

14.1. Hver medlemsstat skal i samsvar med artikkel 131 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte sørge for at dens nasjonale lovgivning, herunder vedtektene for den nasjonale sentralbank, er forenlig med traktatene og disse vedtekter.

14.2. Vedtektene for de nasjonale sentralbanker skal særlig fastsette at sjefen for den nasjonale sentralbank skal oppnevnes for minst fem år.

En sentralbanksjef kan avsettes bare når han/hun ikke lenger oppfyller de nødvendige vilkår for å utøve sine funksjoner eller har gjort seg skyldig i grov tjenesteforsømmelse.

Vedkommende sentralbanksjef eller hovedstyret kan klage et vedtak om avsettelse inn for Domstolen for brudd på traktatene eller en av deres gjennomføringsbestemmelser. Fristen for å inngi klage skal være to måneder fra det tidspunkt vedtaket ble kunngjort, eller eventuelt meldt til klageren eller, i mangel av slik melding, fra det tidspunkt da klageren fikk kjennskap til vedtaket.

14.3. De nasjonale sentralbanker er en integrerende del av ESSB og skal handle i samsvar med ESSBs retningslinjer og instruksjoner. Hovedstyret skal treffe de nødvendige tiltak for å sikre at ESSBs retningslinjer og instruksjoner overholdes, og skal kreve å få seg forelagt alle nødvendige opplysninger.

14.4. De nasjonale sentralbanker kan utøve andre funksjoner enn dem som er nevnt i disse vedtekter, med mindre hovedstyret med to tredels flertall av de avgitte stemmer vedtar at funksjonene strider mot ESSBs mål og oppgaver. Disse funksjonene, som de nasjonale sentralbanker skal utøve på eget ansvar og på egen risiko, skal ikke høre under ESSBs funksjoner.

Artikkel 15 Plikt til å framlegge beretninger

15.1. ESB skal minst hvert kvartal utarbeide og offentliggjøre delårsberetninger om ESSBs virksomhet.

15.2. En konsolidert oversikt over ESSBs finansielle stilling skal offentliggjøres hver uke.

15.3. ESB skal i samsvar med artikkel 284 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte sende en årsberetning om virksomheten i ESB og om penge- og valutapolitikken i det foregående og det inneværende år til Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen samt til Det europeiske råd.

15.4. Årsberetningen og delårsberetningene nevnt i denne artikkel skal stilles vederlagsfritt til rådighet for berørte parter.

Artikkel 16 Pengesedler

I samsvar med artikkel 128 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte har hovedstyret enerett til å tillate utstedelse av pengesedler i euro i Unionen. ESB og de nasjonale sentralbanker kan utstede slike pengesedler. Pengesedler utstedt av ESB og de nasjonale sentralbanker skal være de eneste pengesedler som er tvungent betalingsmiddel i Unionen.

ESB skal så langt det er mulig respektere bestående praksis for utstedelse og utforming av pengesedler.

KAPITTEL IV

ESSBs PENGE- OG VALUTAPOLITISKE OPPGAVER OG TRANSAKSJONER

Artikkel 17 Konti i ESB og de nasjonale sentralbanker

For å foreta sine transaksjoner kan ESB og de nasjonale sentralbanker opprette konti for kredittinstitusjoner, offentlige organer og andre markedsdeltakere og motta aktiva, herunder innskrevne verdipapirer, som sikkerhet.

Artikkel 18 Transaksjoner på det åpne marked og lånetransaksjoner

18.1. Med sikte på å nå ESSBs mål og utføre sine oppgaver kan ESB og de nasjonale sentralbanker

- operere på pengemarkedene ved direkte salgs- eller kjøpstransaksjoner (kontant- og termintransaksjoner) eller ved gjenkjøpsordninger eller ved utlån eller innlån i fordringer og omsettelige verdipapirer, utstedt i euro eller tredjestatsvaluta eller i edle metaller,
- foreta lånetransaksjoner med kredittinstitusjoner og andre markedsdeltakere, med egnet sikkerhet for lånene.

18.2. ESB skal fastsette de alminnelige prinsipper for transaksjoner på det åpne marked og for lånetransaksjoner som foretas av den selv eller av de nasjonale sentralbanker, herunder for offentliggjøring av de vilkår som må oppfylles for at de kan si seg villige til å foreta slike transaksjoner.

Artikkel 19 Pliktige reserver

19.1. Med forbehold for artikkel 2 kan ESB kreve at kredittinstitusjoner som er etablert i medlemsstatene, holder pliktige reserver i ESB og i de nasjonale sentralbanker i samsvar med de pengepolitiske mål. Hovedstyret kan fastsette nærmere regler for beregningen og fastsettelsen av de pliktige reserver. ESB kan ved enhver manglende oppfyllelse ilegge strafferenter og andre sanksjoner med tilsvarende virkning.

19.2. For denne artikkels formål skal Rådet etter framgangsmåten i artikkel 41 fastsette grunnlaget for pliktige reserver og det høyeste tillatte forhold mellom reservene og deres grunnlag samt egnede sanksjoner ved manglende overholdelse.

Artikkel 20 Andre pengepolitiske tiltak

Hovedstyret kan med to tredels flertall av de avgitte stemmer vedta å benytte andre metoder for pengepolitiske tiltak som den anser hensiktsmessig, se likevel artikkel 2.

Dersom metodene medfører forpliktelser for tredjemann, skal Rådet fastsette deres omfang etter framgangsmåten i artikkel 41.

Artikkel 21 Transaksjoner med offentlige organer

21.1. I henhold til artikkel 123 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte er det forbudt for ESB og medlemsstatenes sentralbanker å tillate overtrekk eller å gi andre former for kreditt til Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer, sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, og det er likeledes forbudt for ESB og de nasjonale sentralbanker å overta lånepapirer direkte fra dem.

21.2. ESB og de nasjonale sentralbanker kan opptre som fiskalagent for organene nevnt i artikkel 21.1.

21.3. Denne artikkel gjelder ikke for offentlig eide kredittinstitusjoner, som med hensyn til sentralbankkreditter skal gis den samme behandling av nasjonale sentralbanker og ESB som private kredittinstitusjoner.

Artikkel 22 Avregnings- og betalingssystemer

ESB og de nasjonale sentralbanker kan stille til rådighet tjenester, og ESB kan vedta forordninger, for å sikre effektive og pålitelige avregnings- og betalingssystemer i Unionen og overfor tredjestater.

Artikkel 23 Eksterne transaksjoner

ESB og de nasjonale sentralbanker kan

- opprette forbindelser med sentralbanker og finansinstitusjoner i tredjestater og, etter behov, med internasjonale organisasjoner,
- kjøpe og selge, på kontant- og terminmarkedet, enhver form for valutaaktiva og edle metaller; begrepet «valutareserver» skal omfatte verdipapirer og alle andre aktiva, uansett form, i en hvilken som helst stats valuta eller i regneenheter,
- besitte og forvalte de aktiva som er nevnt i denne artikkel,
- foreta alle typer banktransaksjoner med tredjestater og internasjonale organisasjoner, herunder innlån og utlån.

Artikkel 24 Andre transaksjoner

I tillegg til de transaksjoner som følger av deres oppgaver, kan ESB og de nasjonale sentralbanker foreta transaksjoner i egenforvaltningen eller for sitt personale.

KAPITTEL V

TILSYNSVIRKSOMHET

Artikkel 25 Tilsynsvirksomhet

25.1. ESB kan avgi uttalelser og rådspørres av Rådet, Kommisjonen og vedkommende myndigheter i medlemsstatene om omfanget og anvendelsen av Unionens regelverk for tilsyn med kredittinstitusjoner og stabiliteten i finanssystemet.

25.2. I samsvar med enhver beslutning truffet av Rådet etter artikkel 127 nr. 6 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte kan ESB utføre bestemte oppgaver som gjelder politikken for tilsyn med kredittinstitusjoner og andre finansinstitusjoner, med unntak av forsikringsselskaper.

KAPITTEL VI

FINANSIELLE BESTEMMELSER FOR ESSB

Artikkel 26 Regnskap

26.1. Regnskapsåret for ESB og de nasjonale sentralbanker begynner 1. januar og utløper 31. desember.

26.2. Årsregnskapet for ESB skal utarbeides av direksjonen i samsvar med prinsippene fastsatt av hovedstyret. Regnskapet skal godkjennes av hovedstyret og deretter offentliggjøres.

26.3. Direksjonen skal for analyse- og forvaltningsformål utarbeide en konsolidert balanse for ESSB som omfatter aktiva og passiva for de nasjonale sentralbanker som hører under ESSB.

26.4. For gjennomføringen av denne artikkel skal hovedstyret fastsette nødvendige regler for standardisering av bokføring og innberetning av transaksjoner foretatt av de nasjonale sentralbanker.

Artikkel 27 Revisjon

27.1. Regnskapene for ESB og de nasjonale sentralbanker skal revideres av uavhengige, eksterne revisorer oppnevnt etter innstilling fra hovedstyret og godkjent av Rådet. Revisorene skal ha myndighet til å gjennomgå alle ESBs og de nasjonale sentralbankers bøker og regnskaper og innhente alle opplysninger om deres transaksjoner.

27.2. Bestemmelsene i artikkel 287 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte får anvendelse bare for å undersøke om ESBs forvaltning er effektiv.

Artikkel 28 ESBs kapital

28.1. ESBs kapital skal være fem milliarder euro. Kapitalen kan forhøyes etter vedtak gjort av hovedstyret med det kvalifiserte flertall som er fastsatt i artikkel 10.3, innenfor de grenser og på de vilkår som Rådet fastsetter etter framgangsmåten i artikkel 41.

28.2. De nasjonale sentralbanker har enerett til å tegne og eie ESBs kapital. Kapitaltegningen skal foretas etter fordelingsnøkkelen fastsatt i samsvar med artikkel 29.

28.3. Hovedstyret skal med det kvalifiserte flertall som er fastsatt i artikkel 10.3, bestemme i hvilket omfang og på hvilken måte kapitalen skal innbetales.

28.4. Med forbehold for artikkel 28.5 kan sentralbankenes andeler av ESBs tegnete kapital ikke overdras, pantsettes eller beslaglegges.

28.5. Dersom fordelingsnøkkelen nevnt i artikkel 29 endres, skal de nasjonale sentralbanker seg imellom overføre andeler av kapitalen i det omfang som er nødvendig for å sikre at fordelingen av dem svarer til den nye fordelingsnøkkelen. Hovedstyret skal fastsette nærmere regler for slike overføringer.

Artikkel 29 Fordelingsnøkkel for tegning av kapital

29.1. Fordelingsnøkkelen for tegning av kapital i ESB, som ble fastsatt første gang i 1998 da ESSB ble opprettet, skal fastsettes ved å tildele hver nasjonale sentralbank en vekt i denne fordelingsnøkkelen som er lik summen av

- 50 % av vedkommende medlemsstats andel av Unionens befolkning nest siste år før opprettelsen av ESSB,
- 50 % av vedkommende medlemsstats andel av Unionens bruttonasjonalprodukt etter markedspriser i løpet av de fem siste årene forut for nest siste år før opprettelsen av ESSB.

Prosentandelene skal avrundes oppover til nærmeste multiplum av 0,0001 prosentpoeng.

29.2. De statistiske data som er nødvendige for anvendelsen av denne artikkel, skal fastsettes av Kommisjonen i samsvar med regler vedtatt av Rådet etter framgangsmåten i artikkel 41.

29.3. Den vekt som tildeles de nasjonale sentralbanker, skal justeres i samsvar med bestemmelsene i artikkel 29.1 hvert femte år etter opprettelsen av ESSB. Den justerte fordelingsnøkkelen skal benyttes fra den første dag i det påfølgende år.

29.4. Hovedstyret skal treffe alle andre nødvendige tiltak for anvendelsen av denne artikkel.

Artikkel 30 Overføring av valutareserver til ESB

30.1. Med forbehold for artikkel 28 skal de nasjonale sentralbanker overføre til ESB valutareserver, med unntak av medlemsstatenes valutaer, euro, reserveposisjoner i IMF og SDR, som tilsvarer et beløp på inntil 50 milliarder euro. Hovedstyret skal fastsette de andeler som skal innkalles av ESB etter at den er opprettet, samt de beløp som skal innkalles senere. ESB skal ha full rett til å besitte og forvalte de reserver som er overført til den, og å bruke dem til de formål som er fastsatt i disse vedtekter.

30.2. Den enkelte nasjonale sentralbanks bidrag skal fastsettes i forhold til dens andel av ESBs tegnete kapital.

30.3. ESB skal kreditere den enkelte nasjonale sentralbank med en fordring som svarer til dennes bidrag. Hovedstyret skal fastsette slike fordringers valutaslag og avkastning.

30.4. ESB kan innkalle tilleggsreserver utover den grense som er fastsatt i artikkel 30.1, i samsvar med artikkel 30.2, innenfor de rammer og på de vilkår som Rådet fastsetter etter framgangsmåten i artikkel 41.

30.5. ESB kan besitte og forvalte reserveposisjoner i IMF og SDR samt tillate en sammenslåing av disse aktiva.

30.6. Hovedstyret skal treffe alle andre nødvendige tiltak for anvendelsen av denne artikkel.

Artikkel 31 De nasjonale sentralbankers valutareserver

31.1. De nasjonale sentralbanker har rett til å foreta transaksjoner i forbindelse med oppfyllelsen av sine forpliktelser overfor internasjonale organisasjoner i samsvar med artikkel 23.

31.2. Alle andre transaksjoner i valutareserver som forblir i de nasjonale sentralbanker etter overføringene nevnt i artikkel 30, og transaksjoner som medlemsstatene foretar med sine arbeidskonti i utenlandsk valuta skal, når den overstiger en bestemt grense som skal fastsettes i henhold til artikkel 31.3, godkjennes av ESB for å sikre samsvar med Unionens penge- og valutapolitikk.

31.3. Hovedstyret skal fastsette retningslinjer for å lette gjennomføringen av slike transaksjoner.

Artikkel 32 Fordeling av de nasjonale sentralbankers monetære inntekter

32.1. De nasjonale sentralbankers inntekter fra sin utførelse av ESSBs penge- og valutapolitiske oppgaver (heretter kalt «monetære inntekter») skal fordeles ved utløpet av hvert driftsår i samsvar med denne artikkel.

32.2. Den enkelte nasjonale sentralbanks monetære inntekter skal være lik dens årlige inntekter fra de aktiva den besitter som motverdi til pengesedler i omløp og dens forpliktelser i forbindelse med innlån fra kredittinstitusjoner. De nasjonale sentralbanker skal holde disse aktiva adskilt i samsvar med de retningslinjer hovedstyret fastsetter.

32.3. Dersom hovedstyret etter innføringen av euro mener at de nasjonale sentralbankers balanseoppstilling ikke gjør det mulig å anvende artikkel 32.2, kan det med kvalifisert flertall som unntak fra artikkel 32.2 vedta at monetære inntekter i et tidsrom på høyst fem år skal beregnes etter en alternativ metode.

32.4. Den enkelte nasjonale sentralbanks monetære inntekter skal fratrekkes et beløp som tilsvarer de renteomkostninger den har hatt i forbindelse med innlån fra kredittinstitusjoner i samsvar med artikkel 19.

Hovedstyret kan vedta å gi erstatning til nasjonale sentralbanker for kostnader i forbindelse med utstedelse av pengesedler eller, unntaksvis, for særlige tap i forbindelse med penge- og valutapolitiske transaksjoner utført for ESSB. Erstatningen skal skje i den form hovedstyret anser for egnet; slike beløp kan avregnes mot de nasjonale sentralbankers monetære inntekter.

32.5. De nasjonale sentralbankers monetære inntekter skal fordeles mellom dem i forhold til deres innbetalte andeler i ESSBs kapital, med forbehold for ethvert vedtak av hovedstyret i samsvar med artikkel 33.2.

32.6. Avregningen og oppgjør av restbeløp fra fordelingen av de monetære inntekter skal utføres av ESB i samsvar med retningslinjer fastsatt av hovedstyret.

32.7. Hovedstyret skal treffe alle andre nødvendige tiltak for anvendelsen av denne artikkel.

Artikkel 33 Fordeling av ESBs nettooverskudd og -tap

33.1. ESBs nettooverskudd skal overføres på følgende måte:

- a) Et beløp som hovedstyret skal fastsette, og som ikke kan overstige 20 % av nettooverskuddet, skal overføres til det alminnelige reservefond innenfor en grense på 100 % av kapitalen,
- b) resten av nettooverskuddet skal utdeles til ESBs andelseiere i forhold til deres innbetalte andeler.

33.2. Dersom ESB lider et tap, skal dette dekkes av det alminnelige reservefond og, om nødvendig og etter vedtak av hovedstyret, av de monetære inntekter fra vedkommende regnskapsår i forhold til og inntil de beløp som fordeles mellom de nasjonale sentralbanker i samsvar med artikkel 32.5.

KAPITTEL VII ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Artikkel 34 Rettsakter

34.1. I samsvar med artikkel 132 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal ESB

- gi forordninger i den utstrekning det er nødvendig for å gjennomføre de oppgaver som er fastsatt i artikkel 3.1 første strekpunkt, artikkel 19.1, 22 eller 25.2, og i de tilfeller der det blir fastsatt i Rådets rettsakter omhandlet i artikkel 41,
- gjøre de vedtak som er nødvendige for å utføre oppgavene pålagt ESSB etter traktatene og disse vedtekter,
- gi rekommandasjoner og uttalelser.

34.2. ESB kan beslutte å offentliggjøre sine vedtak, rekommandasjoner og uttalelser.

34.3. Innenfor de grenser og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter framgangsmåten i artikkel 41, skal ESB ha rett til å ilegge foretak bøter eller tvangsmulkt dersom de unnlater å oppfylle sine forpliktelser etter dens forordninger og vedtak.

Artikkel 35 Domstolskontroll og beslektede spørsmål

35.1. Den europeiske unions domstol skal avgjøre saker om ESBs handlinger eller unnlattelse av å handle, og den kan få seg forelagt spørsmål om deres fortolkning, i de tilfeller og på de vilkår som er fastsatt i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. ESB kan reise sak i de tilfeller og på de vilkår som er fastsatt i traktatene.

35.2. Vedkommende nasjonale domstoler kan avgjøre tvister mellom ESB på den ene side og dens kreditorer, debitorer eller andre personer på den annen side, med mindre Den europeiske unions domstol er gitt domsmyndighet.

35.3. ESB skal ha ansvar etter artikkel 340 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. De nasjonale sentralbankers ansvar skal fastsettes etter deres nasjonale lovgivning.

35.4. Det hører under Den europeiske unions domstol å treffe avgjørelse i henhold til en voldgiftsklausul i en offentlig- eller privatrettslig avtale inngått av eller på vegne av ESB.

35.5. ESBs beslutning om å reise sak for Den europeiske unions domstol skal treffes av hovedstyret.

35.6. Det hører under Den europeiske unions domstol å avgjøre tvister om de nasjonale sentralbankers oppfyllelse av de forpliktelser de er pålagt i henhold til traktatene og disse vedtekter. Dersom ESB mener at en nasjonal sentralbank ikke har oppfylt en av de forpliktelser den er pålagt i henhold til traktatene og disse vedtekter, skal den avgi begrunnet uttalelse om saken etter å ha gitt den berørte nasjonale sentralbank mulighet til å uttale seg. Dersom vedkommende nasjonale sentralbank ikke retter seg etter denne uttalelse innen en frist som ESB fastsetter, kan ESB bringe saken inn for Den europeiske unions domstol.

Artikkel 36 Personale

36.1. Hovedstyret skal etter forslag fra direksjonen fastsette de ansettelsesvilkår som skal gjelde for ESBs personale.

36.2. Det hører under Den europeiske unions domstol å dømme i enhver tvist mellom ESB og dens ansatte innen de rammer og på de vilkår som er fastsatt i ansettelsesvilkårene.

Artikkel 37 (tidl. artikkel 38) Taushetsplikt

37.1. Medlemmer av beslutningsorganene og ansatte i ESB og de nasjonale sentralbanker er forpliktet til ikke å gi opplysninger som er av en slik art at de er underlagt bestemmelsene om taushetsplikt, selv etter at tjenesten er avsluttet.

37.2. Personer som har adgang til data som omfattes av unionsregler for taushetsplikt, skal være underlagt disse reglene.

Artikkel 38 (tidl. artikkel 39) Underskriftsberettigede

ESB forpliktes rettslig overfor tredjemann ved sin leder eller ved to medlemmer av direksjonen eller ved underskrift fra to av ESBs ansatte som av lederen er gitt fullmakt til å undertegne på vegne av ESB.

Artikkel 39 (tidl. artikkel 40) Privilegier og immunitet

ESB skal på medlemsstatenes territorium nyte godt av de privilegier og den immunitet som er nødvendig for at den skal kunne utføre sine oppgaver, på de vilkår som er fastsatt i protokollen om Den europeiske unions privilegier og immunitet.

KAPITTEL VIII

ENDRING AV VEDTEKTENE OG TILLEGGSBESTEMMELSER

Artikkel 40 (tidl. artikkel 41) Forenklet framgangsmåte for endring

40.1. I samsvar med artikkel 129 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte kan artikkel 5.1-5.3, 17, 18, 19.1, 22-24, 26, 32.2-32.4, 32.6, 33.1 bokstav a) og artikkel 36 i disse vedtekter endres av Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen enten etter rekommandasjon fra ESB og etter at Kommisjonen er rådspurt, eller etter forslag fra Kommisjonen og etter at ESB er rådspurt.

40.2. Artikkel 10.2 kan endres ved en enstemmig beslutning i Det europeiske råd enten etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank og etter at det har rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen, eller etter rekommandasjon fra Kommisjonen og etter at det har rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske sentralbank. Endringene skal ikke tre i kraft før de er godkjent av medlemsstatene i samsvar med deres forfatningsregler.

40.3. En rekommandasjon fra ESB i henhold til denne artikkel krever enstemmighet i hovedstyret.

Artikkel 41 (tidl. artikkel 42) Tilleggsregler

I samsvar med artikkel 129 nr. 4 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal Rådet enten etter forslag fra Kommisjonen og etter at det har rådspurt Europaparlamentet og ESB, eller etter rekommandasjon fra ESB og etter at det har rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen vedta bestemmelsene nevnt i artikkel 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 og 34.3 i disse vedtekter.

KAPITTEL IX

OVERGANGSBESTEMMELSER OG ANDRE BESTEMMELSER OM ESSB

Artikkel 42 (tidl. artikkel 43) Alminnelige bestemmelser

42.1. Fritak som nevnt i artikkel 139 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal innebære at følgende artikler i disse vedtekter ikke medfører rettigheter eller plikter for den berørte medlemsstat: artikkel 3, 6, 9.2, 12.1, 14.3, 16, 18-20, 22, 23, 26.2, 27, 30-34 og 49.

42.2. Sentralbanker i medlemsstater med fritak i samsvar med artikkel 139 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal beholde sin myndighet på det pengepolitiske området i henhold til nasjonal lovgivning.

42.3. I samsvar med artikkel 139 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte menes med «medlemsstater» medlemsstater som har euro som sin valuta, i følgende artikler i disse vedtekter: artikkel 3, 11.2 og 19.

42.4. Med «nasjonale sentralbanker» menes sentralbanker i medlemsstater som har euro som sin valuta, i følgende artikler i disse vedtekter: artikkel 9.2, 10.2, 10.3, 12.1, 16-18, 22, 23, 27, 30-32, 33.2 og 49.

42.5. I artikkel 10.3 og 33.1 menes med «andelseiere» sentralbanker i medlemsstater som har euro som sin valuta.

42.6. I artikkel 10.3 og 30.2 menes med «tegnede kapital» ESBs kapital tegnet av sentralbanker i medlemsstater som har euro som sin valuta.

Artikkel 43 (tidl. artikkel 44) ESBs overgangsoppgaver

ESB skal overta de av EMIs oppgaver nevnt i artikkel 141 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte som fremdeles må utføres etter at euroen er innført, som følge av fritak for én eller flere medlemsstater.

ESB skal avgi uttalelse når opphevelse av fritakene nevnt i artikkel 140 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte forberedes.

Artikkel 44 (tidl. artikkel 45) ESBs utvidede råd

44.1. Med forbehold for artikkel 129 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal Det utvidede råd konstitueres som ESBs tredje beslutningsorgan.

44.2. Det utvidede råd skal bestå av ESBs leder og nestleder samt sjefene for de nasjonale sentralbanker. De øvrige medlemmer av direksjonen kan delta uten stemmerett på Det utvidede råds møter.

44.3. Det utvidede råds ansvarsområder er i sin helhet angitt i artikkel 46 i disse vedtekter.

Artikkel 45 (tidl. artikkel 46) Forretningsorden for Det utvidede råd

45.1. Lederen eller, ved dennes forfall, nestlederen for ESB skal lede Det utvidede råd for ESB.

45.2. Rådets formann og et medlem av Kommisjonen kan delta uten stemmerett på møtene i Det utvidede råd.

45.3. Lederen skal forberede møtene i Det utvidede råd.

45.4. Som unntak fra artikkel 12.3 skal Det utvidede råd vedta sin forretningsorden.

45.5. Sekretariatet for Det utvidede råd skal stilles til rådighet av ESB.

Artikkel 46 (tidl. artikkel 47) Det utvidede råds ansvarsområder

46.1. Det utvidede råd skal

- utføre oppgavene nevnt i artikkel 43,
- medvirke i forbindelse med de rådgivende funksjoner som er nevnt i artikkel 4 og 25.1.

46.2. Det utvidede råd skal bidra til

- innsamling av statistiske opplysninger, som omhandlet i artikkel 5,
- utarbeiding av beretninger om ESBs virksomhet, som omhandlet i artikkel 15,
- fastsettelse av de regler som er nødvendige for anvendelsen av artikkel 26, som omhandlet i artikkel 26.4,
- å treffe alle andre tiltak som er nødvendige for anvendelsen av artikkel 29, som omhandlet i artikkel 29.4,
- fastsettelse av ansettelsesvilkårene for ESBs personale, som omhandlet i artikkel 36.

46.3. Det utvidede råd skal bidra til de nødvendige forberedelser med henblikk på ugentlig fastsettelse av omregningskursene for valutaene i medlemsstater med fritak i forhold til euro, som omhandlet i artikkel 140 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

46.4. ESBs leder skal underrette Det utvidede råd om beslutninger truffet av hovedstyret.

Artikkel 47 (tidl. artikkel 48) Overgangsbestemmelser om ESBs kapital

I samsvar med artikkel 29.1 skal hver nasjonale sentralbank tildeles en vekt i fordelingsnøkkelen for tegning av kapital i ESB. Som unntak fra artikkel 28.3 skal de nasjonale sentralbanker i medlemsstater med fritak ikke innbetale sin tegnede kapital, med mindre Det utvidede råd med et flertall som representerer minst to tredeler av ESBs tegnede kapital og

minst halvparten av andelseierne, fastsetter at en minste prosentandel skal innbetales som bidrag til ESBs driftsutgifter.

Artikkel 48 (tidl. artikkel 49) Utsatt innbetaling av kapital, reserver og avsetninger i ESB

48.1. Den nasjonale sentralbank i en medlemsstat som fritaket er opphevet for, skal innbetale sin andel av ESBs tegnede kapital i samme omfang som sentralbankene i medlemsstater som har euro som sin valuta, og skal overføre valutareserver til ESB i samsvar med artikkel 30.1. Det beløp som skal overføres, skal fastsettes ved å multiplisere verdien i euro etter gjeldende valutakurs, av de valutareserver som allerede er overført til ESB i samsvar med artikkel 30.1, med forholdet mellom antall andeler tegnet av den berørte sentralbank og antall andeler som allerede er innbetalt av de øvrige nasjonale sentralbanker.

48.2. Foruten den innbetaling som skal foretas i henhold til artikkel 48.1, skal vedkommende sentralbank bidra til ESBs reserver, til de avsetninger som svarer til reserver, samt til det beløp som fremdeles skal avsettes til de reserver og avsetninger som tilsvare saldoen for resultatregnskapet pr. 31. desember i året forut for det år fritaket oppheves. Beløpet det skal bidras med, skal fastsettes ved å multiplisere beløpet for reservene, som definert ovenfor og som fastsatt i den godkjente balansen for ESB, med forholdet mellom antall andeler tegnet av den berørte sentralbank og antall andeler som allerede er innbetalt av de øvrige nasjonale sentralbanker.

48.3. Når én eller flere stater blir medlemmer og deres respektive sentralbanker blir en del av ESSB, skal ESBs kapital og det høyeste beløp for valutareserver som kan overføres til ESB, automatisk økes. Økningen skal beregnes ved at de respektive på det tidspunkt gjeldende beløp multipliseres med forholdet i den utvidede fordelingsnøkkelen for kapitalinnskudd mellom vekten for de tiltredende nasjonale sentralbanker og vekten for de nasjonalbanker som allerede er medlemmer av ESSB. Den enkelte sentralbanks vekt i fordelingsnøkkelen for kapitalinnskudd beregnes i analogi med artikkel 29.1 og i henhold til artikkel 29.2. Referanseperiodene som skal anvendes for de statistiske opplysningene, skal være de samme som ble anvendt ved den seneste femårige justeringen av vekten i henhold til artikkel 29.3.

Artikkel 49 (tidl. artikkel 52) Veksling av pengesedler i medlemsstatenes valutaer

Etter at valutakursene er ugjenkallelig fastsatt i samsvar med artikkel 140 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, skal hovedstyret treffe de nødvendige tiltak for å sikre at pengesedler i valutaer med ugjenkallelig fastsatt kurs kan veksles av de nasjonale sentralbanker til sin pariverdi.

Artikkel 50 (tidl. artikkel 53) Overgangsbestemmelsenes anvendelse

Artikkel 42-47 får anvendelse så lenge det finnes medlemsstater med fritak.

PROTOKOLL (nr. 5) OM VEDTEKTENE FOR DEN EUROPEISKE INVESTERINGSBANK

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å fastsette vedtektene for Den europeiske investeringsbank omhandlet i artikkel 308 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Den europeiske investeringsbank, som er opprettet i henhold til artikkel 308 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte og heretter er kalt «banken», skal konstitueres og utøve sine funksjoner og sin virksomhet i samsvar med bestemmelsene i traktatene og i disse vedtekter.

Artikkel 2

Bankens formål skal være som fastsatt i artikkel 309 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 3

I samsvar med artikkel 308 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal bankens medlemmer være medlemsstatene.

Artikkel 4

1. Bankens kapital skal være 232 392 989 000 euro, som skal tegnes av medlemsstatene med følgende beløp:

Tyskland	37 578 019 000
Frankrike	37 578 019 000
Italia	37 578 019 000
Det forente kongerike	37 578 019 000
Spania	22 546 811 500
Belgia	10 416 365 500
Nederland	10 416 365 500
Sverige	6 910 226 000
Danmark	5 274 105 000
Østerrike	5 170 732 500
Polen	4 810 160 500
Finland	2 970 783 000
Hellas	2 825 416 500
Portugal	1 820 820 000
Den tsjekkiske republikk	1 774 990 500
Ungarn	1 679 222 000
Irland	1 318 525 000

Romania	1 217 626 000
Slovakia	604 206 500
Slovenia	560 951 500
Bulgaria	410 217 500
Litauen	351 981 000
Luxembourg	263 707 000
Kypros	258 583 500
Latvia	214 805 000
Estland	165 882 000
Malta	98 429 500

Medlemsstatene skal hefte bare for den ikke-innbetalte del av deres andeler av den tegnede kapital.

2. Når et nytt medlem blir opptatt, skal den tegnede kapital økes med et beløp som svarer til det nye medlems bidrag.
3. Rådet kan ved enstemmig vedtak beslutte å øke den tegnede kapital.
4. Andelen av den tegnede kapital kan ikke overdras eller stilles som sikkerhet og skal ikke kunne gjøres til gjenstand for utlegg.

Artikkel 5

1. Den tegnede kapital skal innbetales av medlemsstatene med 5 % i gjennomsnitt av beløpene fastsatt i artikkel 4 nr. 1.
2. I tilfelle økning av den tegnede kapital skal rådet ved enstemmighet fastsette den prosentdel som skal innbetales, og de nærmere regler for innbetalingen. Kontantinnbetaling skal foretas bare i euro.
3. Styret kan kreve at restbeløpet av den tegnede kapital blir innbetalt i den utstrekning innbetalingen er nødvendig for å oppfylle bankens forpliktelser.

Innbbetalingen skal foretas med beløp som tilsvarer den enkelte medlemsstats forholdsmessige andel av den tegnede kapital.

Artikkel 6

(tidl. artikkel 8)

Banken skal administreres og ledes av et råd, et styre og en direksjon.

Artikkel 7

(tidl. artikkel 9)

1. Rådet skal være sammensatt av ministre utpekt av medlemsstatene.
2. Rådet skal fastsette overordnede retningslinjer for bankens kredittpolitikk, i samsvar med Unionens mål. Rådet skal påse at retningslinjene blir fulgt.

3. Videre skal rådet

- a) i samsvar med artikkel 4 nr. 3 og artikkel 5 nr. 2 gjøre vedtak om økning av den tegnede kapital,
- b) i samsvar med artikkel 9 nr. 1 fastsette de prinsipper som skal anvendes på finansieringstransaksjoner som foretas som del av bankens oppgaver,
- c) utøve den myndighet som det er tillagt etter artikkel 9 og 11 til å oppnevne og avsette medlemmer av styret og direksjonen, samt den myndighet som det er tillagt etter artikkel 11 nr. 1 annet ledd,
- d) gjøre vedtak i samsvar med artikkel 16 nr. 1 om å finansiere investeringer som helt eller delvis utføres utenfor medlemsstatenes territorier,
- e) godkjenne styrets årsberetning,
- f) godkjenne den årlige statusoppstilling og driftsregnskapet,
- g) utøve den øvrige myndighet og de øvrige funksjoner som det er tillagt ved disse vedtekter,
- h) godkjenne bankens forretningsorden.

4. Rådet har, innenfor rammen av traktaten og vedtektene, myndighet til enstemmig å gjøre alle vedtak som gjelder suspensjon av bankens virksomhet og dens eventuelle avvikling.

Artikkel 8

(tidl. artikkel 10)

Dersom ikke annet er bestemt i disse vedtekter, skal rådet gjøre vedtak med et flertall av medlemmene. Dette flertall må representere minst 50 % av den tegnede kapital.

For kvalifisert flertall kreves 18 stemmer og 68 % av den tegnede kapital.

At medlemmer som er til stede eller representert ved stedfortreder, unnlater å stemme er ikke til hinder for at beslutninger som krever enstemmighet, blir vedtatt.

Artikkel 9

(tidl. artikkel 11)

1. Styret skal gjøre vedtak om ytelse av finansiering, særlig i form av lån og garantier, og om opptak av lån; det skal fastsette rentesatsene for lånene og provisjoner og andre gebyrer. Det kan på grunnlag av en beslutning som treffes med kvalifisert flertall, delegere noen av sine funksjoner til direksjonen. Det skal fastsette de nærmere vilkår og bestemmelser for delegeringen og overvåke gjennomføringen av den.

Styret skal sikre en god administrasjon av banken; det skal sørge for at banken blir ledet i samsvar med bestemmelsene i traktatene og i vedtektene og med de overordnede retningslinjer som rådet fastsetter.

Styret skal ved regnskapsårets slutt legge fram en beretning for rådet og offentliggjøre den etter at den er blitt godkjent.

2. Styret skal være sammensatt av 28 medlemmer og 18 varamedlemmer.

Medlemmene skal oppnevnes av rådet for fem år, et medlem innstilt av hver medlemsstat og et medlem innstilt av Kommisjonen.

Varamedlemmene skal oppnevnes av rådet for fem år i et antall av

- to varamedlemmer innstilt av Forbundsrepublikken Tyskland,
- to varamedlemmer innstilt av Den franske republikk,
- to varamedlemmer innstilt av Den italienske republikk,
- to varamedlemmer innstilt av Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland,
- ett varamedlem innstilt av Kongeriket Spania og Republikken Portugal i fellesskap,
- ett varamedlem innstilt av Benelux-statene i fellesskap,
- to varamedlemmer innstilt av Kongeriket Danmark, Republikken Hellas, Irland og Romania i fellesskap,
- to varamedlemmer innstilt av Republikken Estland, Republikken Latvia, Republikken Litauen, Republikken Østerrike, Republikken Finland og Kongeriket Sverige i fellesskap,
- tre varamedlemmer innstilt av Republikken Bulgaria, Den tsjekkiske republikk, Republikken Kypros, Republikken Ungarn, Republikken Malta, Republikken Polen, Republikken Slovenia og Den slovakiske republikk i fellesskap,
- ett varamedlem innstilt av Kommisjonen.

Styret skal ved selvsupplering utnevne seks sakkyndige uten stemmerett: tre som medlemmer og tre som varamedlemmer.

Medlemmene og varamedlemmene kan oppnevnes på nytt.

Forretningsordenen skal fastsette reglene for deltakelse i styrets møter og de bestemmelser som skal anvendes på varamedlemmene og sakkyndige utpekt ved selvsupplering.

Lederen for direksjonen, eller i dennes fravær en av direksjonens nestledere, skal lede styrets møter, men uten stemmerett.

Som styremedlemmer skal velges personer hvis uavhengighet og fagkunnskap er uomtvistelig; de skal være ansvarlige bare overfor banken.

3. Bare når et medlem ikke lenger oppfyller de nødvendige vilkår for å utføre vervet, kan rådet med kvalifisert flertall avsette det fra dets stilling.

Blir årsberetningen ikke godkjent, skal styret tre tilbake.

4. Når en stilling blir ledig som følge av dødsfall, frivillig fratreden, avsettelse eller samlet fratreden, skal nyoppnevning finne sted i samsvar med bestemmelsene i nr. 2. Medlemmene skal, unntatt ved fullstendig utskifting av styret, erstattes for den gjenværende del av sin funksjonstid.

5. Styret skal fastsette godtgjøringen til styrets medlemmer. Styret skal ved enstemmighet fastsette hvilke former for virksomhet som skal anses uforenlige med vervet som medlem eller varamedlem.

Artikkel 10*(tidl. artikkel 12)*

1. Hvert medlem skal ha én stemme i styret. Et medlem kan overdra sin stemme i alle saker, etter regler som skal fastsettes i bankens forretningsorden.
2. Dersom ikke annet er bestemt i disse vedtekter, skal styret gjøre sine vedtak med minst en tredel av de stemmeberettigede medlemmer som representerer minst 50 % av den tegnede kapital. For kvalifisert flertall kreves 18 stemmer og 68 % av den tegnede kapital. Bankens forretningsorden skal fastsette det antall medlemmer som må være til stede for at styret skal være beslutningsdyktig.

Artikkel 11*(tidl. artikkel 13)*

1. Direksjonen skal bestå av en leder og åtte nestledere, oppnevnt for seks år av rådet etter forslag fra styret.

De kan oppnevnes på nytt. Rådet kan ved enstemmighet endre antall medlemmer i direksjonen.

2. Etter forslag fra styret, vedtatt med kvalifisert flertall, kan rådet, også med kvalifisert flertall, avsette medlemmer av direksjonen.

3. Direksjonen skal, under lederens ledelse og under styrets kontroll, ivareta administrasjonen av bankens løpende forretninger.

Den skal forberede styrets vedtak særlig med hensyn til opptak av lån og ytelse av lån og garantier; den skal sørge for at slike vedtak blir iverksatt.

4. Direksjonen skal ved flertallsbeslutning gi uttalelser om prosjekter for opptak av lån og ytelse av finansiering, særlig i form av lån og garantier.

5. Rådet skal fastsette godtgjøringen for medlemmene av direksjonen og fastsette hvilke former for virksomhet som skal anses uforenlige med vervet som medlem av direksjonen.

6. Lederen eller, dersom denne er forhindret fra å utføre sitt verv, en av nestlederne skal representere banken i rettslige eller andre spørsmål.

7. Tjenestemennene og andre som er ansatt i banken, skal være underlagt lederens myndighet. De skal ansettes og avsettes av lederen. I valget av personale skal det tas hensyn til ikke bare personlig dyktighet og faglige kvalifikasjoner, men også en rimelig representasjon av borgere fra de forskjellige medlemsstater. Forretningsordenen skal fastsette hvilket organ som har myndighet til å vedta de bestemmelser som får anvendelse for personalet.

8. Direksjonen og bankens personale skal være ansvarlige bare overfor banken og skal være fullt ut uavhengige når de utfører sine verv.

Artikkel 12

(tidl. artikkel 14)

1. En komité på seks medlemmer, oppnevnt av rådet på grunnlag av sin sakkyndighet, skal kontrollere og påse at banken driver sin virksomhet i samsvar med beste bankpraksis, og ha ansvar for revisjonen av bankens regnskap.
2. Komiteen nevnt i nr. 1 skal årlig undersøke om bankens transaksjoner er gjennomført etter gjeldende regler, og om regnskapet er ført på forskriftsmessig måte. For dette formål skal den kontrollere at bankens transaksjoner er gjennomført i samsvar med de formaliteter og framgangsmåter som er fastsatt i disse vedtekter og i forretningsordenen.
3. Komiteen nevnt i nr. 1 skal bekrefte at regnskapet og andre økonomiske opplysninger i årsregnskapet som utarbeides av styret, gir et troverdig bilde av bankens økonomiske stilling med hensyn til aktiva og passiva, og av resultatet av bankens transaksjoner og kontantstrømmer i regnskapsåret som revideres.
4. Forretningsordenen skal angi de kvalifikasjoner som kreves av komiteens medlemmer, og fastsette de nærmere vilkår og bestemmelser for komiteens virksomhet.

Artikkel 13

(tidl. artikkel 15)

Banken skal stå i forbindelse med hver enkelt medlemsstat gjennom den myndighet medlemsstaten utpeker. Ved gjennomføringen av finansielle transaksjoner skal banken benytte seg av seddelbanken i vedkommende medlemsstat eller av andre finansinstitusjoner godkjent av denne medlemsstat.

Artikkel 14

(tidl. artikkel 16)

1. Banken skal samarbeide med alle internasjonale organisasjoner som har lignende virkefelt som dens eget.
2. Banken skal søke alle egnede kontakter med sikte på samarbeid med bank- og finansinstitusjoner i de land der den utøver sin virksomhet.

Artikkel 15

(tidl. artikkel 17)

Etter anmodning fra en medlemsstat eller fra Kommisjonen eller på eget initiativ skal rådet fortolke eller utfylle, i samsvar med de bestemmelser som gjaldt for vedtakelsen av dem, de retningslinjer som det har fastsatt med hjemmel i artikkel 7 i disse vedtekter.

Artikkel 16

(tidl. artikkel 18)

1. Banken skal innenfor rammen av de oppgaver som er fastsatt i artikkel 309 i traktaten om Den europeiske unions virkeområde, yte finansiering, særlig i form av lån og garantier, til sine

medlemmer eller offentlige eller private foretak til investeringer som skal utføres på medlemsstatenes territorier, i den utstrekning det ikke kan skaffes midler på rimelige vilkår fra andre kilder.

Banken kan imidlertid etter at rådet med kvalifisert flertall har gitt dispensasjon, etter forslag fra styret gi lån til investeringer som helt eller delvis skal utføres utenfor medlemsstatenes territorier.

2. Lån skal i den utstrekning det er mulig, gis på det vilkår at også andre finansieringsmuligheter utnyttes.

3. Når banken har godkjent et lån til et foretak eller en enhet som ikke er en medlemsstat, skal den som vilkår for å gi et slikt lån kreve enten en garanti fra den medlemsstat på hvis territorium investeringen skal foretas, eller andre tilstrekkelige garantier, eller finansiell soliditet hos debitor.

Når gjennomføringen av prosjekter omhandlet i artikkel 309 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte krever det, skal styret videre i samsvar med prinsippene fastsatt av rådet i henhold til artikkel 7 nr. 3 bokstav b) med kvalifisert flertall fastsette de nærmere vilkår og bestemmelser for enhver finansieringstransaksjon som utgjør en konkret risiko, og som derfor anses som en særlig virksomhet.

4. Banken kan garantere lån som er tatt opp av offentlige eller private foretak eller andre enheter for å gjennomføre prosjekter som omhandles i artikkel 309 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

5. Bankens utestående lån og garantier skal samlet ikke på noe tidspunkt overstige 250 % av den tegnede kapitalen, reservene, ikke-fordelte avsetninger og overskuddet i resultatregnskapet. Det samlede beløpet på de aktuelle poster skal beregnes med fradrag for et beløp som tilsvarer det tegnede beløpet for bankens kjøp av kapitalandeler, uavhengig av om det er innbetalt.

Beløpet som betales i forbindelse med bankens kjøp av kapitalandeler, skal ikke på noe tidspunkt overstige summen av den innbetalte delen av den tegnede kapitalen, reservene, ikke-fordelte avsetninger og overskuddet i resultatregnskapet.

Bankens særlige virksomheter, som rådet og styret har vedtatt i samsvar med nr. 3, kan unntaksvis tildeles en særskilt reserve.

Dette nummer får også anvendelse på bankens konsoliderte regnskap.

6. Banken skal beskytte seg mot kursrisiko ved å ta med i kontrakter om lån eller garantier de klausuler som den anser hensiktsmessige.

Artikkel 17

(tidl. artikkel 19)

1. Rentesatsene for lån som gis av banken, garantiprovisjonene og andre gebyrer skal tilpasses til de gjeldende betingelser på kapitalmarkedet og beregnes slik at de inntekter som derved oppnås, gjør det mulig for banken å oppfylle sine forpliktelser, dekke sine utgifter og risikoer og opprette et reservefond i samsvar med artikkel 22.

2. Banken skal ikke gi noen reduksjon i rentesatsene. Når en reduksjon i rentesatsene synes ønskelig på bakgrunn av den særlige karakter ved den investering som skal finansieres, kan vedkommende medlemsstat eller tredjemann gi renterabatt i den utstrekning dette er forenlig med bestemmelsene i artikkel 107 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 18

(tidl. artikkel 20)

Banken skal i sin låne- og garantivirksomhet følge disse prinsipper:

1. Banken skal påse at dens midler blir anvendt så rasjonelt som mulig i Unionens interesse.

Banken kan gi lån eller stille garantier ved opptak av lån utelukkende

- a) når det, for investeringer foretatt av produksjonsforetak, er stilt sikkerhet for renter og avdrag i driftsinntektene, eller når det, for andre investeringer, foreligger en garantiforpliktelse fra den stat der investeringen blir foretatt, eller andre garantier, og
- b) når gjennomføringen av investeringen bidrar til å øke den økonomiske produktivitet i sin alminnelighet og til å fremme gjennomføringen av det indre marked.

2. Banken skal ikke erverve interesser i foretak eller påta seg ansvar for ledelsen av foretakene med mindre beskyttelsen av bankens rettigheter gjør dette nødvendig for å sikre tilbakebetaling av dens fordringer.

Når gjennomføringen av transaksjoner omhandlet i artikkel 309 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte krever det, skal styret likevel i samsvar med prinsippene fastsatt av rådet i henhold til artikkel 7 nr. 3 bokstav b) med kvalifisert flertall fastsette de nærmere vilkår og bestemmelser for ethvert kjøp av kapitalandeler i et handelsforetak, vanligvis som et tillegg til et lån eller en garanti, dersom dette er nødvendig for å finansiere en investering eller et program.

3. Banken kan avhende sine fordringer på kapitalmarkedet og for dette formål kreve at dens låntagere utsteder obligasjoner eller andre verdipapirer.

4. Verken banken eller medlemsstatene skal stille som betingelse at beløp som banken har lånt ut, skal anvendes i en bestemt medlemsstat.

5. Banken kan stille det vilkår for å gi lån at internasjonale anbud blir innhentet.

6. Banken skal verken finansiere eller bidra til finansiering av en investering som den medlemsstat på hvis territorium investeringen skal foretas, motsetter seg.

7. Som tillegg til utlånsvirksomheten kan banken yte tekniske tjenester i henhold til de nærmere vilkår og bestemmelser som er fastsatt av rådet med kvalifisert flertall, og i samsvar med disse vedtekter.

Artikkel 19

(tidl. artikkel 21)

1. Ethvert foretak eller enhver offentlig eller privat enhet kan søke direkte til banken om finansiering. Søknader til banken kan også sendes inn gjennom Kommisjonen eller gjennom den medlemsstat på hvis territorium investeringen skal foretas.
 2. Søknader som blir formidlet av Kommisjonen, skal forelegges den medlemsstat til uttalelse på hvis territorium investeringen skal foretas. Søknader som sendes inn gjennom en medlemsstat, skal forelegges Kommisjonen til uttalelse. Direkte søknader fra et foretak skal forelegges vedkommende medlemsstat og Kommisjonen.
- Vedkommende medlemsstat og Kommisjonen skal avgi sin uttalelse innen to måneder. Dersom det ikke foreligger noe svar innen denne frist, kan banken gå ut fra at det ikke er innvendinger mot investeringen.
3. Styret skal avgjøre søknader om finansiering som det får seg forelagt av direksjonen.
 4. Direksjonen skal undersøke hvorvidt søknader om finansiering som den får seg forelagt, er i samsvar med bestemmelsene i vedtektene, særlig artikkel 16 og 18. Anbefaler direksjonen finansieringen, skal den forelegge styret det tilsvarende forslaget; direksjonen kan gjøre sin positive uttalelse betinget av slike vilkår som den anser som vesentlige. Dersom direksjonen uttaler seg mot at finansieringen blir gitt, skal den framlegge sakens dokumenter sammen med sin uttalelse for styret.
 5. Dersom direksjonen avgir en negativ uttalelse, kan styret gi finansieringen bare ved enstemmighet.
 6. Dersom Kommisjonen avgir en negativ uttalelse, kan styret gi finansieringen bare ved enstemmighet; det medlem som er oppnevnt etter innstilling fra Kommisjonen, skal unnlate å stemme i saken.
 7. Når både direksjonen og Kommisjonen avgir negative uttalelser, kan styret ikke gi vedkommende finansiering.
 8. Dersom en finansiering som er knyttet til en godkjent investering, må omstruktureres for å beskytte bankens rettigheter og interesser, skal direksjonen umiddelbart treffe de hastetiltak den anser som nødvendig, og umiddelbart underrette styret om dem.

Artikkel 20

(tidl. artikkel 22)

1. Banken skal låne på de internasjonale kapitalmarkeder de nødvendige beløp for å få utført sine oppgaver.
2. Banken kan oppta lån på medlemsstatenes kapitalmarkeder i samsvar med de lovbestemmelser som gjelder på disse markedene.

Vedkommende myndigheter i en medlemsstat med fritak i henhold til artikkel 139 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte kan gjøre innsigelse bare når det er grunn til å frykte alvorlige forstyrrelser på vedkommende stats kapitalmarked.

Artikkel 21

(tidl. artikkel 23)

1. Banken kan anvende disponible midler som den ikke trenger umiddelbart for å oppfylle sine forpliktelser, på følgende måte:
 - a) Den kan investere i pengemarkedene,
 - b) den kan, med forbehold for bestemmelsene i artikkel 18 nr. 2, kjøpe eller selge verdipapirer,
 - c) den kan foreta hvilken som helst annen finansiell transaksjon som har sammenheng med dens formål.
2. Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 23 skal banken i forbindelse med sine investeringer ikke delta i valutaarbitrasje som ikke er direkte nødvendig for gjennomføringen av dens utlån eller for oppfyllelsen av de forpliktelser den har pådratt seg i forbindelse med lån som den har tatt opp eller garantier som den har stillet.
3. I spørsmål omhandlet i denne artikkel skal banken handle i forståelse med vedkommende myndigheter i medlemsstaten eller med den nasjonale sentralbank i den berørte medlemsstat.

Artikkel 22

(tidl. artikkel 24)

1. Det skal gradvis bygges opp et reservefond på inntil 10 % av den tegnede kapital. Dersom det er berettiget på grunnlag av bankens forpliktelser, kan styret beslutte at det skal opprettes ytterligere reserver. Så lenge reservefondet ikke er fullt oppbygget, skal det tilføres
 - a) renteinntekter av lån som banken har gitt av de beløp som medlemsstatene skal innbetale i henhold til artikkel 5, og
 - b) renteinntekter av lån som banken har gitt av de beløp som er mottatt ved tilbakebetaling av lån omhandlet i bokstav a),i den utstrekning disse renteinntektene ikke er nødvendige for å oppfylle bankens forpliktelser og for å dekke dens utgifter.
2. Reservefondets midler skal plasseres på en slik måte at de til enhver tid er tilgjengelige for å oppfylle fondets formål.

Artikkel 23

(tidl. artikkel 25)

1. Banken skal til enhver tid ha rett til å overføre sine beholdninger til valutaen i en medlemsstat som ikke har euro som sin valuta, for å gjennomføre finansielle transaksjoner i samsvar med bankens oppgaver slik de er fastsatt i artikkel 309 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, og idet det tas hensyn til artikkel 21 i disse vedtekter. Banken skal så vidt mulig unnlate å foreta slike overføringer dersom den har beholdninger som er disponible eller kan frigjøres i den valuta den har behov for.

2. Banken kan ikke konvertere sine beholdninger i valutaen til en medlemsstat som ikke har euro som sin valuta, til en tredjestats valuta uten vedkommende medlemsstats samtykke.
3. Banken kan fritt disponere både den del av sin kapital som er innbetalt, og over enhver valuta som er lånt på markeder utenfor Unionen.
4. Medlemsstatene forplikter seg til å stille til rådighet for bankens debitorer den valuta som er nødvendig for tilbakebetaling av kapital og renter av lån som banken har gitt eller garantert for i forbindelse med investeringer som skal gjennomføres på deres territorium.

Artikkel 24

(tidl. artikkel 26)

Dersom en medlemsstat unnlater å oppfylle de forpliktelser som følger av vedtektene, særlig forpliktelsen til å innbetale sin andel av den tegnede kapital eller de særlige lån, eller til å betale renter og avdrag på sine lån, kan ytelse av lån eller garantier til vedkommende medlemsstat eller til dens statsborgere suspenderes av rådet med kvalifisert flertall.

Et slikt vedtak fritar verken staten selv eller dens statsborgere for deres forpliktelser overfor banken.

Artikkel 25

(tidl. artikkel 27)

1. Dersom rådet vedtar å innstille driften av banken, skal all virksomhet opphøre umiddelbart med unntak av transaksjoner som er nødvendige for å sikre at bankens aktiva blir tilbørlig utnyttet, beskyttet og bevart, og for at dens forpliktelser blir oppfylt.
2. I tilfelle av avvikling skal rådet oppnevne dem som skal forestå avviklingen, og gi dem instruks om gjennomføringen av den. Det skal sikre at de ansattes rettigheter ivaretas.

Artikkel 26

(tidl. artikkel 28)

1. Banken skal i hver medlemsstat ha den mest omfattende rettslige handleevne som statens lovgivning innrømmer juridiske personer; særlig kan Unionen erverve og avhende fast eiendom og løsøre, og være part i en rettssak.
2. Bankens eiendom skal ikke under noen omstendighet kunne rekvireres eller eksproprieres.

Artikkel 27

(tidl. artikkel 29)

Enhver tvist mellom banken på den ene side og dens kreditorer eller debitorer eller tredjemann på den annen side skal, med forbehold for den myndighet som er tillagt Den europeiske unions domstol, avgjøres av vedkommende rettsinstanser i vedkommende medlemsstat. Banken kan i en kontrakt innta en voldgiftsklausul.

Banken skal ha verneting i hver av medlemsstatene. Den kan imidlertid i en kontrakt fastsette et særlig verneting.

Bankens eiendom og aktiva skal bare etter rettslig avgjørelse kunne gjøres til gjenstand for beslag eller tvangsfullbyrdelse.

Artikkel 28

(tidl. artikkel 30)

1. Rådet kan enstemmig beslutte å opprette datterforetak eller andre enheter som skal være egne rettssubjekter og ha finansiell selvbestemmelsesrett.

2. Rådet skal fastsette vedtektene for datterforetakene og enhetene nevnt i nr. 1. Vedtektene skal særlig fastsette datterforetakenes og enhetenes mål, struktur, kapital, medlemskap, sete, finansielle midler, intervensjonsmuligheter og revisjonsordninger samt deres forhold til bankens organer.

3. Banken skal ha rett til å delta i forvaltningen av disse datterforetakene og enhetene og bidra til deres tegnede kapital opp til et beløp som fastsettes enstemmig av rådet.

4. Protokollen om Den europeiske unions privilegier og immunitet får anvendelse for datterforetakene og enhetene nevnt i nr. 1 i den utstrekning de omfattes av unionsretten, for medlemmene av deres organer under utførelsen av deres verv og for deres personale, på de samme vilkår som gjelder for banken.

Utbytte, kapitalgevinst og andre former for inntekt fra slike datterforetak og enheter som andre medlemmer enn Den europeiske union og banken har rett til, skal imidlertid være underkastet den skattelovgivning som gjelder for dem.

5. Med de begrensninger som er fastsatt nedenfor, hører det under Den europeiske unions domstol å avgjøre saker om tiltak vedtatt av organene i et datterforetak eller en enhet som omfattes av unionsretten. Saker om slike tiltak kan reises av ethvert medlem av slike datterforetaks eller enheters medlemmer i egenskap av medlem eller av medlemsstater på de vilkår som er fastsatt i artikkel 263 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

6. Rådet kan enstemmig beslutte å gi personalet i datterforetak eller enheter som omfattes av unionsretten, adgang til ordninger som er felles med banken, i samsvar med de respektive interne framgangsmåter.

**PROTOKOLL (nr. 6)
OM FASTSETTELSE AV SETE FOR DEN EUROPEISKE UNIONS INSTITUSJONER
OG VISSE ORGANER, KONTORER, BYRÅER OG TJENESTESTEDER**

REPRESENTANTENE FOR MEDLEMSSTATENES REGJERINGER,

SOM VISER TIL artikkel 341 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte og artikkel 189 i traktaten om opprettelse av Det europeiske atomenergifellesskap,

SOM MINNER OM OG BEKREFTER beslutningen av 8. april 1965 og uten å foregripe beslutninger om sete for framtidige institusjoner, organer, kontorer, byråer og tjenestesteder,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION, TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE OG TRAKTATEN OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE
ATOMENERGIFELLESSKAP:

Eneste artikkel

- a) Europaparlamentet har sitt sete i Strasbourg, der de tolv månedlige plenumsesjoner holdes, herunder budsjettssesjonen. Ytterligere plenumsesjoner holdes i Brussel. Europaparlamentets komiteer holder sine møter i Brussel. Europaparlamentets sekretariat og dets kontorer forblir i Luxembourg.
- b) Rådet har sitt sete i Brussel. I månedene april, juni og oktober holder Rådet sine møter i Luxembourg.
- c) Kommisjonen har sitt sete i Brussel. Kontorene nevnt i artikkel 7-9 i beslutning av 8. april 1965 er plassert i Luxembourg.
- d) Den europeiske unions domstol har sitt sete i Luxembourg.
- e) Revisjonsretten har sitt sete i Luxembourg.
- f) Den økonomiske og sosiale komité har sitt sete i Brussel.
- g) Regionkomiteen har sitt sete i Brussel.
- h) Den europeiske investeringsbank har sitt sete i Luxembourg.
- i) Den europeiske sentralbank har sitt sete i Frankfurt.
- j) Det europeiske politibyrå (Europol) har sitt sete i Haag.

PROTOKOLL (nr. 7) OM DEN EUROPEISKE UNIONS PRIVILEGIER OG IMMUNITET

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TAR I BETRAKTNING at i henhold til artikkel 343 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte og artikkel 191 i traktaten om opprettelse av Det europeiske atomenergifellesskap (Euratom) skal Den europeiske union og Euratom på medlemsstatenes territorier nyte godt av de privilegier og den immunitet som er nødvendig for at de skal kunne utføre sine oppgaver,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION, TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE OG TRAKTATEN OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE
ATOMENERGIFELLESSKAP:

KAPITTEL I

DEN EUROPEISKE UNIONS EIENDOM, MIDLER, AKTIVA OG TRANSAKSJONER

Artikkel 1

Unionens bygninger og lokaler er ukrenkelige. De kan ikke ransakes, rekvireres, konfiskeres eller eksproprieres. Unionens eiendom og aktiva kan ikke gjøres til gjenstand for noen administrativ eller rettslig tvangsforføyning uten etter tillatelse fra Domstolen.

Artikkel 2

Unionens arkiver er ukrenkelige.

Artikkel 3

Unionen, dens aktiva, inntekter og annen eiendom skal være fritatt for all direkte beskatning.

Medlemsstatenes regjeringer skal, når det er mulig, treffe egnede tiltak med sikte på tilbakebetaling eller refusjon av indirekte skatter og omsetningsavgifter som inngår i prisen på fast eiendom og løsøre, når Unionen for offisielt bruk foretar større kjøp til priser som omfatter slike skatter og avgifter. Gjennomføringen av disse tiltak må imidlertid ikke ha til virkning at konkurransen i Unionen vrís.

Fritakelse skal ikke gis når det gjelder skatter og avgifter som bare utgjør betaling for allmennyttige tjenester.

Artikkel 4

Unionen skal være fritatt for all toll og for forbud og restriksjoner på import og eksport av gjenstander til offisielt bruk; gjenstander importert på denne måte kan ikke overdras – verken mot vederlag eller vederlagsfritt – i det land de er blitt innført til, med mindre dette skjer på vilkår godtatt av vedkommende stats regjering.

Unionen skal likeledes være fritatt for toll, forbud og restriksjoner av enhver art på import og eksport av sine publikasjoner.

KAPITTEL II

MEDDELELSER OG PASSÉRBREV

Artikkel 5

(tidl. artikkel 6)

Unionens institusjoner skal på medlemsstatenes territorium gis samme behandling som vedkommende stat gir diplomatiske stasjoner med hensyn til formidling av deres offisielle meddelelser og oversendelse av alle deres dokumenter.

Unionsinstitusjonenes offisielle korrespondanse og andre offisielle meddelelser skal ikke underkastes sensur.

Artikkel 6

(tidl. artikkel 7)

Presidentene og formennene for Unionens institusjoner kan utstede passérbrev til medlemmer av og ansatte i institusjonene; passérbrevets form skal fastsettes av Rådet, og passérbrevene skal godkjennes av medlemsstatenes myndigheter som gyldige reisedokumenter. Passérbrevene skal utstedes til tjenestemenn og andre ansatte på vilkår fastsatt i vedtektene for tjenestemennene og tjenestevilkårene for andre ansatte i Unionen.

Kommisjonen kan inngå avtaler for å få godkjent passérbrevene som gyldige reisedokumenter på tredjestaters territorium

KAPITTEL III

EUROPAPARLAMENTETS MEDLEMMER

Artikkel 7

(tidl. artikkel 8)

Ingen administrative eller andre restriksjoner kan pålegges Europaparlamentets medlemmer når de reiser til eller fra møter i Europaparlamentet.

Med hensyn til toll- og valutakontroll skal Europaparlamentets medlemmer tilstås

- a) av sin egen regjering: de samme lettelser som tilstås høyere tjenestemenn som reiser til utlandet på midlertidig offisielt oppdrag,
- b) av de øvrige medlemsstaters regjeringer: de samme lettelser som tilstås fremmede regjeringers representanter under midlertidig offisielt oppdrag.

Artikkel 8

(tidl. artikkel 9)

Europaparlamentets medlemmer skal ikke kunne utsettes for etterforskning, fengsling eller forfølgning på grunn av mening som er ytret eller stemme som er avgitt under utøvelsen av deres funksjoner.

Artikkel 9

(tidl. artikkel 10)

Under Europaparlamentets sesjoner skal medlemmene nyte

- a) i den stat der de er statsborgere: den immunitet som tilstår deres egen stats parlamentariske representanter,
- b) i enhver annen medlemsstat: fritak for enhver form for fengsling og enhver rettsforfølgning.

Denne immunitet nyter de også under reise til og fra Europaparlamentets møtested.

Immuniteten kan likevel ikke påberopes dersom et medlem gripes på fersk gjerning, og den skal heller ikke være til hinder for at Europaparlamentet gjør bruk av retten til å oppheve et medlems immunitet.

KAPITTEL IV

REPRESENTANTER FOR MEDLEMSSTATENE SOM DELTAR I ARBEIDET I DEN EUROPEISKE UNIONS INSTITUSJONER

Artikkel 10

(tidl. artikkel 11)

Medlemsstatenes representanter som deltar i unionsinstitusjonenes arbeid, og deres rådgivere og teknisk sakkyndige skal nyte vanlige privilegier, immunitet og lettelser så lenge de utøver sine funksjoner og under reiser til og fra møtestedet.

Denne artikkel får anvendelse også på medlemmer av Unionens rådgivende organer.

KAPITTEL V

TJENESTEMENN OG ANDRE ANSATTE I DEN EUROPEISKE UNION

Artikkel 11

(tidl. artikkel 12)

På hver medlemsstats territorium og uansett statsborgerskap skal Unionens tjenestemenn og andre ansatte

- a) være unntatt fra rettsforfølgning for tjenstehandlinger, herunder muntlige og skriftlige utsagn, men med forbehold for anvendelsen av traktatens bestemmelser dels om tjenestemennenes og de andre ansattes ansvar overfor Unionen og dels om Den europeiske unions domstols adgang til å avgjøre tvistemål mellom Unionen og dens tjenestemenn og andre ansatte. De skal fortsatt nyte godt av denne immunitet etter at tjenesten er avsluttet,
- b) sammen med sine ektefeller og familiemedlemmer som de forsørger, være fritatt for innvandringsrestriksjoner og bestemmelser om registrering av utlendinger,

- c) nyte godt av lettelser som vanligvis tilstår internasjonale organisasjoners tjenestemenn hva angår penge- og valutarestriksjoner,
- d) ha rett til tollfri innførsel av sitt innbo og sine personlige eiendeler når de første gang overtar sin stilling i vedkommende stat, og skal ha rett til tollfri utførsel av sitt innbo og sine personlige eiendeler når deres funksjoner i nevnte stat opphører, i begge tilfeller på de vilkår som regjeringen i den stat der retten utøves, finner nødvendig, og
- e) ha rett til tollfri innførsel av sin bil til personlig bruk dersom bilen enten er ervervet i siste oppholdsstat eller i den stat der de er statsborgere, etter de regler som gjelder for denne stats innenlandske marked, og skal ha rett til tollfri gjenutførsel av denne bil, i begge tilfeller på de vilkår som regjeringen i vedkommende stat finner nødvendig.

Artikkel 12

(tidl. artikkel 13)

Unionens tjenestemenn og andre ansatte skal betale skatt til Unionen av lønn og annen godtgjøring som Unionen utbetaler til dem, på de vilkår og etter de regler som Europaparlamentet og Rådet fastsetter ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt de berørte institusjoner.

De skal være fritatt for nasjonal beskatning av lønn og annen godtgjøring utbetalt av Unionen.

Artikkel 13

(tidl. artikkel 14)

Unionens tjenestemenn og andre ansatte som utelukkende på grunn av sitt arbeid i Unionens tjeneste tar fast opphold i en annen medlemsstat enn den stat der de i skattemessig henseende var bosatt da de trådte i Unionens tjeneste, skal for betaling av inntekts- og formuesskatt samt arveavgift og anvendelsen av avtaler mellom Unionens medlemsstater til unngåelse av dobbeltbeskatning så vel i den stat der de tar fast opphold, som i den stat der de i skattemessig henseende var bosatt, anses å ha bevart sitt bosted i den sistnevnte stat dersom denne er medlem av Unionen. Denne bestemmelse kommer til anvendelse også for ektefellen, i den utstrekning denne ikke selv utøver et yrke, og for barn som de nevnte personer forsørger og har omsorg for.

Løsøre som tilhører personer omhandlet i foregående ledd, og som befinner seg i oppholdsstaten, skal være fritatt for arveavgift i denne stat; med hensyn til slik avgift skal løsøret anses å befinne seg der eieren i skattemessig henseende er bosatt, med forbehold for tredjestaters rett og de bestemmelser i internasjonale dobbeltbeskatningsavtaler som måtte komme til anvendelse.

Bosted som måtte være ervervet utelukkende på grunn av tjenestegjøring i andre internasjonale organisasjoner, tas ikke i betraktning ved anvendelsen av bestemmelsene i denne artikkel.

Artikkel 14

(tidl. artikkel 15)

Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt de berørte institusjoner fastsette de regler som skal gjelde for sosiale ytelser til Unionens tjenestemenn og andre ansatte.

Artikkel 15

(tidl. artikkel 16)

Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt de øvrige berørte institusjoner avgjøre for hvilke kategorier av tjenestemenn og andre ansatte i Unionen bestemmelsene i artikkel 11, artikkel 12 annet ledd og artikkel 13 helt eller delvis skal gjelde.

Navn, stilling og adresse til de tjenestemenn og andre ansatte som tilhører de nevnte kategorier, skal regelmessig meddeles medlemsstatenes regjeringer.

KAPITTEL VI

PRIVILEGIER OG IMMUNITET FOR TREDJESTATERS DELEGASJONER AKKREDITERT TIL DEN EUROPEISKE UNION

Artikkel 16

(tidl. artikkel 17)

Den medlemsstat på hvis territorium Unionen har sitt sete, skal tilstå tredjestaters delegasjoner akkreditert til Unionen vanlig diplomatisk immunitet og privilegier.

KAPITTEL VII

ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Artikkel 17

(tidl. artikkel 18)

Privilegier, immunitet og lettelser tilstås Unionens tjenestemenn og andre ansatte utelukkende i Unionens interesse.

Hver enkelt institusjon i Unionen skal oppheve immuniteten for en tjenestemann eller annen ansatt i alle tilfeller der institusjonen finner at det ikke er i strid med Unionens interesser å oppheve immuniteten.

Artikkel 18

(tidl. artikkel 19)

Ved anvendelsen av denne protokoll skal Unionens institusjoner handle i samråd med vedkommende medlemsstats ansvarlige myndigheter.

Artikkel 19*(tidl. artikkel 20)*

Artikkel 11-14 og artikkel 17 får anvendelse på presidenten for Det europeiske råd.

De får også anvendelse på Kommisjonenens medlemmer.

Artikkel 20*(tidl. artikkel 21)*

Artikkel 11-14 og artikkel 17 får anvendelse på dommerne, generaladvokatene, justissekretæren og de juridiske sekretærene ved Den europeiske unions domstol, med forbehold for bestemmelsene i artikkel 3 i protokollen om vedtektene for Den europeiske unions domstol om dommernes og generaladvokatenes immunitet med hensyn til rettsforfølgning.

Artikkel 21*(tidl. artikkel 22)*

Denne protokoll skal gjelde også for Den europeiske investeringsbank, medlemmene av bankens organer, bankens personale og medlemsstatenes representanter som deltar i bankens arbeid, med forbehold for bestemmelsene i protokollen om bankens vedtekter.

Den europeiske investeringsbank skal dessuten være fritatt for enhver beskatning eller lignende forføyning i forbindelse med kapitalforhøyelser og for de forskjellige formaliteter som slike transaksjoner måtte medføre i den stat der den har sitt sete. På samme måte skal oppløsning og avvikling av banken heller ikke føre til noen beskatning. Endelig skal bankens og dens organers virksomhet innenfor rammen av vedtektenes bestemmelser ikke kunne pålegges omsetningsavgifter.

Artikkel 22*(tidl. artikkel 23)*

Denne protokoll skal gjelde også for Den europeiske sentralbank, medlemmene av bankens organer og bankens personale, med forbehold for bestemmelsene i protokollen om vedtektene for Det europeiske system av sentralbanker og Den europeiske sentralbank.

Den europeiske sentralbank skal dessuten være fritatt for enhver beskatning eller lignende forføyning i forbindelse med kapitalforhøyelser og for de forskjellige formaliteter som slike transaksjoner måtte medføre i den stat der den har sitt sete. Bankens og dens organers virksomhet innenfor rammen av vedtektene for Det europeiske system av sentralbanker og Den europeiske sentralbank skal ikke kunne pålegges omsetningsavgifter.

**PROTOKOLL (nr. 8)
OM ARTIKKEL 6 NR. 2 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OM
UNIONENS TILTREDELSE TIL DEN EUROPEISKE KONVENSJON OM BESKYTTELSE
AV MENNESKERETTIGHETENE OG DE GRUNNLEGGENDE FRIHETER**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Avtalen om Unionens tiltrædelse til Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (heretter kalt «Den europeiske menneskerettighetskonvensjon»), omhandlet i artikkel 6 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union, skal avspeile nødvendigheten av å bevare Unionens og unionsrettens særpreg, særlig med hensyn til

- a) nærmere bestemmelser om Unionens mulige deltakelse i Den europeiske menneskerettighetskonvensjons kontrollorganer,
- b) de ordninger som er nødvendige for å sikre at saker innbrakt av ikke-medlemsstater samt individuelle klager rettes til riktig mottaker, det vil si til medlemsstatene og/eller eventuelt Unionen.

Artikkel 2

Avtalen nevnt i artikkel 1 skal sikre at Unionens tiltrædelse ikke berører Unionens eller dens institusjoners myndighet. Den skal sikre at intet i avtalen berører medlemsstatenes situasjon i forbindelse med Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, særlig i forbindelse med konvensjonens protokoller, tiltak truffet av medlemsstatene som avviker fra Den europeiske menneskerettighetskonvensjon i samsvar med dens artikkel 15, og forbehold med hensyn til Den europeiske menneskerettighetskonvensjon som medlemsstatene har tatt i samsvar med dens artikkel 57.

Artikkel 3

Avtalen nevnt i artikkel 1 berører ikke artikkel 344 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

**PROTOKOLL (nr. 9)
OM RÅDETS BESLUTNING OM GJENNOMFØRINGEN AV ARTIKKEL 16 NR. 4 I
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG ARTIKKEL 238 NR. 2 I
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE DELS I TIDEN MELLOM
1. NOVEMBER 2014 OG 31. MARS 2017 OG DELS FRA 1. APRIL 2017**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TAR HENSYN TIL at det da Lisboa-traktaten ble godkjent, var av grunnleggende betydning å oppnå enighet om Rådets beslutning om gjennomføringen av artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 238 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte dels i tiden mellom 1. november 2014 og 31. mars 2017 og dels fra 1. april 2017 (heretter kalt «beslutningen»),

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Eneste artikkel

Før Rådet behandler et utkast med sikte på å endre eller oppheve beslutningen eller indirekte å endre dens virkeområde eller betydning ved å endre en annen unionsrettsakt, skal Det europeiske råd holde en foreløpig drøfting av utkastet og treffe avgjørelse ved enighet i samsvar med artikkel 15 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union.

**PROTOKOLL (nr. 10)
OM PERMANENT STRUKTURERT SAMARBEID OPPRETTET VED ARTIKKEL 42 I
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM VISER TIL artikkel 42 nr. 6 og artikkel 46 i traktaten om Den europeiske union,

SOM MINNER OM at Unionen fører en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk som bygger på oppnåelse av stadig mer sammenfallende opptreden fra medlemsstatene,

SOM MINNER OM at den felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk utgjør en integrerende del av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk; at den sikrer Unionen en operasjonell kapasitet som tar i bruk sivile og militære midler; at Unionen kan anvende midlene på oppdrag omhandlet i artikkel 43 i traktaten om Den europeiske union utenfor Unionen i forbindelse med fredsbevaring, konfliktforebygging og styrking av den internasjonale sikkerhet i samsvar med prinsippene i De forente nasjoners pakt; at utførelsen av oppdragene skal skje ved hjelp av militære midler som stilles til rådighet av medlemsstatene i samsvar med prinsippet om et samlet sett av styrker,

SOM MINNER OM at Unionens felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk ikke berører sikkerhets- og forsvarspolitikkkens særlige karakter i visse medlemsstater,

SOM MINNER OM at Unionens felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk respekterer de forpliktelser som følger av traktaten for det nordatlantiske område, for de medlemsstater som anser at deres felles forsvar er virkeliggjort gjennom Den nordatlantiske traktats organisasjon, som forblir grunnlaget for medlemmenes felles forsvar, og at den er forenlig med den felles sikkerhets- og forsvarspolitikkk som er fastlagt innenfor dens ramme,

SOM ER OVERBEVIST om at en mer framtrædende rolle for Unionen i sikkerhets- og forsvarssaker vil bidra til en livskraftig fornyet Atlanterhavsallianse, i samsvar med Berlin plus-ordningene,

SOM ER BESTEMT på å sikre at Unionen fullt ut er i stand til å påta seg sitt ansvar i det internasjonale samfunn,

SOM ERKJENNER at De forente nasjoners organisasjon kan anmode Unionen om bistand til umiddelbar gjennomføring av oppdrag i henhold til kapittel VI og VII i De forente nasjoners pakt,

SOM ERKJENNER at en styrking av sikkerhets- og forsvarspolitikken forutsetter innsats fra medlemsstatene med hensyn til kapasitet,

SOM ER OPPMERKSOM på at innledningen av en ny etappe i utviklingen av den europeiske sikkerhets- og forsvarspolitikkk forutsetter en besluttsom innsats fra de berørte medlemsstater,

SOM MINNER OM viktigheten av at Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk deltar fullt ut i arbeidet med det permanente strukturerte samarbeidet,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Det permanente strukturerte samarbeidet omhandlet i artikkel 42 nr. 6 i traktaten om Den europeiske union skal være åpent for alle medlemsstater som fra det tidspunkt Lisboa-traktaten trer i kraft, forplikter seg til

- a) å intensivere utviklingen av sin forsvarskapasitet gjennom utvikling av sine nasjonale bidrag og eventuelt gjennom deltakelse i flernasjonale styrker, i de viktigste europeiske forsvarsmateriellprogrammene og i virksomheten til byrået for utvikling av forsvarskapasitet, forskning, anskaffelse og forsvarsmateriell (Det europeiske forsvarsbyrå), og
- b) senest i 2010 å kunne levere, enten nasjonalt eller som en del av flernasjonale styrker, særskilte stridsenheter for de påtenkte oppdragene, som på det taktiske plan er sammensatt som stridsgrupper med støtteelementer, herunder transport og logistikk, som innen 5-30 dager kan gjennomføre oppdragene omhandlet i artikkel 43 i traktaten om Den europeiske union, særlig for å imøtekomme anmodninger fra De forente nasjoner, og som kan opprettholdes i en innledende periode på 30 dager, som kan forlenges til minst 120 dager.

Artikkel 2

For å nå målene fastsatt i artikkel 1 skal de medlemsstater som deltar i det permanente strukturerte samarbeidet, forplikte seg til

- a) å samarbeide, fra den dag Lisboa-traktaten trer i kraft, med sikte på å nå avtalte mål med hensyn til nivået på investeringsutgifter til forsvarsmateriell, og regelmessig vurdere disse målene på nytt i lys av sikkerhetsmiljøet og Unionens internasjonale ansvar,
- b) så langt det er mulig, å tilnærme sine forsvarsstrukturer, særlig ved å harmonisere påvisningen av sine militære behov, ved å samle og eventuelt spesialisere sine forsvarsmidler og sin kapasitet, og ved å oppmuntre til samarbeid på områdene opplæring og logistikk,
- c) å treffe konkrete tiltak for å forbedre sine styrkers tilgjengelighet, interoperabilitet, fleksibilitet og deployeringsevne, særlig ved å identifisere felles mål med hensyn til å sende styrker, herunder ved eventuelt å revidere sine nasjonale beslutningsprosesser,
- d) å samarbeide for å sikre at de treffer de nødvendige tiltak, herunder gjennom flernasjonal tilnærming og uten at det berører deres forpliktelser i Den nordatlantiske traktats organisasjon, for å avhjelpe de mangler som avdekkes innenfor rammen av ordningen for kapasitetsutvikling,
- e) eventuelt å delta i utviklingen av viktige felles eller europeiske forsvarsmateriellprogrammer innenfor rammen av Det europeiske forsvarsbyrå.

Artikkel 3

Det europeiske forsvarsbyrå skal bidra til en regelmessig vurdering av medlemsstatenes bidrag med hensyn til kapasitet, særlig bidrag gitt i samsvar med kriteriene som vil bli fastsatt blant annet på grunnlag av artikkel 2, og skal rapportere om dette minst en gang i året. Vurderingen kan danne grunnlag for Rådets rekommandasjoner og beslutninger vedtatt i samsvar med artikkel 46 i traktaten om Den europeiske union.

**PROTOKOLL (nr. 11)
OM ARTIKKEL 42 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TAR HENSYN TIL nødvendigheten av å anvende fullt ut bestemmelsene i artikkel 42 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union,

SOM TAR HENSYN TIL at Unionens politikk i samsvar med artikkel 42 ikke berører den særlige karakter ved visse medlemsstaters sikkerhets- og forsvarspolitikk; den skal respektere de forpliktelser visse medlemsstater som anser at deres felles forsvar er virkeliggjort gjennom NATO, har i henhold til traktaten for det nordatlantiske område, og den skal være forenlig med den felles sikkerhets- og forsvarspolitikk som er fastlagt innenfor dens ramme,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Den europeiske union skal i samarbeid med Den vesteuropeiske union utarbeide ordninger for å bedre samarbeidet dem imellom.

PROTOKOLL (nr. 12) OM FRAMGANGSMÅTEN VED FOR STORE BUDSJETTUNDERSKUDD

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å fastsette framgangsmåten i forbindelse med for store budsjettunderskudd omhandlet i artikkel 126 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Referanseverdiene nevnt i artikkel 126 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte er følgende:

- 3 % for den del som det forventede eller faktiske offentlige underskudd utgjør av bruttonasjonalprodukt etter markedspriser,
- 60 % for den del som den offentlige gjeld utgjør av bruttonasjonalprodukt etter markedspriser.

Artikkel 2

I artikkel 126 i nevnte traktat og i denne protokoll menes med

- «offentlig» offentlig sektor, dvs. sentraladministrasjonen, de regionale eller lokale myndigheter og trygdefondene med unntak av kommersielle transaksjoner som definert i Det europeiske nasjonalregnskapssystem,
 - «budsjettunderskudd» netto lånebehov som definert i Det europeiske nasjonalregnskapssystem,
 - «investering» faste bruttoinvesteringer som definert i Det europeiske nasjonalregnskapssystem,
 - «gjeld» den samlede bruttogjeld til pålydende verdi som ikke er betalt ved årets slutt, og som er konsolidert innen offentlig sektor som definert i første strekpunkt.

Artikkel 3

For å sikre at framgangsmåten i forbindelse med for store budsjettunderskudd virker effektivt, skal regjeringene i medlemsstatene i henhold til denne framgangsmåten være ansvarlige for budsjettunderskudd i offentlig sektor som definert i artikkel 2 første strekpunkt.

Medlemsstatene skal sørge for at nasjonale budsjettregler gir mulighet til å oppfylle de forpliktelser medlemsstatene i henhold til traktatene er pålagt på dette området.

Medlemsstatene skal raskt og regelmessig underrette Kommisjonen om forventet og faktisk budsjettunderskudd samt størrelsen på sin gjeld.

Artikkel 4

Kommisjonen skal skaffe de statistiske data som skal brukes ved gjennomføringen av denne protokoll.

PROTOKOLL (nr. 13) OM KRITERIENE FOR ØKONOMISK TILNÆRMING

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å fastsette kriteriene for økonomisk tilnærming omhandlet i artikkel 140 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, som skal veilede Unionen når den treffer avgjørelse om å oppheve fritakene for medlemsstater med fritak,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Kriteriet for prisstabilitet omhandlet i artikkel 140 nr. 1 første strekpunkt i traktaten om Den europeiske unions virkemåte betyr at en medlemsstat har en varig prisstabilitet og en gjennomsnittlig inflasjonstakt som i et tidsrom av ett år før undersøkelsen ikke med mer enn 1,5 prosentpoeng overstiger inflasjonstakten i høyst tre av de medlemsstater som har de beste resultater med hensyn til prisstabilitet. Inflasjonen beregnes ved hjelp av konsumprisindeksen på et sammenlignbart grunnlag, idet det tas hensyn til ulikhetene i nasjonale definisjoner.

Artikkel 2

Kriteriet for budsjettsituasjonen omhandlet i artikkel 140 nr. 1 annet strekpunkt i nevnte traktat betyr at en medlemsstat på tidspunktet for undersøkelsen ikke er omfattet av et rådsvedtak etter artikkel 126 nr. 6 i nevnte traktat om at det foreligger et for stort budsjettunderskudd i vedkommende medlemsstat.

Artikkel 3

Kriteriet for deltakelse i valutakursordningen i Det europeiske monetære system omhandlet i artikkel 140 nr. 1 tredje strekpunkt i nevnte traktat betyr at en medlemsstat har overholdt de normale svingningsmarginer fastsatt i valutakursordningen i Det europeiske monetære system uten alvorlige spenninger i minst de to siste år før undersøkelsen. Særlig skal medlemsstaten ikke på eget initiativ ha devaluert sin valutas bilaterale sentralkurs i forhold til en annen medlemsstats valuta i det samme tidsrom.

Artikkel 4

Kriteriet for tilnærming av rentesatser omhandlet i artikkel 140 nr. 1 fjerde strekpunkt i nevnte traktat betyr at en medlemsstat i løpet av et tidsrom på ett år før undersøkelsen har hatt en gjennomsnittlig, langsiktig pålydende rentesats som ikke med mer enn 2 prosentpoeng overstiger rentesatsen i høyst tre av de medlemsstater som har de beste resultater med hensyn til prisstabilitet. Rentesatsene beregnes på grunnlag av langsiktige statsobligasjoner eller sammenlignbare verdipapirer, idet det tas hensyn til ulikhetene i de nasjonale definisjoner.

Artikkel 5

Kommisjonen skal skaffe de statistiske data som skal brukes ved gjennomføringen av denne protokoll.

Artikkel 6

Rådet skal enstemmig etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, ESB og Økonomi- og finanskomiteen vedta egnede bestemmelser som utdyper kriteriene for økonomisk tilnærming omhandlet i artikkel 140 nr. 1 i nevnte traktat, som deretter skal erstatte denne protokoll.

PROTOKOLL (nr. 14) OM EUROGRUPPEN

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å bedre forutsetningene for sterkere økonomisk vekst i Den europeiske union og i den forbindelse utvikle stadig nærmere samordning av økonomisk politikk i euroområdet,

SOM ER OPPMERKSOM på behovet for å fastsette særlige bestemmelser om styrket dialog mellom de medlemsstater som har euro som sin valuta, i påvente av at euro blir valutaen i alle Unionens medlemsstater,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Ministrene for de medlemsstater som har euro som sin valuta, skal holde uformelle møter. Slike møter skal holdes når det er nødvendig, for å drøfte spørsmål knyttet til det særskilte ansvar de deler med hensyn til den felles valuta. Kommisjonen skal delta i møtene. Den europeiske sentralbank skal inviteres til å delta i møtene, som skal forberedes av representantene for finansministrene i de medlemsstater som har euro som sin valuta, og for Kommisjonen.

Artikkel 2

Ministrene for de medlemsstater som har euro som sin valuta, skal med et flertall av disse medlemsstatene velge en president for to og et halvt år.

PROTOKOLL (nr. 15) OM VISSE BESTEMMELSER FOR DET FORENTE KONGERIKE STORBRITANNIA OG NORD-IRLAND

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ERKJENNER at Det forente kongerike ikke er forpliktet eller bundet til å innføre euro uten at det foreligger et særskilt vedtak om dette fra dets regjering og nasjonalforsamling,

SOM FASTSLÅR at regjeringen i Det forente kongerike 16. oktober 1996 og 30. oktober 1997 underrettet Rådet om at det ikke har til hensikt å gå over til tredje fase av Den økonomiske og monetære union,

SOM MERKER SEG at regjeringen i Det forente kongerike vanligvis dekker sitt lånebehov ved salg av gjeldsinstrumenter til den private sektor,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

1. Det forente kongerike er ikke forpliktet til å innføre euro med mindre det underretter Rådet om at det har til hensikt å gjøre det.
2. Nr. 3-8 og nr. 10 får anvendelse for Det forente kongerike med hensyn til underretningen til Rådet fra regjeringen i Det forente kongerike 16. oktober 1996 og 30. oktober 1997.
3. Det forente kongerike skal beholde sin myndighet i penge- og valutapolitiske saker i samsvar med sin nasjonale lovgivning.
4. Artikkel 119 annet ledd, artikkel 126 nr. 1, 9 og 11, artikkel 127 nr. 1-5, artikkel 128, artikkel 130-133, artikkel 138, artikkel 140 nr. 3, artikkel 219, artikkel 282 nr. 2 bortsett fra første og siste punktum, artikkel 282 nr. 5 og artikkel 283 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal ikke gjelde for Det forente kongerike. På samme måte skal artikkel 121 nr. 2 i denne traktat ikke gjelde for det ved fastsettelsen av de deler av de overordnede retningslinjer for den økonomiske politikk som gjelder euroområdet i sin alminnelighet. Henvisningene til Unionen og medlemsstatene i disse bestemmelsene skal ikke omfatte Det forente kongerike, og henvisningene til nasjonale sentralbanker skal ikke omfatte Bank of England.
5. Det forente kongerike skal bestrebe seg på å unngå for stort offentlig budsjettunderskudd.

Artikkel 143 og 144 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal fortsatt gjelde for Det forente kongerike. Artikkel 134 nr. 4 og artikkel 142 skal gjelde for Det forente kongerike som om fritak var gitt.

6. Det forente kongerikes stemmerett skal være suspendert for rettsaktene i Rådet etter artiklene nevnt i nr. 4 og i tilfellene nevnt i artikkel 139 nr. 4 første ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. For dette formål får traktatens artikkel 139 nr. 4 annet ledd anvendelse.

Det forente kongerike skal heller ikke ha rett til å delta ved oppnevning av leder, nestleder og andre medlemmer av ESBs direksjon i henhold til nevnte traktats artikkel 283 nr. 2.

7. Artikkel 3, 4, 6, 7, 9.2, 10.1, 10.3, 11.2, 12.1, 14, 16, 18-20, 22, 23, 26, 27, 30-34 og 49 i protokollen om vedtektene for Det europeiske system av sentralbanker og Den europeiske sentralbank («vedtektene») gjelder ikke for Det forente kongerike.

Henvisningene til Unionen og medlemsstatene i de nevnte artikler gjelder ikke Det forente kongerike, og henvisningene til nasjonale sentralbanker eller andelseiere gjelder ikke Bank of England.

Henvisningene i vedtektenes artikkel 10.3 og 30.2 til «ESBs tegnete kapital» skal ikke omfatte kapital tegnet av Bank of England.

8. Artikkel 141 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte og artikkel 43-47 i vedtektene får anvendelse uten hensyn til om en medlemsstat har fritak eller ikke, med forbehold for følgende endringer:

- a) Henvisningene i artikkel 43 til ESBs og EMIs oppgaver skal omfatte de oppgaver som fortsatt skal utføres i løpet av tredje fase, som følge av en eventuell beslutning fra Det forente kongerikes side om ikke å innføre euro.
- b) I tillegg til oppgavene nevnt i artikkel 46 skal ESB gi råd og delta i forberedelsen av enhver beslutning som Rådet treffer i forbindelse med Det forente kongerike, i samsvar med bestemmelsene i nr. 9 bokstav a) og c).
- c) Bank of England skal betale sin del av ESBs tegnete kapital som bidrag til bankens driftsomkostninger på samme grunnlag som de nasjonale sentralbanker i medlemsstater med fritak.

9. Det forente kongerike kan på ethvert tidspunkt underrette Rådet om at det har til hensikt å innføre euro. I så fall

- a) skal Det forente kongerike ha rett til å innføre euro forutsatt at det oppfyller de nødvendige vilkår. Etter begjæring fra Det forente kongerike og på de vilkår og etter den framgangsmåte som er fastsatt i artikkel 140 nr. 1 og 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, skal Rådet avgjøre om Det forente kongerike oppfyller de nødvendige vilkår,
- b) skal Bank of England betale sin del av den tegnete kapital, overføre valutareserver til ESB og bidra til bankens reserver på samme grunnlag som en nasjonal sentralbank i en medlemsstat hvis fritak er opphevet,
- c) skal Rådet, på de vilkår og etter den framgangsmåte som er fastsatt i artikkel 140 nr. 3 i nevnte traktat, treffe alle øvrige nødvendige beslutninger slik at Det forente kongerike blir i stand til å innføre euro.

Dersom Det forente kongerike innfører euro i samsvar med bestemmelsene i denne protokoll, får nr. 3-8 ikke lenger anvendelse.

10. Uten hensyn til artikkel 123 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte og artikkel 21.1 i vedtektene kan Det forente kongerikes regjering opprettholde sin kredittordning «Ways and means» i Bank of England dersom og så lenge Det forente kongerike ikke innfører euro.

PROTOKOLL (nr. 16) OM VISSE BESTEMMELSER FOR DANMARK

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TAR I BETRAKTNING at den danske grunnlov inneholder bestemmelser som kan gjøre det nødvendig å holde en folkeavstemning i Danmark før Danmark kan gi avkall på sitt fritak,

SOM FASTSLÅR at regjeringen i Danmark 3. november 1993 underrettet Rådet om at det ikke har til hensikt å gå over til tredje fase av Den økonomiske og monetære union,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

1. På bakgrunn av underretningen fra den danske regjering til Rådet 3. november 1993 skal Danmark ha fritak. Virkningen av fritaket skal være at alle artikler og bestemmelser i traktatene og i ESSB-vedtektene der det vises til fritak, skal gjelde for Danmark.
2. Framgangsmåten i artikkel 140 for å oppheve fritaket skal innledes bare etter Danmarks begjæring.
3. Dersom fritaket oppheves, får bestemmelsene i denne protokoll ikke lenger anvendelse.

PROTOKOLL (nr. 17) OM DANMARK

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å løse visse særlige problemer i forbindelse med Danmark,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Bestemmelsene i artikkel 14 i protokollen om vedtektene for Det europeiske system av sentralbanker og Den europeiske sentralbank skal ikke berøre Danmarks Nationalbanks rett til å utføre sine nåværende oppgaver med hensyn til de deler av Kongeriket Danmark som ikke er en del av Unionen.

**PROTOKOLL (nr. 18)
OM FRANKRIKE**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å ta hensyn til et særlig forhold som gjelder Frankrike,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Frankrike skal fortsatt ha enerett til å utstede penger i Ny-Caledonia, Fransk Polynesia og Wallis og Futuna etter de regler som er fastsatt i fransk lovgivning, og bare Frankrike skal ha rett til å bestemme kursverdien for CFP-franc.

PROTOKOLL (nr. 19) OM SCHENGEN-REGELVERKET INNLEMMET I DEN EUROPEISKE UNION

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM MERKER SEG at avtalene om gradvis avskaffelse av kontrollen på de felles grenser som enkelte av medlemsstatene i Den europeiske union undertegnet i Schengen 14. juni 1985 og 19. juni 1990, samt tilknyttede avtaler og regler vedtatt på grunnlag av avtalene, er blitt innlemmet i Den europeiske union ved Amsterdam-traktaten av 2. oktober 1997,

SOM ØNSKER å bevare Schengen-regelverket slik det har utviklet seg siden Amsterdam-traktaten trådte i kraft, og å utvikle dette regelverket for å bidra til å oppnå målet om å tilby Unionens borgere et område for frihet, sikkerhet og rettferdighet uten indre grenser,

SOM TAR HENSYN til Danmarks særstilling,

SOM TAR I BETRAKTNING at Irland og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland ikke er bundet av alle bestemmelser i Schengen-regelverket, men at det bør treffes tiltak som gjør det mulig for disse medlemsstatene å godta andre bestemmelser i regelverket helt eller delvis,

SOM ERKJENNER at det derfor er nødvendig å anvende traktatenes bestemmelser om styrket samarbeid mellom noen medlemsstater,

SOM TAR I BETRAKTNING at det er nødvendig å opprettholde særlige forbindelser med Republikken Island og Kongeriket Norge, idet begge disse stater og de nordiske medlemsstater i Den europeiske union er bundet av bestemmelsene i Den nordiske passunion,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Kongeriket Belgia, Republikken Bulgaria, Den tsjekkiske republikk, Kongeriket Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland, Republikken Estland, Republikken Hellas, Kongeriket Spania, Den franske republikk, Den italienske republikk, Republikken Kypros, Republikken Latvia, Republikken Litauen, Storhertugdømmet Luxembourg, Republikken Ungarn, Republikken Malta, Kongeriket Nederland, Republikken Østerrike, Republikken Polen, Republikken Portugal, Romania, Republikken Slovenia, Den slovakiske republikk, Republikken Finland og Kongeriket Sverige gis rett til å opprette et styrket samarbeid seg imellom på områder som omfattes av de bestemmelser fastsatt av Rådet som utgjør Schengen-regelverket. Samarbeidet skal gjennomføres innenfor Den europeiske unions institusjonelle og juridiske ramme og under overholdelse av de relevante bestemmelser i traktatene.

Artikkel 2

Schengen-regelverket får anvendelse for medlemsstatene nevnt i artikkel 1, med forbehold for artikkel 3 i tiltredelsesakten av 16. april 2003 og artikkel 4 i tiltredelsesakten av 25. april 2005. Rådet vil tre inn i stedet for Eksekutivkomiteen som er opprettet i henhold til Schengen-avtalene.

Artikkel 3

For Danmarks deltakelse i vedtakelsen av tiltak som innebærer en utvikling av Schengen-regelverket, samt iverksettingen og anvendelsen av tiltakene i Danmark, gjelder de relevante bestemmelser i protokollen om Danmarks stilling.

Artikkel 4

Irland og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland kan på ethvert tidspunkt anmode om at enkelte eller samtlige bestemmelser i Schengen-regelverket får anvendelse for dem.

Rådet skal treffe avgjørelse om anmodningen ved enstemmighet blant de medlemmer som er omhandlet i artikkel 1, og representanten for vedkommende stats regjering.

Artikkel 5

1. Forslag og initiativ til å utbygge Schengen-regelverket hører under de relevante bestemmelser i traktatene.

Dersom enten Irland eller Det forente kongeriket ikke innen rimelig tid skriftlig har underrettet Rådet om at de ønsker å delta, skal bemyndigelsen omhandlet i artikkel 329 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte i denne sammenheng anses å være gitt til medlemsstatene omhandlet i artikkel 1 og til Irland eller Det forente kongeriket dersom en av dem ønsker å delta i vedkommende samarbeidsområder.

2. Dersom enten Irland eller Det forente kongerike anses å ha gitt underretning i henhold til en beslutning etter artikkel 4, kan de likevel innen tre måneder skriftlig underrette Rådet om at de ikke ønsker å delta i et slikt forslag eller initiativ. I så fall skal Irland eller Det forente kongerike ikke delta i vedtakelsen av det. Når den siste underretningen er gitt, skal framgangsmåten for vedtakelse av tiltaket som bygger på Schengen-regelverket, suspenderes til behandlingen fastsatt i nr. 3 eller 4 er avsluttet eller underretningen trekkes tilbake på et hvilket som helst tidspunkt under behandlingen.

3. For den medlemsstat som har gitt underretning etter nr. 2, skal en beslutning vedtatt av Rådet i henhold til artikkel 4 opphøre å gjelde fra det tidspunkt det foreslåtte tiltak trer i kraft, i det omfang Rådet anser som nødvendig og på de vilkår Rådet fastsetter i en beslutning vedtatt med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommisjonen. Beslutningen skal vedtas i samsvar med følgende kriterier: Rådet skal søke å opprettholde størst mulig deltakelse fra den berørte medlemsstat, uten at det alvorlig berører den praktiske gjennomføring av de ulike deler av Schengen-regelverket, idet sammenhengen mellom dem respekteres. Kommisjonen skal framlegge sitt forslag snarest mulig etter underretningen nevnt i nr. 2. Rådet skal treffe avgjørelse innen fire måneder etter at Kommisjonens forslag er framlagt, om nødvendig etter å ha avholdt to på hverandre følgende møter.

4. Dersom Rådet ved utgangen av firemånedersperioden ikke har vedtatt en beslutning, kan en medlemsstat umiddelbart anmode om at saken framlegges for Det europeiske råd. I så fall skal Det europeiske råd på sitt neste møte med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommisjonen treffe avgjørelse i samsvar med kriteriene i nr. 3.

5. Dersom Rådet eller eventuelt Det europeiske råd når behandlingen etter nr. 3 eller 4 er avsluttet, ikke har vedtatt noen beslutning, skal suspensjonen av framgangsmåten for vedtakelse av tiltaket som bygger på Schengen-regelverket, avsluttes. Dersom tiltaket vedtas på

et senere tidspunkt, skal anvendelsen av enhver beslutning vedtatt av Rådet i henhold til artikkel 4 opphøre å gjelde for den berørte medlemsstat fra det tidspunkt tiltaket trer i kraft, i det omfang og på de vilkår Kommisjonen fastsetter, med mindre vedkommende medlemsstat har trukket tilbake underretningen omhandlet i nr. 2 før tiltaket vedtas. Kommisjonen skal treffe avgjørelse senest den dag tiltaket vedtas. Når Kommisjonen vedtar sin beslutning, skal den overholde kriteriene i nr. 3.

Artikkel 6

Republikken Island og Kongeriket Norge skal knyttes til gjennomføringen av Schengen-regelverket og videreutviklingen av det. Egnede framgangsmåter skal for dette formål fastsettes i en avtale med de nevnte stater som Rådet skal inngå ved enstemmighet blant de medlemmer som er omhandlet i artikkel 1. Avtalen skal inneholde bestemmelser om Islands og Norges bidrag til de eventuelle finansielle følger av gjennomføringen av denne protokoll.

Rådet skal ved enstemmighet inngå en separat avtale med Island og Norge om fastsettelse av rettigheter og forpliktelser mellom Irland og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland på den ene side og Island og Norge på den annen side på de områder av Schengen-regelverket som gjelder for disse statene.

Artikkel 7

I forbindelse med forhandlingene om tiltredelse av nye medlemsstater til Den europeiske union skal Schengen-regelverket og ytterligere tiltak som er truffet av institusjonene innenfor dets virkeområde, betraktes som et gjeldende regelverk som må godtas fullt ut av alle søkerstater.

**PROTOKOLL (nr. 20)
OM ANVENDELSEN AV VISSE SIDER AV ARTIKKEL 26 I TRAKTATEN OM DEN
EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE PÅ DET FORENTE KONGERIKE OG IRLAND**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å løse visse spørsmål som gjelder Det forente kongerike og Irland,

SOM TAR HENSYN til at det i mange år har eksistert særlige reiseordninger mellom Det forente kongerike og Irland,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Uten hensyn til artikkel 26 og 77 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, andre bestemmelser i traktaten eller i traktaten om Den europeiske union, tiltak vedtatt i henhold til disse traktatene og internasjonale avtaler inngått av Unionen eller av Unionen og dens medlemsstater med én eller flere tredjestater har Det forente kongerike rett til på sine grenser til andre medlemsstater å foreta den kontroll av personer som ønsker å reise inn i Det forente kongerike, som det finner nødvendig for

- a) å kontrollere om borgere fra medlemsstater og personer som de forsørger, når de utøver de rettigheter unionsretten gir, samt borgere fra andre stater som har fått slike rettigheter i henhold til en avtale som Det forente kongerike er bundet av, har rett til å reise inn i Det forente kongerike, og
- b) å avgjøre om andre personer skal gis innreise i Det forente kongerike.

Artikkel 26 og 77 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte eller andre bestemmelser i traktaten eller i traktaten om Den europeiske union eller tiltak vedtatt i henhold til disse traktatene berører på ingen måte Det forente kongerikes rett til å vedta eller utføre slik kontroll. Når det i denne artikkel vises til Det forente kongerike, omfatter henvisningen territorier hvis utenrikssaker ivaretas av Det forente kongerike.

Artikkel 2

Det forente kongerike og Irland kan fortsette å inngå avtaler seg imellom om persontrafikk mellom deres territorier («det felles reiseområde») samtidig som rettighetene til personene nevnt i artikkel 1 første ledd bokstav a) i denne protokoll overholdes fullt ut. Så lenge slike ordninger opprettholdes, får følgelig bestemmelsene i artikkel 1 i denne protokoll anvendelse for Irland på samme vilkår som for Det forente kongerike. Artikkel 26 og 77 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, andre bestemmelser i traktaten eller i traktaten om Den europeiske union eller tiltak vedtatt i henhold til traktatene berører på ingen måte slike ordninger.

Artikkel 3

De øvrige medlemsstater har rett til å utføre slik kontroll på sine grenser eller på ethvert innreisested til sitt territorium av personer som ønsker å reise inn på deres territorium fra Det forente kongerike eller fra ethvert territorium hvis utenrikssaker det ivaretar, med det formål som er omhandlet i artikkel 1 i denne protokoll, eller fra Irland, såfremt bestemmelsene i artikkel 1 i denne protokoll får anvendelse for Irland.

Artikkel 26 og 77 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte eller andre bestemmelser i traktaten eller i traktaten om Den europeiske union eller tiltak vedtatt i henhold til disse traktatene berører på ingen måte de øvrige medlemsstaters rett til å vedta eller utføre slik kontroll.

PROTOKOLL (nr. 21)
OM DET FORENTE KONGERIKES OG IRLANDS STILLING MED HENSYN TIL
OMRÅDET FOR FRIHET, SIKKERHET OG RETTFERDIGHET

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å løse visse spørsmål som gjelder Det forente kongerike og Irland,

SOM VISER TIL protokollen om anvendelse av visse sider av artikkel 26 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte på Det forente kongerike og Irland,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
 TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
 UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Med forbehold for artikkel 3 skal Det forente kongerike og Irland ikke delta når Rådet vedtar tiltak som foreslås i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. For rådsbeslutninger som skal vedtas enstemmig, kreves det enstemmighet blant Rådets medlemmer med unntak av representantene for Det forente kongerike og Irlands regjeringer.

Ved anvendelsen av denne artikkel skal kvalifisert flertall bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 2

Som følge av artikkel 1 og med forbehold for artikkel 3, 4 og 6 er ingen bestemmelser i tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, ingen tiltak vedtatt i henhold til nevnte avdeling, ingen bestemmelser i internasjonale avtaler inngått av Unionen i henhold til nevnte avdeling og ingen avgjørelse truffet av Den europeiske unions domstol om fortolkningen av slike bestemmelser eller tiltak bindende for eller får anvendelse for Det forente kongerike eller Irland; ingen av disse bestemmelser, tiltak eller avgjørelser berører på noen måte disse staters myndighet, rettigheter eller forpliktelser; ingen av disse bestemmelser, tiltak eller avgjørelser berører på noen måte gjeldende fellesskaps- eller unionsregelverk eller utgjør en del av unionsretten slik dette regelverket eller denne retten får anvendelse for Det forente kongerike eller Irland.

Artikkel 3

1. Det forente kongerike eller Irland kan innen tre måneder etter at et forslag eller initiativ er framlagt for Rådet i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, gi skriftlig melding til Rådets formann om at det ønsker å være med på å vedta og anvende de foreslåtte tiltak, og skal deretter ha rett til det.

For rådsbeslutninger som skal vedtas ved enstemmighet, kreves det enstemmighet blant Rådets medlemmer med unntak av et medlem som ikke har gitt slik melding. Et tiltak som vedtas i henhold til dette nummer, er bindende for alle medlemsstater som har vært med på å vedta det.

Tiltak vedtatt i henhold til artikkel 70 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal fastsette vilkårene for Det forente kongerikes og Irlands deltakelse i evalueringer av de områdene som omfattes av tredje del avdeling V i traktaten.

Ved anvendelsen av denne artikkel skal kvalifisert flertall bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

2. Dersom et tiltak omhandlet i nr. 1 ikke kan vedtas innen rimelig tid dersom Det forente kongerike eller Irland skal være med på det, kan Rådet vedta tiltaket i samsvar med artikkel 1 uten at Det forente kongerike eller Irland deltar. I så fall får artikkel 2 anvendelse.

Artikkel 4

Det forente kongerike eller Irland kan når som helst etter at Rådet har vedtatt et tiltak i samsvar med tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, gi melding til Rådet og Kommisjonen om at det ønsker å godta tiltaket. I så fall får framgangsmåten i artikkel 331 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte tilsvarende anvendelse.

Artikkel 4a

1. Bestemmelsene i denne protokoll får anvendelse for Det forente kongerike og Irland også på tiltak som er foreslått eller vedtatt i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, og som endrer et eksisterende tiltak som de er bundet av.

2. Dersom Rådet etter forslag fra Kommisjonen fastslår at Det forente kongerikes og Irlands ikke-deltakelse i den endrede utgaven av et eksisterende tiltak gjør det praktisk umulig for andre medlemsstater eller Unionen å anvende tiltaket, kan det oppfordre dem til å gi melding i henhold til artikkel 3 eller 4. Ved anvendelsen av artikkel 3 begynner en ny periode på to måneder å løpe fra Rådets beslutning.

Dersom Det forente kongerike eller Irland ved utløpet av perioden på to måneder fra Rådets beslutning ikke har gitt melding i henhold til artikkel 3 eller 4, er det eksisterende tiltak ikke lenger bindende for og får ikke anvendelse for vedkommende medlemsstat, med mindre den har gitt melding i henhold til artikkel 4 før endringstiltaket trer i kraft. Dette gjelder med virkning fra den dag endringstiltaket trer i kraft, eller fra utløpet av tomånedersperioden dersom denne dag er den seneste.

Ved anvendelsen av dette nummer skal Rådet etter en grundig drøfting av saken treffe avgjørelse med kvalifisert flertall blant de av dets medlemmer som representerer medlemsstater som deltar eller har deltatt i vedtakelsen av endringstiltaket. Kvalifisert flertall i Rådet skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

3. Rådet kan også med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommisjonen beslutte at Det forente kongerike eller Irland skal bære eventuelle direkte finansielle byrder som nødvendigvis og uunngåelig følger av at de ikke lenger deltar i det eksisterende tiltaket.

4. Denne artikkel berører ikke artikkel 4.

Artikkel 5

En medlemsstat som ikke er bundet av et tiltak vedtatt i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, skal ikke bære de finansielle følger av tiltaket, bortsett fra de administrasjonskostnader det påfører institusjonene, med mindre Rådet bestemmer noe annet ved enstemmighet blant alle sine medlemmer etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Artikkel 6

Dersom Det forente kongerike eller Irland i tilfeller omhandlet i denne protokoll er bundet av et tiltak som Rådet har vedtatt i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, får de relevante bestemmelser i traktatene anvendelse for vedkommende stat med hensyn til tiltaket.

Artikkel 6a

Det forente kongerike og Irland skal ikke være bundet av regler fastsatt på grunnlag av artikkel 16 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte som gjelder behandling av personopplysninger i medlemsstatene, når de utøver virksomhet som omfattes av traktatens tredje del avdeling V kapittel 4 eller 5, når Det forente kongerike og Irland ikke er bundet av regler for former for strafferettslig samarbeid eller politisamarbeid som krever overholdelse av de bestemmelser som er fastsatt på grunnlag av artikkel 16.

Artikkel 7

Artikkel 3, 4 og 4a berører ikke protokollen om Schengen-regelverket innlemmet i Den europeiske union.

Artikkel 8

Irland kan gi skriftlig melding til Rådet om at Irland ikke lenger ønsker å være omfattet av bestemmelsene i denne protokoll. I så fall gjelder de alminnelige traktatbestemmelser for Irland.

Artikkel 9

For Irlands vedkommende får denne protokoll ikke anvendelse på artikkel 75 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

PROTOKOLL (nr. 22) OM DANMARKS STILLING

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM MINNER OM beslutningen stats- eller regjeringssjefene forsamlet i Det europeiske råd i Edinburgh 12. desember 1992 har truffet om visse problemer Danmark har tatt opp med hensyn til traktaten om Den europeiske union,

SOM HAR MERKET SEG Danmarks holdning med hensyn til unionsborgerskap, Den økonomiske og monetære union, forsvarspolitik og justis- og innenrikssaker fastlagt i Edinburgh-beslutningen,

SOM ER OPPMERKSOM PÅ at en videreføring etter traktatene av den rettsordning som finnes i Edinburgh-beslutningen, i betydelig grad vil begrense Danmarks deltakelse på viktige samarbeidsområder for Unionen, og at det vil være i Unionens interesse å sikre at regelverket blir anvendt i sin helhet på området for frihet, sikkerhet og rettferdighet,

SOM DERFOR ØNSKER å fastlegge en rettslig ramme som gir Danmark mulighet til å delta i vedtakelsen av tiltak foreslått på grunnlag av tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, og som med tilfredshet merker seg at Danmark har til hensikt å benytte seg av denne mulighet når det er mulig i samsvar med Danmarks forfatningsregler,

SOM MERKER SEG at Danmark ikke vil hindre de øvrige medlemsstater i å videreutvikle sitt samarbeid med hensyn til tiltak som ikke er bindende for Danmark,

SOM TAR HENSYN til artikkel 3 i protokollen om Schengen-regelverket innlemmet i Den europeiske union,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

DEL I

Artikkel 1

Danmark skal ikke delta når Rådet vedtar tiltak som foreslås i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. For rådsbeslutninger som skal vedtas ved enstemmighet, kreves det enstemmighet blant Rådets medlemmer med unntak av representanten for Danmarks regjering.

Ved anvendelsen av denne artikkel skal kvalifisert flertall bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 2

Ingen bestemmelser i tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, ingen tiltak vedtatt i henhold til nevnte avdeling, ingen bestemmelser i internasjonale avtaler inngått av Unionen i henhold til nevnte avdeling og ingen avgjørelser i Den europeiske unions domstol om fortolkningen av slike bestemmelser eller tiltak, eller av tiltak som er endret eller

kan endres i henhold til nevnte avdeling, er bindende for eller får anvendelse for Danmark; og ingen slike bestemmelser, tiltak eller avgjørelser skal på noen måte berøre Danmarks myndighet, rettigheter og forpliktelser; og ingen slike bestemmelser, tiltak eller avgjørelser skal på noen måte berøre Fellesskapets eller Unionens regelverk eller utgjøre en del av unionsretten slik den får anvendelse for Danmark. Særlig skal slike unionsrettsakter på området politisamarbeid og strafferettslig samarbeid som er vedtatt før Lisboa-traktaten trer i kraft, og som endres, fortsatt være bindende for og få anvendelse for Danmark i uendret form.

Artikkel 2a

Artikkel 2 i denne protokoll får anvendelse også på de regler fastsatt på grunnlag av artikkel 16 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte som gjelder behandling av personopplysninger i medlemsstatene når de utøver virksomhet som omfattes av tredje del avdeling V kapittel 4 eller 5 i nevnte traktat.

Artikkel 3

Danmark skal ikke bære de finansielle følger av tiltak omhandlet i artikkel 1, bortsett fra de administrasjonskostnader det påfører institusjonene.

Artikkel 4

1. Innen 6 måneder etter at Rådet har truffet avgjørelse om et forslag om eller initiativ til utbygging av Schengen-regelverket som omfattes av denne del, skal Danmark treffe avgjørelse om hvorvidt tiltaket skal gjennomføres i dets nasjonale lovgivning. Dersom Danmark beslutter å gjøre det, vil dette tiltaket skape en folkerettslig forpliktelse mellom Danmark og de øvrige medlemsstater som er bundet av tiltaket.
2. Dersom Danmark beslutter ikke å gjennomføre et rådstiltak omhandlet i nr. 1, vil medlemsstatene som er bundet av tiltaket, og Danmark overveie å treffe egnede tiltak.

DEL II

Artikkel 5

For tiltak som vedtas av Rådet i henhold til artikkel 26 nr. 1 og artikkel 42-46 i traktaten om Den europeiske union, deltar Danmark ikke i utarbeidingen og iverksettelsen av de av Unionens beslutninger og handlinger som har innvirkning på forsvarsområdet. Danmark skal derfor ikke delta i vedtakelsen av dem. Danmark vil ikke hindre de øvrige medlemsstater i å videreutvikle samarbeidet på dette området. Danmark skal ikke være forpliktet til å bidra til finansiering av driftsutgifter som følger av slike tiltak, eller til å stille militær kapasitet til rådighet for Unionen.

For rettsakter som Rådet skal vedta ved enstemmighet, kreves det enstemmighet blant Rådets medlemmer, med unntak av representanten for den danske regjering.

Ved anvendelsen av denne artikkel skal kvalifisert flertall bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

DEL III

Artikkel 6

Artikkel 1-3 får ikke anvendelse for tiltak som utpeker tredjestater hvis borgere må ha visum for å krysse medlemsstatenes yttergrenser, eller tiltak for innføring av et ensartet visumformat.

DEL IV

Artikkel 7

Danmark kan til enhver tid i samsvar med sine forfatningsregler underrette de øvrige medlemsstater om at det ikke lenger ønsker å benytte seg av hele eller deler av denne protokoll. I så fall vil Danmark fullt ut gjennomføre alle relevante tiltak som er i kraft på det tidspunkt, og som er truffet innenfor rammen av Den europeiske union.

Artikkel 8

1. Danmark kan til enhver tid i samsvar med sine forfatningsregler underrette de øvrige medlemsstater om at del I med virkning fra den første dag i den måned som følger etter underretningen, skal bestå av bestemmelsene i vedlegget, med forbehold for artikkel 7. I så fall skal artikkel 5-8 omnummereres.
2. Seks måneder etter det tidspunkt underretningen nevnt i nr. 1 får virkning, skal hele Schengen-regelverket og alle tiltak som er vedtatt til utbygging av dette regelverket, som inntil da har vært bindende for Danmark som forpliktelser i henhold til folkeretten, være bindende for Danmark som unionsrett.

VEDLEGG

Artikkel 1

Med forbehold for artikkel 3 skal Danmark ikke delta når Rådet vedtar tiltak foreslått i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. For rettsakter som Rådet skal vedta ved enstemmighet, kreves det enstemmighet blant Rådets medlemmer, med unntak av representanten for den danske regjering.

Ved anvendelsen av denne artikkel skal kvalifisert flertall bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Artikkel 2

I henhold til artikkel 1 og med forbehold for artikkel 3, 4 og 8 skal ingen bestemmelser i tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, ingen tiltak vedtatt i henhold til nevnte avdeling, ingen bestemmelser i internasjonale avtaler inngått av Unionen i henhold til nevnte avdeling, ingen avgjørelser i Den europeiske unions domstol om fortolkning av slike bestemmelser eller tiltak være bindende for eller få anvendelse for Danmark; og ingen slike bestemmelser, tiltak eller avgjørelser skal på noen måte berøre Danmarks myndighet, rettigheter og forpliktelser; og ingen slike bestemmelser, tiltak eller avgjørelser skal på noen måte berøre Fellesskapets eller Unionens regelverk eller utgjøre en del av unionsretten slik den får anvendelse for Danmark.

Artikkel 3

1. Innen tre måneder etter at et forslag eller initiativ er framlagt for Rådet i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, kan Danmark skriftlig underrette Rådets formann om at det ønsker å delta i vedtakelsen og anvendelsen av det foreslåtte tiltak, og skal deretter ha rett til å delta.
2. Dersom et tiltak nevnt i nr. 1 innenfor et rimelig tidsrom ikke kan vedtas med Danmarks deltakelse, kan Rådet vedta tiltaket i samsvar med artikkel 1 uten Danmarks deltakelse. I så fall får artikkel 2 anvendelse.

Artikkel 4

Danmark kan på ethvert tidspunkt etter at et tiltak er vedtatt i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, underrette Rådet og Kommisjonen om at det har til hensikt å godta tiltaket. I så fall får framgangsmåten fastsatt i artikkel 331 nr. 1 i nevnte traktat tilsvarende anvendelse.

Artikkel 5

1. Bestemmelsene i denne protokoll får anvendelse for Danmark også på tiltak som er foreslått eller vedtatt i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, og som endrer et eksisterende tiltak som Danmark er bundet av.
2. Dersom Rådet etter forslag fra Kommisjonen fastslår at Danmarks ikke-deltakelse i den endrede utgaven av et eksisterende tiltak gjør det praktisk umulig for andre medlemsstater eller Unionen å anvende tiltaket, kan det oppfordre det til å gi en underretning i henhold til artikkel 3 eller 4. Ved anvendelsen av artikkel 3 begynner en ny periode på to måneder å løpe fra Rådets beslutning.

Dersom Danmark ved utløpet av perioden på to måneder fra Rådets beslutning ikke har gitt underretning i henhold til artikkel 3 eller 4, er det eksisterende tiltaket ikke lenger bindende for og får ikke anvendelse for Danmark, med mindre det har gitt underretning i henhold til artikkel 4 før endringstiltaket trer i kraft. Dette gjelder med virkning fra den dag endringstiltaket trer i kraft, eller fra utløpet av tomånedersperioden dersom denne dag er den seneste.

Ved anvendelsen av dette nummer skal Rådet etter en grundig drøfting av saken treffe avgjørelse med kvalifisert flertall blant de av dets medlemmer som representerer medlemsstater som deltar eller har deltatt i vedtakelsen av endringstiltaket. Kvalifisert flertall i Rådet skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

3. Rådet kan også med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommisjonen beslutte at Danmark skal bære eventuelle direkte finansielle byrder som nødvendigvis og uunngåelig følger av at det ikke lenger deltar i det eksisterende tiltaket.
4. Denne artikkel berører ikke artikkel 4.

Artikkel 6

1. Underretning i henhold til artikkel 4 skal gis senest seks måneder etter den endelige vedtakelsen av et tiltak som er et tiltak til utbygging av Schengen-regelverket.

Dersom Danmark ikke gir underretning i samsvar med artikkel 3 eller 4 om et tiltak til utbygging av Schengen-regelverket, vil de medlemsstater som er bundet av tiltaket, og Danmark vurdere hvilke skritt som skal tas.

2. En underretning i henhold til artikkel 3 om et tiltak til utbygging av Schengen-regelverket skal ugjenkallelig anses som en underretning i henhold til artikkel 3 med hensyn til ethvert videre forslag eller initiativ til utbygging av tiltaket, i det omfang et slikt forslag eller initiativ er en utbygging av Schengen-regelverket.

Artikkel 7

Danmark skal ikke være bundet av regler fastsatt på grunnlag av artikkel 16 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte som gjelder behandling av personopplysninger i medlemsstatene, når de utøver virksomhet som omfattes av tredje del avdeling V kapittel 4 eller 5 i nevnte traktat, når Danmark ikke er bundet av regler for former for strafferettslig samarbeid eller politisamarbeid som krever at de bestemmelser som er fastsatt på grunnlag av artikkel 16, overholdes.

Artikkel 8

Når Danmark i tilfeller nevnt i denne del er bundet av et tiltak vedtatt av Rådet i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, får de relevante bestemmelser i traktatene anvendelse for Danmark i forbindelse med tiltaket.

Artikkel 9

Når Danmark ikke er bundet av et tiltak vedtatt i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, skal det ikke bære noen andre finansielle byrder av tiltaket enn administrasjonskostnader som påløper for institusjonene, med mindre Rådet bestemmer noe annet ved enstemmighet blant alle sine medlemmer etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

**PROTOKOLL (nr. 23)
OM MEDLEMSSTATENES FORBINDELSER MED TREDJESTATER MED HENSYN
TIL KRYSSING AV YTTERGRENSENE**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TAR HENSYN TIL medlemsstatenes behov for å sikre effektiv kontroll ved sine yttergrenser, eventuelt i samarbeid med tredjestater,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSE, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Bestemmelsene om tiltak for kryssing av yttergrensene fastsatt i artikkel 77 nr. 2 bokstav b) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte berører ikke medlemsstatenes myndighet til å forhandle eller inngå avtaler med tredjestater, såfremt disse avtalene er i samsvar med unionsretten og andre relevante internasjonale avtaler.

PROTOKOLL (nr. 24) OM ASYLRETT FOR STATSBORGERE I DEN EUROPEISKE UNIONS MEDLEMSSTATER

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TARI BETRAKTNING at Unionen i artikkel 6 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union anerkjenner de rettigheter, friheter og prinsipper som er fastsatt i pakten om grunnleggende rettigheter,

SOM TARI BETRAKTNING at de grunnleggende rettigheter, slik de er sikret i Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, i henhold til artikkel 6 nr. 3 i traktaten om Den europeiske union inngår i unionsretten som allmenne prinsipper,

SOM TARI BETRAKTNING at det hører under Den europeiske unions domstol å sikre at unionsretten overholdes av Den europeiske union ved fortolkning og anvendelse av artikkel 6 nr. 1 og 3 i traktaten om Den europeiske union,

SOM TARI BETRAKTNING at i samsvar med artikkel 49 i traktaten om Den europeiske union må enhver europeisk stat som søker om å bli medlem av Unionen, overholde prinsippene fastsatt i artikkel 2 i traktaten om Den europeiske union,

SOM TAR HENSYN TIL at artikkel 7 i traktaten om Den europeiske union innfører en framgangsmåte for midlertidig å oppheve visse rettigheter dersom det fra en medlemsstats side foreligger et alvorlig og vedvarende brudd på disse prinsippene,

SOM MINNER OM at enhver borger av en medlemsstat som unionsborger nyter godt av en særskilt status og et særskilt vern som skal garanteres av medlemsstatene i samsvar med bestemmelsene i annen del i traktaten om Den europeiske unions virkemåte,

SOM TAR HENSYN TIL at traktatene oppretter et område uten indre grenser og gir hver unionsborger rett til å ferdes og oppholde seg fritt på medlemsstatenes territorium,

SOM ØNSKER å forhindre at asyl som institusjon blir brukt til andre formål enn dem det er beregnet på,

SOM TARI BETRAKTNING at denne protokoll respekterer hensikt og formål med Genèvekonvensjonen av 28. juli 1951 om flyktningers stilling,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Eneste artikkel

På grunn av nivået for beskyttelse av de grunnleggende rettigheter og friheter i Den europeiske unions medlemsstater skal medlemsstatene anses å utgjøre sikre opprinnelsesland i forhold til hverandre i alle juridiske og praktiske spørsmål i forbindelse med asylsaker. En asylsøknad fremmet av en borger av en medlemsstat kan derfor tas i betraktning eller behandles i en annen medlemsstat bare i følgende tilfeller:

- a) Dersom den medlemsstat hvor søkeren er statsborger, etter at Amsterdam-traktaten er trådt i kraft, påberoper seg artikkel 15 i Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og treffer tiltak på sitt territorium for å fravike forpliktelsene i henhold til konvensjonen,
- b) dersom framgangsmåten fastsatt i artikkel 7 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union er innledet, og inntil Rådet eller eventuelt Det europeiske råd treffer en avgjørelse i den forbindelse med hensyn til den medlemsstat der søkeren er statsborger,
- c) dersom Rådet har vedtatt en beslutning i samsvar med artikkel 7 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union med hensyn til den medlemsstat der søkeren er statsborger, eller dersom Det europeiske råd har vedtatt en beslutning i samsvar med artikkel 7 nr. 2 i nevnte traktat med hensyn til den medlemsstat der søkeren er statsborger,
- d) dersom en medlemsstat ensidig skulle beslutte det i anledning søknaden fra en statsborger i en annen medlemsstat; i så fall skal Rådet umiddelbart underrettes; søknaden skal behandles ut fra den formodning at den er åpenbart grunnløs, uten at medlemsstatens beslutningsmyndighet, uansett hvordan saken måtte ligge an, på noen som helst måte berøres.

**PROTOKOLL (nr. 25)
OM UTØVELSE AV DELT MYNDIGHET**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Eneste artikkel

Når Unionen har iverksatt tiltak på et bestemt område, omfatter denne myndighetsutøvelsen bare de elementer som inngår i vedkommende unionsrettsakt, og omfatter derfor ikke hele området, jf. artikkel 2 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte om delt myndighet.

PROTOKOLL (nr. 26) OM TJENESTER AV ALLMENN INTERESSE

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å understreke viktigheten av tjenester av allmenn interesse,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE FORTOLKNINGSBESTEMMELSER, SOM SKAL
VEDLEGGES TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN
EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Unionens felles verdier med hensyn til tjenester av allmenn økonomisk betydning i henhold til artikkel 14 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte omfatter særlig

- nasjonale, regionale og lokale myndigheters viktige rolle og omfattende skjønnsmyndighet med hensyn til å yte, bestille og tilrettelegge tjenester av allmenn økonomisk betydning så nær brukernes behov som mulig,
- mangfoldet av tjenester av allmenn økonomisk betydning og forskjellene i brukernes behov og preferanser som ulike geografiske, sosiale eller kulturelle forhold kan føre til,
- et høyt nivå med hensyn til kvalitet, sikkerhet og overkommelige priser, likebehandling og fremme av universell utforming og av brukernes rettigheter.

Artikkel 2

Traktatenes bestemmelser berører på ingen måte medlemsstatenes myndighet til å yte, bestille og tilrettelegge ikke-økonomiske tjenester av allmenn interesse.

**PROTOKOLL (nr. 27)
OM DET INDRE MARKED OG KONKURRANSE**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TAR I BETRAKTNING at det indre marked som fastsatt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union omfatter et system som sikrer at konkurransen ikke vrís,

ER BLITT ENIGE OM AT

Unionen for dette formål om nødvendig skal treffe tiltak i henhold til traktatens bestemmelser, herunder artikkel 352 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Denne protokoll skal vedlegges traktaten om Den europeiske union og traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

PROTOKOLL (nr. 28) OM ØKONOMISK, SOSIAL OG TERRITORIAL UTJEVNING

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM MINNER OM at artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union omhandler blant annet det mål å fremme økonomisk, sosial og territorial utjevning og solidaritet mellom medlemsstatene, og at denne utjevning er oppført blant områdene med delt myndighet i Unionen i artikkel 4 nr. 2 bokstav c) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte,

SOM MINNER OM at bestemmelsene i hele tredje del, avdeling XVIII om økonomisk, sosial og territorial utjevning gir det rettslige grunnlag for å konsolidere og videreutvikle Unionens virksomhet for økonomisk og sosial utjevning, særlig ved å opprette et nytt fond,

SOM MINNER OM at det i artikkel 177 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte er bestemt å opprette et utjevningsfond,

SOM MERKER SEG at Den europeiske investeringsbank låner ut betydelige og økende beløp til beste for de fattigste regionene,

SOM MERKER SEG ønsket om større smidighet i reglene for tildeling av midler fra strukturfondene,

SOM MERKER SEG ønsket om forskjellige nivåer for Unionens deltakelse i programmer og prosjekter i visse stater,

SOM MERKER SEG forslaget om å ta større hensyn til medlemsstatenes relative velstand i ordningen med egne midler,

BEKREFTER PÅ NYTT at det å fremme den økonomiske, sosiale og territoriale utjevning er av avgjørende betydning for at Unionen skal utvikle seg fullt ut og ha vedvarende framgang,

BEKREFTER PÅ NYTT sin overbevisning om at strukturfondene fortsatt bør spille en betydelig rolle for å nå Unionens mål med hensyn til utjevning,

BEKREFTER PÅ NYTT sin overbevisning om at Den europeiske investeringsbank fortsatt bør anvende størstedelen av sine midler til å fremme den økonomiske, sosiale og territoriale utjevning, og erklærer sin vilje til på nytt å vurdere Den europeiske investeringsbanks kapitalbehov, så snart det for dette formål er nødvendig,

ER ENIGE OM at utjevningsfondet skal gi økonomisk støtte fra Unionen til prosjekter som gjelder miljø og transeuropeiske nett i medlemsstater hvis BNI per innbygger er under 90 % av gjennomsnittet for Unionen, og som har et program for å oppfylle kriteriene for økonomisk tilnærming i artikkel 126,

ERKLÆRER at de har til hensikt å tillate en større smidighet ved tildeling av midler fra strukturfondene for å ta hensyn til særlige behov som ikke dekkes innenfor rammen av de nåværende regler for strukturfondene,

ERKLÆRER at de er villige til å ha forskjellige nivåer for Unionens deltakelse i programmer og prosjekter knyttet til strukturfondene for å unngå uforholdsmessig store økninger i budsjettutgiftene i de mindre velstilte medlemsstater,

ERKJENNER at det er nødvendig å følge jevnlig med i de framskritt som gjøres på veien mot økonomisk, sosial og territorial utjevning, og erklærer seg villige til å se nærmere på alle nødvendige tiltak for dette formål,

ERKLÆRER at de har til hensikt å ta større hensyn til de forskjellige medlemsstaters bidragsevne i forbindelse med ordningen med egne midler og å undersøke hvordan de mindre velstilte medlemsstater kan kompenseres for de elementer i den nåværende ordning med egne midler som er til hinder for framgang,

ER ENIGE OM at denne protokoll skal vedlegges traktaten om Den europeiske union og traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

**PROTOKOLL (nr. 29)
OM OFFENTLIG KRINGKASTING I MEDLEMSSTATENE**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TAR HENSYN TIL at offentlig kringkasting i medlemsstatene har direkte sammenheng med demokratiske, sosiale og kulturelle behov i det enkelte samfunn og med nødvendigheten av å bevare mediemangfold,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE FORTOLKNINGSBESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE:

Bestemmelsene i traktatene skal ikke berøre medlemsstatenes myndighet til å finansiere allmennkringkasting såfremt finansieringen gis til kringkastingsforetak for at de skal kunne oppfylle de allmennkringkastingsoppgaver som er pålagt dem, definert og tilrettelagt av de enkelte medlemsstater, og såfremt finansieringen ikke endrer handels- og konkurransevilkårene i Unionen i en grad som ville være i strid med de felles interesser, idet det skal tas hensyn til oppfyllelsen av allmennkringkastingsoppgavene

**PROTOKOLL (nr. 30)
OM ANVENDELSEN AV DEN EUROPEISKE UNIONS PAKT OM GRUNNLEGGENDE
RETTIGHETER I POLEN OG I DET FORENTE KONGERIKE**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TAR I BETRAKTNING at Unionen i artikkel 6 i traktaten om Den europeiske union anerkjenner de rettigheter, friheter og prinsipper som er fastsatt i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter,

SOM TAR I BETRAKTNING at pakten skal anvendes i nøye samsvar med bestemmelsene i nevnte artikkel 6 og paktens avdeling VII,

SOM TAR I BETRAKTNING at pakten i henhold til nevnte artikkel 6 skal anvendes og fortolkes av domstolene i Polen og Det forente kongerike i nøye samsvar med forklaringene nevnt i artikkelen,

SOM TAR I BETRAKTNING at pakten inneholder både rettigheter og prinsipper,

SOM TAR I BETRAKTNING at pakten inneholder både bestemmelser av sivil og politisk art og bestemmelser av økonomisk og sosial art,

SOM TAR I BETRAKTNING at pakten bekrefter de rettigheter, friheter og prinsipper som er anerkjent i Unionen, og gjør rettighetene tydeligere, men ikke innfører noen nye rettigheter eller prinsipper,

SOM MINNER OM de forpliktelser som påhviler Polen og Det forente kongerike i henhold til traktaten om Den europeiske union, traktaten om Den europeiske unions virkemåte, og unionsretten i sin alminnelighet,

SOM MERKER SEG Polens og Det forente kongerikes ønske om å klargjøre visse sider ved anvendelsen av pakten,

SOM DERFOR ØNSKER å klargjøre paktens anvendelse i forbindelse med Polens og Det forente kongerikes lovgivning og forvaltningspraksis og mulighetene for rettslig håndheving i Polen og i Det forente kongerike,

SOM BEKREFTER at henvisninger i denne protokoll til gjennomføringen av visse bestemmelser i pakten på ingen måte berører gjennomføringen av andre bestemmelser i pakten,

SOM BEKREFTER at denne protokoll ikke berører anvendelsen av pakten i andre medlemsstater,

SOM BEKREFTER at denne protokoll ikke berører de øvrige forpliktelser som påhviler Polen og Det forente kongerike i henhold til traktaten om Den europeiske union, traktaten om Den europeiske unions virkemåte, og unionsretten i sin alminnelighet,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

1. Pakten utvider ikke den mulighet Den europeiske unions domstol eller noen domstol i Polen eller i Det forente kongerike har til å fastslå at Polens eller Det forente kongerikes lover og forskrifter, forvaltningspraksis eller forvaltningstiltak er uforenlige med de grunnleggende rettigheter, friheter og prinsipper som den bekrefter.
2. Særlig skal det tydelig fastslås at paktens avdeling IV på ingen måte skaper rettigheter som kan håndheves rettslig i Polen eller Det forente kongerike, med mindre Polen eller Det forente kongerike har fastsatt slike rettigheter i sin nasjonale lovgivning.

Artikkel 2

Dersom det i en bestemmelse i pakten vises til nasjonal lovgivning og praksis, skal den anvendes i Polen eller i Det forente kongerike bare i det omfang de rettigheter og prinsipper som den inneholder, anerkjennes i lovgivning eller praksis i Polen eller Det forente kongerike.

PROTOKOLL (nr. 31) OM INNFØRSEL TIL DEN EUROPEISKE UNION AV OLJEPRODUKTER RAFFINERT PÅ DE NEDERLANDSKE ANTILLENE

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å klarlegge nærmere samhandelsordningen ved innførsel til Den europeiske union av oljeprodukter raffinert på De nederlandske Antillene,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

Denne protokoll gjelder for oljeprodukter som hører under posisjon 27.10, 27.11, 27.12, ex 27.13 (parafinoks, mikrokrystallinoks og reststoffer av parafin) og 27.14 i Brussel-nomenklaturen, og som innføres til forbruk i medlemsstatene.

Artikkel 2

Medlemsstatene forplikter seg til å gi oljeprodukter raffinert på De nederlandske Antillene de tollmessige fordeler som følger av Antillenes assosiering med Unionen, på de vilkår som er fastsatt i denne protokoll. Disse bestemmelser skal gjelde uten hensyn til de opprinnelsesregler som anvendes av medlemsstatene.

Artikkel 3

1. Dersom Kommisjonen på anmodning av en medlemsstat eller på eget initiativ konstaterer at innførselen til Unionen av oljeprodukter raffinert på De nederlandske Antillene i henhold til ordningen fastsatt i artikkel 2 skaper reelle vanskeligheter på markedet i én eller flere medlemsstater, skal den beslutte at tollavgifter innføres, forhøyes eller gjeninnføres for denne innførsel av vedkommende medlemsstat i det omfang og for det tidsrom som er nødvendig for å møte denne situasjonen. De tollavgifter som innføres, forhøyes eller gjeninnføres i henhold til dette, kan ikke overstige dem som anvendes for de samme produkter overfor tredjestater.

2. Bestemmelsene i nr. 1 kan under enhver omstendighet anvendes dersom innførselen til Unionen av oljeprodukter raffinert på De nederlandske Antillene utgjør to millioner tonn eller mer per år.

3. Rådet skal underrettes om Kommisjonens beslutninger i henhold til nr. 1 og 2, herunder beslutninger om å avvise anmodningen fra en medlemsstat. Rådet kan på anmodning fra enhver medlemsstat behandle beslutningene og kan på ethvert tidspunkt med kvalifisert flertall endre eller oppheve dem.

Artikkel 4

1. Dersom en medlemsstat mener at innførselen av oljeprodukter raffinert på De nederlandske Antillene direkte eller via en annen medlemsstat etter den ordning som er fastsatt i artikkel 2, skaper reelle vanskeligheter på dens marked, og at øyeblikkelige tiltak er nødvendig for å møte denne situasjonen, kan den på eget initiativ beslutte å pålegge toll på

innførselen med satser som ikke må overstige dem som anvendes for de samme produkter overfor tredjestater. Den skal underrette Kommisjonen om beslutningen, og Kommisjonen skal innen en måned treffe beslutning om hvorvidt de tiltak vedkommende stat har truffet kan opprettholdes eller må endres eller oppheves. Bestemmelsene i artikkel 3 nr. 3 får anvendelse på Kommisjonens beslutning.

2. Dersom innførselen til én eller flere stater i Den europeiske union av oljeprodukter raffinert på De nederlandske Antillene direkte eller via en annen medlemsstat i henhold til ordningen fastsatt i artikkel 2 overstiger de mengder som er angitt i vedlegget til denne protokoll, anses de tiltak som medlemsstaten eller medlemsstatene eventuelt måtte treffe for vedkommende år, som lovlige; etter å ha forsikret seg om at de fastsatte mengder er nådd, tar Kommisjonen tiltakene til etterretning. I et slikt tilfelle unnlater de andre medlemsstater å forelegge Rådet saken.

Artikkel 5

Dersom Unionen vedtar å anvende kvantitative restriksjoner på innførsel av oljeprodukter uten hensyn til opprinnelsessted, kan restriksjonene anvendes også på oljeprodukter fra De nederlandske Antillene. I et slikt tilfelle garanteres De nederlandske Antillene preferansebehandling i forhold til tredjestater.

Artikkel 6

1. Bestemmelsene i artikkel 2-5 skal revideres av Rådet, som treffer sin beslutning enstemmig etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen, når det vedtar en felles opprinnelsesdefinisjon av oljeprodukter fra tredjestater og assosierte land, eller når det treffer beslutninger om vedkommende produkter innenfor rammen av en felles handelspolitikk, eller når det fastlegger en felles energipolitikk.

2. Fordeler av tilsvarende omfang skal likevel under alle omstendigheter opprettholdes for De nederlandske Antillene på egnet måte og for et kvantum på minst to og en halv million tonn oljeprodukter.

3. Unionens forpliktelser med hensyn til fordelene av tilsvarende omfang omhandlet i nr. 2 kan om nødvendig fordeles på de enkelte stater idet det tas hensyn til de mengder som er angitt i vedlegget til denne protokoll.

Artikkel 7

For gjennomføringen av denne protokoll pålegges Kommisjonen å følge utviklingen i innførselen til medlemsstatene av oljeprodukter raffinert på De nederlandske Antillene. Medlemsstatene skal meddele Kommisjonen alle formålstjenlige opplysninger i samsvar med de nærmere forvaltningsregler som Kommisjonen anbefaler; Kommisjonen skal sørge for å videreformidle opplysningene.

VEDLEGG TIL PROTOKOLLEN

For gjennomføring av bestemmelsene i artikkel 4 nr. 2 i protokollen om innførsel til Den europeiske union av oljeprodukter raffinert på de nederlandske Antillene har De høye traktatparter vedtatt at mengden på 2 millioner tonn oljeprodukter fra Antillene fordeles på medlemsstatene som følger:

Tyskland	625 000 tonn
Den belgisk-luxembourgske økonomiske union	200 000 tonn
Frankrike	75 000 tonn
Italia	100 000 tonn
Nederland	1 000 000 tonn

**PROTOKOLL (nr. 32)
OM ERVERV AV FAST EIENDOM I DANMARK**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM ØNSKER å løse visse særlige problemer i forbindelse med Danmark,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Uten hensyn til traktatenes bestemmelser kan Danmark opprettholde den gjeldende lovgivning
om erverv av fritidseiendommer.

**PROTOKOLL (nr. 33)
OM ARTIKKEL 157 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Ved anvendelsen av artikkel 157 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte skal ytelser i henhold til en yrkesbasert trygdeordning ikke anses som lønn dersom og i den grad ytelsene gjelder ansettelsestid før 17. mai 1990, med unntak for de arbeidstakere og personer som avleder rettigheter fra dem, som før denne dato har anlagt søksmål eller framsatt en tilsvarende klage etter den nasjonale lovgivning som får anvendelse.

**PROTOKOLL (nr. 34)
OM SÆRORDNINGEN FOR GRØNLAND****Eneste artikkel**

1. Behandlingen ved innførsel til Unionen av varer som har opprinnelse på Grønland og omfattes av den felles markedsordning for fiskevarer, skal, under overholdelse av den felles markedsordning, skje med fritak for toll og avgifter med tilsvarende virkning og med fritak for kvantitative restriksjoner og tiltak med tilsvarende virkning, såfremt Unionen i henhold til en avtale mellom Unionen og vedkommende myndighet for Grønland får tilfredsstillende adgangsmuligheter til de grønlandske fiskerisoner.
2. Alle tiltak som gjelder importordningen for de nevnte varer, herunder tiltak som gjelder vedtakelsen av slike tiltak, skal treffes etter framgangsmåten i artikkel 43 i traktaten om opprettelse av Den europeiske union.

**PROTOKOLL (nr. 35)
OM ARTIKKEL 40.3.3 I IRLANDS FORFATNING**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION, TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE OG TRAKTATEN OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE
ATOMENERGIFELLESSKAP:

Ingen bestemmelse i traktatene, i traktaten om opprettelse av Det europeiske
atomenergifellesskap eller i traktater og akter som endrer eller utfyller de nevnte traktater,
berører anvendelsen i Irland av artikkel 40.3.3 i Irlands forfatning.

PROTOKOLL (nr. 36) OM OVERGANGSBESTEMMELSER

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM TAR I BETRAKTNING at det er nødvendig å fastsette overgangsbestemmelser for å tilrettelegge for overgangen fra de traktatbestemmelser om institusjonene som får anvendelse før Lisboa-traktaten trer i kraft, til bestemmelsene fastsatt i nevnte traktat,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION, TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE OG TRAKTATEN OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE ATOMENERGIFELLESSKAP:

Artikkel 1

I denne protokoll menes med «traktatene» traktaten om Den europeiske union, traktaten om Den europeiske unions virkemåte og traktaten om opprettelse av Det europeiske atomenergifellesskap.

AVDELING I BESTEMMELSER OM EUROPAPARLAMENTET

Artikkel 2

I god tid før valget til Europaparlamentet i 2009 skal Det europeiske råd vedta en beslutning om Europaparlamentets sammensetning i samsvar med artikkel 14 nr. 2 annet ledd i traktaten om Den europeiske union.

Inntil utløpet av valgperioden 2004-2009 skal sammensetningen av og antall representanter i Europaparlamentet være som på det tidspunkt Lisboa-traktaten trer i kraft.

AVDELING II BESTEMMELSER OM KVALIFISERT FLERTALL

Artikkel 3

1. I samsvar med artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union skal bestemmelsene i nevnte nummer og i artikkel 238 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte om definisjonen av kvalifisert flertall i Det europeiske råd og Rådet, tre i kraft 1. november 2014.

2. I tiden fra 1. november 2014 til 31. mars 2017 kan et medlem av Rådet, når en beslutning skal treffes med kvalifisert flertall, kreve at den treffes med kvalifisert flertall som fastsatt i nr. 3. I så fall får nr. 3 og 4 anvendelse.

3. Inntil 31. oktober 2014 får følgende bestemmelser fortsatt anvendelse, med forbehold for artikkel 235 nr. 1 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Når Det europeiske råds og Rådets beslutninger krever kvalifisert flertall, skal medlemmenes stemmer ha følgende vekt:

Belgia	12
Bulgaria	10
Den tsjekkiske republikk	12
Danmark	7
Tyskland	29
Estland	4
Irland	7
Hellas	12
Spania	27
Frankrike	29
Italia	29
Kypros	4
Latvia	4
Litauen	7
Luxembourg	4
Ungarn	12
Malta	3
Nederland	13
Østerrike	10
Polen	27
Portugal	12
Romania	14
Slovenia	4
Slovakia	7
Finland	7
Sverige	10
Det forente kongerike	29

For beslutninger kreves minst 255 stemmer med tilslutning fra et flertall av medlemmene, når beslutningen i henhold til traktatene skal vedtas etter forslag fra Kommisjonen. I andre tilfeller kreves minst 255 stemmer med tilslutning fra minst to tredeler av medlemmene.

Når en rettsakt vedtas av Det europeiske råd eller Rådet med kvalifisert flertall, kan et medlem av Det europeiske råd eller Rådet kreve at det kontrolleres at de medlemsstatene som utgjør det kvalifiserte flertall, representerer minst 62 % av den samlede befolkning i Unionen. Dersom det viser seg at dette ikke er tilfellet, er rettsakten ikke vedtatt.

4. I saker der traktatene fastsetter at ikke alle Rådets medlemmer deltar i avstemningen, det vil si i saker der det vises til et kvalifisert flertall som definert i artikkel 238 nr. 3 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, skal inntil 31. oktober 2014 kvalifisert flertall defineres som samme andel av de veide stemmene og samme andel av antall rådsmedlemmer og eventuelt samme prosentdel av befolkningen i de berørte medlemsstater som fastsatt i nr. 3 i denne artikkel.

AVDELING III

BESTEMMELSER OM RÅDETS SAMMENSETNINGER

Artikkel 4

Inntil beslutningen nevnt i artikkel 16 nr. 6 første ledd i traktaten om Den europeiske union trer i kraft, kan Rådet møte i sammensetningene fastsatt i artikkel 16 nr. 6 annet og tredje ledd samt i andre sammensetninger som framgår av en liste vedtatt ved en beslutning i Rådet for alminnelige saker med simpelt flertall.

AVDELING IV

BESTEMMELSER OM KOMMISJONEN, HERUNDER UNIONENS HØYREPRESENTANT FOR UTENRIKSSAKER OG SIKKERHETSPOLITIKK

Artikkel 5

De medlemmer av Kommisjonen som tjenestegjør på det tidspunkt Lisboa-traktaten trer i kraft, skal fortsette i sine verv til deres funksjonstid utløper. Den dag Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk oppnevnes, utløper imidlertid funksjonstiden for de av medlemmene som er av samme nasjonalitet som høyrepresentanten.

AVDELING V

BESTEMMELSER OM RÅDETS GENERALSEKRETÆR, HØYREPRESENTANTEN FOR DEN FELLES UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITIKK OG RÅDETS VISEGENERALSEKRETÆR

Artikkel 6

Funksjonstiden for Rådets generalsekretær, høyrepresentanten for den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og Rådets visegeneralsekretær utløper på det tidspunkt Lisboa-traktaten trer i kraft. Rådet skal oppnevne en generalsekretær i samsvar med artikkel 240 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

AVDELING VI

BESTEMMELSER OM RÅDGIVENDE ORGANER

Artikkel 7

Inntil beslutningen nevnt i artikkel 301 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte trer i kraft, skal fordelingen av medlemmene i Den økonomiske og sosiale komité være som følger:

Belgia	12
Bulgaria	12
Den tsjekkiske republikk	12
Danmark	9
Tyskland	24
Estland	7
Irland	9
Hellas	12

Spania	21
Frankrike	24
Italia	24
Kypros	6
Latvia	7
Litauen	9
Luxembourg	6
Ungarn	12
Malta	5
Nederland	12
Østerrike	12
Polen	21
Portugal	12
Romania	15
Slovenia	7
Slovakia	9
Finland	9
Sverige	12
Det forente kongerike	24

Artikkel 8

Inntil beslutningen nevnt i artikkel 305 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte trer i kraft, skal fordelingen av medlemmene i Regionkomiteen være som følger:

Belgia	12
Bulgaria	12
Den tsjekkiske republikk	12
Danmark	9
Tyskland	24
Estland	7
Irland	9
Hellas	12
Spania	21
Frankrike	24
Italia	24
Kypros	6
Latvia	7
Litauen	9
Luxembourg	6
Ungarn	12
Malta	5
Nederland	12
Østerrike	12
Polen	21
Portugal	12
Romania	15
Slovenia	7

Slovakia	9
Finland	9
Sverige	12
Det forente kongerike	24

AVDELING VII

OVERGANGSBESTEMMELSER OM RETTSAKTER VEDTATT PÅ GRUNNLAG AV AVDELING V OG VI I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION FØR LISBOA-TRAKTATEN TRER I KRAFT

Artikkel 9

De rettsakter som vedtas av Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer i henhold til traktaten om Den europeiske union før Lisboa-traktaten trer i kraft, skal beholde sine rettsvirkninger så lenge de i henhold til traktatene ikke er opphevet, erklært ugyldige eller endret. Det samme gjelder avtaler som er inngått mellom medlemsstater i henhold til traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 10

1. For Unionens rettsakter på området politisamarbeid og strafferettslig samarbeid som er vedtatt før Lisboa-traktaten trer i kraft, skal som et overgangstiltak institusjonenes myndighet være som følger på det tidspunkt traktaten trer i kraft: Kommisjonens myndighet i henhold til artikkel 258 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte gjelder ikke lenger, og Den europeiske unions domstols myndighet i henhold til avdeling VI i traktaten om Den europeiske union, i den versjon som er i kraft før Lisboa-traktaten trer i kraft, forblir den samme, herunder når den er anerkjent i henhold til artikkel 35 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union.
2. Endring av en rettsakt nevnt i nr. 1 skal medføre at myndigheten til institusjonene nevnt i nr. 1 får anvendelse som fastsatt i traktatene med hensyn til den endrede rettsakten for de medlemsstater den endrede rettsakten gjelder.
3. Under alle omstendigheter skal overgangstiltaket nevnt i nr. 1 opphøre å gjelde fem år etter det tidspunkt Lisboa-traktaten trer i kraft.
4. Senest seks måneder før overgangsperioden nevnt i nr. 3 utløper, kan Det forente kongerike underrette Rådet om at det med hensyn til rettsaktene nevnt i nr. 1 ikke anerkjenner myndigheten til institusjonene nevnt i nr. 1 slik de er fastsatt i traktatene. Dersom Det forente kongerike har gitt en slik underretning, skal anvendelsen av alle rettsakter nevnt i nr. 1 opphøre for Det forente kongerike fra det tidspunkt overgangsperioden nevnt i nr. 3 utløper. Dette ledd får ikke anvendelse på de endrede rettsaktene som får anvendelse for Det forente kongerike slik det framgår av nr. 2.

Rådet skal med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommisjonen fastsette de ordninger som er nødvendige på grunnlag av ovenstående, og de nødvendige overgangsordninger. Det forente kongerike skal ikke delta når denne beslutningen vedtas. Kvalifisert flertall i Rådet skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Rådet kan også med kvalifisert flertall etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning som fastsetter at Det forente kongerike skal bære eventuelle direkte finansielle byrder som nødvendigvis og uunngåelig følger av at det ikke lenger omfattes av disse rettsaktene.

5. Det forente kongerike kan på et hvilket som helst senere tidspunkt underrette Rådet om at det ønsker å være omfattet av rettsakter som ikke lenger får anvendelse for det i henhold til nr. 4 første ledd. I så fall får de relevante bestemmelser i henholdsvis protokollen om Schengen-regelverket innlemmet i Den europeiske union eller protokollen om Det forente kongerikes og Irlands stilling med hensyn til området for frihet, sikkerhet og rettferdighet, anvendelse. Institusjonenes myndighet med hensyn til disse rettsaktene skal være som fastsatt i traktatene. Når Unionens institusjoner og Det forente kongerike handler i henhold til de relevante protokoller, skal de arbeide for å gjenopprette en størst mulig deltakelse fra Det forente kongerike i Unionens regelverk på området for frihet, sikkerhet og rettferdighet, uten at det i alvorlig grad berører den praktiske gjennomføring av de ulike deler av regelverket, og idet sammenhengen mellom dem ivaretas.

**PROTOKOLL (nr. 37)
PROTOKOLLEN OM DE ØKONOMISKE FØLGENE AV AT EKSF-TRAKTATEN
UTLØPER OG OM FORSKNINGSFONDET FOR KULL OG STÅL**

DE HØYE TRAKTATPARTER,

SOM MINNER OM at alle aktiva og passiva tilhørende Det europeiske kull- og stålfellesskap, slik de var 23. juli 2002, ble overført til Det europeiske fellesskap 24. juli 2002,

SOM TAR HENSYN til ønsket om å anvende disse midlene til forskning innenfor sektorer knyttet til kull- og stålindustrien og dermed behovet for å fastsette visse særlige regler i denne forbindelse,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE BESTEMMELSER, SOM SKAL VEDLEGGES
TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNION OG TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE
UNIONS VIRKEMÅTE:

Artikkel 1

1. Nettoverdien av aktiva og passiva slik de framgår av EKSFs regnskap av 23. juli 2002, med forbehold for en eventuell opp- eller nedskrivning som følge av avviklingstransaksjonene, skal anses som aktiva bestemt for forskning i sektorene knyttet til kull- og stålindustrien, heretter kalt «EKSF under avvikling». Når avviklingen er avsluttet, skal de kalles «Kull- og stålforskningsfondets aktiva».

2. Inntektene fra slike aktiva, heretter kalt «Kull- og stålforskningsfondet», skal anvendes utelukkende til forskning, utenfor rammeprogrammet for forskning, i sektorene knyttet til kull- og stålindustrien i samsvar med bestemmelsene i denne protokoll og i rettsakter vedtatt på grunnlag av den.

Artikkel 2

Rådet skal etter en særlig regelverksprosess og etter å ha innhentet Europaparlamentets samtykke vedta alle nødvendige bestemmelser for gjennomføringen av denne protokoll, herunder vesentlige prinsipper.

Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta tiltak for å opprette flerårige finansielle retningslinjer for forvaltningen av Kull- og stålforskningsfondet og tekniske retningslinjer for Kull- og stålforskningsfondets forskningsprogram.

Artikkel 3

Med forbehold for andre bestemmelser i denne protokoll og i rettsaktene som vedtas på grunnlag av den, får traktatenes bestemmelser anvendelse.

Vedlegg

VEDLEGG I LISTE OMHANDLET I ARTIKKEL 38 I TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE

(1)	(2)
Posisjon i Brussel-nomenklaturen	Vareslag
Kapittel 1	Levende dyr
Kapittel 2	Kjøtt og spiselig slakteavfall
Kapittel 3	Fisk, krepsdyr og bløtdyr
Kapittel 4	Melk og melkeprodukter; fagleegg; naturlig honning
Kapittel 5	
05.04	Tarmer, blærer og mager av andre dyr enn fisk, hele eller i stykker
05.15	Animalske produkter ikke nevnt eller innbefattet annet sted; døde dyr av de slag som hører inn under kapittel 1 eller 3, uegnet til konsum
Kapittel 6	Levende trær og andre planter; løker, røtter og liknende avskårne blomster og blad til pryd
Kapittel 7	Grønnsaker, røtter og knoller, spiselige
Kapittel 8	Spiselige frukter og nøtter; skall av sitrusfrukter og meloner
Kapittel 9	Kaffe, te og krydderier, unntatt maté (posisjon 09.03)
Kapittel 10	Korn
Kapittel 11	Mølleprodukter; malt; stivelse; gluten; inulin
Kapittel 12	Oljeholdige frø og frukter; forskjellige andre frø og frukter; planter til industriell eller medisinsk bruk; halm og fôrplanter
Kapittel 13	
ex 13.03	Pektin
Kapittel 15	
15.01	Smult og annet presset eller smeltet svinefett; fett av fjørfe, presset eller smeltet
15.02	Fett (herunder talg) av storfe, sauer eller geiter, rått eller smeltet, herunder «premier jus»
15.03	Solarstearin og oleostearin (presstalg) oleomargarin og talgolje, ikke emulgert, oppblandet eller på annen måte bearbeidet
15.04	Fett og oljer, også raffinerte, av fisk eller sjøpattedyr
15.07	Vegetabilske fete oljer, flytende eller faste, rå, rensede eller raffinerte
15.12	Animalske og vegetabilske oljer og fettstoffer, hydrogenerte, også raffinerte, men ikke videre bearbeidet
15.13	Margarin, kunstsmult og annet tilberedt spisefett
15.17	Reststoffer etter behandling av fettstoffer eller animalsk og vegetabilsk voks
Kapittel 16	Varer av kjøtt, fleisk, fisk, krepsdyr eller bløtdyr

Kapittel 17	
17.01	Bete- og rørsukker i fast form
17.02	Annet sukker; sirup og annet flytende eller oppløst sukker; kunsthonning, også blandet med naturlig honning; karamell
17.03	Melasse, også avfarget
17.05(*)	Sukker (også flytende eller oppløst), sirup og melasse som er tilsatt smaks- eller fargestoffer (unntatt fruktsafter tilsatt sukker, uansett mengde)
Kapittel 18	
18.01	Kakaobønner, hele eller knuste, også brente
18.02	Kakaoskall og kakaoavfall
Kapittel 20	Produkter av grønnsaker, frukter og andre plantedeler
Kapittel 22	
22.04	Druesaft, gjærende eller hvis gjæring er avbrutt på annen måte enn ved tilsetning av alkohol
22.05	Vin av friske druer, herunder druesaft tilsatt alkohol
22.07	Andre gjærede drikkevarer (for eksempel eplesider, pæresider og mjød)
22.08(*)	Etylalkohol, udenaturert eller denaturert, uansett styrke,
22.09(*)	framstilt av landbruksvarer som er oppført i vedlegg I, unntatt brennevin, likør og andre alkoholholdige preparater («konsentrerte ekstrakter») til framstilling av drikkevarer
22.10(*)	Eddik og eddikerstatninger
Kapittel 23	Reststoffer og avfall fra næringsmiddelindustrien; tilberedt fôr
Kapittel 24	
24.01	Tobakk, ubearbeidet, avfall av tobakk
Kapittel 45	
45.01	Naturlig kork, ubearbeidet, knust, granulert eller malt; korkavfall
Kapittel 54	
54.01	Lin, ubearbeidet eller bearbeidet, men ikke spunnet; stry og avfall (herunder opprevne filler) av lin
Kapittel 57	
57.01	Hamp (Cannabis sativa), ubearbeidet eller bearbeidet, men ikke spunnet; stry og avfall av hamp (herunder opprevne filler og tau)

(*) Tilføyd ved artikkel 1 i Rådet for Det europeiske økonomiske fellesskaps forordning nr. 7a av 18. desember 1959 (EFT nr. 7 av 30.1.1961, s. 71/61).

VEDLEGG II

OVERSJØISKE LAND OG TERRITORIER DER BESTEMMELSENE I FJERDE DEL AV TRAKTATEN OM DEN EUROPEISKE UNIONS VIRKEMÅTE FÅR ANVENDELSE

- Grønland
- Ny Caledonia og tilhørende områder
- Fransk Polynesia
- De franske besittelser i de sørlige og antarktiske områder
- Wallis og Futuna
- Mayotte
- Saint Pierre og Miquelon
- Aruba
- De nederlandske Antillene
 - Bonaire
 - Curaçao
 - Saba
 - Sint Eustatius
 - Sint Maarten
- Anguilla
- Cayman-øyene
- Falklandsøyene
- Sør-Georgia og Sør-Sandwichøyene
- Montserrat
- Pitcairn
- Saint Helena og tilhørende besittelser
- Britisk territorium i Antarktis
- Britisk territorium i Det indiske hav
- Turks- og Caicosøyene
- De britiske jomfruøyer
- Bermuda

Erklæringer som er vedlegg til sluttakten fra regjeringskonferansen som vedtok Lisboa-traktaten

undertegnet 13. desember 2007

A. ERKLÆRINGER OM BESTEMMELSER I TRAKTATENE

1. Erklæring om Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter

Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter, som er rettslig bindende, bekrefter de grunnleggende rettigheter slik de er sikret i Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, og slik de følger av de forfatningsmessige tradisjoner som er felles for medlemsstatene.

Pakten utvider ikke unionsrettens virkeområde ut over Unionens myndighet, oppretter ikke ny myndighet eller nye oppgaver for Unionen, og endrer ikke den myndighet og de oppgaver som er nedfelt i traktatene.

2. Erklæring til artikkel 6 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union

Konferansen er enig om at Unionens tiltredelse til Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter skal tilrettelegges på en slik måte at unionsrettens særtrekk bevares. I denne forbindelse merker konferansen seg at det pågår en regelmessig dialog mellom Den europeiske unions domstol og Den europeiske menneskerettsdomstol; denne dialogen kan bli styrket når Unionen tiltrer konvensjonen.

3. Erklæring til artikkel 8 i traktaten om Den europeiske union

Unionen vil ta hensyn til den særlige situasjonen for land med liten geografisk utstrekning som den har særegne naboskapsforbindelser med.

4. Erklæring om Europaparlamentets sammensetning

Tilleggssetet i Europaparlamentet vil bli tildelt Italia.

5. Erklæring om Det europeiske råds politiske tilslutning til utkastet til beslutning om Europaparlamentets sammensetning

Det europeiske råd vil gi sin politiske tilslutning til det reviderte utkastet til beslutning om Europaparlamentets sammensetning for valgperioden 2009-2014 på grunnlag av Europaparlamentets forslag.

6. Erklæring om artikkel 15 nr. 5 og 6, artikkel 17 nr. 6 og 7 og artikkel 18 i traktaten om Den europeiske union

Ved valget av de personer som skal bekle vervene som Det europeiske råds president, Kommisjonens president og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, skal det tas behørig hensyn til nødvendigheten av å respektere det geografiske og demografiske mangfoldet i Unionen og dens medlemsstater.

7. Erklæring om artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 238 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen erklærer at beslutningen om gjennomføringen av artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 238 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte vil

bli vedtatt av Rådet på det tidspunkt Lisboa-traktaten undertegnes, og vil tre i kraft på det tidspunkt traktaten trer i kraft. Utkastet til beslutning lyder som følger:

Utkast til Rådets beslutning

om gjennomføringen av artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 238 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte dels i tiden fra 1. november 2014 til 31. mars 2017 og dels fra 1. april 2017

RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR —

ut fra følgende betraktninger:

- 1) Det bør vedtas bestemmelser som muliggjør en smidig overgang fra systemet med beslutningstaking med kvalifisert flertall i Rådet – som fastsatt i artikkel 3 nr. 3 i protokollen om overgangsbestemmelser, som fortsatt vil få anvendelse til 31. oktober 2014 – til avstemningssystemet omhandlet i artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 238 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, som får anvendelse fra 1. november 2014, herunder særskilte bestemmelser fastsatt i artikkel 3 nr. 2 i nevnte protokoll for en overgangsperiode til 31. mars 2017.
- 2) Det minnes om at det er Rådets praksis å gjøre alt for å styrke den demokratiske legitimiteten ved beslutninger som tas med kvalifisert flertall —

VEDTATT FØLGENDE BESLUTNING:

Første avsnitt

Bestemmelser som skal anvendes i tiden fra 1. november 2014 til 31. mars 2017

Artikkel 1

Fra 1. november 2014 til 31. mars 2017 gjelder det at dersom medlemmer av Rådet som representerer

- a) minst tre firedeler av befolkningen eller
- b) minst tre firedeler av antall medlemsstater,

som er nødvendig for å utgjøre et blokkerende mindretall ved anvendelsen av artikkel 16 nr. 4 første ledd i traktaten om Den europeiske union eller artikkel 238 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, gir uttrykk for at de motsetter seg at Rådet vedtar en rettsakt med kvalifisert flertall, skal Rådet drøfte saken.

Artikkel 2

Rådet skal i løpet av disse drøftingene gjøre alt det kan for innen rimelig tid og uten at det berører obligatoriske frister som er fastsatt i unionsretten, å finne en tilfredsstillende løsning for å imøtekomme innvendinger fra de medlemmer av Rådet som er omhandlet i artikkel 1.

Artikkel 3

For dette formål skal Rådets formann med bistand fra Kommisjonen og i samsvar med Rådets forretningsorden ta de nødvendige initiativer for å skape et bredere grunnlag for enighet i Rådet. Medlemmene av Rådet skal bistå formannen i dette.

Annet avsnitt

Bestemmelser som skal anvendes fra 1. april 2017

Artikkel 4

Fra 1. april 2017 gjelder det at dersom medlemmer av Rådet som representerer

- a) minst 55 % av befolkningen eller
- b) minst 55 % av antall medlemsstater,

som er nødvendig for å utgjøre et blokkerende mindretall ved anvendelsen av artikkel 16 nr. 4 første ledd i traktaten om Den europeiske union eller artikkel 238 nr. 2 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, gir uttrykk for at de motsetter seg at Rådet vedtar en rettsakt med kvalifisert flertall, skal Rådet drøfte saken.

Artikkel 5

Rådet skal i løpet av disse drøftingene gjøre alt det kan for innen rimelig tid og uten at det berører obligatoriske frister som er fastsatt i unionsretten, å finne en tilfredsstillende løsning for å imøtekomme innvendinger fra de medlemmer av Rådet som er omhandlet i artikkel 4.

Artikkel 6

For dette formål skal Rådets formann med bistand fra Kommisjonen og i samsvar med Rådets forretningsorden ta de nødvendige initiativer for å skape et bredere grunnlag for enighet i Rådet. Medlemmene av Rådet skal bistå formannen i dette.

Tredje avsnitt **Ikrafttredelse**

Artikkel 7

Denne beslutning trer i kraft den dag Lisboa-traktaten trer i kraft.

8. Erklæring om praktiske tiltak som skal treffes ved Lisboa-traktatens ikrafttredelse med hensyn til presidentskapet i Det europeiske råd og formannskapet i Rådet for utenrikssaker

Dersom Lisboa-traktaten trer i kraft senere enn 1. januar 2009, anmoder konferansen på den ene side vedkommende myndigheter i den medlemsstat som har det halvårige formannskapet i Rådet på det tidspunkt, og på den annen side den som er valgt som Det europeiske råds president, og den som er oppnevnt som Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, om i samråd med formannskapet for det etterfølgende halvår å treffe de nødvendige konkrete tiltak som muliggjør en effektiv overføring av de materielle og organisatoriske sidene ved presidentskapet i Det europeiske råd og formannskapet i Rådet for utenrikssaker.

9. Erklæring til artikkel 16 nr. 9 i traktaten om Den europeiske union om Det europeiske råds beslutning om utøvelsen av formannskapet i Rådet

Konferansen erklærer at Rådet etter at Lisboa-traktaten er undertegnet, straks bør begynne å forberede beslutningen om å fastsette framgangsmåten for gjennomføring av beslutningen om utøvelsen av formannskapet i Rådet, og det bør gi sin politiske tilslutning innen seks måneder. Et utkast til beslutning i Det europeiske råd, som vil bli vedtatt den dag traktaten trer i kraft, lyder som følger:

Utkast til Det europeiske råds beslutning om utøvelsen av formannskapet i Rådet

Artikkel 1

1. Formannskapet i Rådet skal, unntatt i sammensetningen Rådet for utenrikssaker, ivaretas av på forhånd sammensatte grupper på tre medlemsstater i en periode på 18 måneder. Gruppene skal settes sammen på grunnlag av likeverdig rotasjon mellom medlemsstatene, idet det tas hensyn til deres uensartethet og den geografiske balansen i Unionen.
2. Hvert medlem av gruppen skal etter tur ivareta formannskapet i alle rådssammensetninger i en periode på seks måneder, unntatt i sammensetningen Rådet for utenrikssaker. De andre medlemmene av gruppen skal bistå formannskapet på alle dets ansvarsområder på grunnlag av et felles program. Medlemmene av gruppen kan avtale alternative ordninger seg imellom.

Artikkel 2

Komiteen av faste representanter for medlemsstatenes regjeringer skal ledes av en representant for den medlemsstat som leder Rådet for alminnelige saker.

Formannskapet i Den utenriks- og sikkerhetspolitiske komité skal ivaretas av en representant for Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk.

Formannskapet i de organer som forbereder arbeidet i de ulike rådssammensetninger, skal, unntatt i sammensetningen Rådet for utenrikssaker, ivaretas av det medlem av gruppen som ivaretar formannskapet i vedkommende sammensetning, med mindre noe annet bestemmes i samsvar med artikkel 4.

Artikkel 3

Rådet for alminnelige saker skal sikre sammenheng og kontinuitet i arbeidet i de ulike rådssammensetninger innenfor rammen av flerårige programmer i samarbeid med Kommisjonen. De medlemsstater som ivaretar formannskapet, skal treffe alle nødvendige tiltak med sikte på tilretteleggingen og en smidig utførelse av Rådets arbeid, med bistand fra Rådssekretariatet.

Artikkel 4

Rådet skal vedta en beslutning som fastsetter gjennomføringstiltakene for denne beslutning.

10. Erklæring til artikkel 17 i traktaten om Den europeiske union

Konferansen mener at Kommisjonen, når den ikke lenger omfatter statsborgere fra alle medlemsstater, bør vie særlig oppmerksomhet til behovet for å sikre full åpenhet i

forbindelsene med alle medlemsstater. Kommisjonen bør derfor ha nær kontakt med alle medlemsstater uavhengig av om de har en statsborger som medlem av Kommisjonen, og bør i denne sammenheng vie særlig oppmerksomhet til behovet for å utveksle opplysninger og rådføre seg med alle medlemsstater.

Konferansen mener dessuten at Kommisjonen bør treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at det fullt ut tas hensyn til de politiske, sosiale og økonomiske forhold i alle medlemsstater, herunder dem som ikke har en statsborger som medlem av Kommisjonen. Tiltakene bør blant annet sikre at det tas hensyn til disse medlemsstatenes stilling gjennom egnet organisatorisk tilrettelegging.

11. Erklæring om artikkel 17 nr. 6 og 7 i traktaten om Den europeiske union

Konferansen mener at Europaparlamentet og Det europeiske råd i samsvar med bestemmelsene i traktatene har felles ansvar for at prosessen som fører til valget av Europakommisjonens president, gjennomføres på en smidig måte. Forut for beslutningen i Det europeiske råd vil derfor representanter for Europaparlamentet og Det europeiske råd holde de nødvendige samråd innenfor den ramme som anses best egnet. I samsvar med artikkel 17 nr. 7 første ledd vil disse samrådene rettes mot kvalifikasjonene hos kandidatene til vervet som Kommisjonens president, idet de tar hensyn til utfallet av valget til Europaparlamentet. Tilretteleggingen av slike samråd kan bestemmes i god tid gjennom felles avtale mellom Europaparlamentet og Det europeiske råd.

12. Erklæring til artikkel 18 i traktaten om Den europeiske union

1. Konferansen erklærer at egnet kontakt med Europaparlamentet vil bli opprettet under det forberedende arbeidet før oppnevningen av Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, som i samsvar med artikkel 18 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 5 i protokollen om overgangsbestemmelser skal finne sted den dag Lisboa-traktaten trer i kraft, og vedkommendes funksjonstid vil være fra samme dag til funksjonstiden utløper for den Kommisjon som er i tjeneste nevnte dag.

2. Konferansen minner videre om at den høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk som begynner sin funksjonstid i november 2009, samtidig med den neste Kommisjon og for samme funksjonstid som den vil bli oppnevnt i samsvar med bestemmelsene i artikkel 17 og 18 i traktaten om Den europeiske union.

13. Erklæring om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk

Konferansen understreker at bestemmelsene i traktaten om Den europeiske union om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, herunder om opprettelsen av stillingen som Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk samt om opprettelsen av en tjeneste for utenriksforbindelser, ikke berører medlemsstatenes nåværende ansvar med hensyn til utformingen og gjennomføringen av deres utenrikspolitikk eller deres nasjonale representasjon i tredjestater og i internasjonale organisasjoner.

Konferansen minner også om at de bestemmelser som styrer den felles sikkerhets- og forsvarspolitikk, ikke berører sikkerhets- og forsvarspolitikkenes særlige utforming i medlemsstatene.

Den understreker at Den europeiske union og dens medlemsstater fortsatt vil være bundet av bestemmelsene i De forente nasjoners pakt, og særlig av Sikkerhetsrådets og dets medlemmers primære ansvar for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet.

14. Erklæring om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk

I tillegg til de særlige regler og framgangsmåter nevnt i artikkel 24 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union understreker konferansen at bestemmelsene om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, herunder om Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk samt om tjenesten for utenriksforbindelser, ikke vil berøre den enkelte medlemsstats nåværende rettsgrunnlag, ansvar og myndighet i forbindelse med utformingen og gjennomføringen av dens utenrikspolitikk, dens nasjonale diplomatiske tjeneste, forbindelser med tredjestater og deltakelse i internasjonale organisasjoner, herunder en medlemsstats medlemskap i De forente nasjoners sikkerhetsråd.

Konferansen merker seg videre at bestemmelsene om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk verken gir Kommisjonen nye fullmakter til å ta initiativ til beslutninger eller gir Europaparlamentet en større rolle.

Konferansen minner også om at de bestemmelser som styrer den felles sikkerhets- og forsvarspolitikk, ikke berører sikkerhets- og forsvarspolitikkenes særlige utforming i medlemsstatene.

15. Erklæring om artikkel 27 i traktaten om Den europeiske union

Konferansen erklærer at så snart Lisboa-traktaten er undertegnet, bør Rådets generalsekretær, Høyrepresentanten for den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, Kommisjonen og medlemsstatene innlede det forberedende arbeidet med den europeiske tjenesten for utenriksforbindelser.

16. Erklæring om artikkel 55 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union

Konferansen anser at muligheten til å utarbeide oversettelser av traktatene til språkene nevnt i artikkel 55 nr. 2 bidrar til å nå målet om å respektere Unionens rike kulturelle og språklige mangfold i henhold til artikkel 3 nr. 3 fjerde ledd. I den forbindelse bekrefter konferansen at Unionen er opptatt av det kulturelle mangfoldet i Europa og at den vil fortsette å vie disse og andre språk særlig oppmerksomhet.

Konferansen anbefaler at de medlemsstater som ønsker å benytte seg av muligheten omhandlet i artikkel 55 nr. 2, innen seks måneder fra den dag Lisboa-traktaten undertegnes, underretter Rådet om hvilket eller hvilke språk traktatene vil bli oversatt til.

17. Erklæring om forrang

Konferansen minner om at traktatene og den rett Unionen vedtar på grunnlag av traktatene, i samsvar med fast rettspraksis ved Den europeiske unions domstol har forrang framfor medlemsstatenes lovgivning på de vilkår som er fastlagt i nevnte rettspraksis.

Konferansen har også besluttet å knytte uttalelsen fra Rådets juridiske avdeling om fellesskapsrettens forrang, slik den lyder i dokument 11197/07 (JUR 260), som vedlegg til denne sluttakt:

«Uttalelse fra Rådets juridiske avdeling
av 22. juni 2007

Det følger av Domstolens rettspraksis at fellesskapsrettens forrang er et grunnleggende prinsipp i fellesskapsretten. Ifølge Domstolen er dette prinsipp en iboende del av Det europeiske fellesskaps særtrekk. Da det første gang ble avsagt dom på grunnlag av denne faste rettspraksis (Costa/ENEL, 15. juli 1964, sak 6/64⁽¹⁾), var forrang ikke nevnt i traktaten. Det er fortsatt tilfelle i dag. At prinsippet om forrang ikke inntas i den framtidige traktaten, skal ikke på noen måte endre det gjeldende prinsipp og gjeldende rettspraksis ved Domstolen.

(1) Av dette følger (...) at den rett som utgår fra traktaten, som er en selvstendig rettskilde, på grunn av sin særlige og selvstendige art ikke kan tilsidesettes av noen form for internrettslige bestemmelser uten å miste sin egenart som fellesskapsrett og uten at det reises tvil om rettsgrunnlaget for selve Fellesskapet.»

18. Erklæring om avgrensning av myndighet

Konferansen understreker at i samsvar med ordningen med delt myndighet mellom Unionen og medlemsstatene, som er fastsatt i traktaten om Den europeiske union og traktaten om Den europeiske unions virkemåte, forblir myndighet som ikke er tillagt Unionen, hos medlemsstatene.

Når traktatene tildeler Unionen en myndighet som den deler med medlemsstatene på et bestemt område, skal medlemsstatene utøve sin myndighet i det omfang Unionen ikke har utøvd sin myndighet, eller har vedtatt ikke lenger å utøve sin myndighet. Sistnevnte situasjon kan oppstå når de relevante unionsinstitusjoner beslutter å oppheve en regelverksakt, særlig for å sikre at nærhets- og forholdsmessighetsprinsippene til enhver tid overholdes. Rådet kan på initiativ fra ett eller flere av sine medlemmer (representanter for medlemsstatene) og i samsvar med artikkel 241 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte anmode Kommisjonen om å framlegge forslag om å oppheve en regelverksakt. Konferansen uttrykker tilfredshet med Kommisjonens erklæring om at den vil vie slike anmodninger særlig oppmerksomhet.

Representantene for medlemsstatenes regjeringer, forsamlet til en regjeringskonferanse, kan i samsvar med den ordinære endringsbehandlingen etter artikkel 48 nr. 2-5 i traktaten om Den europeiske union beslutte å endre traktatene som er Unionens grunnlag, herunder for å øke eller redusere den myndighet som er tillagt Unionen i traktatene.

19. Erklæring om artikkel 8 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen er enig om at Unionen i sin alminnelige innsats for å fjerne ulikheter mellom kvinner og menn, på sine ulike politikkområder vil gå inn for å bekjempe alle former for vold i hjemmet. Medlemsstatene bør treffe alle nødvendige tiltak for å hindre og straffe slike kriminelle handlinger og støtte og beskytte ofre.

20. Erklæring om artikkel 16 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen erklærer at når regler om vern av personopplysninger som skal vedtas på grunnlag av artikkel 16, kan få direkte følger for den nasjonale sikkerhet, må det tas behørig hensyn til sakens særlige art. Den minner om at gjeldende regelverk (se særlig direktiv 95/46/EF) omfatter særskilte unntak i denne forbindelse.

21. Erklæring om vern av personopplysninger på områdene strafferettslig samarbeid og politisamarbeid

Konferansen er klar over at det kan bli nødvendig med særskilte regler om vern av personopplysninger og fri utveksling av slike opplysninger på områdene strafferettslig samarbeid og politisamarbeid på grunnlag av artikkel 16 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, som følge av disse områdenes særlige art.

22. Erklæring om artikkel 48 og 79 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen anser at dersom et utkast til regelverksakt på grunnlag av artikkel 79 nr. 2 ville berøre viktige sider ved en medlemsstats trygdeordning, herunder dens virkeområde, kostnader eller finansieringsstruktur, eller ville berøre den finansielle balansen i ordningen som omhandlet i artikkel 48 annet ledd, skal det tas behørig hensyn til vedkommende medlemsstats interesser.

23. Erklæring om artikkel 48 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen minner om at Det europeiske råd i dette tilfelle treffer avgjørelse ved enighet i samsvar med artikkel 15 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union.

24. Erklæring om Den europeiske unions status som juridisk person

Konferansen bekrefter at det faktisk at Den europeiske union har status som juridisk person, ikke på noen måte gir Unionen myndighet til å lage regelverk eller handle ut over den myndighet medlemsstatene har tillagt den i traktatene.

25. Erklæring om artikkel 75 og 215 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen minner om at respekten for de grunnleggende rettigheter og friheter særlig innebærer at behørig oppmerksomhet vies til beskyttelse og oppfyllelse av retten til en rettfærdig rettergang for de berørte personer eller enheter. For dette formål og for å sikre en grundig rettslig gjennomgåelse av beslutninger som pålegger personer eller enheter restriktive tiltak, må slike beslutninger være basert på klare og tydelige kriterier. Disse kriteriene bør tilpasses til det enkelte restriktive tiltaks særlige kjennetegn.

26. Erklæring om en medlemsstats ikke-deltakelse i et tiltak hjemlet i tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen erklærer at dersom en medlemsstat velger å ikke delta i et tiltak hjemlet i tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, vil Rådet inngående drøfte de mulige følger og virkninger av at medlemsstaten ikke deltar i tiltaket.

Enhver medlemsstat kan dessuten be Kommisjonen undersøke situasjonen på grunnlag av artikkel 116 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

De foregående ledd berører ikke en medlemsstats rett til å framlegge saken for Det europeiske råd.

27. Erklæring om artikkel 85 nr. 1 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen anser at forordningene omhandlet i artikkel 85 nr. 1 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte bør ta hensyn til nasjonal lovgivning og praksis i forbindelse med iverksettingen av etterforskning i straffesaker.

28. Erklæring om artikkel 98 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen merker seg at bestemmelsene i artikkel 98 skal anvendes i samsvar med gjeldende praksis. Ordene «tiltak truffet i Forbundsrepublikken Tyskland, så langt disse er nødvendige for å oppveie de økonomiske ulemper som Tysklands deling har voldt innen økonomien i visse av Forbundsrepublikkens områder som er berørt av denne deling» skal fortolkes i samsvar med gjeldende domspraksis ved Den europeiske unions domstol.

29. Erklæring om artikkel 107 nr. 2 bokstav c) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen merker seg at artikkel 107 nr. 2 bokstav c) skal fortolkes i samsvar med gjeldende rettspraksis ved Den europeiske unions domstol med hensyn til bestemmelsenes anvendelse på støtte som gis til visse områder av Forbundsrepublikken Tyskland som er berørt av Tysklands tidligere deling.

30. Erklæring om artikkel 126 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Med hensyn til artikkel 126 bekrefter konferansen at en økning av vekstpotensialet og sikring av sunne offentlige finanser er de to grunnpilarene i Unionens og medlemsstatenes økonomiske politikk og finanspolitikk. Stabilitets- og vekstpakten er et viktig verktøy for å nå disse målene.

Konferansen bekrefter sin forpliktelse med hensyn til bestemmelsene om stabilitets- og vekstpakten som ramme for samordningen av medlemsstatenes budsjettpolitikk.

Konferansen bekrefter at et regelbasert system er den beste garanti for at forpliktelsene håndheves, og for at alle medlemsstater behandles likt.

I denne sammenheng bekrefter konferansen også sine forpliktelser med hensyn til målene for Lisboa-strategien: skaping av arbeidsplasser, strukturreformer og sosial utjevning.

Unionen har til hensikt å oppnå balansert økonomisk vekst og prisstabilitet. Den økonomiske politikk og budsjettpolitikken må derfor fastsette de rette prioriteringer med sikte på å oppnå økonomiske reformer, nyskaping, konkurranseevne og styrking av private investeringer og forbruk i faser med svak økonomisk vekst. Dette bør gjenspeiles i tendensene i budsjettvedtak på nasjonalt plan og unionsplan, særlig gjennom omstrukturering av offentlige inntekter og utgifter idet budsjett disiplinen overholdes i samsvar med traktatene og stabilitets- og vekstpakten.

De budsjettmessige og økonomiske utfordringer som medlemsstatene står overfor, understreker viktigheten av en sunn budsjettpolitikk gjennom hele den økonomiske syklusen.

Konferansen er enig om at medlemsstatene bør bruke perioder med økonomisk oppsving aktivt til å styrke sine offentlige finanser og forbedre sin budsjettssituasjon. Målet er gradvis å oppnå et

budsjettoverskudd i oppgangstider, noe som skaper det nødvendige spillerom i økonomiske nedgangstider, og dermed bidrar til langsiktig bærekraftig utvikling i de offentlige finanser.

Medlemsstatene ser fram til eventuelle forslag fra Kommisjonen samt ytterligere bidrag fra medlemsstatene med hensyn til en styrking og avklaring av gjennomføringen av stabilitets- og vekstpakten. Medlemsstatene vil treffe alle nødvendige tiltak for å øke vekstpotensialet i sin økonomi. Bedret samordning av den økonomiske politikk kunne bidra til at dette målet nås. Denne erklæring foregriper ikke den framtidige debatten om stabilitets- og vekstpakten.

31. Erklæring om artikkel 156 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen bekrefter at de politikkområder som beskrives i artikkel 156, hovedsakelig hører under medlemsstatenes myndighetsområde. Tiltak for å oppmuntre og fremme samordning som skal treffes på unionsplan i samsvar med denne artikkel, skal være av utfyllende art. De skal tjene til å styrke samarbeidet mellom medlemsstatene og ikke til å harmonisere nasjonale systemer. De garantier og den praksis som finnes i hver medlemsstat med hensyn til det ansvar partene i arbeidslivet har, berøres ikke av dette.

Denne erklæring berører ikke de traktatbestemmelser som tildeler Unionen myndighet, herunder i saker som gjelder det sosiale område.

32. Erklæring om artikkel 168 nr. 4 bokstav c) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen erklærer at de tiltak som vedtas i henhold til artikkel 168 nr. 4 bokstav c), må ivareta sikkerhetshensyn og sikte mot å sette høye kvalitets- og sikkerhetsstandarder når nasjonale standarder som påvirker det indre marked, ellers ville hindre oppnåelsen av et høyt nivå for vern av menneskers helse.

33. Erklæring om artikkel 174 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen anser at henvisningen i artikkel 174 til øyområder kan omfatte øystater i sin helhet, forutsatt at de nødvendige kriterier er oppfylt.

34. Erklæring om artikkel 179 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen er enig om at Unionen i sine tiltak på området forskning og teknologisk utvikling skal ta behørig hensyn til medlemsstatenes grunnleggende retningslinjer og valg i sin forskningspolitikk.

35. Erklæring om artikkel 194 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen mener at artikkel 194 ikke berører medlemsstatenes rett til å treffe de nødvendige tiltak for å sikre sin energiforsyning på de vilkår som er fastsatt i artikkel 347.

36. Erklæring om artikkel 218 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte om medlemsstatenes forhandlinger om og inngåelse av internasjonale avtaler knyttet til området for frihet, sikkerhet og rettferdighet

Konferansen bekrefter at medlemsstatene kan forhandle og inngå avtaler med tredjestater eller internasjonale organisasjoner på de områder som omfattes av tredje del avdeling V kapittel 3-5, forutsatt at avtalene er i samsvar med unionsretten.

37. Erklæring om artikkel 222 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Uten at det berører de tiltak Unionen vedtar for å oppfylle sin solidaritetsforpliktelse overfor en medlemsstat som utsettes for et terrorangrep, en naturkatastrofe eller menneskeskapt katastrofe, er ingen av bestemmelsene i artikkel 222 ment å berøre en annen medlemsstats rett til å velge de best egnede midler for å oppfylle sin egen solidaritetsforpliktelse overfor vedkommende medlemsstat.

38. Erklæring om artikkel 252 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte om antall generaladvokater ved Domstolen

Konferansen erklærer at dersom Domstolen i samsvar med artikkel 252 første ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte anmoder om at antall generaladvokater økes med tre (til elleve i stedet for åtte), vil Rådet ved enstemmighet godkjenne en slik økning.

I så fall er Konferansen enig om at Polen vil ha en fast generaladvokat og ikke lenger delta i rotasjonsordningen, slik tilfellet allerede er for Tyskland, Frankrike, Italia, Spania og Det forente kongerike, og at den bestående rotasjonsordningen vil omfatte fem generaladvokater i stedet for tre.

39. Erklæring om artikkel 290 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen tar til etterretning at Kommisjonen i samsvar med sin faste praksis har til hensikt å fortsette å rådspørre sakkyndige som utpekes av medlemsstatene, når den utarbeider utkast til delegerte rettsakter på området finansielle tjenester.

40. Erklæring om artikkel 329 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen erklærer at medlemsstatene når de anmoder om å opprette styrket samarbeid, kan angi om de allerede på det tidspunkt har til hensikt å anvende artikkel 333 om utvidet bruk av kvalifisert flertall, eller å anvende den ordinære regelverksprosessen.

41. Erklæring om artikkel 352 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen erklærer at henvisningen i artikkel 352 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte til Unionens mål, viser til målene slik de er fastsatt i artikkel 3 nr. 2 og 3 i traktaten om Den europeiske union, og til målene i artikkel 3 nr. 5 i traktaten med hensyn til opptreden utad i henhold til femte del i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. Det er derfor utelukket at et tiltak på grunnlag av artikkel 352 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte kan forfølge bare mål fastsatt i artikkel 3 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union. I denne sammenheng merker Konferansen seg at i samsvar med artikkel 31 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union kan regelverksakter ikke vedtas på området for den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk.

42. Erklæring om artikkel 352 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Konferansen understreker at i samsvar med fast rettspraksis ved Domstolen kan artikkel 352 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte, som er en integrerende del av et institusjonelt system som bygger på prinsippet om myndighetstildeling, ikke tjene som hjemmel for å utvide virkeområdet for Unionens myndighet ut over den allmenne rammen som består av traktatenes bestemmelser som helhet, særlig av dem som fastsetter Unionens oppgaver og virksomhet. Denne artikkel kan under ingen omstendighet anvendes som hjemmel for å vedta

bestemmelser som i realiteten ville innebære en endring i traktatene uten å følge den framgangsmåten de fastsetter for det.

43. Erklæring om artikkel 355 nr. 6 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

De høye traktatparter er enige om at Det europeiske råd i henhold til artikkel 355 nr. 6 vil vedta en beslutning som fører til endring av Mayottes status overfor Unionen, slik at dette området blir en mest avsidesliggende region i henhold til artikkel 355 nr. 1 og artikkel 349, når franske myndigheter meddeler Det europeiske råd og Kommisjonen at den nåværende utvikling med hensyn til øyas interne status tillater det.

B. ERKLÆRINGER OM PROTOKOLLER SOM SKAL VEDLEGGES TRAKTATENE

44. Erklæring om artikkel 5 i protokollen om Schengen-regelverket innlemmet i Den europeiske union

Konferansen merker seg at når en medlemsstat har gitt underretning i henhold til artikkel 5 nr. 2 i protokollen om Schengen-regelverket innlemmet i Den europeiske union om at den ikke ønsker å delta i et forslag eller initiativ, kan underretningen trekkes tilbake på ethvert tidspunkt før tiltaket som bygger på Schengen-regelverket, vedtas.

45. Erklæring om artikkel 5 nr. 2 i protokollen om Schengen-regelverket innlemmet i Den europeiske union

Konferansen erklærer at når Det forente kongerike eller Irland meddeler Rådet at det ikke har til hensikt å delta i et tiltak som bygger på en del av Schengen-regelverket som det deltar i, vil Rådet inngående drøfte de mulige følger av at medlemsstaten ikke deltar i tiltaket. Drøftingen i Rådet bør skje i lys av de opplysninger Kommisjonen har gitt om forholdet mellom forslaget og Schengen-regelverket.

46. Erklæring om artikkel 5 nr. 3 i protokollen om Schengen-regelverket innlemmet i Den europeiske union

Konferansen minner om at dersom Rådet ikke treffer en beslutning etter en første inngående drøfting av saken, kan Kommisjonen framlegge et endret forslag med sikte på en ny inngående behandling i Rådet innen fristen på fire måneder.

47. Erklæring om artikkel 5 nr. 3-5 i protokollen om Schengen-regelverket innlemmet i Den europeiske union

Konferansen merker seg at vilkårene som skal fastsettes i beslutningen omhandlet i artikkel 5 nr. 3, 4 eller 5 i protokollen om Schengen-regelverket innlemmet i Den europeiske union, kan fastsette at den berørte medlemsstat skal bære de eventuelle direkte finansielle byrder som nødvendigvis og uunngåelig følger av at det ikke lenger deltar i hele eller deler av det regelverk som det vises til i en beslutning som vedtas av Rådet i henhold til artikkel 4 i protokollen.

48. Erklæring om protokollen om Danmarks stilling

Konferansen merker seg at Danmark i forbindelse med rettsakter som skal vedtas av Rådet alene eller sammen med Europaparlamentet, og som inneholder både bestemmelser som får anvendelse for Danmark, og bestemmelser som ikke får anvendelse for Danmark ettersom de har et rettsgrunnlag som kommer inn under del I i protokollen om Danmarks stilling, erklærer at det ikke vil bruke sin stemmerett til å hindre at bestemmelser som ikke får anvendelse for Danmark, blir vedtatt.

Videre merker konferansen seg at Danmark på grunnlag av konferansens erklæring til artikkel 222 erklærer at dansk deltakelse i tiltak eller rettsakter i henhold til artikkel 222 vil skje i samsvar med del I og del II i protokollen om Danmarks stilling.

49. Erklæring om Italia

Konferansen merker seg at protokollen om Italia, som i 1957 ble vedlagt traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap, slik den er endret ved vedtakelsen av traktaten om Den europeiske union, fastslo følgende:

«DE HØYE TRAKTATPARTER,

som ønsker å løse visse særlige problemer angående Italia,

er blitt enige om følgende bestemmelser som skal utgjøre et vedlegg til traktaten:

MEDLEMSSTATENE I FELLESSKAPET

tar til etterretning den kjensgjerning at den italienske regjering er i ferd med å gjennomføre en tiårsplan for økonomisk utvikling for å rette opp mangelen på likevekt i landets økonomiske struktur, særlig ved kapitalinvesteringer i de mindre utviklede områder i Sør-Italia og på øyene, og ved å skape nye sysselsettingsmuligheter med sikte på å avskaffe arbeidsledigheten,

minner om at prinsippene og målene for den italienske regjerings plan har vært drøftet og godkjent av de internasjonale samarbeidsorganisasjoner som de er medlemmer av,

erkjenner at det er i deres felles interesse at de mål som er satt i den italienske plan, blir nådd,

er enige om, for å lette den italienske regjerings gjennomføring av denne oppgaven, å anbefale Fellesskapets institusjoner å ta i bruk alle midler og framgangsmåter som er omhandlet i traktaten, særlig ved å utnytte Den europeiske investeringsbanks og Det europeiske sosialfonds midler på en hensiktsmessig måte,

er av den oppfatning at Fellesskapets institusjoner ved anvendelsen av traktaten må ta hensyn til de byrder som den italienske økonomi må bære i de nærmeste år, og til ønsket om å unngå farlige spenningsforhold, særlig med hensyn til betalingsbalansen eller sysselsettingsnivået, som vil kunne sette i fare anvendelsen av traktaten i Italia,

erkjenner særlig at det ved anvendelsen av artikkel 109 H og 109 I vil være nødvendig å påse at de tiltak som kreves gjennomført av den italienske regjering, sikrer gjennomføringen av dens plan for økonomisk utvikling og for en økning av befolkningens levestandard.»

50. Erklæring om artikkel 10 i protokollen om overgangsbestemmelser

Konferansen oppfordrer Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen til innenfor den myndighet de er tillagt, i egnede tilfeller og så vidt mulig innen fristen på fem år nevnt i artikkel 10 nr. 3 i protokollen om overgangsbestemmelser å bestrebe seg på å vedta rettsakter som endrer eller erstatter rettsaktene nevnt i artikkel 10 nr. 1 i protokollen.

C. ERKLÆRINGER FRA MEDLEMSSTATER

51. Erklæring fra Kongeriket Belgia om nasjonalforsamlingene

Belgia ønsker å gjøre det klart at så vel representantkammeret og senatet i det føderale parlamentet som språkfellesskapenes og regionenes parlamentariske forsamlinger i henhold til dets forfatningsrett handler som deler av det nasjonale parlamentariske system eller kamre i det nasjonale parlamentet i forbindelse med den myndighet som utøves av Unionen.

52. Erklæring fra Kongeriket Belgia, Republikken Bulgaria, Forbundsrepublikken Tyskland, Republikken Hellas, Kongeriket Spania, Den italienske republikk, Republikken Kypros, Republikken Litauen, Storhertugdømmet Luxembourg, Republikken Ungarn, Republikken Malta, Republikken Østerrike, Republikken Portugal, Romania, Republikken Slovenia og Den slovakiske republikk om Den europeiske unions symboler

Belgia, Bulgaria, Tyskland, Hellas, Spania, Italia, Kypros, Litauen, Luxembourg, Ungarn, Malta, Østerrike, Portugal, Romania, Slovenia og Slovakia erklærer at flagget med en sirkel av tolv gule stjerner på blå bunn, hymnen som bygger på «Ode til gleden» fra Ludwig van Beethovens niende symfoni, mottoet «Forent i mangfold», euroen som Den europeiske unions valuta og Europa-dagen 9. mai for dem fortsatt vil være symboler på borgernes felles tilhørighet til Den europeiske union og deres tilknytning til den.

53. Erklæring fra Den tsjekkiske republikk om Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter

1. Den tsjekkiske republikk minner om at bestemmelsene i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter er rettet til Den europeiske unions institusjoner og organer med behørig hensyn til nærhetsprinsippet og fordelingen av myndighet mellom Den europeiske union og dens medlemsstater slik den bekreftes i erklæringen (nr. 18) om avgrensning av myndighet. Den tsjekkiske republikk understreker at paktens bestemmelser er rettet til medlemsstatene bare når de gjennomfører unionsretten, og ikke når de vedtar og gjennomfører nasjonal rett uavhengig av unionsretten.
2. Den tsjekkiske republikk understreker også at pakten verken utvider unionsrettens virkeområde eller tildeler Unionen noen ny myndighet. Den innskrenker ikke virkeområdet for nasjonal rett og begrenser ikke de nasjonale myndigheters nåværende myndighet på dette område.
3. Den tsjekkiske republikk understreker at i den utstrekning pakten anerkjenner grunnleggende rettigheter og prinsipper slik de følger av de forfatningsmessige tradisjoner som er felles for medlemsstatene, skal disse rettighetene og prinsippene fortolkes i samsvar med disse tradisjonene.
4. Den tsjekkiske republikk understreker dessuten at intet i pakten kan fortolkes slik at den begrenser eller motvirker menneskerettighetene og de grunnleggende friheter slik de på de enkeltes virkeområde anerkjennes i unionsretten og de internasjonale avtaler som Unionen eller medlemsstatene er part i, herunder Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, og i medlemsstatenes forfatning.

54. Erklæring fra Forbundsrepublikken Tyskland, Irland, Republikken Ungarn, Republikken Østerrike og Kongeriket Sverige

Tyskland, Irland, Ungarn, Østerrike og Sverige merker seg at de sentrale bestemmelser i traktaten om opprettelse av Det europeiske atomenergifellesskap ikke er vesentlig endret siden den trådte i kraft, og at det er behov for å ajourføre dem. De støtter derfor ideen om en konferanse med representanter for medlemsstatenes regjeringer, som bør sammenkalles snarest mulig.

55. Erklæring fra Kongeriket Spania og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland

Traktatene får anvendelse for Gibraltar som et europeisk territorium hvis forbindelser med tredjestater ivaretas av en medlemsstat. Dette medfører ingen endringer i de berørte medlemsstaters standpunkter.

56. Erklæring fra Irland til artikkel 3 i protokollen om Det forente Kongerikes og Irlands stilling med hensyn til området for frihet, sikkerhet og rettferdighet

Irland bekrefter sine forpliktelser overfor Unionen som et område for frihet, sikkerhet og rettferdighet med respekt for de grunnleggende rettigheter og de ulike rettssystemer og tradisjoner i medlemsstatene, der borgerne nyter godt av et høyt sikkerhetsnivå.

Irland erklærer seg derfor fast besluttet på å utøve sin rett i henhold til artikkel 3 i protokollen om Det forente kongerikes og Irlands stilling med hensyn til området for frihet, sikkerhet og rettferdighet til i størst mulig utstrekning å delta i vedtakelsen av tiltak i henhold til tredje del avdeling V i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Irland vil særlig i størst mulig utstrekning delta i tiltak på området politisamarbeid.

Dessuten minner Irland om at det i samsvar med artikkel 8 i protokollen kan meddele Rådet skriftlig at det ikke lenger ønsker å være omfattet av vilkårene i protokollen. Irland har til hensikt å vurdere hvordan disse ordningene fungerer, innen tre år etter Lisboa-traktatens ikrafttredelse.

57. Erklæring fra Den italienske republikk om Europaparlamentets sammensetning

Italia merker seg at i henhold til artikkel 10 og 14 i traktaten om Den europeiske union, skal Europaparlamentet være sammensatt av representanter for unionsborgerne; representasjonen skal være degressivt proporsjonal.

Italia merker seg også at i henhold til artikkel 9 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 20 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte er enhver som er statsborger i en medlemsstat, unionsborger.

Italia anser derfor, uten at det berører anvendelsen av beslutningen om valgperioden 2009-2014, at enhver beslutning som vedtas av Det europeiske råd på Europaparlamentets initiativ og med dets samtykke, om fastsettelse av Europaparlamentets sammensetning, må overholde prinsippene fastsatt i artikkel 14 første ledd.

58. Erklæring fra Republikken Latvia, Republikken Ungarn og Republikken Malta om hvordan navnet på den felles valuta skrives i traktatene

Uten at det berører den ensartede skrivemåten for navnet på Den europeiske unions felles valuta slik den framgår av traktatene og framstår på pengesedler og mynter, erklærer Latvia, Ungarn og Malta at skrivemåten for den felles valutas navn, herunder de avledede former som anvendes i den latviske, ungarske og maltesiske versjonen av traktatene, ikke har noen innvirkning på de gjeldende regler for det latviske, ungarske eller maltesiske språk.

59. Erklæring fra Kongeriket Nederland om artikkel 312 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Kongeriket Nederland vil godkjenne en beslutning som nevnt i artikkel 312 nr. 2 annet ledd i traktaten om Den europeiske unions virkemåte når en revisjon av beslutningen nevnt i traktatens artikkel 311 tredje ledd har ført til en tilfredsstillende løsning for Nederland på dets altfor negative nettobetalingsposisjon overfor Unionens budsjett.

60. Erklæring fra Kongeriket Nederland om artikkel 355 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Kongeriket Nederland erklærer at et initiativ til en beslutning i henhold til artikkel 355 nr. 6 med sikte på å endre De nederlandske Antillenes og/eller Arubas status overfor Unionen, vil bli framlagt bare på grunnlag av en beslutning vedtatt i samsvar med Statutter for Kongeriket Nederland.

61. Erklæring fra Republikken Polen om Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter

Pakten berører på ingen måte medlemsstatenes rett til å gi lover på området for offentlig moral, familierett eller beskyttelse av menneskets verdighet og respekt for menneskets fysiske og moralske integritet.

62. Erklæring fra Republikken Polen om protokollen om anvendelsen av Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter i Polen og Det forente kongerike

Polen erklærer at i betraktning av tradisjonen fra fagforeningsbevegelsen Solidaritet og dens betydelige bidrag til kampen for sosiale rettigheter og arbeidstakernes rettigheter respekterer det fullt ut sosiale rettigheter og arbeidstakernes rettigheter som fastsatt i unionsretten, og særlig dem som bekreftes i avdeling IV i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter.

63. Erklæring fra Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland om definisjonen av begrepet «statsborgere»

Med hensyn til traktatene og traktaten om opprettelse av Det europeiske atomenergifelleskap, samt alle rettsakter som er avledet fra disse traktatene, eller som fortsatt er i kraft i henhold til disse traktatene, gjentar Det forente kongerike erklæringen som det framla 31. desember 1982 om definisjonen av begrepet «statsborgere», men slik at henvisningen til «statsborgere i britiske protektorater» skal forstås som «statsborgere i de britiske oversjøiske territorier».

64. Erklæring fra Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland om stemmeretten ved valg til Europaparlamentet

Det forente kongerike merker seg at artikkel 14 i traktaten om Den europeiske union og andre bestemmelser i traktatene ikke har til hensikt å endre grunnlaget for stemmeretten ved valg til Europaparlamentet.

65. Erklæring fra Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland til artikkel 75 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Det forente kongerike støtter fullt ut en kraftig innsats med hensyn til å vedta finansielle sanksjoner som har til formål å forebygge og bekjempe terrorisme og beslektet virksomhet. Det forente kongerike erklærer derfor at det har til hensikt å utøve sin rett i henhold til artikkel 3 i protokollen om Det forente kongerikes og Irlands stilling med hensyn til området for frihet, sikkerhet og rettferdighet, til å delta i vedtakelsen av alle forslag framlagt i henhold til artikkel 75 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

Traktatspeil (*)

(*) Traktatspeilene nevnt i artikkel 5 i Lisboa-traktaten. Den opprinnelige midtkolonnen, som viste den midlertidige nummereringen som ble brukt i Lisboa-traktaten, er ikke tatt med her.

Traktaten om Den europeiske union

Tidligere nummerering i traktaten om Den europeiske union	Ny nummerering i traktaten om Den europeiske union
AVDELING I: FELLES BESTEMMELSER	AVDELING I: FELLES BESTEMMELSER
Artikkel 1	Artikkel 1
Artikkel 2	Artikkel 2
Artikkel 3 (opphevet) ⁽¹⁾	Artikkel 3
	Artikkel 4
	Artikkel 5 ⁽²⁾
Artikkel 4 (opphevet) ⁽³⁾	
Artikkel 5 (opphevet) ⁽⁴⁾	
Artikkel 6	Artikkel 6
Artikkel 7	Artikkel 7
	Artikkel 8
AVDELING II: BESTEMMELSER OM ENDRING AV TRAKTATEN OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE ØKONOMISKE FELLESSKAP MED SIKTE PÅ Å OPPRETTE DET EUROPEISKE FELLESSKAP	AVDELING II: BESTEMMELSER OM DEMOKRATISKE PRINSIPPER
Artikkel 8 (opphevet) ⁽⁵⁾	Artikkel 9
	Artikkel 10 ⁽⁶⁾
	Artikkel 11
	Artikkel 12

-
- (1) Erstattet i det vesentlige med artikkel 7 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte («TEUV») og med artikkel 13 nr. 1 og artikkel 21 nr. 3 annet ledd i traktaten om Den europeiske union («TEU»).
- (2) Erstatte artikkel 5 i traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap («TEF»).
- (3) Erstattet i det vesentlige med artikkel 15.
- (4) Erstattet i det vesentlige med artikkel 13 nr. 2.
- (5) Artikkel 8 i TEU, som var i kraft til Lisboa-traktaten trådte i kraft (heretter kalt «nåværende»), endret TEF. Disse endringene er innlemmet i den senere traktaten, og artikkel 8 oppheves. Nummeret brukes til å sette inn en ny bestemmelse.
- (6) Nr. 4 erstatter i det vesentlige første ledd i artikkel 191 i TEF.

AVDELING III — BESTEMMELSER OM ENDRING AV TRAKTATEN OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE KULL- OG STÅLFELLESSKAP	AVDELING III: BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE
Artikkel 9 (opphevet) ⁽⁷⁾	Artikkel 13
	Artikkel 14 ⁽⁸⁾
	Artikkel 15 ⁽⁹⁾
	Artikkel 16 ⁽¹⁰⁾
	Artikkel 17 ⁽¹¹⁾
	Artikkel 18
	Artikkel 19 ⁽¹²⁾
AVDELING IV: BESTEMMELSER OM ENDRING AV TRAKTATEN OM OPPRETTELSE AV DET EUROPEISKE ATOMENERGIFELLESSKAP	AVDELING IV: BESTEMMELSER OM STYRKET SAMARBEID
Artikkel 10 (opphevet) ⁽¹³⁾ <i>Artikkel 27a-27e (erstattet)</i> <i>Artikkel 40-40b (erstattet)</i> <i>Artikkel 43-45 (erstattet)</i>	Artikkel 20 ⁽¹⁴⁾
AVDELING V: BESTEMMELSER OM EN FELLES UTENRIKS- OG SIKKERHETSPOLITIKK	AVDELING V — ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM UNIONENS

- (7) Nåværende artikkel 9 i TEU endret traktaten om opprettelse av Det europeiske kull- og stålfellesskap. Sistnevnte traktat utløp 23. juli 2002. Artikkel 9 oppheves, og nummeret brukes til å sette inn en annen bestemmelse.
- (8) – Nr. 1 og 2 erstatter i det vesentlige artikkel 189 i TEF.
– Nr. 1-3 erstatter i det vesentlige nr. 1-3 i artikkel 190 i TEF.
– Nr. 1 erstatter i det vesentlige første ledd i artikkel 192 i TEF.
– Nr. 4 erstatter i det vesentlige første ledd i artikkel 197 i TEF.
- (9) Erstatter i det vesentlige artikkel 4.
- (10) – Nr. 1 erstatter i det vesentlige første og annet strekpunkt i artikkel 202 i TEF.
– Nr. 2 og 9 erstatter i det vesentlige artikkel 203 i TEF.
– Nr. 4 og 5 erstatter i det vesentlige nr. 2 og 4 i artikkel 205 i TEF.
- (11) – Nr. 1 erstatter i det vesentlige artikkel 211 i TEF.
– Nr. 3 og 7 erstatter i det vesentlige artikkel 214 i TEF.
– Nr. 6 erstatter i det vesentlige nr. 1, 3 og 4 i artikkel 217 i TEF.
- (12) – Erstatter i det vesentlige artikkel 220 i TEF.
– Første ledd i nr. 2 erstatter i det vesentlige første ledd i artikkel 221 i TEF.
- (13) Nåværende artikkel 10 i TEU endret traktaten om opprettelse av Det europeiske kull- og stålfellesskap. Disse endringene er innlemmet i Lisboa-traktaten. Artikkel 10 oppheves, og nummeret brukes til å sette inn en annen bestemmelse.
- (14) Erstatter også artikkel 11 og 11a i TEF.

	OPPTREDEN UTAD OG SÆRLIGE BESTEMMELSER OM DEN FELLES UTENRIKS- OG SIKKERHETS- POLITIKK
	Kapittel 1 — Alminnelige bestemmelser om Unionens opptreden utad
	Artikkel 21
	Artikkel 22
	Kapittel 2: Særlige bestemmelser om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk
	Første avsnitt: Felles bestemmelser
	Artikkel 23
Artikkel 11	Artikkel 24
Artikkel 12	Artikkel 25
Artikkel 13	Artikkel 26
	Artikkel 27
Artikkel 14	Artikkel 28
Artikkel 15	Artikkel 29
<i>Artikkel 22 (flyttet)</i>	Artikkel 30
<i>Artikkel 23 (flyttet)</i>	Artikkel 31
Artikkel 16	Artikkel 32
Artikkel 17 (flyttet)	<i>Artikkel 42</i>
Artikkel 18	Artikkel 33
Artikkel 19	Artikkel 34
Artikkel 20	Artikkel 35
Artikkel 21	Artikkel 36
Artikkel 22 (flyttet)	<i>Artikkel 30</i>
Artikkel 23 (flyttet)	<i>Artikkel 31</i>
Artikkel 24	Artikkel 37
Artikkel 25	Artikkel 38
	Artikkel 39
<i>Artikkel 47 (flyttet)</i>	Artikkel 40
Artikkel 26 (opphevet)	
Artikkel 27 (opphevet)	
Artikkel 27a (erstattet) ⁽¹⁵⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 27b (erstattet) ⁽¹⁵⁾	<i>Artikkel 20</i>

⁽¹⁵⁾ Nåværende artikkel 27a-27e om styrket samarbeid erstattes også med artikkel 326-334 i TEUV.

Artikkel 27c (erstattet) ⁽¹⁵⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 27d (erstattet) ⁽¹⁵⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 27e (erstattet) ⁽¹⁵⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 28	Artikkel 41
	Annet avsnitt: Bestemmelser om den felles sikkerhets- og forsvarspolitik
<i>Artikkel 17 (flyttet)</i>	Artikkel 42
	Artikkel 43
	Artikkel 44
	Artikkel 45
	Artikkel 46
AVDELING VI: BESTEMMELSER OM POLITISAMARBEID OG STRAFFERETTLIG SAMARBEID (opphevet) ⁽¹⁶⁾	
Artikkel 29 (erstattet) ⁽¹⁷⁾	
Artikkel 30 (erstattet) ⁽¹⁸⁾	
Artikkel 31 (erstattet) ⁽¹⁹⁾	
Artikkel 32 (erstattet) ⁽²⁰⁾	
Artikkel 33 (erstattet) ⁽²¹⁾	
Artikkel 34 (opphevet)	
Artikkel 35 (opphevet)	
Artikkel 36 (erstattet) ⁽²²⁾	
Artikkel 37 (opphevet)	
Artikkel 38 (opphevet)	
Artikkel 39 (opphevet)	
Artikkel 40 (erstattet) ⁽²³⁾	<i>Artikkel 20</i>

⁽¹⁶⁾ De nåværende bestemmelser i avdeling VI i TEU om politisamarbeid og strafferettslig samarbeid erstattes med bestemmelsene i kapittel 1, 4 og 5 i avdeling IV (som blir avdeling V) i tredje del i TEUV.

⁽¹⁷⁾ Erstattet med artikkel 67 i TEUV.

⁽¹⁸⁾ Erstattet med artikkel 87 og 88 i TEUV.

⁽¹⁹⁾ Erstattet med artikkel 82, 83 og 85 i TEUV.

⁽²⁰⁾ Erstattet med artikkel 89 i TEUV.

⁽²¹⁾ Erstattet med artikkel 72 i TEUV.

⁽²²⁾ Erstattet med artikkel 71 i TEUV.

⁽²³⁾ Nåværende artikkel 4-40 B i TEU om styrket samarbeid erstattes også med artikkel 326-334 i TEUV.

Artikkel 40 A (erstattet) ⁽²³⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 40 B (erstattet) ⁽²³⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 41 (opphevet)	
Artikkel 42 (opphevet)	
AVDELING VII: BESTEMMELSER OM STYRKET SAMARBEID (erstattet) ⁽²⁴⁾	<i>AVDELING IV: BESTEMMELSER OM STYRKET SAMARBEID</i>
Artikkel 43 (erstattet) ⁽²⁴⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 43 A (erstattet) ⁽²⁴⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 43 B (erstattet) ⁽²⁴⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 44 (erstattet) ⁽²⁴⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 44 A (erstattet) ⁽²⁴⁾	<i>Artikkel 20</i>
Artikkel 45 (erstattet) ⁽²⁴⁾	<i>Artikkel 20</i>
AVDELING VIII: SLUTTBESTEMMELSER	<i>AVDELING VI: SLUTT- BESTEMMELSER</i>
Artikkel 46 (opphevet)	
	<i>Artikkel 47</i>
Artikkel 47 (erstattet)	<i>Artikkel 40</i>
Artikkel 48	<i>Artikkel 48</i>
Artikkel 49	<i>Artikkel 49</i>
	<i>Artikkel 50</i>
	<i>Artikkel 51</i>
	<i>Artikkel 52</i>
Artikkel 50 (opphevet)	
Artikkel 51	<i>Artikkel 53</i>
Artikkel 52	<i>Artikkel 54</i>
Artikkel 53	<i>Artikkel 55</i>

⁽²⁴⁾ Nåværende artikkel 43-45 og avdeling VII i TEU om styrket samarbeid erstattes også med artikkel 326-334 i TEUV.

Traktaten om Den europeiske unions virkemåte

Tidligere nummerering i traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap	Ny nummerering i traktaten om Den europeiske unions virkemåte
FØRSTE DEL: PRINSIPPENE	FØRSTE DEL: PRINSIPPER
Artikkel 1 (opphevet)	Artikkel 1
Artikkel 2 (opphevet) ⁽²⁵⁾	
	Avdeling I: Ansvarskategorier og -områder
	Artikkel 2
	Artikkel 3
	Artikkel 4
	Artikkel 5
	Artikkel 6
	Avdeling II: Alminnelige bestemmelser
	Artikkel 7
Artikkel 3 nr. 1 (opphevet) ⁽²⁶⁾	
Artikkel 3 nr. 2	Artikkel 8
Artikkel 4 (flyttet)	<i>Artikkel 119</i>
Artikkel 5 (erstattet) ⁽²⁷⁾	
	Artikkel 9
	Artikkel 10
Artikkel 6	Artikkel 11
<i>Artikkel 153 nr. 2 (flyttet)</i>	Artikkel 12
	Artikkel 13 ⁽²⁸⁾
Artikkel 7 (opphevet) ⁽²⁹⁾	
Artikkel 8 (opphevet) ⁽³⁰⁾	
Artikkel 9 (opphevet)	
Artikkel 10 (opphevet) ⁽³¹⁾	

⁽²⁵⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 3 i TEU.

⁽²⁶⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 3-6 i TEUV.

⁽²⁷⁾ Erstattet med artikkel 5 i TEU.

⁽²⁸⁾ Innsettelse av den dispositive del av protokollen om dyrevern og dyrs velferd.

⁽²⁹⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 13 i TEU.

⁽³⁰⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 13 i TEU og artikkel 282 nr. 1 i TEUV.

⁽³¹⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 4 nr. 3 i TEU.

Artikkel 11 (erstattet) ⁽³²⁾	<i>Artikkel 326-334</i>
Artikkel 11a (erstattet) ⁽³²⁾	<i>Artikkel 326-334</i>
Artikkel 12 (flyttet)	<i>Artikkel 18</i>
Artikkel 13 (flyttet)	<i>Artikkel 19</i>
Artikkel 14 (flyttet)	<i>Artikkel 26</i>
Artikkel 15 (flyttet)	<i>Artikkel 27</i>
Artikkel 16	Artikkel 14
<i>Artikkel 255 (flyttet)</i>	Artikkel 15
<i>Artikkel 286 (flyttet)</i>	Artikkel 16
	Artikkel 17
ANNEN DEL: UNIONSBERGERSKAP	ANNEN DEL: LIKEBEHANDLING OG UNIONSBERGERSKAP
<i>Artikkel 12 (flyttet)</i>	Artikkel 18
<i>Artikkel 13 (flyttet)</i>	Artikkel 19
Artikkel 17	Artikkel 20
Artikkel 18	Artikkel 21
Artikkel 19	Artikkel 22
Artikkel 20	Artikkel 23
Artikkel 21	Artikkel 24
Artikkel 22	Artikkel 25
TREDJE DEL: FELLESSKAPETS POLITIKK	TREDJE DEL: UNIONENS POLITIKK OG INTERNE TILTAK
	Avdeling I: Det indre marked
<i>Artikkel 14 (flyttet)</i>	Artikkel 26
<i>Artikkel 15 (flyttet)</i>	Artikkel 27
Avdeling I: Det frie varebytte	Avdeling II: Det frie varebytte
Artikkel 23	Artikkel 28
Artikkel 24	Artikkel 29
Kapittel 1: Tollunionen	Kapittel 1: Tollunionen
Artikkel 25	Artikkel 30
Artikkel 26	Artikkel 31
Artikkel 27	Artikkel 32
<i>Tredje del avdeling X: Tollsamarbeid (flyttet)</i>	Kapittel 2: Tollsamarbeid
<i>Artikkel 135 (flyttet)</i>	Artikkel 33
Kapittel 2: Forbud mot kvantitative restriksjoner mellom medlemsstatene	Kapittel 3: Forbud mot kvantitative restriksjoner mellom medlemsstatene
Artikkel 28	Artikkel 34
Artikkel 29	Artikkel 35
Artikkel 30	Artikkel 36
Artikkel 31	Artikkel 37
Avdeling II: Landbruket	Avdeling III: Landbruk og fiskeri
Artikkel 32	Artikkel 38

⁽³²⁾ Erstattet med artikkel 20 i TEU.

Artikkel 33	Artikkel 39
Artikkel 34	Artikkel 40
Artikkel 35	Artikkel 41
Artikkel 36	Artikkel 42
Artikkel 37	Artikkel 43
Artikkel 38	Artikkel 44
Avdeling III: Fri bevegelse for personer, tjenester og kapital	Avdeling IV: Fri bevegelse for personer, tjenester og kapital
Kapittel 1: Arbeidstakerne	Kapittel 1: Arbeidstakere
Artikkel 39	Artikkel 45
Artikkel 40	Artikkel 46
Artikkel 41	Artikkel 47
Artikkel 42	Artikkel 48
Kapittel 2: Etableringsretten	Kapittel 2: Etableringsrett
Artikkel 43	Artikkel 49
Artikkel 44	Artikkel 50
Artikkel 45	Artikkel 51
Artikkel 46	Artikkel 52
Artikkel 47	Artikkel 53
Artikkel 48	Artikkel 54
<i>Artikkel 294 (flyttet)</i>	Artikkel 55
Kapittel 3: Tjenester	Kapittel 3: Tjenester
Artikkel 49	Artikkel 56
Artikkel 50	Artikkel 57
Artikkel 51	Artikkel 58
Artikkel 52	Artikkel 59
Artikkel 53	Artikkel 60
Artikkel 54	Artikkel 61
Artikkel 55	Artikkel 62
Kapittel 4: Kapital og betalinger	Kapittel 4: Kapital og betalinger
Artikkel 56	Artikkel 63
Artikkel 57	Artikkel 64
Artikkel 58	Artikkel 65
Artikkel 59	Artikkel 66
Artikkel 60 (flyttet)	<i>Artikkel 75</i>
Avdeling IV: Visum, asyl, innvandring og annen politikk som gjelder fri bevegelse for personer	Avdeling V: Området for frihet, sikkerhet og rettferdighet
	Kapittel 1: Alminnelige bestemmelser
Artikkel 61	Artikkel 67 ⁽³³⁾
	Artikkel 68
	Artikkel 69
	Artikkel 70

⁽³³⁾ Erstatte også nåværende artikkel 29 i TEU.

	Artikkel 71 ⁽³⁴⁾
<i>Artikkel 64 nr. 1 (erstattet)</i>	Artikkel 72 ⁽³⁵⁾
	Artikkel 73
<i>Artikkel 66 (erstattet)</i>	Artikkel 74
<i>Artikkel 60 (flyttet)</i>	Artikkel 75
	Artikkel 76
	Kapittel 2: Grensekontroller, asyl og innvandring
Artikkel 62	Artikkel 77
Artikkel 63 nr. 1 og 2, og artikkel 64 nr. 2 ⁽³⁶⁾	Artikkel 78
Artikkel 63 nr. 3 og 4	Artikkel 79
	Artikkel 80
Artikkel 64 nr. 1 (erstattet)	<i>Artikkel 72</i>
	Kapittel 3: Sivilerettslig samarbeid
Artikkel 65	Artikkel 81
Artikkel 66 (erstattet)	<i>Artikkel 74</i>
Artikkel 67 (opphevet)	
Artikkel 68 (opphevet)	
Artikkel 69 (opphevet)	
	Kapittel 4: Strafferettslig samarbeid
	Artikkel 82 ⁽³⁷⁾
	Artikkel 83 ⁽³⁷⁾
	Artikkel 84
	Artikkel 85 ⁽³⁷⁾
	Artikkel 86
	Kapittel 5: Politisamarbeid
	Artikkel 87 ⁽³⁸⁾
	Artikkel 88 ⁽³⁸⁾
	Artikkel 89 ⁽³⁹⁾
Avdeling V: Transportvirksomhet	Avdeling VI: Transport
Artikkel 70	Artikkel 90
Artikkel 71	Artikkel 91
Artikkel 72	Artikkel 92
Artikkel 73	Artikkel 93
Artikkel 74	Artikkel 94

⁽³⁴⁾ Erstatte nåværende artikkel 36 i TEU.

⁽³⁵⁾ Erstatte også nåværende artikkel 33 i TEU.

⁽³⁶⁾ Artikkel 63 nr. 1 og 2 i TEF erstattes med artikkel 78 nr. 1 og 2 i TEUV, og artikkel 64 nr. 2 erstattes med artikkel 78 nr. 3 i TEUV.

⁽³⁷⁾ Erstatte nåværende artikkel 31 i TEU.

⁽³⁸⁾ Erstatte nåværende artikkel 30 i TEU.

⁽³⁹⁾ Erstatte nåværende artikkel 32 i TEU.

Artikkel 75	Artikkel 95
Artikkel 76	Artikkel 96
Artikkel 77	Artikkel 97
Artikkel 78	Artikkel 98
Artikkel 79	Artikkel 99
Artikkel 80	Artikkel 100
Avdeling VI: Felles regler for konkurranse, skatte- og avgiftsspørsmål og lovtilnærming	Avdeling VII: Felles regler for konkurranse, skatte- og avgiftsspørsmål og lovtilnærming
Kapittel 1: Konkurransereglene	Kapittel 1: Konkurransereglene
Første avsnitt: Bestemmelser for foretak	Første avsnitt: Bestemmelser for foretak
Artikkel 81	Artikkel 101
Artikkel 82	Artikkel 102
Artikkel 83	Artikkel 103
Artikkel 84	Artikkel 104
Artikkel 85	Artikkel 105
Artikkel 86	Artikkel 106
Annet avsnitt: Statsstøtte	Annet avsnitt: Statsstøtte
Artikkel 87	Artikkel 107
Artikkel 88	Artikkel 108
Artikkel 89	Artikkel 109
Kapittel 2: Skatte- og avgiftsbestemmelser	Kapittel 2: Skatte- og avgiftsbestemmelser
Artikkel 90	Artikkel 110
Artikkel 91	Artikkel 111
Artikkel 92	Artikkel 112
Artikkel 93	Artikkel 113
Kapittel 3: Lovtilnærming	Kapittel 3: Lovtilnærming
<i>Artikkel 95 (flyttet)</i>	Artikkel 114
<i>Artikkel 94 (flyttet)</i>	Artikkel 115
Artikkel 96	Artikkel 116
Artikkel 97	Artikkel 117
	Artikkel 118
Avdeling VII: Økonomisk politikk og penge- og valutapolitikk	Avdeling VIII: Økonomisk politikk og penge- og valutapolitikk
<i>Artikkel 4 (flyttet)</i>	Artikkel 119
Kapittel 1: Økonomisk politikk	Kapittel 1: Økonomisk politikk
Artikkel 98	Artikkel 120
Artikkel 99	Artikkel 121
Artikkel 100	Artikkel 122
Artikkel 101	Artikkel 123
Artikkel 102	Artikkel 124
Artikkel 103	Artikkel 125
Artikkel 104	Artikkel 126
Kapittel 2: Penge- og valutapolitikk	Kapittel 2: Penge- og valutapolitikk
Artikkel 105	Artikkel 127
Artikkel 106	Artikkel 128
Artikkel 107	Artikkel 129
Artikkel 108	Artikkel 130
Artikkel 109	Artikkel 131
Artikkel 110	Artikkel 132

Artikkel 111 nr. 1-3 og 5 (flyttet)	<i>Artikkel 219</i>
Artikkel 111 nr. 4 (flyttet)	<i>Artikkel 138</i>
	<i>Artikkel 133</i>
Kapittel 3: Bestemmelser om organene	Kapittel 3: Bestemmelser om institusjonene
Artikkel 112 (flyttet)	<i>Artikkel 283</i>
Artikkel 113 (flyttet)	<i>Artikkel 284</i>
Artikkel 114	<i>Artikkel 134</i>
Artikkel 115	<i>Artikkel 135</i>
	Kapittel 4: Særlige bestemmelser for medlemsstater som har euro som sin valuta
	<i>Artikkel 136</i>
	<i>Artikkel 137</i>
<i>Artikkel 111 nr. 4 (flyttet)</i>	<i>Artikkel 138</i>
Kapittel 4: Overgangsbestemmelser	Kapittel 5: Overgangsbestemmelser
Artikkel 116 (opphevet)	
	<i>Artikkel 139</i>
Artikkel 117 nr. 1, nr. 2 sjette strekpunkt og nr. 3-9 (opphevet)	
Artikkel 117 nr. 2 første fem strekpunkter (flyttet)	<i>Artikkel 141 nr. 2</i>
<i>Artikkel 121 nr. 1 (flyttet)</i>	Artikkel 140 ⁽⁴⁰⁾
<i>Artikkel 122 nr. 2 annet punktum (flyttet)</i>	
<i>Artikkel 123 nr. 5 (flyttet)</i>	
Artikkel 118 (opphevet)	
<i>Artikkel 123 nr. 3 (flyttet)</i>	Artikkel 141 ⁽⁴¹⁾
<i>Artikkel 117 nr. 2 første fem strekpunkter (flyttet)</i>	
<i>Artikkel 124 nr. 1 (flyttet)</i>	Artikkel 142
Artikkel 119	Artikkel 143
Artikkel 120	Artikkel 144
Artikkel 121 nr. 1 (flyttet)	<i>Artikkel 140 nr. 1</i>
Artikkel 121 nr. 2-4 (opphevet)	
Artikkel 122 nr. 1, nr. 2 første punktum og nr. 3-6 (opphevet)	
Artikkel 122 nr. 2 annet punktum (flyttet)	<i>Artikkel 140 nr. 2 første ledd</i>
Artikkel 123 nr. 1, 2 og 4 (opphevet)	
Artikkel 123 nr. 3 (flyttet)	<i>Artikkel 141 nr. 1</i>
Artikkel 123 nr. 5 (flyttet)	<i>Artikkel 140 nr. 3</i>
Artikkel 124 nr. 1 (flyttet)	<i>Artikkel 142</i>
Artikkel 124 nr. 2 (opphevet)	

⁽⁴⁰⁾ – Artikkel 140 nr. 1 overtar ordlyden fra nr. 1 i artikkel 121.
– Artikkel 140 nr. 2 overtar ordlyden fra nr. 2 annet ledd i artikkel 122.
– Artikkel 140 nr. 3 overtar ordlyden fra nr. 5 i artikkel 123.

⁽⁴¹⁾ – Artikkel 141 nr. 1 overtar ordlyden fra nr. 3 i artikkel 123.
– Artikkel 141 nr. 2 overtar de første fem strekpunkter fra nr. 2 i artikkel 117.

Avdeling VIII: Sysselsetting	Avdeling IX: Sysselsetting
Artikkel 125	Artikkel 145
Artikkel 126	Artikkel 146
Artikkel 127	Artikkel 147
Artikkel 128	Artikkel 148
Artikkel 129	Artikkel 149
Artikkel 130	Artikkel 150
Avdeling IX: Den felles handelspolitikk (flyttet)	<i>Femte del avdeling II: Den felles handelspolitikk</i>
Artikkel 131 (flyttet)	<i>Artikkel 206</i>
Artikkel 132 (opphevet)	
Artikkel 133 (flyttet)	<i>Artikkel 207</i>
Artikkel 134 (opphevet)	
Avdeling X: Tollsamarbeid (flyttet)	<i>Tredje del avdeling II kapittel 2: Tollsamarbeid</i>
Artikkel 135 (flyttet)	<i>Artikkel 33</i>
Avdeling XI: Sosialpolitikken, utdanning, yrkesopplæring og ungdom	Avdeling X: Sosialpolitikk
Kapittel 1: Sosiale bestemmelser (opphevet)	
Artikkel 136	Artikkel 151
	Artikkel 152
Artikkel 137	Artikkel 153
Artikkel 138	Artikkel 154
Artikkel 139	Artikkel 155
Artikkel 140	Artikkel 156
Artikkel 141	Artikkel 157
Artikkel 142	Artikkel 158
Artikkel 143	Artikkel 159
Artikkel 144	Artikkel 160
Artikkel 145	Artikkel 161
Kapittel 2: Det europeiske sosialfond	Avdeling XI: Det europeiske sosialfond
Artikkel 146	Artikkel 162
Artikkel 147	Artikkel 163
Artikkel 148	Artikkel 164
Kapittel 3: Utdanning, yrkesopplæring og ungdom	Avdeling XII: Utdanning, yrkesopplæring, ungdom og idrett
Artikkel 149	Artikkel 165
Artikkel 150	Artikkel 166
Avdeling XII: Kultur	Avdeling XIII: Kultur
Artikkel 151	Artikkel 167
Avdeling XIII: Folkehelse	Avdeling XIV: Folkehelse
Artikkel 152	Artikkel 168
Avdeling XIV: Forbrukervern	Avdeling XV: Forbrukervern
Artikkel 153 nr. 1 og 3-5	Artikkel 169
Artikkel 153 nr. 2 (flyttet)	<i>Artikkel 12</i>
Avdeling XV: Transeuropeiske nett	Avdeling XVI: Transeuropeiske nett
Artikkel 154	Artikkel 170
Artikkel 155	Artikkel 171
Artikkel 156	Artikkel 172
Avdeling XVI: Industri	Avdeling XVII: Industri

Artikkel 157	Artikkel 173
Avdeling XVII: Økonomisk og sosial utjevning	Avdeling XVIII: Økonomisk, sosial og territorial utjevning
Artikkel 158	Artikkel 174
Artikkel 159	Artikkel 175
Artikkel 160	Artikkel 176
Artikkel 161	Artikkel 177
Artikkel 162	Artikkel 178
Avdeling XVIII: Forskning og teknologisk utvikling	Avdeling XIX: Forskning, teknologisk utvikling og romfart
Artikkel 163	Artikkel 179
Artikkel 164	Artikkel 180
Artikkel 165	Artikkel 181
Artikkel 166	Artikkel 182
Artikkel 167	Artikkel 183
Artikkel 168	Artikkel 184
Artikkel 169	Artikkel 185
Artikkel 170	Artikkel 186
Artikkel 171	Artikkel 187
Artikkel 172	Artikkel 188
	Artikkel 189
Artikkel 173	Artikkel 190
Avdeling XIX: Miljø	Avdeling XX: Miljø
Artikkel 174	Artikkel 191
Artikkel 175	Artikkel 192
Artikkel 176	Artikkel 193
	Avdeling XXI: Energi
	Artikkel 194
	Avdeling XXII: Turisme
	Artikkel 195
	Avdeling XXIII: Katastrofeberedskap
	Artikkel 196
	Avdeling XXIV: Forvaltningssamarbeid
	Artikkel 197
Avdeling XX: Utviklingssamarbeid (flyttet)	<i>Femte del avdeling III kapittel 1: Utviklingssamarbeid</i>
Artikkel 177 (flyttet)	<i>Artikkel 208</i>
Artikkel 178 (opphevet) ⁽⁴²⁾	
Artikkel 179 (flyttet)	<i>Artikkel 209</i>
Artikkel 180 (flyttet)	<i>Artikkel 210</i>
Artikkel 181 (flyttet)	<i>Artikkel 211</i>
Avdeling XXI: Økonomisk, finansielt og teknisk samarbeid med tredjestater (flyttet)	<i>Femte del avdeling III kapittel 2: Økonomisk, finansielt og teknisk samarbeid med tredjestater</i>
Artikkel 181a (flyttet)	<i>Artikkel 212</i>

⁽⁴²⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 208 nr. 1 annet ledd annet punktum i TEUV.

FJERDE DEL: ASSOSIERING AV OVERSJØISKE LAND OG TERRITORIER	FJERDE DEL: ASSOSIERING AV OVERSJØISKE LAND OG TERRITORIER
Artikkel 182	Artikkel 198
Artikkel 183	Artikkel 199
Artikkel 184	Artikkel 200
Artikkel 185	Artikkel 201
Artikkel 186	Artikkel 202
Artikkel 187	Artikkel 203
Artikkel 188	Artikkel 204
	FEMTE DEL: UNIONENS OPPTREDEN UTAD
	Avdeling I: Alminnelige bestemmelser om Unionens opptreden utad
	Artikkel 205
<i>Tredje del avdeling IX: Den felles handelspolitikk (flyttet)</i>	Avdeling II: Den felles handelspolitikk
<i>Artikkel 131 (flyttet)</i>	Artikkel 206
<i>Artikkel 133 (flyttet)</i>	Artikkel 207
	Avdeling III: Samarbeid med tredjestater og humanitær bistand
<i>Tredje del avdeling XX: Utviklingssamarbeid (flyttet)</i>	Kapittel 1: Utviklingssamarbeid
<i>Artikkel 177 (flyttet)</i>	Artikkel 208 ⁽⁴³⁾
<i>Artikkel 179 (flyttet)</i>	Artikkel 209
<i>Artikkel 180 (flyttet)</i>	Artikkel 210
<i>Artikkel 181 (flyttet)</i>	Artikkel 211
<i>Tredje del avdeling XXI: Økonomisk, finansielt og teknisk samarbeid med tredjestater (flyttet)</i>	Kapittel 2: Økonomisk, finansielt og teknisk samarbeid med tredjestater
<i>Artikkel 181a (flyttet)</i>	Artikkel 212
	Artikkel 213
	Kapittel 3: Humanitær bistand
	Artikkel 214
	Avdeling IV: Restriktive tiltak
<i>Artikkel 301 (erstattet)</i>	Artikkel 215
	Avdeling V: Internasjonale avtaler
	Artikkel 216
<i>Artikkel 310 (flyttet)</i>	Artikkel 217
<i>Artikkel 300 (erstattet)</i>	Artikkel 218
<i>Artikkel 111 nr. 1-3 og 5 (flyttet)</i>	Artikkel 219
	Avdeling VI: Unionens forbindelser med internasjonale organisasjoner og tredjestater og

⁽⁴³⁾ Nr. 1 annet ledd annet punktum erstatter i det vesentlige artikkel 178 i TEF.

	Unionens delegasjoner
<i>Artikkel 302-304 (erstattet)</i>	Artikkel 220
	Artikkel 221
	Avdeling VII: Solidaritetsklausul
	Artikkel 222
FEMTE DEL: FELLESSKAPETS ORGANER	SJETTE DEL: BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE OG FINANSIELLE BESTEMMELSER
Avdeling I: Bestemmelser om organene	Avdeling I: Bestemmelser om institusjonene
Kapittel 1: Organene	Kapittel 1: Institusjonene
Første avsnitt: Europaparlamentet	Første avsnitt: Europaparlamentet
Artikkel 189 (opphevet) ⁽⁴⁴⁾	
Artikkel 190 nr. 1-3 (opphevet) ⁽⁴⁵⁾	
Artikkel 190 nr. 4 og 5	Artikkel 223
Artikkel 191 første ledd (opphevet) ⁽⁴⁶⁾	
Artikkel 191 annet ledd	Artikkel 224
Artikkel 192 første ledd (opphevet) ⁽⁴⁷⁾	
Artikkel 192 annet ledd	Artikkel 225
Artikkel 193	Artikkel 226
Artikkel 194	Artikkel 227
Artikkel 195	Artikkel 228
Artikkel 196	Artikkel 229
Artikkel 197 første ledd (opphevet) ⁽⁴⁸⁾	
Artikkel 197 annet, tredje og fjerde ledd	Artikkel 230
Artikkel 198	Artikkel 231
Artikkel 199	Artikkel 232
Artikkel 200	Artikkel 233
Artikkel 201	Artikkel 234
	Annet avsnitt: Det europeiske råd
	Artikkel 235
	Artikkel 236
Annet avsnitt: Rådet	Tredje avsnitt: Rådet
Artikkel 202 (opphevet) ⁽⁴⁹⁾	
Artikkel 203 (opphevet) ⁽⁵⁰⁾	

⁽⁴⁴⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 14 nr. 1 og 2 i TEU.

⁽⁴⁵⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 14 nr. 1-3 i TEU.

⁽⁴⁶⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 11 nr. 4 i TEU.

⁽⁴⁷⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 14 nr. 1 i TEU.

⁽⁴⁸⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 14 nr. 4 i TEU.

⁽⁴⁹⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 16 nr. 1 i TEU og artikkel 290 og 291 i TEUV.

⁽⁵⁰⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 16 nr. 2 og 9 i TEU.

Artikkel 204	Artikkel 237
Artikkel 205 nr. 2 og 4 (opphevet) ⁽⁵¹⁾	
Artikkel 205 nr. 1 og 3	Artikkel 238
Artikkel 206	Artikkel 239
Artikkel 207	Artikkel 240
Artikkel 208	Artikkel 241
Artikkel 209	Artikkel 242
Artikkel 210	Artikkel 243
Tredje avsnitt: Kommisjonen	Fjerde avsnitt: Kommisjonen
Artikkel 211 (opphevet) ⁽⁵²⁾	
	Artikkel 244
Artikkel 212 (flyttet)	<i>Artikkel 249 nr. 2</i>
Artikkel 213	Artikkel 245
Artikkel 214 (opphevet) ⁽⁵³⁾	
Artikkel 215	Artikkel 246
Artikkel 216	Artikkel 247
Artikkel 217 nr. 1, 3 og 4 (opphevet) ⁽⁵⁴⁾	
Artikkel 217 nr. 2	Artikkel 248
Artikkel 218 nr. 1 (opphevet) ⁽⁵⁵⁾	
Artikkel 218 nr. 2	Artikkel 249
Artikkel 219	Artikkel 250
Fjerde avsnitt: Domstolen	Femte avsnitt: Den europeiske unions domstol
Artikkel 220 (opphevet) ⁽⁵⁶⁾	
Artikkel 221 første ledd (opphevet) ⁽⁵⁷⁾	
Artikkel 221 annet og tredje ledd	Artikkel 251
Artikkel 222	Artikkel 252
Artikkel 223	Artikkel 253
Artikkel 224 ⁽⁵⁸⁾	Artikkel 254
	Artikkel 255

⁽⁵¹⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 16 nr. 4 og 5 i TEU.

⁽⁵²⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 17 nr. 1 i TEU.

⁽⁵³⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 17 nr. 3 og 7 i TEU.

⁽⁵⁴⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 17 nr. 6 i TEU.

⁽⁵⁵⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 295 i TEUV.

⁽⁵⁶⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 19 i TEU.

⁽⁵⁷⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 19 nr. 2 første ledd i TEU.

⁽⁵⁸⁾ Første ledd første punktum er i det vesentlige erstattet med artikkel 19 nr. 2 annet ledd i TEU.

Artikkel 225	Artikkel 256
Artikkel 225a	Artikkel 257
Artikkel 226	Artikkel 258
Artikkel 227	Artikkel 259
Artikkel 228	Artikkel 260
Artikkel 229	Artikkel 261
Artikkel 229a	Artikkel 262
Artikkel 230	Artikkel 263
Artikkel 231	Artikkel 264
Artikkel 232	Artikkel 265
Artikkel 233	Artikkel 266
Artikkel 234	Artikkel 267
Artikkel 235	Artikkel 268
Artikkel 236	Artikkel 269
Artikkel 237	Artikkel 270
Artikkel 238	Artikkel 271
Artikkel 239	Artikkel 272
Artikkel 240	Artikkel 273
	Artikkel 274
	Artikkel 275
	Artikkel 276
Artikkel 241	Artikkel 277
Artikkel 242	Artikkel 278
Artikkel 243	Artikkel 279
Artikkel 244	Artikkel 280
Artikkel 245	Artikkel 281
	Sjette avsnitt: Den europeiske sentralbank
	Artikkel 282
<i>Artikkel 112 (flyttet)</i>	Artikkel 283
<i>Artikkel 113 (flyttet)</i>	Artikkel 284
Femte avsnitt: Revisjonsretten	Sjuende avsnitt: Revisjonsretten
Artikkel 246	Artikkel 285
Artikkel 247	Artikkel 286
Artikkel 248	Artikkel 287
Kapittel 2: Bestemmelser felles for flere organer	Kapittel 2: Unionens rettsakter, beslutningsprosess og andre bestemmelser
	Første avsnitt: Unionens rettsakter
Artikkel 249	Artikkel 288
	Artikkel 289
	Artikkel 290 ⁽⁵⁹⁾
	Artikkel 291 ⁽⁵⁹⁾
	Artikkel 292
	Annet avsnitt: Beslutningsprosess for rettsakter og andre bestemmelser

⁽⁵⁹⁾ Erstatte i det vesentlige tredje strekpunkt i artikkel 202 i TEF.

Artikkel 250	Artikkel 293
Artikkel 251	Artikkel 294
Artikkel 252 (opphevet)	
	Artikkel 295
Artikkel 253	Artikkel 296
Artikkel 254	Artikkel 297
	Artikkel 298
Artikkel 255 (flyttet)	<i>Artikkel 15</i>
Artikkel 256	Artikkel 299
	Kapittel 3: Unionens rådgivende organer
	Artikkel 300
Kapittel 3: Den økonomiske og sosiale komité	Første avsnitt: Den økonomiske og sosiale komité
Artikkel 257 (opphevet) ⁽⁶⁰⁾	
Artikkel 258 første, annet og fjerde ledd	Artikkel 301
Artikkel 258 tredje ledd (opphevet) ⁽⁶¹⁾	
Artikkel 259	Artikkel 302
Artikkel 260	Artikkel 303
Artikkel 261 (opphevet)	
Artikkel 262	Artikkel 304
Kapittel 4: Regionkomiteen	Annet avsnitt: Regionkomiteen
Artikkel 263 første og femte ledd (opphevet) ⁽⁶²⁾	
Artikkel 263 annet til fjerde ledd	Artikkel 305
Artikkel 264	Artikkel 306
Artikkel 265	Artikkel 307
Kapittel 5: Den europeiske investeringsbank	Kapittel 4: Den europeiske investeringsbank
Artikkel 266	Artikkel 308
Artikkel 267	Artikkel 309
Avdeling II: Finansielle bestemmelser	Avdeling II: Finansielle bestemmelser
Artikkel 268	Artikkel 310
	Kapittel 1: Unionens egne midler
Artikkel 269	Artikkel 311
Artikkel 270 (opphevet) ⁽⁶³⁾	
	Kapittel 2: Den flerårige finansielle rammen
	Artikkel 312
	Kapittel 3: Unionens årlige budsjett

⁽⁶⁰⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 300 nr. 2 i TEUV.

⁽⁶¹⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 300 nr. 4 i TEUV.

⁽⁶²⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 300 nr. 3 og 4 i TEUV.

⁽⁶³⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 310 nr. 4 i TEUV.

<i>Artikkel 272 nr. 1 (flyttet)</i>	Artikkel 313
Artikkel 271 (flyttet)	<i>Artikkel 316</i>
Artikkel 272 nr. 1 (flyttet)	<i>Artikkel 313</i>
Artikkel 272 nr. 2-10	Artikkel 314
Artikkel 273	Artikkel 315
<i>Artikkel 271 (flyttet)</i>	Artikkel 316
	Kapittel 4: Budsjettforvaltning og ansvarsfrihet
Artikkel 274	Artikkel 317
Artikkel 275	Artikkel 318
Artikkel 276	Artikkel 319
	Femte avsnitt: Felles bestemmelser
Artikkel 277	Artikkel 320
Artikkel 278	Artikkel 321
Artikkel 279	Artikkel 322
	Artikkel 323
	Artikkel 324
	Kapittel 6: Tiltak mot bedrageri
Artikkel 280	Artikkel 325
	Avdeling III: Styrket samarbeid
<i>Artikkel 11 og 11a (erstattet)</i>	Artikkel 326 ⁽⁶⁴⁾
<i>Artikkel 11 og 11a (erstattet)</i>	Artikkel 327 ⁽⁶⁴⁾
<i>Artikkel 11 og 11a (erstattet)</i>	Artikkel 328 ⁽⁶⁴⁾
<i>Artikkel 11 og 11a (erstattet)</i>	Artikkel 329 ⁽⁶⁴⁾
<i>Artikkel 11 og 11a (erstattet)</i>	Artikkel 330 ⁽⁶⁴⁾
<i>Artikkel 11 og 11a (erstattet)</i>	Artikkel 331 ⁽⁶⁴⁾
<i>Artikkel 11 og 11a (erstattet)</i>	Artikkel 332 ⁽⁶⁴⁾
<i>Artikkel 11 og 11a (erstattet)</i>	Artikkel 333 ⁽⁶⁴⁾
<i>Artikkel 11 og 11a (erstattet)</i>	Artikkel 334 ⁽⁶⁴⁾
SJETTE DEL: ALMINNELIGE BESTEMMELSER OG SLUTTBESTEMMELSER	SJUENDE DEL: ALMINNELIGE BESTEMMELSER OG SLUTTBESTEMMELSER
Artikkel 281 (opphevet) ⁽⁶⁵⁾	
Artikkel 282	Artikkel 335
Artikkel 283	Artikkel 336
Artikkel 284	Artikkel 337
Artikkel 285	Artikkel 338
Artikkel 286 (erstattet)	<i>Artikkel 16</i>
Artikkel 287	Artikkel 339
Artikkel 288	Artikkel 340
Artikkel 289	Artikkel 341
Artikkel 290	Artikkel 342

⁽⁶⁴⁾ Erstatte også nåværende artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 i TEU.

⁽⁶⁵⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 47 i TEU.

Artikkel 291	Artikkel 343
Artikkel 292	Artikkel 344
Artikkel 293 (opphevet)	
Artikkel 294 (flyttet)	<i>Artikkel 55</i>
Artikkel 295	Artikkel 345
Artikkel 296	Artikkel 346
Artikkel 297	Artikkel 347
Artikkel 298	Artikkel 348
Artikkel 299 nr. 1 (opphevet) ⁽⁶⁶⁾	
Artikkel 299 nr. 2 annet, tredje og fjerde ledd	Artikkel 349
Artikkel 299 nr. 2 første ledd og nr. 3-6 (flyttet)	<i>Artikkel 355</i>
Artikkel 300 (erstattet)	<i>Artikkel 218</i>
Artikkel 301 (erstattet)	<i>Artikkel 215</i>
Artikkel 302 (erstattet)	<i>Artikkel 220</i>
Artikkel 303 (erstattet)	<i>Artikkel 220</i>
Artikkel 304 (erstattet)	<i>Artikkel 220</i>
Artikkel 305 (opphevet)	
Artikkel 306	Artikkel 350
Artikkel 307	Artikkel 351
Artikkel 308	Artikkel 352
	Artikkel 353
Artikkel 309	Artikkel 354
Artikkel 310 (flyttet)	<i>Artikkel 217</i>
Artikkel 311 (opphevet) ⁽⁶⁷⁾	
<i>Artikkel 299 nr. 2 første ledd og nr. 3-6 (flyttet)</i>	Artikkel 355
Artikkel 312	Artikkel 356
Sluttbestemmelser	
Artikkel 313	Artikkel 357
	Artikkel 358
Artikkel 314 (opphevet) ⁽⁶⁸⁾	

⁽⁶⁶⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 52 i TEU.

⁽⁶⁷⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 51 i TEU.

⁽⁶⁸⁾ Erstattet i det vesentlige med artikkel 55 i TEU.

Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter (2010/C 83/02)

Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen erklærer høytidelig følgende tekst som Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter.

DEN EUROPEISKE UNIONS PAKT OM GRUNNLEGGENDE RETTIGHETER

Innledning

De europeiske folk har seg imellom skapt en stadig nærmere sammenslutning, og er bestemt på å dele en fredelig framtid på grunnlag av felles verdier.

Unionen er seg sin åndelige og etiske arv bevisst, og bygger på de udelelige og universelle verdiene menneskeverd, frihet, likhet og solidaritet; den bygger på demokrati- og rettsstatsprinsippene. Den setter mennesket i sentrum for sin virksomhet ved å innføre unionsborgerskap og opprette et område for frihet, sikkerhet og rettferdighet.

Unionen bidrar til å bevare og utvikle disse felles verdiene samtidig som den respekterer mangfoldet i de europeiske folks kulturer og tradisjoner samt medlemsstatenes nasjonale identitet og organisering av sine offentlige myndigheter på nasjonalt, regionalt og lokalt plan; den søker å fremme en balansert og bærekraftig utvikling og sikrer fritt varebytte og fri bevegelse for personer, tjenester, varer og kapital samt etableringsadgang.

For dette formål er det nødvendig å styrke beskyttelsen av de grunnleggende rettigheter i lys av samfunnsutviklingen, den sosiale framgang og den vitenskapelige og teknologiske utvikling ved å gjøre disse rettighetene mer synlige i en pakt.

Idet det tas behørig hensyn til Unionens myndighet og oppgaver samt nærhetsprinsippet, bekrefter denne pakten rettighetene slik de følger særlig av medlemsstatenes felles forfatningstradisjoner og internasjonale forpliktelser, Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, de sosialpakter som er vedtatt av Unionen og Europarådet, samt rettspraksis ved Den europeiske unions domstol og Den europeiske menneskerettighetsdomstol. I denne sammenheng vil pakten bli fortolket av Unionens og medlemsstatenes domstoler med behørig hensyn til forklaringene som er utarbeidet under ledelse av presidiet for konvensjonen som utarbeidet pakten, og som er ajourført under ansvar av presidiet for Den europeiske konvensjon.

Utøvelse av disse rettighetene medfører ansvar og forpliktelser overfor andre mennesker, det menneskelige fellesskap og framtidige generasjoner.

Unionen anerkjenner derfor de rettigheter, friheter og prinsipper som er fastsatt nedenfor.

AVDELING I MENNESKEVERDET

Artikkel 1 Menneskeverdet

Menneskeverdet er ukrenkelig. Det skal respekteres og beskyttes.

Artikkel 2 Retten til liv

1. Enhver har rett til liv.
2. Ingen skal idømmes dødsstraff eller henrettes.

Artikkel 3 Retten til respekt for menneskets integritet

1. Enhver har rett til respekt for sin fysiske og mentale integritet.
2. På områdene medisin og biologi skal særlig følgende respekteres:
 - a) Fritt og informert samtykke fra den berørte person i samsvar med framgangsmåter fastsatt ved lov,
 - b) forbud mot eugenisk praksis, særlig praksis rettet mot utvelgelse av personer,
 - c) forbud mot å gjøre menneskekroppen og deler av den til en kilde for økonomisk gevinst,
 - d) forbud mot reproduktiv kloning av mennesker.

Artikkel 4 Forbud mot tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff

Ingen skal utsettes for tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

Artikkel 5 Forbud mot slaveri og tvangsarbeid

1. Ingen skal holdes i slaveri eller trelldom.
2. Ingen skal pålegges å utføre tvangsarbeid eller annet påtvunget arbeid.
3. Menneskehandel er forbudt.

AVDELING II

FRIHETER

Artikkel 6 Retten til frihet og sikkerhet

Enhver har rett til frihet og personlig sikkerhet.

Artikkel 7 Respekt for privatliv og familieliv

Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon.

Artikkel 8 Vern av personopplysninger

1. Enhver har rett til vern av personopplysninger som gjelder ham eller henne.
2. Personopplysninger skal behandles på tilbørlig måte for angitte formål og på grunnlag av den berørte persons samtykke eller annet berettiget grunnlag fastsatt ved lov. Enhver har rett til innsyn i opplysninger som er samlet inn om ham eller henne, og rett til å få dem korrigert.
3. Overholdelsen av disse reglene skal kontrolleres av en uavhengig myndighet.

Artikkel 9 Retten til å inngå ekteskap og retten til å stifte familie

Retten til å inngå ekteskap og retten til å stifte familie skal sikres i samsvar med den nasjonale lovgivning om utøvelsen av slike rettigheter.

Artikkel 10 Tanke-, samvittighets- og religionsfrihet

1. Enhver har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Retten omfatter frihet til å skifte religion eller tro samt frihet til enten alene eller sammen med andre så vel offentlig som privat å gi uttrykk for sin religion eller tro, ved tilbedelse, undervisning, praksis og etterlevelse.
2. Retten til å nekte militærtjeneste av samvittighetsgrunner anerkjennes i samsvar med den nasjonale lovgivning om utøvelsen av denne retten.

Artikkel 11 Ytringsfrihet og informasjonsfrihet

1. Enhver har rett til ytringsfrihet. Retten skal omfatte frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten innblanding fra offentlig myndighet og uten hensyn til grenser.
2. Medienes frihet og mediemangfoldet skal respekteres.

Artikkel 12 Forsamlings- og foreningsfrihet

1. Enhver har rett til fritt å delta i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihet på alle plan, særlig i forbindelse med politiske, fagforeningsmessige og sivile spørsmål, noe som innebærer at enhver har rett til å danne og slutte seg til fagforeninger for å verne sine interesser.
2. Politiske partier på unionsplan skal bidra til å uttrykke unionsborgernes politiske vilje.

Artikkel 13 Frihet for kunst og vitenskap

Kunstnerisk virksomhet og vitenskapelig forskning skal ikke bli undergitt begrensninger. Den akademiske frihet skal respekteres.

Artikkel 14 Retten til utdanning

1. Enhver har rett til utdanning og til å ha adgang til yrkesopplæring samt etter- og videreutdanning.
2. Retten omfatter muligheten til å få gratis obligatorisk undervisning.
3. Friheten til å opprette utdanningsinstitusjoner med behørig respekt for demokratiske prinsipper og foreldres rett til å sikre sine barn utdanning og opplæring i samsvar med deres religiøse, filosofiske og pedagogiske overbevisning skal respekteres i samsvar med den nasjonale lovgivning om utøvelsen av slike friheter og rettigheter.

Artikkel 15 Yrkesfrihet og retten til arbeid

1. Enhver har rett til å arbeide og utøve et fritt valgt eller godkjent yrke.
2. Enhver unionsborger har frihet til å søke arbeid, arbeide, utøve retten til å etablere seg og yte tjenester i enhver medlemsstat.
3. Tredjestatsborgere som har tillatelse til å arbeide på medlemsstatenes territorium, har rett til arbeidsvilkår som er likeverdige med dem som unionsborgerne har.

Artikkel 16 Frihet til å drive næringsvirksomhet

Friheten til å drive næringsvirksomhet i samsvar med unionsretten og nasjonal lovgivning og praksis anerkjennes.

Artikkel 17 Eiendomsretten

1. Enhver har rett til å eie, anvende, avhende eller testamentere bort sine lovlig ervervede eiendeler. Ingen skal frarøves sin eiendom, med mindre det er i offentlighetens interesse og i de tilfeller og på de vilkår som er fastsatt ved lov, og mot rettferdig erstatning betalt i god tid for tapet. Bruken av eiendommen kan reguleres ved lov i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til allmennhetens interesser.
2. Immaterialretten skal vernes.

Artikkel 18 Retten til asyl

Retten til asyl skal sikres med behørig hensyn til bestemmelsene i Genève-konvensjonen av 28. juli 1951 og protokollen av 31. januar 1967 om flyktningers rettsstilling og i samsvar med traktaten om opprettelse av Den europeiske union og traktaten om Den europeiske unions virkemåte (heretter kalt «traktatene»).

Artikkel 19 Beskyttelse i tilfelle utsending, utvisning og utlevering

1. Kollektiv utvisning er forbudt.

2. Ingen kan sendes ut, utvises eller utleveres til en stat der det er alvorlig fare for at han eller hun vil bli idømt dødsstraff eller utsatt for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

AVDELING III LIKESTILLING

Artikkel 20 Likhet for loven

Alle mennesker er like for loven.

Artikkel 21 Likebehandling

1. Enhver forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn, rase, hudfarge, etnisk eller sosial opprinnelse, genetiske egenskaper, språk, religion eller tro, politiske eller andre meninger, tilknytning til en nasjonal minoritet, eiendom, fødsel, funksjonshemning, alder eller seksuell orientering er forbudt.

2. Innenfor traktatens virkeområde og med forbehold for eventuelle særlige bestemmelser i dem skal enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet være forbudt.

Artikkel 22 Kulturelt, religiøst og språklig mangfold

Unionen skal respektere det kulturelle, religiøse og språklige mangfoldet.

Artikkel 23 Ligestilling mellom kvinner og menn

Ligestilling mellom kvinner og menn må sikres på alle områder, herunder i forbindelse med sysselsetting, arbeid og lønn.

Prinsippet om ligestilling er ikke til hinder for opprettholdelse eller vedtakelse av tiltak som gir det underrepresenterte kjønn særlige fordeler.

Artikkel 24 Barns rettigheter

1. Barn har rett til den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for deres velvære. De kan fritt uttrykke sine meninger. Det skal tas hensyn til deres meninger i saker som berører dem, i samsvar med deres alder og modenhet.

2. I alle handlinger som angår barn, uansett om de utføres av offentlige myndigheter eller private institusjoner, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

3. Ethvert barn har rett til regelmessig å ha personlig forbindelse og direkte kontakt med begge sine foreldre, med mindre dette strider mot barnets interesser.

Artikkel 25 Eldres rettigheter

Unionen anerkjenner og respekterer de eldres rett til et verdig og uavhengig liv og til å delta i det sosiale og kulturelle liv.

Artikkel 26 Integrasjon av mennesker med funksjonshemninger

Unionen anerkjenner og respekterer den rett personer med funksjonshemninger har til å nyte godt av tiltak utformet for å sikre deres uavhengighet, deres sosiale og yrkesmessige integrasjon og deres deltakelse i samfunnslivet.

AVDELING IV SOLIDARITET

Artikkel 27 Arbeidstakernes rett til informasjon og konsultasjon i foretak

Arbeidstakerne eller deres representanter skal på egnet nivå være sikret informasjon og konsultasjon i god tid i de tilfeller og på de vilkår som er fastsatt i unionsretten og nasjonal lovgivning og praksis.

Artikkel 28 Retten til å forhandle og inngå tariffavtaler

Arbeidstakerne og arbeidsgiverne eller deres respektive organisasjoner har i samsvar med unionsretten og nasjonal lovgivning og praksis rett til å forhandle og inngå tariffavtaler på egnet plan og i tilfelle av interessekonflikt å treffe kollektive tiltak, herunder streik, for å forsvare sine interesser.

Artikkel 29 Retten til adgang til arbeidsformidling

Enhver har rett til å benytte en gratis arbeidsformidlingstjeneste.

Artikkel 30 Vern i tilfelle uberettiget oppsigelse

Enhver arbeidstaker har rett til vern mot uberettiget oppsigelse i samsvar med unionsretten og nasjonal lovgivning og praksis.

Artikkel 31 Rettferdige og rimelige arbeidsvilkår

1. Enhver arbeidstaker har rett til arbeidsvilkår som tar hensyn til hans eller hennes helse, sikkerhet og verdighet.
2. Enhver arbeidstaker har rett til en øvre grense for antall arbeidstimer, til daglige og ukentlige hvileperioder og til årlig ferie med lønn.

Artikkel 32 Forbud mot barnearbeid og beskyttelse av unge på arbeidsplassen

Barnearbeid er forbudt. Minstealderen for ansettelse kan ikke være lavere enn alderen da skoleplikten opphører, med forbehold for regler som er gunstigere for de unge, og med unntak for begrensede fravikelser.

Unge som ansettes, skal ha arbeidsvilkår som er egnet for deres alder, og beskyttes mot økonomisk utnyttning og alt arbeid som kan skade deres sikkerhet, helse eller fysiske, mentale, moralske eller sosiale utvikling eller gå ut over deres utdanning.

Artikkel 33 Familieliv og yrkesliv

1. Familien skal ha rettslig, økonomisk og sosial trygghet.
2. For å kunne forene familieliv og yrkesliv skal enhver ha rett til vern mot oppsigelse av grunner knyttet til svangerskap og fødsel og rett til betalt fødselspermisjon og foreldrepermisjon etter en barnefødsel eller adopsjon av et barn.

Artikkel 34 Trygd og sosialhjelp

1. Unionen anerkjenner og respekterer retten til trygdeytelser og sosialhjelp som gir vern i forbindelse med blant annet svangerskap og fødsel, sykdom, arbeidsulykker, pleiebehov eller høy alder samt ved arbeidsløshet, i samsvar med bestemmelsene fastsatt i unionsretten og i nasjonal lovgivning og praksis.
2. Enhver som bor og beveger seg lovlig i Den europeiske union, har rett til trygdeytelser og sosiale fordeler i samsvar med unionsretten og nasjonal lovgivning og praksis.
3. For å bekjempe sosial utstøting og fattigdom anerkjenner og respekterer Unionen retten til sosialhjelp og bostøtte for å sikre en anstendig tilværelse for alle som mangler nødvendige midler, i samsvar med bestemmelsene fastsatt i unionsretten og i nasjonal lovgivning og praksis.

Artikkel 35 Helsetjenester

Enhver har rett til å få adgang til forebyggende helsetjenester og rett til medisinsk behandling på de vilkår som er fastsatt i nasjonal lovgivning og praksis. Et høyt nivå for vern av menneskers helse skal sikres ved fastsettelsen og gjennomføringen av alle deler av Unionens politikk og virksomhet.

Artikkel 36 Adgang til tjenester av allmenn økonomisk betydning

Unionen anerkjenner og respekterer adgangen til tjenester av allmenn økonomisk betydning som fastsatt i nasjonal lovgivning og praksis, i samsvar med traktatene, for å fremme sosial og territorial utjevning i Unionen.

Artikkel 37 Miljøvern

Et høyt nivå for miljøvern og bedring av miljøkvaliteten skal integreres i Unionens politikk og sikres i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling.

Artikkel 38 Forbrukervern

Unionens politikk skal sikre et høyt nivå for forbrukervern.

AVDELING V

BORGERRETTIGHETER

Artikkel 39 Stemmerett og valgbarhet ved valg til Europaparlamentet

1. Enhver unionsborger har rett til å stemme og stille til valg ved valg til Europaparlamentet i den medlemsstat der han eller hun er bosatt, på samme vilkår som statsborgerne i denne staten.
2. Europaparlamentets medlemmer skal velges ved direkte, allmenne, frie og hemmelige valg.

Artikkel 40 Stemmerett og valgbarhet ved kommunevalg

Enhver unionsborger har rett til å stemme og stille til valg ved kommunevalg i den medlemsstat der han eller hun er bosatt, på samme vilkår som statsborgerne i denne staten.

Artikkel 41 Retten til god forvaltning

1. Enhver har rett til å få sine saker behandlet upartisk, rettferdig og innen rimelig tid av Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer.
2. Retten omfatter
 - a) retten for enhver til å bli hørt før det treffes et enkelttiltak som kan påvirke ham eller henne negativt,
 - b) retten for enhver til innsyn i saker som berører ham eller henne, idet det tas hensyn til berettigede interesser med hensyn til fortrolighet og taushetsplikt,
 - c) forvaltningens forpliktelse til å begrunne sine vedtak.
3. Enhver har rett til erstatning fra Unionen for skade som dens institusjoner eller ansatte volder i tjenesten, i samsvar med de alminnelige rettsprinsipper som er felles for medlemsstatenes rettssystemer.
4. Enhver kan skrive til Unionens institusjoner på et av traktatspråkene og skal få svar på samme språk.

Artikkel 42 Retten til dokumentinnsyn

Enhver unionsborger og enhver fysisk eller juridisk person som er bosatt eller har sitt forretningskontor i en medlemsstat, skal ha rett til innsyn i dokumenter fra Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer, uansett medium.

Artikkel 43 Det europeiske ombud

Enhver unionsborger og enhver fysisk eller juridisk person som er bosatt eller har sitt forretningskontor i en medlemsstat, har rett til å forelegge Det europeiske ombud saker som gjelder feil eller forsømmelser i virksomhet utøvd av Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer, unntatt Den europeiske unions domstol i dens dømmende virksomhet.

Artikkel 44 Rett til å rette anmodning

Enhver unionsborger og enhver fysisk eller juridisk person som er bosatt eller har sitt forretningskontor i en medlemsstat, har rett til å rette en anmodning til Europaparlamentet.

Artikkel 45 Fri bevegelse og oppholdsrett

1. Enhver unionsborger har rett til å ferdes og oppholde seg fritt på medlemsstatenes territorier.
2. Fri bevegelse og oppholdsrett kan i samsvar med traktatene gis til statsborgere fra tredjestater som oppholder seg lovlig på en medlemsstats territorium.

Artikkel 46 Diplomatiske og konsulære beskyttelse

Enhver unionsborger skal ha rett til beskyttelse på territoriet til en tredjestat der medlemsstaten der vedkommende er statsborger, ikke er representert, av enhver medlemsstats diplomatiske og konsulære myndigheter, på samme vilkår som for statsborgere i denne medlemsstaten.

AVDELING VI RETTFERDIGHET

Artikkel 47 Retten til effektiv klageadgang og rettferdig rettergang

Enhver som har fått krenket rettigheter og friheter som er sikret gjennom unionsretten, har rett til en effektiv klageadgang for en domstol i samsvar med vilkårene fastsatt i denne artikkel.

Enhver har rett til en rettferdig og offentlig rettergang innen rimelig tid ved en uavhengig og upartisk domstol som på forhånd er opprettet ved lov. Enhver skal ha mulighet til å bli rådgitt, forsvart og representert.

Det skal ytes rettshjelp til personer som ikke har tilstrekkelige midler, når det er nødvendig for å sikre effektiv klageadgang.

Artikkel 48 Formodning om uskyld og retten til forsvar

1. Enhver som er siktet for lovbrudd, skal antas uskyldig til skyld er bevist etter loven.
2. Respekt for retten til forsvar skal sikres enhver som siktes for lovbrudd.

Artikkel 49 Legalitetsprinsippet og prinsippet om forholdsmessighet mellom straffbare handlinger og straff

1. Ingen skal bli funnet skyldig i en straffbar handling på grunn av en gjerning eller unnlatelse som ikke utgjorde en straffbar handling etter nasjonal eller internasjonal rett på det tidspunkt da den ble begått. Heller ikke skal en strengere straff bli idømt enn den som gjaldt på det tidspunkt da den straffbare handlingen ble begått. Dersom det etter at en straffbar handling ble begått, ved lov fastsettes en mildere straff, skal denne anvendes.
2. Denne artikkel skal ikke være til hinder for dom og straff over en person for gjerning eller unnlatelse som, da den ble begått, var straffbar etter de alminnelige rettsprinsipper som er anerkjent av samfunnet av nasjoner.
3. Straffens omfang skal stå i et rimelig forhold til den straffbare handlingen.

Artikkel 50 Retten til ikke å bli domfelt eller straffet to ganger for samme straffbare handling

Ingen skal i en straffesak på nytt kunne domfelles eller straffes for en handling han eller hun allerede er endelig frikjent eller dømt for i Unionen i samsvar med lovgivningen.

AVDELING VII

ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM FORTOLKNINGEN OG ANVENDELSEN AV PAKTEN

Artikkel 51 Virkeområde

1. Bestemmelsene i denne pakten er rettet til Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer idet det tas behørig hensyn til nærhetsprinsippet, og til medlemsstatene, men bare når de gjennomfører unionsretten. De skal derfor respektere rettighetene, overholde prinsippene og fremme anvendelsen av dem i samsvar med deres respektive myndighetsområder og idet de respekterer grensene for den myndighet som er tildelt Unionen i traktatene.
2. Pakten utvider ikke unionsrettens virkeområde ut over Unionens myndighet, oppretter ikke ny myndighet eller nye oppgaver for Unionen, og endrer ikke den myndighet og de oppgaver som er nedfelt i traktatene.

Artikkel 52 Omfang og tolkning av rettigheter og prinsipper

1. Enhver begrensning av utøvelsen av de rettigheter og friheter som anerkjennes i denne pakten, skal være fastsatt ved lov og respektere disse rettighetenes og frihetenes vesentlige innhold. Idet det tas hensyn til nærhetsprinsippet, kan begrensninger pålegges bare dersom de er nødvendige og faktisk svarer til målsettinger av allmenn interesse som anerkjennes av Unionen, eller til behovet for å beskytte andres rettigheter og friheter.
2. Rettigheter som anerkjennes i denne pakten, og som det er fastsatt bestemmelser om i traktatene, skal utøves på de vilkår og innenfor de grenser som er fastsatt i traktatene.
3. I den grad denne pakten omhandler rettigheter som svarer til rettigheter som er sikret gjennom Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, skal disse rettighetenes betydning og omfang være som fastsatt i nevnte konvensjon. Denne bestemmelse er ikke til hindre for at unionsretten fastsetter mer omfattende beskyttelse.
4. I den grad denne pakten anerkjenner grunnleggende rettigheter slik de følger av de forfatningsmessige tradisjoner som er felles for medlemsstatene, skal disse rettighetene fortolkes i samsvar med disse tradisjonene.
5. De bestemmelser i denne pakten som inneholder prinsipper, kan gjennomføres ved regelverksakter og gjennomføringsrettsakter vedtatt av Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer, og ved rettsakter vedtatt av medlemsstatene når de gjennomfører unionsretten, under utøvelsen av deres respektive myndighet. De kan prøves for en domstol bare i forbindelse med fortolkning av slike rettsakter og prøving av om de er lovlige.
6. Det skal tas fullt hensyn til nasjonal lovgivning og praksis som fastsatt i denne pakten.
7. Unionens og medlemsstatenes domstoler skal ta behørig hensyn til de forklaringer som er utarbeidet for å gi veiledning ved fortolkningen av denne pakten.

Artikkel 53 Beskyttelsesnivå

Intet i denne pakten skal fortolkes slik at det begrenser eller motvirker menneskerettighetene og de grunnleggende friheter slik de på de enkeltes virkeområde anerkjennes i unionsretten,

folkeretten, de internasjonale avtaler som Unionen eller alle medlemsstatene er part i, herunder Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, samt i medlemsstatenes forfatning.

Artikkel 54 Forbud mot misbruk av rettigheter

Intet i denne pakten skal fortolkes slik at det medfører rett til å utøve en virksomhet eller utføre en handling rettet mot å ødelegge noen av de rettigheter og friheter som anerkjennes i denne pakten, eller mot å begrense dem i større omfang enn det som er fastsatt i pakten.

I teksten ovenfor gjengis i tilpasset utgave pakten som ble proklamert 7. desember 2000, og som erstatter denne fra den dag Lisboa-traktaten trer i kraft.

